

RÉGLEMENT

CONCERNANT
L'EXERCICE ET LES MANŒUVRES
DE L'INFANTERIE.

Du 1er. Août 1791.

A PARIS,

AU BUREAU DU JOURNAL MILITAIRE,
rue de Richelieu, n°. 132;

Et chez BELIN, Libraire, rue S. Jacques, n°. 26.

DE L'IMPRIMERIE DE LAILLET,
rue de la Harpe, n°. 6.

1792.

*Traduction tchèque par Jakub Samek, 2003–2006.
Édition complétée par de diverses instructions sur les manœuvres
de l'infanterie trouvées dans des documents de l'époque.*

C.E.N.S.

© Jakub Samek, 2006, český překlad,
„Slovo překladatele“ a poznámky pod čarou.

SLOVO VYDAVATELE.

TOTO *Vydání*; jež může být považováno za *původní*, bylo připraveno podle rad Válečné Administrativy a se zvláštním svolením pánů DE NARBONNE a DE GRAVE, bývalých Ministrů Války; jak uvidíme níže.

Je ve všem shodné s vydáním Královské tiskárny, jež je *in-folio*; a kvůli formátu *in-8°*, jehož jsme užili, jsou Schémata, v počtu 40, oproti těm ve formátu *in-folio zmenšena jen o třetinu*. Všechny jsou ryté stejným Umělcem (pan PETIT, Rytec Války a Námořnictva), jenž vyryl ty z vydání Královské tiskárny.

Paříž, červen 1792.

KOPIE *dopisu napsaného* Panem DE NARBONNE *panu* Gournayovi, *Redктору* JOURNAL MILITAIRE.

Paříž, 26. února 1792.

Návrh zmenšení Schémat vztažených k PŘEDPISU O VÝCVIKU A MANŒVRECH PĚCHOTY, který jste mi, Pane, učinil, bude bez pochyby velice užitečný pěchotním důstojníkům a těm z batalionů dobrovolníků, kteří si budou chtít opatřit VYDÁNÍ tohoto PŘEDPISU, jež připravujete; v důsledku toho dávám své svolení a vyzývám vás, abyste je urychlil, jak jen to bude možné.

Ministr války. LOUIS DE NARBONNE.

KOPIE *dopisu napsaného* Panem DE GRAVE *stejnému*.

Paříž, 21. dubna 1792.

Vydání *in-8°*. PŘEDPISU O VÝCVIKU A MANŒVRECH PĚCHOTY, jež navrhuje zveřejnit, a jež připravujete, Pane, zcela v souladu s vydáním královské tiskárny, a to jak v Textu, tak ve Schématech k němu vztažených, nemůže být než důstojníkům pěchoty i těm z batalionů dobrovolníků velice užitečným, mohu se jen přidat ke svému předchůdci, Panu de Narbonne, abych k němu dal své svolení, a vyzval vás, abyste práci, co nejvíce vám bude možné, urychlil.

Ministr války. P. DE GRAVE.

SLOVO PŘEKLADATELE.

TOTO první české vydání předpisu z 1. srpna 1791 zahrnuje první čtyři kapitoly, tj. *Formaci pluku v bitevní sestavě*, *Školu vojáka*, *Školu pelotonu* a *Školu batalionu*, a dále několik vybraných úvodních a závěrečných článků *Evolucí linie*, jež jsou nepostradatelné i pro službu samostatného batalionu.

Text předpisu pochází z druhého vydání originálu z roku 1792, který je k dispozici na stránkách digitální knihovny Francouzské národní knihovny *Gallica*, <http://gallica.bnf.fr>, a následují jej příslušná schémata a komentáře k nim převzaté ze stránek dnešní belgické jednotky *re-enactmentu*, 8. řadového pluku: http://www.waterloo-reconstitution.com/planches_reglement.htm.

Přiložena jsou rovněž různá doplnění a úpravy detailů předpisu a týkající se různých nepředpisových, avšak v praxi užívaných způsobů palby, nepostradatelných formování a manévrů v karé, jež doplňují předpisové *dispozice proti jezdecku*, nebo instrukce o nasazení tirajérů (rozptýlených střelců); všechny tyto přílohy pocházejí z dílčích či obecných dobových instrukcí a rozkazů, a to především z *Instrukce týkající se manévrů pěchoty stanovené generálním inspektorem Rýnské armády* z roku 1795, *Pěchotní příručky* z roku 1807, *Vojenských studií* maršála Neye, tří instrukcí z roku 1811 obsažených v korespondenci maršála Davouta, a dalších.

Pro pochopení vývoje francouzské pěchotní taktiky 18. století a praktické aplikace předpisu z roku 1791, jež je vyvrcholením tohoto vývoje v podmínkách koaličních válek let 1792–1815, je mimořádně přínosné dílo Jean-Lambert-Alphonse Colina, důstojníka dělostřelectva a Historické služby hlavního štábu armády, a sice jeho studie *Pěchota v 18. století*, *Taktika (L'Infanterie au XVIIIe siècle, La Tactique*, Paříž 1907), jejíž text je k dispozici na skvělých internetových stránkách *Praetri Fides, Exemplumque Futuri* zabývajících se vojenstvím *Ancien régime*: http://pfeff.free.fr/Anc_Reg/Art_Mili/Colin/Tactique_Table.htm, a *Taktika a disciplína v armádách revoluce (La Tactique et la Discipline dans les Armées de la Révolution*, Paříž 1902), jež se skládá z obsáhlého úvodu analyzujícího taktiku pěchoty revolučních a napoleonských válek a z korespondence generála Schauenbourga, jednoho z nejvýznamnějších instruktorů pěchoty své doby, jež se vztahuje k výcviku několika pravidelných i dobrovolnických batalionů v období od dubna do srpna 1793 a obsahuje řadu doplňujících vysvětlení, dílčích úprav předpisu z roku 1791 a především ucelený obraz toho, jak výcvik podle tohoto předpisu probíhal v praxi.

Z dostupných pramenů je mimořádně zajímavá také pasáž paměti maršála Neye nazvaná *Vojenské studie (Études militaires)*; paměti *knížete Moskevského* jsou k dispozici ve francouzštině i angličtině na <http://books.google.com>. Na stejných stránkách lze nalézt také *Královu ordonanci upravující výcvik jeho jednotek pěchoty (Ordonnance du Roi, pour régler l'exercice de ses troupes d'infanterie)* z 1. června 1776, jež přímo předcházela předpisu z 1. srpna 1791, a také vzácnou *Provizorní instrukci týkající se výcviku a manévrů pěchoty (Instruction provisoire concernant l'exercice et les manœuvres de l'infanterie)* z 20. května 1788, jež sice nebyla v armádě všeobecně zavedena, ale dokumentuje vývoj teorie pěchotních manévrů (a některé její prvky se v praxi válek let 1792–1815 objevují).

Na internetu lze nalézt i starší ordonance, jejichž základní analýzu nabízí Colinova zmíněná *Pěchota v 18. století*; a konkrétně na serveru *Gallica* nepřeberné množství teoretických spisů druhé poloviny 18. století, i těch, jež reflektují zkušenosti revolučních a napoleonských válek. Seznam dostupné i méně dostupné literatury vztahující se jakkoli k tématu výcviku, manévrů a taktiky francouzské pěchoty 18. a počátku 19. století čtenář nalezne na posledních stránkách této publikace.

Terminologie.

Překlad textu podobného charakteru naráží na problém neexistence podstatné části příslušné české terminologie, neboť oficiální dobovou „českou“ terminologií byla pochopitelně terminologie německá. Pro snazší orientaci přikládám slovníček definic základních pojmů, jež jsou v následujících textech užity. Inspirovaný je 1. článkem IV. kapitoly druhé části *Cours d'instruction à l'usage des élèves sous-officiers d'infanterie appelés à l'école de Fontainebleau* z roku 1814, podobné slovníčky termínů obsahují i další příručky. Termíny nejsou řazeny abecedně, ale víceméně logicky na sebe navazují, čímž snad umožní základní úvodní přehled v tématu.

TAKTIKA (Tactique), umění pochodu, manévru a boje. Umění kombinovat *pohyby*, *evoluce* a *manévry* v závislosti na situaci, v níž se jednotka či formace nachází, a s ohledem na vlastní záměr či v rámci přijatých rozkazů. Tzv. *velká taktika (grande tactique)* je taktikou velkých formací, divízi a sborů v rámci tažení a bitvy. Taktika je jedním z prostředků strategie (*stratégie*).

OVLÁDÁNÍ ZBRANÍ (Maniement d'armes), držení a pohyby se zbraní, nabíjení a palby, užití bajonetu.

EVOLUCE (Evolutions) jsou podle zmíněného kurzu „manévry prováděné při cvičení“, slovo *evoluce*, „vývoj“, přesněji odpovídá výrazu „změna formace“, slovo *manévr* pak pohybu této formace.

Rozvinutí kolony do bitevní sestavy je tedy *evolucí*, změna směřování čela rozvinutého batalionu a následný pochod vpřed v bitevní sestavě jsou *manévry*; přičemž však lze ono rozvinutí kolony označit obecně za *manévr*, jde-li o pohyb před nepřítelem vedený určitým taktickým záměrem. A současně může být pochod vpřed jednoho batalionu v bitevní sestavě součástí *evoluce* linie či linií většího počtu batalionů. Laskavý čtenář jistě tyto navýsost teoretické a abstraktní nuance schovivavě připustí.

MANÉVR (*Manœuvre*) je definován jako „pohyb pluku či brigády před nepřítelem“, my si však toto slovo ponecháme také pro jakýkoli pohyb formace či jednotky, který není *evolucí*.

POHYB (*Mouvement*) je obecným výrazem zahrnujícím evoluce a manévry a jejich součásti; ve Škole vojáka vyjadřuje součást jedné doby (např. nabití křesadlové pušky se skládá z 12 dob rozdělených do 18 pohybů).

ŘAD (*Rang*), množina mužů řazených vedle sebe, loket na loket. Jednotka je nastoupena v jednom, dvou či třech řadech za sebou; jež mohou být v určitých situacích zdvojeny do čtyř, nebo šesti řadů. Každý voják zabírá v zástupu přibližně půl metru a šíře řadu v metrech je tedy rovna přibližně polovině počtu mužů, kteří daný řad formují.

ZÁSTUP (*File*), dva nebo tři muži řazení za sebou v rozchodu jedné stopy [32,5 cm] měřené od zad (od tornistry) k hrudi. Řad, který provede vpravo či vlevo v bok, je stále označován jako *řad*, podobně zástup zůstává *zástupem* i v bočním pochodu. Hloubka zástupu ve dvou řadech činí teoreticky tři stopy [1 m], ve třech řadech pět stop [1,6 m], v praxi o něco málo více (nesou-li vojáci na zádech tornistry).

OTEVŘENÉ ŘADY (*Rangs ouverts*), rozchod v rámci zástupů je v otevřených řadech čtyři kroky [2,6 m] na místě, tři stopy [1 m] při čelním pochodu; a dvě stopy [0,65 m] při bočním pochodu mezi zástupy.

ŠÉF ZÁSTUPU (*Chef de file*), první voják zástupu, voják prvního řadu zástupu při pochodu vpřed, nebo posledního řadu při ústupu.

ŠIKOVATEL (*Serre-file*), důstojník či poddůstojník stojící v bitevní sestavě na určeném místě dva kroky [1,3 m] za posledním řadem jednotky. Jeho úkolem je dohlížet na pořádek v řadech a zajistit vhodným způsobem správné provedení velených pohybů, je-li to třeba. Šikovatelé tvoří tzv. řad šikovatelů (*rang des serre-files*). Slovo *serrer* znamená svírat, *file* je zástup. Pro tento těžko přeložitelný výraz bylo zvoleno české slovo šikovatel, neboť pomáhat „šikovat“ jednotku je jedním z úkolů důstojníka či poddůstojníka v této funkci.

ČELO (*Front*), čelo či fronta řadu, čelo jednotky je výhradně čelem prvního řadu.

SESTAVA (*Ordre*), formace jednotky či útvaru; bitevní sestava (*ordre de bataille*) je základní sestavou rozvinuté jednotky, z níž se odvozují veškeré ostatní sestavy, sestava v koloně (*ordre en colonne*), pochodová sestava (*ordre de marche*), apod. Z hlediska tzv. *velké taktiky* se rozlišuje tenká sestava (*ordre mince*), tj. linie určená k boji palbou, hluboká sestava (*ordre profond*), tj. sestava v kolonách určená k útoku či vyčkávání, smíšená sestava (*ordre mixte*) kombinující výhody obou předešlých. Hovoří se také o volné sestavě (*ordre lâche*), neboli sestavě rozptýlených střelců, tirajérů či flankérů, jež může být pravidelná i nepravidelná.

VÝŠKA (*Hauteur*), výraz označující hloubku zástupu, hloubku formace, tj. počet mužů zástupu.

POHYB EN TIROIR (*Mouvement en tiroir*), boční pohyb podjednotek batalionu při evolucích, zavedený v pruské armádě již před sedmiletou válkou, umožňuje pružné, rychlé a pravidelné svinutí jednotky do kolony čelem k nepříteli.

NA MÍSTĚ (*Pied ferme*), nehybný stav jednotky, nebo její části, nehybný ve smyslu manévru, nikoli evoluce (lze provádět pohyby na místě, jež jsou evolucionem, tj. vedou ke změně formace).

POCHOD (*Marche*), pohyb jednotky, řízený sled pořadových či cestovních kroků, jehož smyslem je provést evoluci či manévr. Pochod se dělí podle formace a základních zásad udržování a změny směru na *pochod v bitevní sestavě* (*marche en bataille*), *pochod v koloně* (*marche en colonne*) neboli *po podjednotkách* (*par subdivision*) a *boční pochod* (*marche de flanc*) neboli *po zástupech* (*par file*). Podle směru, způsobu a účelu pochodu se pochod dělí na *přímý* (*marche directe*), *šikmý* (*marche oblique*), *pochod vzad* (*marche en arrière*) a *ústupový pochod* (*marche en retraite*), neboli *pochod třetím řadem* (*marche par le troisième rang*). O jednotlivých pořadových i nepořadových krocích je obsáhle pojednáno v *Úvodu*.

PŮLOBRAT neboli ČELEM VZAD (*Demi-tour*), polovina obratu vojáka na místě, tj. obrat o 180°, provádí se vždy doprava a vždy na levé patě. Levá pata je za všech okolností čepem všech obrátů, jež voják provádí na místě (vpravo a vlevo v bok, částečné obraty).

BATALION (*Bataillon*), také *prapor*, základní taktická jednotka pěchoty v síle přibližně 400–1000 mužů, administrativně tvořená stanoveným počtem *rot*, takticky členěná do taktických *podjednotek*. Batalionu velí v období 1791–1815 vyšší důstojník v hodnosti *lieutenant-colonel* (podplukovník) nebo *chef de bataillon* (šéf batalionu), případně služebně nejstarší kapitán. Vzhledem k přirozeně častému výskytu slova *prapor* (*drapeau*) ve smyslu zástavy jednotky, jež má nejen symbolický, ale především i praktický význam, dávám při překladu slova *bataillon* přednost dnes zastaralému slovu *batalion*. Škola batalionu předpisu z 1.

srpna 1791 nabízí pestrou paletu pohybů opřených o nejlepší principy, k nimž dospěl vývoj pěchotních manévřů 18. století, a činí z francouzského batalionu v rukách schopného velitele velice pružnou a účinnou *zbraň*.

ROTA (*Compagnie*), také *kompanie* či *setnina*, základní administrativní podjednotka pluku a batalionu v síle přibližně 50–150 mužů; německé slovo *Rotte* je výrazem pro *zástup* (*file*), užívání slova *rota* ve smyslu *setnina* proto může vést k nedorozuměním, nicméně kontext je dostatečným vodítkem. Základnímu výcviku roty v evolucích a manévřech, tj. pelotonu, se věnuje Škola pelotonu předpisu z 1. srpna 1791.

PŮLBATALION (*Demi-bataillon*), pravá a levá polovina batalionu; oba podléhají přímo šéfovi batalionu, nebo, v určitých situacích, služebně nejstarším kapitánům (zpravidla šéfům svých pravých pelotonů). Dohled nad pravým půlbatalionem má adjutant-major, nad levým adjutant(-poddůstojník); *stráž praporu* je zařazena na levém křídle pravého půlbatalionu.

DIVIZE (*Division*), ve slovníku Školy batalionu se jedná o taktickou podjednotku batalionu tvořenou dvěma vedle sebe řazenými pelotony, ať již v bitevní sestavě batalionu, nebo v koloně po divizích. Záměrně neužívám „českého“ termínu *divizion*, neboť ani francouzština nijak nerozlišuje mezi taktickou podjednotkou batalionu a vyšší taktickou formací složenou z několika brigád pod velením generálporučíka či divizního generála, rozdíl je vždy dobře patrný z kontextu. Divizi ve smyslu podjednotky batalionu velí služebně starší kapitán jednoho z obou pelotonů, zpravidla šéf jejího pravého pelotonu. Divize jsou v rámci batalionu číslovány zprava doleva od 1 do 4 do roku 1808 a od 1 do 3 po tomto datu.

PELTON (*Peloton*), základní taktická podjednotka batalionu tvořená mužstvem a kádry jedné roty (*compagnie*), dělí se na dvě sekce; všechny pelotony batalionu musejí mít vyrovnaný počet zástupů, v důsledku toho doplňuje peloton zpravidla také určitý počet vojáků jiné roty. Pelotonu velí šéf pelotonu, zpravidla kapitán. Pelotony jsou v rámci batalionu číslovány zprava doleva od 1 do 8 do roku 1808 (granátnický peloton je lichý a nemá číslo) a od 1 do 6 po tomto datu.

SEKCE (*Section*), polovina pelotonu, značená jako první (pravá) pod velením šéfa pelotonu (zpravidla kapitána) a druhá (levá) pod velením šéfa druhé sekce (zpravidla poručíka).

PODJEJEDNOTKA (*Subdivision*), obecný termín zahrnující půlbataliony, divize, pelotony a sekce, tedy taktické součásti batalionu; podjednotkami kolony batalionu mohou být divize, pelotony a sekce.

HLOUBKA (*Profondeur*), výraz označující hloubku kolony, tj. počet za sebou řazených podjednotek.

ROZLOŽIT či ROZKLAD (*Rompres, Rupture*), základním způsobem zformování kolony je *rozložit* batalion po podjednotkách doprava či doleva, tj. každá podjednotka provede na místě obrat o 90° v určeném směru. *Rozklad vzad* je prováděn bočním pochodem podjednotek, jež provedou obrat po zástupech o 90° za čelo batalionu. Za pochodu lze *rozložit* jen peloton, přičemž druhá sekce šikmým krokem napochoduje za sekci první.

KOLONA (*Colonne*), formace složená z určitého počtu za sebou řazených podjednotek, jež mezi sebou udržují stanovený *rozchod*. Kolony lze rozdělit podle typu podjednotek, jež je tvoří, na kolony po divizích (*par division*), po pelotonech (*par peloton*) a po sekcích (*par section*), podle jejich hloubky na kolony s celým rozchodem (otevřené), s rozchodem pelotonu, sekce, s polovičním a čtvrtinovým rozchodem a na kolony sevřené. Kolona může být zformována s pravým křídlem v čele (tj. s první pravou podjednotkou batalionu v čele), s levým křídlem v čele (tj. s první levou podjednotkou batalionu v čele), nebo může být tzv. středová (*colonne centrale*), tj. svinutá za střed batalionu. Podle účelu se kolony dělí na pochodové a bitevní (útočné, manévrovací a vyčkávací).

KOLONA S CELÝM ROZCHODEM neboli OTEVŘENÁ (*Colonne à distance entière, Colonne ouverte*), kolona, v níž podjednotky mezi sebou udržují rozchod, který je roven šíři jejich čela. Umožňuje snadné zformování do bitevní sestavy doleva či doprava pouhým obratem o 90° každé podjednotky, je užívaná jako manévrovací a pochodová.

KOLONA V PŘÍMÉM USPOŘÁDÁNÍ (*Colonne en ordre directe*), kolona s pravým křídlem v čele, tj. řazená za první pravou podjednotkou batalionu.

KOLONA V PŘEVŘÁCENÉM či NEPŘÍMÉM USPOŘÁDÁNÍ (*Colonne en ordre renversé, indirecte*), kolona s levým křídlem v čele, tj. řazená za první levou podjednotkou batalionu.

KOLONA S POLOVIČNÍM ROZCHODEM (*Colonne à demi-distance*), kolona, jejíž podjednotky mezi sebou udržují rozchod rovný polovině šíře jejich čela (kolona po divizích s rozchodem pelotonu, kolona po pelotonech s rozchodem sekce).

KOLONA SE ČTVRTINOVÝM ROZCHODEM (*Colonne à quart-de-distance*), kolona, jejíž podjednotky mezi sebou udržují rozchod rovný čtvrtině šíře jejich čela (kolona po divizích s rozchodem sekce).

SEVŘENÁ KOLONA (*Colonne serrée*), kolona, jejíž podjednotky mezi sebou udržují rozchod tři kroků [2 m] měřených od třetího řadu první k prvnímu řadu následující podjednotky.

ROZVINUTÍ (*Déploiement*), zformování kolony do bitevní sestavy, zvláště se tak označuje zformování bitevní sestavy pomocí bočního pochodu podjednotek za své místo v bitevní

sestavě a jejich následný nástup na bitevní linii, kde se vyrovnají s určenou základní podjednotkou; tento pohyb se užívá pro sevřeně kolony a pro kolony se čtvrtinovým rozchodem.

SVINUTÍ (*Ploiment*), zformování kolony z bitevní sestavy, zvláště se tak označuje zformování kolony pomocí individuálního bočního pochodu, tzv. pohybu *en tiroir*, podjednotek nejkratší možnou cestou na své místo v koloně, tj. „za“, „před“, či „na“ určenou základní podjednotku batalionu, s pravým či levým křídlem v čele.

ZAUMOUT ROZCHODY (*Prendre les distances*), otevření sevřené kolony, čelní podjednotka vypochoďuje a ostatní se postupně přidávají, jakmile je podjednotka před nimi ve správné vzdálenosti.

KRAJNÍK (*Guide*), pro pochod v koloně nezastupitelná funkce, jíž zpravidla vykonává seržant; krajník stojí na křídle prvního řadu a tento řad se pomocí lehkého dotyku lokte na straně krajníka řídí pohybem tohoto krajníka, jehož nesmí předejít, ani za ním zaostat, a jehož směru se musí vždy přizpůsobit. Za pochodu krajník vždy pochoduje krokem o dvou stopách; kolona s pravým křídlem v čele pochoduje podle levých krajníků, kolona s levým křídlem v čele podle pravých krajníků. Krajníci kolony musejí být vždy správně vyrovnáni a pochodovat po jedné linii, což umožňuje správné a snadné změny formací; důležitou funkcí krajníka je udržovat správný rozchod od předchozí podjednotky. Ovládním krajníka ovládá velící důstojník pochod a vyrovnání podjednotky.

ZASTUPUJÍCÍ PODDŮSTOJNÍK či ZÁSTUPCE (*Sous-officier de remplacement, Remplacement*), funkce prvního seržanta rotý (pelotonu), jehož označení vyplývá z toho, že *zastupuje* šéfa pelotonu na jeho místě na pravém křídle prvního řadu (při pochodu v koloně, při bočním pochodu a ve většině evolucí, v nichž šéf pelotonu opouští své místo). Současně mu patří funkce pravého krajníka pelotonu a funkce krajníka první sekce pelotonu.

PIVOT (*Pivot*), muž stojící na křídle, kolem něhož se provádí obrat; pevný pivot (*pivot fixe*) se obrací nebo pochoduje na místě při obraťech na místě, pohyblivý pivot (*pivot mobile*) dělá při obraťech za pochodu kroky v délce šesti palců [16,2 cm] v otevřené koloně, jedné stopy [32,5 cm] v koloně s polovičním rozchodem, nebo delší (tj. mezi jednou a dvěma stopami) v sevřené koloně, pokud je změna směru jen mírná (v souladu s názorem gen. Schauenbourga; je-li změna směru výraznější, je třeba užít předepsaného pohybu bokem podjednotek).

KŘÍDLO (*Aile*), pravý a levý kraj čela.

OBRAŤ či KONVERZE (*Conversion*), pohyb, při němž se řad otáčí kolem pivota, přičemž je zachován dotyk lokte: při obraťu na místě na straně pivota, při obraťu za pochodu na straně krajníka.

PROTIPOCHOD (*Contre-marche*), pohyb bokem podjednotek, který převrací uspořádání kolony a obrací ji čelem vzad.

BITEVNÍ LINIE (*Ligne de bataille*), označení místa, na němž chceme zformovat batalion do bitevní sestavy, nebo výraz označující množinu batalionů v bitevní sestavě. Vyšší taktické formace se staví do první a druhé linie, mezi nimiž je zpravidla rozchod tří set kroků [195 m].

PRŮCHOD LINIEMI (*Passage des lignes*), pohyb, při němž první linie projde druhou, unavené jednotky jsou vystřídány čerstvými.

ROZESTUPY (*Intervalles*), volné prostory mezi bataliony o šířce osm sáhů [15,6 m].

INVERZE (*Inversion*), neboli převrácené uspořádání, formace v bitevní sestavě s levým křídlem vpravo či v koloně v levém křídlem v čele.

OHRANIČUJÍCÍ SERŽANT (*Sergent d'encadrement*), seržant stojící v bitevní sestavě batalionu na levém křídle prvního řadu levého pelotonu. Ohraničuje první řad batalionu a vede levým bokem pochodující batalion.

OHRANIČUJÍCÍ KAPRÁL (*Caporal d'encadrement*), kaprál stojící v bitevní sestavě batalionu na levém křídle třetího řadu levého pelotonu. Ohraničuje třetí řad batalionu a postupuje do prvního řadu při levém bočním pochodu batalionu.

SMĚRNÍK (*Jalonneur*), vybraný důstojník, poddůstojník či voják vytyčující směr (pochodu, linie, bod obratu, apod.).

Předpis z 1. srpna 1791 v praxi.

Předpis z 1. srpna 1791 byl ve své době různými autoritami z různých důvodů kritizován. Kritikám vévodily výtky proti jeho velice podrobně rozepisovaným opravným prostředkům vyrovnání a směru pochodu, případně přebytečnosti či komplikovanosti toho či onoho pohybu. Mezi jeho zastánce patřili ti, kteří jej byli schopni do důsledku pochopit a přijmout jako pružný nástroj, jakým byl. Mezi oprávněnější výtky patřily ty, jež se týkaly relativní pomalosti běžného kroku (viz *Úvod*) a v některých manévrech zbytečných zastavení namísto rychlejších obrátů za pochodu.

Předpis neříká, jaké evoluce či manévry v konkrétních situacích srážky s nepřítelem použít. Jedná se o výcvikový předpis, který toliko do posledního detailu popisuje veškeré možné pohyby a jejich zásady, jejich kombinování ale nechává na vůli vrchního velitele. Vycvičený batalion se velice snadno obejde i bez opravných prostředků vyrovnání, směrniců a krajníků složitě ustavovaných na rovnoběžné, kolmé a šikmé linie při vyrovnávání, při pochodu v bitevní sestavě, atd., jak to předpis na mnoha stranách rozepisuje. Předpis nikoho nenutí měnit směr *rychlým manévrem*, ale tento manévr popisuje, a těm, kdo v něm vidí výhody, tak umožňuje tento pohyb provést. Podobně umožňuje určité situace řešit provizorně pomocí převrácení uspořádání

podjednotek batalionu, ale stejně tak nabízí mechanismy, jak se *inverzi*, jež s sebou nese riziko omylů, vyhnout.

V úvodu Školy batalionu je požadováno, aby se *šéfové batalionu doslovně řídili tím, co bude předepsáno, aniž by cokoli přidávali, nebo vynechávali*. Přesto byl předpis záhy u jednotlivých armád doplněn o různé praktické pohyby, ať již nově definované, nebo převzaté z různých starších ordonancí. Tato doplnění, nikdy zásadní, nenabyla obecné platnosti, přesto je důležité se jimi zabývat, neboť poukazují na kvalitu předpisu jako takového – v ničem totiž nepopírají jeho principy.

Předpis skýtá pro svého dnešního uživatele také několik záležitostí daných tím, že autoři ve své době zcela právem nepovažovali za nutné popisovat *samozřejmosti*. Nepopisovali manévry pěchoty přelomu 18. a 19. století pro budoucí generace a svým současníkům nemuseli těchto několik drobností vysvětlovat. Nejdůležitější z těchto „záležitostí“ se týká změny směru pochodu v koloně, již Škola pelotonu popisuje a na schématech znázorňuje vždy v pravém úhlu, aniž by kdekoli byla zmíněna možnost měnit směr v jiném úhlu. Člověk, který se seznámí jen se Školou pelotonu, případně s příslušným článkem Školy batalionu, tak může nabýt mylného a z obecného pohledu jistě absurdního dojmu, že francouzská pěchota v koloně manévrovala výhradně kolmo nebo rovnoběžně se svým původním postavením. Náznak řešení nabízí článek věnovaný *rychlému manévru* při změně směru, v němž je jednoznačně řečeno, že šéf batalionu určí krajníkovi čelní podjednotky nový směr. V kombinaci s ujištěním, že mechanismy změny směru opravdu nevyžadují provedení o 90°, jež nalezneme například ve 3. článku IV. části Školy batalionu, je zřejmé, že změna směru pochodu může být přirozeně provedena v libovolném úhlu, což ostatně potvrzuje implicitně i popis zásad pochodu cestovním krokem.

Jedním z důvodů možných omylů je neuvědomění si faktu, že Škola pelotonu není napsána proto, aby podle ní peloton manévroval na bitevním poli v roli samostatné taktické jednotky, ale že jejím smyslem je připravit peloton pro další výcvik ve Škole batalionu, a že teprve prvky této školy budou aplikovány na bitevním poli, neboť základní taktickou jednotkou pěchoty své doby byl batalion. Na veškeré prvky Školy vojáka a Školy pelotonu je proto důležité hledět z perspektivy Školy batalionu, a teprve po prostudování Školy batalionu je možné vynášet o manévru pěchoty obecné soudy.

V této souvislosti zmiňme názor dalšího z významných pěchotních instruktorů, generála Fririona, převzatý Jeanem Colinem z jeho *Considérations générales sur l'infanterie française* z roku 1822. Generál Fririon byl *žákem* generála Schauenbourga, svých hodností dosáhl na bitevním poli, a jeho

vyjádření má slovy Jeana Colina *mimořádnou hodnotu*. Toto vyjádření se týká základního principu výcviku, a sice postupu ze Školy vojáka do Školy pelotonu a dále do Školy batalionu, a představuje pravděpodobně nejsprávnější pochopení principů předpisu, jež všechny uznává, ale příkládá jim různý stupeň důležitosti.

Fririon v zásadě říká, že nováčky není třeba držet v úvodní lekci Školy vojáka, dokud nebudou v jejím provádění dokonalí, ba naopak, že takový přístup jde proti smyslu výcviku. Vojákovi stačí zvládat nejzákladnější pohyby, nezbytnou přesnost v jejich provádění a zkušenosti s dalšími získá při výcviku po pelotonech a batalionech: „...*nechť tanečník v Opeře drží své tělo hezky rovně, špičku chodidla skloněnou a vytočenou ven, jeho úspěch na tom záleží; ale pro manévry armády, a ani pro pochod pelotonu, není nijak důležité, aby byl pro dosažení takto elegantního kroku voják tímto týrán (...)* Nejsm sto přijmout článek předpisu, kde se říká, že se nepostoupí k držení zbraně, dokud voják nebude pochodovat s jistotou (odst. 46 Školy vojáka). *Zkušenost nám dokazuje, že v jednotce pochoduje dobře, až když manévroval delší dobu. (...)* Co voják musí umět, aby byl schopen ihned nastoupit válečné tažení? *Pochodovat vedle svého souseda, otáčet doprava a doleva, nabít svou pušku a střílet. Tento výcvik je nově odvedenému muži dán velice brzy.*“ A generál dále pokračuje: „*Aniž bychom ztráceli čas, je třeba postoupit k manévrum batalionu a evolucioním linie, a věnovat se jim bez přestání. Jsou tak jednoduché, tak snadné, tak dosažitelné všem, že pouhé vyjádření povelu stačí k jejich pochopení i provedení. Bylo by zbytečné o tom mluvit více.*“

Ani v nejmenším nemá generál Fririon na mysli zanedbávání základního výcviku, a neodmítá předepsané zásady. Předpis je jakousi osou, nutně pracuje s předpokladem ideálních podmínek, neboť jen tak může zásady pohybů popsat s nejvyšší přesností a jednoznačně. Reálná praxe výcviku a manévru se mu snaží blížit, jak jen to podmínky dovolí. Má-li instruktor k výcviku nováčků několik málo týdnů, bylo by proti smyslu předpisu, aby je během této doby naučil taneční eleganci v kroku na úkor jistoty v nabíjení, aby strávil hodiny a dny pilováním pokládání zbraně na zem a dávání k počtě zbraň na úkor dostatečného procvičení zásad základních obrátů na místě a za pochodu, nebo aby nechal vojáky cvičit v malých skupinkách namísto výcviku nezbytných pohybů v rámci pelotonu, jimž voják musí navyknout, neboť pod palbou nepřítelů a ve stresu bitvy sotva uslyší důstojníkův povel a společat musí na mechanické a automatické přizpůsobení se mase, jejíž je zanedbatelnou součástí. Přežije-li voják své první tažení, stane se z něj zkušený a sebevědomý veterán, pro kterého nebude přesnost provádění jakéhokoli pohybu problémem, a to kdykoli,

kdy si situace tuto přesnost vyžádá. Sám pozná, že v předpisu není nic popsáno samoučelně a že principy držení těla, nesení zbraně a různých kroků jsou funkční.

Stejně tak se bataliony v první bitevní linii a pod palbou nepřítele zpravidla omezí na provádění těch nejjednodušších pohybů; to však přirozeně v žádném případě neznamená, že se během tažení či jakékoli jiné služby nedostanou do situací, kdy jim složitější manévr umožní reagovat pružně, plynule a účinně.

Kromě toho záleží také na období a okolnostech aplikace předpisu, z čehož vycházejí konkrétní zkušenosti a z nich plyne případná kritika předpisu. Čeho byla pěchota roku 1813 složená převážně z narychlo vycvičených odvedenců a vedená často nepříliš zkušenými důstojníky schopna jen s velkými obtížemi, případně vůbec ne a rozhodně ne pod palbou, nepředstavovalo pro sbory Velké armády z let 1805–1807 složitější problém. Vyvozovat obecné závěry ze stavu pěchoty v ojedinělé a provizorní situaci posledních tažení napoleonských válek může být proto zavádějící.

Předpis není prostý několika drobných opomenutí: neurčuje místo v bitevní sestavě pro tzv. hlavní krajníky batalionu, nebo pro furýra granátnické roty. Některé detaily se ukázaly být v praxi nevhodné, např. složení stráže praporu z osmi furýrů, neboť stráž praporu zdaleka především řídí pochod rozvinutého batalionu, pročez by měla být složena z poddůstojníků schopných přesného a pravidelného kroku – furýři, administrativní poddůstojníci roty, však byli jmenováni do své funkce pro jiné kvality. Zároveň bylo postupem času v důsledku reorganizací pěchoty, jež nebyly nikdy zásadní, nutné upravit některá další ustanovení předpisu. V textu překladu je na tyto změny upozorněno v poznámce pod čarou. Je přitom třeba mít na paměti, že předpisy, dekrety, výnosy a rozkazy často jen posvěcovaly u jednotek zaběhnutou praxi, jež se osvědčila, a nařizovaly její zavedení obecně v celé armádě, sboru či divizi.

Francouzská pěchota, ale v různých obdobích také italská, holandská, neapolská, polská či vestfálská, s tímto předpisem prošla triadvaceti lety koaličních válek v letech 1792–1815. V době svého vzniku nebyl žádnou revolucí a v zásadě plynule navázal na předchozí ordonanci z června 1776, kterou doplnil a zpřesnil v duchu novějších teorií a zkušeností. Nebyl rozhodujícím faktorem francouzské převahy nad jinými evropskými armádami v letech 1793–1809, byl „jen“ vhodným a nezbytným předpokladem účinného nasazení pěchoty; rozhodující byl přirozeně celkový systém vedení války zrozený za revoluce na základě osvícených teorií druhé poloviny 18. století a rozvedený ke zdánlivé dokonalosti Napoleonem, a ekonomická a politická

síla Francie. Stejně tak nebyl po roce 1809 „zastaralý“, o ztrátě iniciativy a schopnosti vítězit nerozhodly „modernější“ předpisy zavedené v armádách Rakouska, Pruska či Ruska, ani dvouřadá linie britské pěchoty.

Na počátku 40. let 19. století je do výzbroje francouzské pěchoty zaváděna puška s perkusním zámkem, po letech opět o něco vzrůstá význam boje palbou, což s sebou nese nutné změny v uspořádání pěchoty a v její taktice. Předpis z 1. srpna 1791 je do značné míry možné označit za vrchol způsobu nasazení pěchoty vyzbrojené křesadlovými zbraněmi, nic nového a zásadního nebylo možné bez dalšího vývoje výzbroje přinést. Způsob, jakým byl napsán a zkušenosti, o něž se opíral, z něj činily mimořádně užitečný text, čehož důkazem je, že byl v platnosti až do 4. března 1831, tedy bezmála 40 let, z nich dvě desetiletí pravděpodobně nejzářnějších momentů francouzské vojenské historie.

Je mou milou povinností na tomto místě poděkovat přátelům, kteří mou práci na překladu a doplnění předpisu o výcviku a manévrech podpořili, ať již poskytnutím podkladů nebo konzultacemi. Jsou to zejména pánové Oliver Schmidt a Fabio Ronchi, granátníci 22. řadové půlbrigády, Martin Lancaster, kapitán myslivců 9. lehkého pluku, Jan de Coster, kapitán granátníků 8. řadové půlbrigády, Ilja Kudrjašov, alias Louis Leroi, kapitán 8. řadové půlbrigády, Petr Chaloupek, brigádýr elitního četnictva. A v neposlední řadě všem „vojákům“ oblékajícím francouzské uniformy v rámci Středoevropské napoleonské společnosti, kteří od počátku roku 2004 uvádějí jako jediní v Evropě do praxe Školu batalionu s respektem ke všem základním předepsaným principům. Jim je tato práce věnována především, jejím hlavním smyslem je dát jim do rukou co možná nejúplnější, jednoznačné a z ověřených dobových pramenů čerpané zásady, mechanismy a postupy výcviku a manévru. Mohou na nich s jistotou stavět zdokonalování a pokračování svého snažení a dosáhnout tím jednak vyšší autenticity svých akcí, jednak lépe proniknout do této problematiky, jež tvoří jednu ze základních disciplín vojenské teorie tohoto historického období, a kterou bez spojení teorie s praxí lze jen velice obtížně pochopit do důsledku.

Jakub Samek, Praha, 6. listopadu 2006.

ÚVOD.

ZA ÚVOD nám velice dobře poslouží odstavce 85–93 *Pěchotní příručky* z roku 1807.

Různé výcvikové předpisy.

85. Předpisy se s ohledem na formu zbraní nutně měnily; ty, na něž se lze odkazovat, nejsou nijak staré, neboť teprve na počátku minulého století (1) byla francouzská pěchota vyzbrojena jako celek puškami (2). Studium těch, jež lze konzultovat, bychom provedli v případech předpisů z let 1732, 1753, 1754 a 1755, 1764, 1766, 1776 (3), 1788 a konečně 1791, který je jediný v platnosti, a jenž potřebuje jen velmi málo změn a doplnění. Tyto odchylky či vysvětlení, jejichž nezbytnost prokazuje následující expozé, se týkají především:

Místa majora (4), čtvrtého seržanta (5), furýra granátníků (6).

(1) Ordonancí z 2. března 1703 vydanou na radu pana maršála de Vauban.

(2) *Francouzské slovo fusil označuje v tomto období dlouhou pěchotní zbraň s hladkou hlavní a křesadlovým zámkem, mousquet je mušketa s doutnákovým zámkem, mousqueton je kratší zbraň s hladkou hlavní určená zejména pro jezdeckto, carbine je kratší zbraň s drážkovanou hlavní. Ve všech textech se budeme držet této původní francouzské terminologie (anglickým ekvivalentem fusil i mousquet je musket, neboli ručnice; musketoon či carbine odpovídá slovu mouqueton; a kratší zbraň s drážkovanou hlavní je rifle, tedy puška), pozn. překl.*

(3) Principy tohoto předpisu v roce 1772 stanovil a jeho zdokonalení umožnil Guibert (*Jacques-Antoine-Hippolyte, hrabě de Guibert (1743–1790), plukovník Légion de Corse, a autor Essai général sur la tactique, pozn. překl.*), předpis od té doby neprošel žádnými zásadními změnami. (...)

(4) Hodnostní stupeň vytvořen v roce 12 (*výnosem z 24. září 1803, pozn. překl.*).

(5) Tato hodnost v době vzniku předpisu neexistovala. Čtvrtý seržant může být umístěn za pravé křídlo první sekce jako šikovatel, což je jediné zbývající volné místo. Viz také *Instrukce generála Schawburga (sic)*, který tohoto seržanta staví za levé křídlo první sekce. (*Instrukce generála Schauenbourga, generálního inspektora Rýnské armády, z roku 1793 totiž staví prvního seržanta každé roty do stráže praporu, jak uvidíme v příslušné kapitole předpisu v poznámce, pozn. překl.*).

(6) Výcvikový předpis jej nezmiňuje; První část *Instrukce generála Schawburga (sic)* staví tohoto poddůstojníka mezi poručíka a seržant-majora.

Předpis a proporce metrického kroku (*pas métrique*) ustaveného instrukcí z roku 12 (viz č. 91).

Zvláštní manévry (1) pro lehkou pěchotu (2) a pro voltizéry (3).

Vysvětlení formace kolmých a rovnoběžných karé po batalionech a plucích na všechny body linie, ať již stupňovitě, nebo šachovnicovitě, v jedné či dvou liniích, již J. V. nechalo vícekrát před svými očima provést (viz č. 95, *v příloze, pozn. překl.*).

Způsob defilování *en tiroir* (viz č. 102, *v příloze, pozn. překl.*).

A konečně vysvětlení paleb každého řadu (viz č. 112, *v příloze včetně variant, pozn. překl.*).

VOJENSKÝ POCHOD.

Krok.

86. Vojenský pochod se skládá ze dvou druhů kroku; nepořadového (*pas non cadencé*) a pořadového (*pas cadencé*).

Nepořadový krok je ten, jímž vojáci pochodují v cestovní koloně; je prováděn libovolně na jednu či druhou nohu.

Pořadový krok je ten, při němž vojáci vykročí současně stejnou nohou. Nejdříve byl prováděn pruskými jednotkami (4), a předpokládáme, že se neliší od vojenského kroku Římanů; je měřen ve své rychlosti a rozsahu; krok se dělí na:

Školní krok (*pas d'école*), nyní neužívaný (viz č. 93).

Malý krok (<i>petit pas</i>)	} (viz č. 92).
Běžný krok (<i>pas ordinaire</i>)	
Krok vzad (<i>pas en arrière</i>)	
Šikmý krok (<i>pas oblique</i>)	
Metrický krok (<i>pas métrique</i>)	
Cestovní krok (<i>pas de route</i>)	
Zrychlený krok (<i>pas accéléré</i>)	
Útočný krok (<i>pas de charge</i>)	

(1) *Réglement de campagne*, kap. 20, odst. 24 a 25.

(2) Lze čerpat z *Instrukce* Fridricha II. pro jeho lehké oddíly.

(3) Vytvoření v roce 12 a 13 (*výnosem z 13. března 1804 pro lehkou a dekretem z 19. září 1805 pro řadovou pěchotu, pozn. překl.*).

(4) *Réveries* maršála de Saxe, poznámka k článku 6.

Podrobnosti, jež lze ve věci vojenského kroku probrat, nesahají před ordonance z let 64 a 66. Dříve nebyl užíván, což vidíme v dílech Maurice de Saxe, který pořadový krok nazývá *taktem (tact)*, a všem jednotkám radí jej po vzoru Prusů zavést.

Zásady kroku jsou vysvětleny ve výcvikovém předpisu, jenž musí každý poddůstojník znát z paměti od postoje vojáka beze zbraně až po poslední lekci školy pelotonu; k vynikajícím lekcím, jež v něm budeme čerpat, je třeba přidat následující poznámky:

O vojenském kroku s přihlédnutím k úpravám, jež podstoupil.
Předpis z roku 1766.

87. Předpis z prvního ledna 1766 stanovil rychlost běžného kroku na šedesát v minutě, a na půl sekundy či sto dvacet v minutě rychlost kroku, který byl z tohoto důvodu nazván zdvojený krok (*pas redoublé*) (1).

Jejich délka byla dvě stopy [$0,65\text{ m}$]; pokud jde o užití zdvojeného kroku, je srovnatelný s naším zrychleným krokem; pokud jde o jeho rychlost, odpovídá našemu útočnému kroku.

Nováčci byli cvičeni v mírách běžného kroku tak, že se nechali pochodovat před hodinami, jež kmitáním svého vteřinového kyvadla určovaly tempo.

Stejný předpis zaváděl užívání kroku o dvanácti palcích [$32,5\text{ cm}$], který byl nazýván malým krokem; jeho rychlost byla rovněž šedesát v minutě.

Rychlost cestovního kroku nebyla přesně jeden za sekundu.

Předpis z roku 1776.

88. Dopisem ministra (2) a brzy na to předpisem z prvního června 1776 mění běžný krok svou míru a je zrychlen na sedmdesát v minutě namísto šedesáti, jenž byl zachován jako školní krok; rychlostí sto dvacet se pochodovalo krokem nazvaným manévrovací (*pas de manœuvre*), který je, jak

(1) Odsud vyplývá, že mezi jednotkou pochodující zrychleným krokem před stráží bubnující běžný krok nebyl nesoulad v tempu; pochodující voják udělal dva kroky, zatímco bubeník postu vybubnoval jeden.

(2) *Essai général de tactique*, kap. 3, pozn. 2.

vidno, stejný jako bývalý zdvojený krok, a jako náš současný útočný krok.

Stejným předpisem byla cestovnímu kroku dána rychlost od devadesáti do sta v minutě, což se velmi blíží našemu dnešnímu zrychlenému kroku a převyšuje náš cestovní krok (1).

Předpis z roku 1791.

89. Předpis z prvního srpna 1791 dává tempo běžného kroku sedmdesát šest namísto sedmdesáti v minutě, což si vypůjčuje od pruských jednotek, jež tímto tempem provádějí prakticky všechny své manévry.

Stejným předpisem je rychlost našeho zrychleného kroku stanovena na sto v minutě, dobře spočtená průměrná hodnota.

Cestovnímu kroku je dána rychlost osmdesáti pěti až devadesáti kroků v minutě (2).

Ordonance nezná malý krok.

Custinův jediný krok.

90. Od roku 1791 nastalo v zásadách vojenského kroku ještě několik změn. Na jaře 1793 generál Custine, velitel *Armée du Nord*, k sobě povolal a seskupil v Cambray jednoho důstojníka, jednoho poddůstojníka, jednoho bubeníka a jednoho vojáka vybraného z každého batalionu armády; po několik měsíců byli cvičeni generálním adjutantem Meunierem; tento důstojník byl pověřen ustavením nového kroku, jenž byl prostřední a nazývaný jako jediný krok (*pas unique*). Jeho rychlost byla devadesát (3) v minutě a jeho délka dvacet šest palců [$70,4\text{ cm}$]; měl nahradit všechny ostatní; úkolem této školy bylo také nahradit šikmý krok čtvrtobratem, jenž by každý muž provedl ve svém řadu, což by napodobovalo šikmý pohyb podjednotek cestovní kolony (4). Několik změn mělo nastat

(1) Nebudeme zde zmiňovat málo známý a brzy odvolaný předpis z roku 1788. Přizpůsobilo se mu jen nemnoho pluků.

(2) Prusům se díky jejich kroku v délce třiceti palců [$81,2\text{ cm}$] daří urazit dva tisíce sáhů za hodinu [$3,9\text{ km/h}$], předpokládáme-li jednotku pochodující bez nejednotností.

(3) Viz práce generála Meuniera nazvaná *Dissertation sur l'ordonnance de l'infanterie*, na konci nástinu. Viz také 8. lekce instrukce generála Schawburga (*sic*).

(4) *Výcvikový předpis, Škola pelotonu*, č. 269.

také v ovládnutí zbraní; mluvit zde o nich by bylo zbytečné. Válečné události a katastrofa generála Custina (1) zabránily, aby se tyto inovace udržely.

Předpis z roku 12.

91. Koncem brumairu roku 12 ministr války vydává nový předpis o táboření pěchoty, jímž nahrazuje předpis z prvního března 1792, a vkládá do něho níže uvedené odstavce, jejichž znalost a aplikace se stávají přísnou nezbytností.

Metrický krok. Metr je základem všech rozměrů tábora, štábní důstojníci a poddůstojníci pěchoty, pověřeni vyznačením tábora, musejí uvyknout provádění kroku v délce jednoho metru, jenž nazveme metrickým krokem. Tento krok má jen o jedenáct čárek [25 mm] více než krok o třech stopách [97,4 cm] (viz č. 92), jenž sloužil k měření vojenských vzdáleností dříve; muž běžného vzrůstu může tento krok provést pohodlně ohnutím kolen a získat během krátké doby návyk v jeho přesnosti.

Stejně tak dosáhneme, ale ne tak rychlým způsobem, stejného výsledku jako v případě metrického kroku, upravíme-li délku svého běžného kroku na dvě třetiny metru, což činí dvě stopy a sedm či osm čárek [66,5–66,8 cm], tj. asi o půl palce více než je délka dnes cvičeného běžného kroku.

Podle tohoto principu přizpůsobíme následujícím způsobem všechny pěchotní kroky metrickým mírám.

Malý krok o jedné stopě [32,5 cm] je nazván krokem *o třetině metru* (*d'un tiers de mètre*) (jedna stopa tři až čtyři čárky); tři malé kroky měří jeden metr.

Běžný krok o dvou stopách [65 cm] je nazván krokem *o dvou třetinách metru* (*de deux tiers de mètre*) (dvě stopy sedm až osm čárek); tři běžné kroky měří dva metry.

Prodloužený krok (*pas allongé*) o dvou stopách a šesti palcích [81,2 cm] je nazván krokem *o dvou a půl třetinách* či *pěti šestinách metru* (*de deux tiers et demi* či *de cinq sixièmes de mètre*) (dvě stopy šest palců devět až deset čárek); šest prodloužených kroků měří pět metrů.

Vidíme, že všechny v armádě užívané kroky se metrickému systému snadno přizpůsobí; rozdíl není ani pro nejdelší kroky větší než jeden palec.

(1) *Popraven 27. srpna 1793, pozn. překl.*

Obecné pravidlo pro měření krokem tedy je, v případě metrického kroku, udělat tolik kroků, kolik metrů měří čelo batalionu, a v případě kroku o dvou třetinách metru, přidat navíc polovinu. Například máme-li naměřit sto šedesát osm metrů krokem o dvou třetinách metru, máme.....168

Polovina je.....84

Celkem.....252

V důsledku toho máme udělat dvě stě padesát dva kroků o dvou třetinách metru, jež dají sto šedesát osm metrů.

Poznámky k instrukci ministra a k následující tabulce.

93. Je třeba si povšimnout, (...) že v dnešní válce naši generálové dosahují nejzářnějších úspěchů šikovným užitím a rychlostí našich pochodů;

Že od roku 1792 bylo často pěchotou, a to zejména lehkou, výhodně užíváno běhu (*pas de course*), jak jej navrhl Guibert (1).

Že Jeho Veličenstvo nařídilo, aby se manévrovalo jen zrychleným krokem a nechává tak také defilovat (2).

(...) musíme vycházet jen z toho, co je součástí předpisu z roku 91, nebo instrukce z roku 12; ostatní zásady jsou uvedeny jen jako ilustrativní a nemají moc zákona. Stejně tak jsou pro srovnání a nikoli jako předpis zmíněny Guibertovy postřehy.

(1) *Essai général de tactique*, kap. 3, odst. 41.

(2) Právě v nohách vojáka je veškeré tajemství manévru a boje, *Réveries* maršála de Saxe, kap. 1., čl. 5, odst. 2.

Traduje se, že před revolucí pluk *Chartres-infanterie* tábořící u Compiègne manévroval několik hodin v běhu (*au pas de course*) a dokonale uspěl ve všech svých evolucích; což bylo současníky označováno za mimořádný jev.

TABULKA různých kroků, řazených podle vzrůstající rychlosti.

MALÝ KROK, -Školní, -Pivota, -Vzad, -Šikmý.	BĚŽNÝ KROK.	JEDINÝ KROK, -zrychlený, -zdvojený, -tlačný.	CESTOVNÍ KROK.	VELKÝ KROK. METRICKÝ.	DATUM ORDONANCE	DĚLKA.	RYCHLOST.
	Staré měření vojenských vzdáleností...		Pas de route.		1766.	3 stopy.	Méně než 1 s
Petit pas.....					idem.	2 stopy.	1 sekunda
	Pas ordinaire				idem.	1 stopa.	
Pas d'école...					1776.	2 stopy.	
	Pas ordinaire				idem.	1 stopa.	
	Pas ordinaire				1791.	2 stopy.	70 za minutu
Pas de pivot.					idem.	2 stopy.	76 za minutu
- en arrière...					idem.	6 palců.	
- oblique.....					idem.	1 stopa.	
- tiers de m.					idem.	17 a 24 palců	
					Brum. an 12.	1 stopa 4 č.	
	2 tiers de m.				idem.	2 stopy 8 č.	
					idem.	2 s 6 p 10 č.	
	Podle Guiberta				idem.	3 stopy 11 č	
			- de pivot en route.....		1791.	1 stopa.	85-90 za min
			- de route.....		idem.	2 stopy.	
	Pas unique...				1793.	2 stopy 2 p.	90 za minutu
			- de route.....		1776.	2 stopy.	90-100 za m.
	- accéléré.....				1791.	idem.	100 za min.
	- redoublé.....				1766.	idem.	120 za min.
	- de charge..				1791.	idem.	idem.
	- réduit de Guibert.....					1 stopa 8 p.	160 za min.
	- de course...					1 stopa 8 p.	200-250 / min.

POZNÁMKA PŘEKLADATELE K POZNÁMKÁM POD ČAROU A
K VÝSLOVNOSTI POVELŮ.

Poznámky pod čarou vložené do textu předpisu obsahují doplňující vysvětlení, úpravy a doplnění vybraná především ze čtyř následujících pramenů:

INSTRUCTION concernant les Manœuvres de l'Infanterie, donnée Par l'Inspecteur général de l'Infanterie de l'armée du Rhin, kterou v roce 1795 (další vydání např. 1807, 1809, 1817) vydal divizní generál Alexis-Balthasar-Henri-Antoine, hrabě de Schauenbourg (1748–1832), jeden z nejzkušenějších instruktorů francouzské pěchoty.

MANUEL D'INFANTERIE, ou Résumé de tous les Règlements, Décrets, Usages, Renseignements, propres à cette Arme. Ouvrage renfermant tout ce que doivent savoir les sous-officiers, který v roce 1807 (další vydání 1808, 1811, 1813) vydal major 2. pluku pařížské městské gardy Etienne-Alexandre Bardin (1774–1840).

TABLEAUX SYNOPTIQUES des Manœuvres d'Infanterie, Par un Major d'infanterie, vydané po roce 1810 ve Štrasburku, autorem by mohl být major Bardin.

COURS D'INSTRUCTION à l'Usage des Elèves Sous-officiers d'infanterie appelés à l'Ecole de Fontainebleau, Définitivement arrêté par la Commission formée dans la Garde impériale pour cette rédaction, jehož autorem je opět Etienne-Alexandre Bardin, text schválili generálové Císařské gardy Walther, Curial a Kirgener, vydáno v roce 1814.

Škola vojáka v úvodu říká, že *tón povelů bude vždy živý, síla hlasu bude odpovídat počtu cvičených nováčků.*

Existují dva druhy povelů: *upozorňovací* (commandement d'avertissement) a *prováděcí* (commandement d'exécution).

Upozorňovací povely, jež budou v ordonanci označeny kurzívou, budou vyslovovány zřetelně a nahlas s mírným protažením poslední slabiky.

Prováděcí povely budou v ordonanci označeny velkými písmeny a budou vyslovovány pevným hlasem a krátce.

MANUEL MILITAIRE ou Nouvelle Tactique Française vydaný v roce 1793 shrnuje v jednom odstavci důvody i způsob, jakým byly předepsané povely zkráceny:

Poznámka k velení.

Pěchotě je obvykle veleno rázně; důvodem je, že Pěšák není, zejména při útoku, příliš bystrý. Můžeme tedy odstranit slovo vos, jež nám až dodnes předepisují naši Autoři: portez vos armes, chargez vos armes, présentez vos armes; všechna tato vos jsou zcela zbytečná a jdou dokonce proti smyslu velení. Povel Pěchoty je třeba zkracovat, jak je to jen možné, zatímco u Jezdeckta čím delší je povel, tím lépe je manévr proveden, neboť jezdec během vláčného povelu ovládne svého koně.

S ohledem na tuto zásadu také v *Instruction* generála Schauenbourga nebo v *Cours d'instruction* slovo vos v povelích nenalezneme. Vypustit lze také předložku à v povelích, jako jsou *par le flanc droit* = (A) DROITE, nebo *demi-tour* = (A) DROITE, což lze nalézt například v instrukcích maršála Davouta (viz přílohy). V textu předpisu jsem tímto způsobem vyznačil všechny v praxi nevyslovované části povelů. Povel *garde à vous* = PELOTON (BATAILLON) lze nahradit v některých případech (je-li zřejmé, komu velíme) povelím *garde* = VOUS. *Manuel militaire* také doporučuje zkrátit prováděcí povely při nabíjení na 12 dob, což je v textu předpisu rovněž znázorněno.

PŘEDPIS

Týkající se Výcviku a Manévrů Pěchoty.

Z 1. srpna 1791.

ROZHODNUTÍM KRÁLE.

JEHO VELIČENSTVO, nechavši se seznámit s dříve vydanými ordonancemi a provizorními instrukcemi o výcviku a manévrech pěchoty a chtějíc definitivně upravit, co se těchto věcí týká, nařídilo a nařizuje následující:

KAPITOLA PRVNÍ.

Formace pluku v bitevní sestavě.

BEZ ohledu na postavení brigády (*brigade*) v bitevní sestavě, starší z obou pluků (*régiments*), jež ji tvoří, bude umístěn vpravo, mladší vlevo.

Bez ohledu na postavení pluků v rámci brigády, první batalion (*bataillon*) každého bude umístěn vpravo, druhý vlevo (1). Rozestup mezi bataliony bude osm sáhů [15,6 m].

První batalion každého pluku bude tvořen první granátnickou rotou (*compagnie de grenadiers*) a rotami 1., 3., 5., 7., 9., 11., 13. a 15. kapitána fyzilirů (*capitaine de fusiliers*).

Druhý batalion každého pluku bude tvořen druhou granátnickou rotou a rotami 2., 4., 6., 8., 10., 12., 14. a 16. kapitána fyzilirů.

(1) Počet batalionů pluku, resp. půlbrigády (*demi-brigade*) byl na základě dekretu z 21. února 1793 zvýšen na tři; podle Instruction generála Schauenbourga a analogicky k principům tohoto předpisu se stavěly podle čísel zprava doleva, což platilo i pro pozdější pluky o čtyřech, pěti, šesti či sedmi batalionech.

V rámci prvního batalionu budou fyzilirské rotы umístěny zprava doleva v následujícím pořadí: 1., 9., 3., 11., 5., 13., 7., 15.

V rámci druhého batalionu budou fyzilirské rotы umístěny rovněž zprava doleva v následujícím pořadí: 2., 10., 4., 12., 6., 14., 8., 16. (1).

Budou-li oba bataliony od sebe oddělené, uvedené pořadí bude platit pro každý zvlášť. Budou-li pohromadě, pořadí bude obnoveno pro celý pluk.

Granátnické rotы budou označeny jako první a druhá podle služebního stáří kapitánů, kteří jim velí. První bude umístěna na pravém křídle prvního batalionu, druhá na levém křídle druhého batalionu.

Každý batalion se bude členit na dva půlbataliony označené jako pravý půlbatalion (*demi-bataillon de droite*) a levý půlbatalion (*demi-bataillon de gauche*).

Každá rota, granátnická i fyzilirská, formuje jeden peloton (*peloton*). Pelotony jsou označeny jako první, druhý, třetí, čtvrtý, pátý, šestý, sedmý a osmý v pořadí zprava doleva. Peloton granátníků každého batalionu není do tohoto počtu zahrnut a ponechává si své označení *granátnický* (*peloton de grenadiers*).

(1) Stejný princip platil analogicky i pro půlbrigády a pluky s větším počtem batalionů; smyslem tohoto uspořádání je rovnoměrné zastoupení zkušenějších a méně zkušených šéfů pelotonu v rámci batalionů, v přímém uspořádání je pak šéfem divize vždy služebně starší kapitán, který je současně šéfem pravého pelotonu; služebně nejstarší – nejzkušenější – kapitán tedy také velí čelní podjednotce kolony v přímém uspořádání. Rotы byly očíslovány v rámci batalionu od 1 do 8 předpisem z 22. listopadu 1793, podle služebního stáří kapitánů.

Výnos ze 13. března 1804 a dekret z 19. září 1805 stavěl voltížerské rotы v plucích lehké a řadové pěchoty; voltížerské pelotony byly nadále řazeny v batalionu na levém křídle, odkud mohly být nejnáze detašovány či rozptýleny do řetězu tirajérů, ve všech manévrech a evolucích byly nadále 8. pelotonem.

Dekret z 18. února 1808 reorganizoval bataliony do šesti rot, jedné granátnické, jedné voltížerské a čtyř fyzilirských. Granátnický peloton stál na pravém, voltížerský na levém křídle batalionu, fyzilirské rotы byly řazeny podle principů tohoto předpisu v pořadí zprava 3., 1., 4., 2. (viz Tableaux synoptiques).

První a druhý peloton každého batalionu formují první divizi (*division*); třetí a čtvrtý peloton druhou divizi; pátý a šestý peloton třetí divizi; konečně sedmý a osmý peloton formují čtvrtou divizi (1).

Každý peloton se bude členit na dvě stejné části, jež budou označeny jako *sekce* (*sections*). Ta napravo bude nazývána *první sekcí*, ta nalevo *druhou sekcí*.

Každá rota bude formována podle tělesné výšky zprava doleva bez ohledu na své umístění v rámci batalionu. Třetina tvořená největšími muži formuje první řad (*rang*), třetina tvořená nejmenšími muži formuje druhý řad, zbylá třetina formuje třetí řad.

Rozchod mezi dvěma řady bude jedna stopa [32,48 cm], měřená od hrudi mužů druhého a třetího řadu k zádům muže, který stojí před nimi v zástupu (*file*), nebo k jeho tornistře, pokud ji voják má.

Jsou-li pluky na mírovém stavu a manévrují-li po batalionech nebo po plucích, pelotony budou formovány ve dvou řadech, aby zabraly zhruba stejnou šíři, jakou zaberou ve třech řadech ve válečném stavu (2). Síla pelotonů každého

(1) *Voltižerský peloton byl do roku 1808 součástí 4. divize, v roce 1808 tvoří první divizi granátnický a 1. fyzilírský peloton (3. fyzilírská rota), druhou divizi 2. a 3. fyzilírský peloton (1. a 4. fyzilírská rota) a třetí divizi 4. fyzilírský a voltižerský peloton (2. fyzilírská a voltižerská rota).*

(2) *Císařův rozkaz ze 13. října 1813: „Císař přikazuje, aby se od dnešního dne veškerá pěchota řadila ve dvou řadech, Jeho Veličenstvo pokládá palbu a bajonety třetího řadu za neúčinné.“ (Colin, La Tactique et la Discipline dans les Armées de la Révolution, s. XXIII); dvouřadá formace pěchoty se užívala podle okolností již dříve, způsob přechodu ze tří do dvou řadů a obráceně byl předepsán Provizorní instrukcí z 20. května 1788 a převzat Instrukcí generála Schauenbourga z roku 1795 (viz příloha).*

Pěchota se za první restaurace vrátila stabilně k třířadému uspořádání, na čemž se nic nezměnilo ani během Sta dní. Napoléon se ve prospěch dvou řadů vyslovil ještě na Svaté Heleně; pro obsáhlou diskusi a řadu různých názorů na výhody a nevýhody dvou a třířadého uspořádání viz výše uvedené dílo Jeana Colina, str. XVII.)

batalionu bude srovnána, bude-li třeba, přeřazením mužů z jedné roty do jiné (1).

Granátnická rota každého batalionu zůstane přiřazena svému batalionu, bude-li tento cvičit samostatně. Bude-li však cvičit najednou celý pluk, granátnická rota druhého batalionu se připojí k první a postaví se od ní vlevo. Obě spojené rotы zformují dva pelotony o stejné síle, jež budou označeny jako *první a druhý granátnický peloton* (2).

Pozice důstojníků a poddůstojníků v bitevní sestavě.

(Sch. I.) Kapitán (*capitaine*) napravo od své rotы nebo pelotonu, v prvním řadu.

Poručík (*lieutenant*) jako šikovatel (*serre-file*) dva kroky [1,3 m] za středem druhé sekce.

Podporučík (*sous-lieutenant*) jako šikovatel dva kroky [1,3 m] za středem první sekce.

(1) *Manuel d'infanterie, č. 243 (Způsob rovnoměrného rozdělení pelotonů): Má-li adjutant rovnoměrně rozdělit pelotony, zde je způsob, jakým to provede: předem zná počet zástupů, který mu může poskytnout každý seržant-major, a spočítá na papíře, jaký je jejich průměrný počet pro všechny rotы; nechá krokem vzad vystoupit z řadu muže, zástup, nebo zástupy levého křídla pelotonů, v nichž je tento počet překročen; a nařídí těmto zástupům, aby přešly za střed batalionu a tam se spojily.*

Sám přejde na místo, kde se tito muži shromáždili, a zde je také rozdělí, přičemž každému zástupu určí peloton, který má doplnit.

Schopný adjutant musí být schopen srovnat pelotony batalionu v síle osmi set mužů během pěti minut, neboť tento poddůstojník bude dvě minuty pochodovat výhradně zrychleným krokem (tempo jeho kroku musí být minimálně 120 v minutě) a musí projít před celým čelem, jež lze odhadnout na přibližně dvě stě kroků; je třeba asi jedné minuty, aby se přebytečné zástupy spojily za středem; a jedné minuty, aby se dostaly na své nové místo.

Jakýkoli jiný způsob by byl delší a nejistější a jeho nevýhodou by ostatně mohlo být, že by narušil pořadí podle výšky, pomíchal nevhodně pompony, nebo nutně by vedl k přeházení a náhradám všech kaprálů, kteří jsou zařazeni v řadech.

(2) *Toto uspořádání je nařízeno i předpisem z 15. března 1792, který stanovuje složení prvních batalionů určených pro polní tažení (druhé zůstávají v posádce). Po zvýšení počtu batalionů nad dva granátnické pelotony manévrovaly se svým batalionem, nebo byly svedeny do granátnických batalionů.*

Seržant-major (*sergent-major*) jako šikovatel za pravým křídlem druhé sekce.

První seržant (*premier sergent*) za kapitánem, ve třetím řadu; tento seržant bude při manévrování označován jako zastupující poddůstojník (*sous-officier de remplacement*) a bude pravým krajníkem (*guide de droite*) svého pelotonu.

Druhý seržant (*second sergent*) jako šikovatel za levým křídlem druhé sekce; tento seržant bude levým krajníkem (*guide de gauche*) svého pelotonu v evolucích (1).

V osmém pelotonu prvního batalionu bude druhý seržant umístěn na levém křídle prvního řadu batalionu a bude za sebou ve třetím řadu mít kaprála (*caporal*).

Totéž platí v případě druhého batalionu pro granátnický, nebo fyzilírský peloton (2), který tvoří levé křídlo tohoto batalionu.

Kaprál-furýr (*caporal-fourrier*) je součástí stráže praporu (*garde du drapeau*) svého batalionu (3).

Kaprálové (*caporaux*) budou v řadech na pravém a na levém křídle svého pelotonu a přednostně a podle velikosti do prvního a třetího řadu.

Nahrazování důstojníků a poddůstojníků bude v každé rotě probíhat podle hodnostních stupňů. V případě nepřítomnosti

(1) Počet seržantů byl dekretem z 22. listopadu 1793 zvýšen na čtyři, což bylo potvrzeno všemi následujícími předpisy o složení pěchoty. Třetího seržanta staví tento předpis (viz dále) za levé křídlo první sekce, čtvrtého seržanta stavějí Tableaux synoptiques a Cours d'instruction za pravé křídlo první sekce. Instruction generála Schauenbourga staví prvního seržanta do stráže praporu, druhého jako zástupce, třetího jako levého krajníka a čtvrtého za levé křídlo první sekce.

(2) Nebo po vytvoření voltižérské roty pro voltižérský peloton všech batalionů.

(3) Chybí určení místa granátnického kaprál-furýra. Instruction generála Schauenbourga jej staví na místo šikovatele mezi poručíka a seržant-majora, tedy za druhou sekci. Kaprál-furýra fyzilírského pelotonu, který podle ní není součástí stráže praporu, staví za pravé křídlo první sekce. Tableaux synoptiques stavějí kaprál-furýry obecně za druhou sekci, mezi poručíka a seržant-majora. Cours d'instructions naproti tomu radí granátnického kaprál-furýra, je-li schopen řádně pochodovat, pověřit funkcí pravého hlavního krajníka batalionu, případně jím nahradit na místě šikovatele seržanta, který by byl hlavním krajníkem.

kapitána i poručíka jedné roty bude velitel pluku moci, uzná-li to za nezbytné, pověřit pro manévrování velením rotě, již chybí kapitán i poručík, poručíka od jiné roty.

Budou-li pluky na válečných stavech, třetí seržant každé roty bude stát jako šikovatel za levým křídlem první sekce svého pelotonu.

Pozice vyšších důstojníků, adjutant-majorů a adjutantů.

Plukovník (*colonel*) (1) a oba podplukovníci (*lieutenants-colonels*) (2) budou v sedle, adjutant-majori (*adjudants-majors*) a adjutanti (*adjudants*) budou pěší.

Plukovník bude stát třicet kroků [19,5 m] za řadem šikovatelů (*rang des serre-files*) a na úrovni středu rozestupu mezi oběma bataliony (3).

Každý podplukovník bude dvacet kroků [13 m] za řadem šikovatelů svého batalionu na úrovni praporečnického zástupem (*file du drapeau*).

Adjutant-major každého batalionu bude osm kroků [5,2 m] za řadem šikovatelů svého batalionu a na úrovni středu pravého půlbatalionu.

Adjutant bude osm kroků [5,2 m] za řadem šikovatelů svého batalionu a na úrovni středu levého půlbatalionu (4).

Pozice bubeníků a hudebníků.

Bubeníci (*tambours*) každého batalionu budou seřazení do jednoho řadu v mírovém a do dvou řadů ve válečném stavu. Budou stát patnáct kroků [9,7 m] za pátým pelotonem svého batalionu. Tambor-major (*tambour-major*) bude v čele bubeníků prvního batalionu, kaprál-tambor (*caporal-*

(1) Dekretem z 21. února 1793 byl tento hodnostní stupeň nahrazen stupněm chef de brigade (šéf brigády), výnosem z 24. září 1803 se armáda opět vrátila k titulu plukovník.

(2) Dekretem z 21. února 1793 byl tento hodnostní stupeň nahrazen stupněm chef de bataillon (šéf batalionu) a titul, hodnostní stupeň i funkce tak byly označeny shodným výrazem.

(3) Výnosem z 24. září 1803 byl ustaven hodnostní stupeň majora; tento vyšší důstojník byl samozřejmě v sedle, pokud mu bylo svěřeno velení určitého počtu batalionů, jeho místo odpovídalo místu plukovníka, jinak se zdržoval v jeho blízkosti.

(4) Podle dekretu z 18. února 1808 připadali na každý batalion dva adjutant-poddůstojníci, místo druhého v bitevní sestavě není popsáno.

tambour) v čele bubeníků druhého batalionu (1). Hudebníci (*musiciens*) budou v jednom řadu dva kroky [1,3 m] za bubeníky prvního batalionu (2).

Stáž praporu.

Stráž praporu (*garde du drapeau*) každého batalionu bude složena z osmi kaprál-furýrů fyzilírských rot. Bude umístěna nalevo od druhé sekce čtvrtého pelotonu a bude součástí této sekce (3).

(1) *Bubeníky třetího a dalších batalionů pravděpodobně vedl služebně nejstarší z nich.*

(2) *Předpis neudává místo pro sapéry, oficiálně ustavené dekretem z 18. února 1808, ale existující již dříve. Cours d'instruction jim toto místo určuje následně: „...jejich místo je při defilé šest kroků od tambor-majora, před nímž pochodují v jednom řadu za svým kaprálem. V bitevní sestavě se kaprál a dva sapéři drží dva kroky za pravým hlavním krajníkem; dva zbývající dva kroky za levým hlavním krajníkem; neboť takto umístění mohou rychle přejít do čela batalionu, ať již se pochoduje v přímém či převráceném uspořádání, a proto, že na tomto místě potřebují adjutant-major a adjutant nacházet v průběhu manévrů nezbytné směrníky; funkce směrníků je jednou z funkcí sapérů.“*

(3) *Instruction generála Schauenbourga tvoří stráž praporu prvními seržanty fyzilírských rot (v mírovém stavu pluku v letech 1791–1793 by to však nebylo možné, seržanti byli jen dva); důvodem je fakt, že kaprál-furýři, administrativní poddůstojníci rot, zpravidla nepatřili mezi nejpřesněji pochodující vojáky; jejich funkce rotních ubytovatelů vyžadovaly mj. jejich časté vyřazení ze sestavy. Osm seržantů ve stráži praporu bylo obvyklým řešením, potvrzuje to například Pierrem Charrié (Drapeaux et Etendards de la Révolution et de l'Empire) citovaný rozkaz vydaný pro 64. pluk 4. června 1805: „Stráž praporu každého batalionu bude napříště složena z osmi seržantů, kteří nahradí kaprál-furýry určené předpisem. Plukovníci se ujistí, že tito seržanti jsou nejvycvičenější a schopní udržovat nejvyšší dokonalost a pravidelnost jak postoje ve zbrani, tak pochodu.“*

Dekretem z 18. února 1808 zůstala každému pluku jediná orlice, a sice prvního batalionu (v praxi trvalo delší dobu, než pluky odevzdaly orlice a prapory ostatních batalionů); neměla být až do vydání dekretu z 25. prosince 1811 nesena v rámci sestavy žádného batalionu (ale v praxi byla stále nesena u prvního, což zmíněný dekret potvrzoval), všechny měly být nahrazeny batalionními praporky (fanion de bataillon). První řad stráže orlice byl tvořen 1., 2. a 3. orlonošem, druhý a třetí řad šesti

První řad této stráže bude tvořen seržant-majorem, který ponese prapor, a ze dvou kaprál-furýrů, jeden po pravém, druhý po levém boku seržant-majora (1).

Zbývající dva řady stráže budou každý tvořen třemi kaprál-furýry.

Kaprál-furýři ponosou, stejně jako poddůstojníci umístění za velitelem pelotonu a poddůstojníci-šikovatelé, zbraň v pravé ruce (2).

Do druhého řadu stráže praporu budou přednostně umístění tři kaprál-furýři, kteří budou nejspřažanější a nejdokonalejší, a to jak v postoji na místě, tak za pochodu.

Plukovník, a v jeho nepřítomnosti vyšší důstojník, který bude pluku velet, vybere v každém batalionu jednoho seržant-majora, který bude nosit prapor (3). Pečlivý výcvik tohoto seržant-majora v přesnosti kroku, jeho délce a tempu, a v udržování daného směru pochodu bez odchylek má pro pochod v bitevní sestavě nejvyšší důležitost.

Výcvik pluků.

poddůstojníky fyzilírských rot (podle Tableaux synoptiques seržanty a kaprál-furýry, podle Cours d'instruction mělo jít v souladu s principy předpisu o čtyři kaprál-furýry doplněné o dva kaprály).

Stráž batalionního praporku byla kromě praporečnicka tvořena dalšími osmi poddůstojníky fyzilírů (Cours d'instruction doplňuje v tomto případě kaprál-furýry čtyřmi kaprály).

(1) *Dekretem z 18. února 1808 je prvním orlonošem pluku ustaven důstojník v hodnosti poručíka či podporučíka; po pravém boku má druhého orlonoše, po levém třetího (seržanti, po aplikaci dekretu z 12. února 1812 seržant-majori plukovního štábu); nosičem batalionního praporku byl zpravidla seržant, u batalionů, jež neodevzdaly orlice, plnil funkci orlonoše i nadále vybraný seržant-major fyzilírů.*

(2) *Rozkaz vydaný pro 3. řadový pluk 23. srpna 1808 citovaný Pierrem Charrié (Drapeaux et Etendards de la Révolution et de l'Empire) dodává: „...poddůstojníci nasazení v praporečnickém pelotonu budou mít vždy na ústí pušky nasazený bajonet...“*

(3) *První, druhý i třetí orlonoši byli podle dekretu z 18. února 1808 jmenováni osobně císařem na základě plukovníkova návrhu tři kandidátů pro každou funkci.*

Plukovník, a v jeho nepřítomnosti vyšší důstojník, který velí pluku, bude odpovědný za obecný výcvik důstojníků, poddůstojníků a vojáků pluku.

Výcvik důstojníků.

Výcvik důstojníků musí zahrnout vše, co je obsaženo ve třech Školách vojáka, pelotonu a batalionu, a nemůže být solidně zvládnutý bez propojení teorie a praxe. V každém pluku bude probíhat teoretická příprava nezávisle na cvičení v terénu.

V důsledku toho velitel každého pluku svolá důstojníky k sobě, nebo k vyššímu důstojníkovi každého batalionu tak často, jak uzná za nezbytné, aby jim vysvětlil, nebo nechal vysvětlit veškeré zásady vycházející ze zmíněných škol.

Žádný důstojník nebude považován za připraveného, dokud nebude sám schopen velet a přesně vysvětlovat vše, co zmíněné tři školy obsahují.

Pozornost bude během této přípravy věnována výhradně zásadám a smyslu manévrů, aniž by byli důstojníci nuceni učit se text předpisů doslova.

Pozornost bude během této přípravy věnována výhradně zásadám a smyslu manévrů, aniž by byli důstojníci nuceni učit se text předpisů doslova.

Důstojníci budou často vyššími důstojníky cvičeni v pochodu, pozornost bude s nejvyšší pílí věnována správnému postoji ve zbrani (*position sous les armes*), pravidelnosti kroku jak v délce tak v tempu.

Výcvik poddůstojníků.

Výcvik poddůstojníků zahrnuje Školu vojáka a pelotonu. Musí znát a umět s přesností provádět veškeré úkony se zbraněmi, jež náleží jim, stejně jako veškeré úkony se zbraněmi, jež náleží vojákům, při palbě a na pochodu.

Výcvikem poddůstojníků jsou pověřeni adjutant-majoři a adjutanti, velitelé pluků proto začnou zajištěním jejich výcviku a následně je učiní odpovědnými za výcvik poddůstojníků.

Adjutant-majoři a adjutanti začnou připravovat s nejvyšší pílí všechny seržant-majory a dva nejchápavější poddůstojníky každé roty.

Tito poddůstojníci, když jsou řádně připraveni, vyberou si ze své roty každý další dva nebo tři a pod dohledem adjutantů a seržant-majorů je vycvičí stejným způsobem.

Jakmile je tento prvotní výcvik, který obsáhne jen Školu vojáka, zajištěn, shromáždí se všichni poddůstojníci batalionu, aby vytvořili peloton o třech řadech, jemuž je přidělen jeden šéf pelotonu (*chef de peloton*), zastupující poddůstojník (*sous-officier de remplacement*) a šikovatelé (*serre-files*); tento peloton bude cvičen adjutant-majorem, nebo adjutantem postupně tak, jak je uvedeno ve Škole pelotonu.

Tato příprava má za cíl především uschopnit poddůstojníky k výcviku nováčků. Budou jim vysvětleny veškeré zásady dvou prvních Škol, nejprve v terénu, následně v dílčích teoriích, jež musí zároveň obsáhnout vysvětlení různých funkcí, jež plní krajníci při cvičení batalionu.

Abyste byla připravenost poddůstojníků udržována, adjutant-majoři a adjutanti je občas shromáždí, aby je vyzkoušeli, ať už v terénu, nebo při teoretických cvičeních v místnostech.

Při změnách ve stavu poddůstojníků budou seržant-majoři pod pečlivým dohledem adjutant-majorů a adjutantů také cvičit nové seržanty a kaprály svých rot.

Velitelé pluků nechají často cvičit praporečnické pelotony (*pelotons des drapeaux*) a hlavní krajníky (*guides généraux*) (1) k pochodům v bitevní sestavě. S velkou pečlivostí bude věnována pozornost praporečníkům, kteří si musí osvojit přesný krok, jeho vyrovnanou délku a tempo, a udržování daného směru pochodu bez vybočování.

(1) *Předpis nic neříká o jejich výběru ani místě v bitevní sestavě. Cours d'instruction jej doplňuje: „V bitevní sestavě je jejich místo dva kroky za šikovateli za prvním a posledním zástupcem batalionu, aby tak byli neustále na očích adjutant-major a adjutanta. V koloně se hlavní krajníci vyrovnají se šikovateli, leda by byli povoláni vytyčit linii.“ V přechodím odstavci je řečeno, že pravým hlavním krajníkem může být granátnický furýr, pokud je schopen přesného pochodu; anebo granátnický seržant. Obecně lze tedy říci, že hlavními krajníky batalionu byli vybraní seržanti pravého a levého pelotonu, jež na jejich místech šikovatelů nahradili kaprál-furýři.*

KAPITOLA II.

Škola vojáka.

TATO ŠKOLA, jejímž cílem je příprava nováčků, má zásadní vliv na výcvik rot, na němž závisí výcvik batalionů a pluků. Musí být zajištěna a důsledně sledována vyššími důstojníky. Bude řízena a vedena zejména adjutant-majori, kteří budou veliteli pluku odpovědní za přesnost provádění a pokrok ve výcviku. V důsledku toho bude u výcviku asistovat neustále jeden z obou adjutant-majorů, stejně jako jeden z adjutantů.

Noví důstojníci musí procházet pod velením adjutant-majorů touto školou po dobu minimálně šesti měsíců. Této povinnosti je bude moci zprostit jen velitel pluku, jakmile budou sto sami provádět, velet a vysvětlit vše, co je popsáno ve Školách vojáka a pelotonu.

Velitelé rot budou odpovědní veliteli pluku a vyššímu důstojníkovi svého batalionu za obecnou připravenost svých rot. Neztratí proto ze zřetele přípravu svých nováčků a vyberou seržanty a kaprály, kteří je budou cvičit. Zároveň pověří důstojníky a seržant-majora své roty dohledem nad pokrokem tohoto výcviku.

Vždy, když to bude možné, bude určeno místo pro společné shromáždění nováčků pluku. Jeden z vyšších důstojníků se ho bude účastnit, dovolí-li mu to jeho povinnosti.

Bude-li počet nováčků schopných postupu do Školy pelotonu dostatečný, adjutant-major je shromáždí a nechá je cvičit buď jedním z nových důstojníků pověřených výcvikem, nebo poddůstojníkem. Sám bude na tento výcvik dohlížet a zajistí dodržování postupu stanoveného Školou pelotonu.

Usoudí-li adjutant-major, že jeden nebo více takových nováčků je schopno nastoupit službu v batalionu, uvědomí o tom velitele rot, ke kterým nováčci patří, a nechá nováčky cvičit v jejich přítomnosti. Velitelé rot následně, shledají-li je dostatečně připravené, rozhodnou o jejich přijetí do batalionu.

ROZDĚLENÍ ŠKOLY VOJÁKA.

Škola vojáka bude rozdělena do tří částí. První část obsáhne to, co se voják musí naučit, než jej necháme nést zbraň.

Druhá obsáhne zacházení se zbraní, nabíjení a palbu.

Třetí obsáhne pochodové kroky, zásady přímého a bočního pochodu, vyrovnávání, obraty a změny směru.

Každá část bude rozdělena do čtyř lekcí, a to následně:

První část.

1. *Lekce.* } Postoj vojáka beze zbraně.
} Pohyb hlavy doprava a doleva.
2. *Lekce.* Vpravo, vlevo v bok, čelem vzad.
3. *Lekce.* Zásady běžného přímého kroku.
4. *Lekce.* Zásady šikmého kroku.

Druhá část.

1. *Lekce.* Zásady nesení zbraní.
2. *Lekce.* Ovládání zbraní.
3. *Lekce.* Zrychlené a volné nabíjení.
4. *Lekce.* Přímé a šikmé palby, palby dvou řadů.

Třetí část.

1. *Lekce.* Sdružení pěti až devíti mužů pro cvičení přímého pochodu a pochodových kroků.
2. *Lekce.* Boční pochod.
3. *Lekce.* Zásady vyrovnávání.
4. *Lekce.* Zásady obrátů a změn směru.

Každou lekci budou následovat poznámky, jejichž cílem je vysvětlit smysl předepsaných zásad. Instruktoři by si je měli dobře osvojit a užít jich při výcviku nováčků.

Tón povelů bude vždy živý, síla hlasu bude odpovídat počtu cvičených nováčků.

Existují dva druhy povelů: *upozorňovací (commandement d'avertissement)* a *prováděcí (commandement d'exécution)*.

Upozorňovací povely, jež budou v ordonanci označeny kurzívou, budou vyslovovány zřetelně a nahlas s mírným protažením poslední slabiky.

Prováděcí povely budou v ordonanci označeny velkými písmeny a budou vyslovovány pevným hlasem a krátce.

Povely, jež budou oddělené pomlčkami v textu, budou rovněž s pomlčkou vyslovovány.

Instruktoři vždy probíranou zásadu jasně, přesně a stručně vysvětlí. Sami zároveň na svůj povel provedou požadovaný úkon, aby tak svému vysvětlení dodali názorný příklad. Budou se snažit uvyknout nováčka tomu, aby sám zaujímal správný postoj, a sami jej opraví jen v případě nedostatku nováčkovy chápavosti.

P R V N Í Č Á S T .

1. První část Školy vojáka bude vyučována, bude-li to možné, individuálně. Nanejvýš pak ve dvou až třech mužích, bude-li to počet cvičených nováčků a instruktorů vyžadovat. V tom případě budou nováčci postaveni do řady s rozestupy jednoho kroku; voják bude beze zbraní.

P R V N Í L E K C E .

Postoj vojáka.

(Position du Soldat.)

2. (Sch. III, fig. 1 a 2.) Paty na stejné úrovni a tak blízko u sebe, jak to dovolí tělesné dispozice vojáka; chodidla v úhlu o málo menším než pravém a obě stejně vytočená; kolena napnutá, ale ne silou; trup rovný v bocích, nachýlený dopředu; ramena dozadu a zároveň skleslá, paže přirozeně svěšené, lokty u trupu; dlaň lehce vytočená ven, malíček vzadu a dotýkající se švu na kalhotách; hlava přirozeně přímo, brada ke krku aniž by jej zakrývala; oči upřené na zem asi patnáct kroků [9,7 m] před sebe.

3. *Poznámky k postoji vojáka.*

Paty na stejné úrovni;

Kdyby totiž byla jedna pata více vzadu, rameno na stejné straně by rovněž bylo více vzadu, případně by postoj vojáka musel být nucený.

Paty více či méně u sebe.

Protože vojáci s nohama do x a ti, co mají nohy silnější, nemohou paty úplně srazit.

Chodidla stejně vytočená, špičky ne příliš od sebe.

Kdyby totiž bylo jedno chodidlo více vytočené, táhlo by s sebou i rameno, a kdyby byly špičky příliš daleko od sebe, voják by nemohl vychýlit trup dopředu bez vrávorání.

Kolena napnutá, ale ne silou.

Kdyby voják kolena příliš napínal, jeho postoj by byl nucený a únavný.

Trup rovný v bocích.

Neboť toto je jediný způsob, jak voják dosáhne vyváženého postoje. Instruktor si všimne, že většina nováčků má zlozvyk vychylovat rameno, prohýbat se do strany, nebo vystrkovat bok, zejména levý když nesou zbraň, a bude usilovat o nápravu těchto nedostatků.

Horní část trupu vychýlená dopředu.

Nováčci jsou běžně uvyklí dělat přesný opak, chtějí-li stát zpřímá vystrkují břicho, prohýbají se v kříži a ramena tlačí dozadu, což je nevhodné zejména při pochodu, jak bude vysvětleno v poznámkách k zásadám kroku. Návyk vychylovat horní část trupu dopředu je tak důležitý, že instruktor musí v začátcích i trochu přehánět, zejména v případě mužů, kteří mají sklony k opaku.

Ramena dozadu.

Kdyby totiž měl voják ramena dopředu a záda ohnutá, což je běžný zlozvyk venkovanů, nemohl by se ani vyrovnat, ani ovládat přesně svou zbraň. Je tedy velmi důležité tento nedostatek napravit. Instruktor proto musí dát pozor, aby byl frak a kabátek nováčků dostatečně široký a nebránil tak postoji, kterému je chceme naučit. Je třeba také pečlivě dbát toho, aby netlačili ramena příliš dozadu, což by vedlo k prohnutí se v kříži.

Paže přirozeně svěšené, lokty u trupu, dlaň lehce vytočená ven, malíček vzadu a dotýkající se švu na kalhotách.

Je to důležité proto, aby voják nesl správně svou zbraň a zaujímal v řadě jen tolik místa, kolik vyžaduje snadné ovládnutí zbraně a aby měl správně umístěné lokty. Tato pozice paží, loktů a rukou tyto požadavky umožní splnit a k tomu zajistí stažení ramen.

Hlava přirozeně přímo.

Kdyby totiž byla pozice hlavy nucená, strnulost postoje by se projevila v celé horní části trupu a ztížila by pohyby, což by činilo držení těla obtížným a namáhavým.

Oči upřené přímo před sebe.

Protože přímá pozice hlavy je nejjistějším prostředkem, jak naučit vojáky držet ramena pevně. Této nezbytné zásadě, jíž musí vojáci navyknout, musí být věnována nejvyšší péče.

4. Poté, co instruktor objasnil nováčkům zásady postoje, naučí je otáčet hlavou doprava a doleva. Za tím účelem velí:

1. *Tête.* = (A) *DROITE.* (vpravo hled')

2. *FIXE.* (přímo hled')

5. Na konci druhé části prvního povelu otočí voják bez zbrklého pohybu hlavu doprava tak, aby vnitřní koutek levého oka prořal linii knoflíků kabátku. Oči hledí na linii očí mužů stejného řadu.

6. Na druhý povel vrátí hlavu do původní přímé polohy, jež je základní pozicí vojáka.

7. Pohyb pro *vlevo hled'* (*tête à gauche*) se provádí opačným způsobem.

8. Instruktor bude hlídat, aby pohyb hlavy nezpůsobil pohyb ramen, což by se mohlo stát při zbrklém provedení.

9. Když bude instruktor následně chtít uvolnit pozornost a nařídít pohov, velí:

REPOS. (pohov)

10. Na tento povel již voják nemusí udržovat nehybnost ani postoj.

11. Chce-li instruktor, aby voják zaujal opět obojí, zavelí:

1. *Garde à vous.* (pozor)

2. *PELTON.* (*pelotone*)

12. Na první povel voják zpozorní. Na druhý zaujme předepsaný postoj a znehybní.

D R U H Á L E K C E .

Vpravo, vlevo v bok, čelem vzad.

(A droite, à gauche, demi-tour à droite.)

13. Vpravo a vlevo v bok se provádí na jednu dobu, instruktor zavelí:

1. *Peloton par le flanc droit* (nebo *gauche*).
(*pelotone vpravo*, nebo *vlevo*)

2. (A) *DROITE* (nebo (A) *GAUCHE*). (v bok)

14. Na druhý povel se voják otočí na své levé patě, přitom lehce zvedne levou špičku, a přenesse pravou patu vedle levé na stejnou úroveň.

15. Čelem vzad se provádí na dvě doby, instruktor velí:

1. *Peloton.* (*pelotone*)

2. *Demi-tour* = (A) *DROITE.* (čelem vzad)

První doba.

16. Na povel *demi-tour* udělat polovinu z *vpravo v bok*, přenést pravou nohu dozadu, přezku na úroveň a tři palce [8,1 cm] od levé paty, zároveň pravou rukou přidržet roh sumky.

Druhá doba.

17. Na povel *à droite* se voják otočí na obou patách, lehce při tom zvedne špičky, má napnutá kolena, postaví se čelem vzad, zároveň přenesse pravou patu k levé a pustí sumku.

18. Nese-li voják na rameni zbraň, vytočí ji levou rukou na první dobu půlobratu vpravo tak, jak bude popsáno u prvního pohybu nabíjení, a vrátí ji do pozice na rameno zbraň ve chvíli, kdy přenesse pravou patu k levé.

19. Instruktor dá pozor na to, aby tyto pohyby neovlivnily pozici těla, trup musí zůstat stále vychýlený dopředu.

T Ř E T Í L E K C E .

Zásady běžného přímého kroku.
(Principes du pas ordinaire direct.)

20. Délka běžného přímého kroku bude dvě stopy [65 cm], počítáno od paty k patě, a jeho tempo bude 76 v minutě.

21. Instruktor vysvětlí nováčkovi ovládajícímu dobře postoj zásady a mechanismy kroku. Postaví se tři nebo čtyři

kroky před něho a čelem k němu a sám provede pomalu krok, aby tak ke svému vysvětlení přidal příklad. Následně zavelí:

1. *En avant.* (vpřed)

2. *MARCHE.* (marš)

22. (Sch. III, fig. 3.) Na první povel přenesse voják váhu na pravou nohu.

23. Na druhý povel přenesse svižně, ale hladce, levou nohu o dvě stopy [65 cm] před pravou nohu, koleno napnuté, špička lehce skloněná a mírně vytočená ven, stejně jako koleno. Přenesse zároveň váhu dopředu a položí levou nohu bez dupnutí celým chodidlem na zem přesně v dané vzdálenosti od pravé nohy. Přenesse na ni veškerou váhu a zároveň svižně, ale hladce, přenesse pravou nohu nízko nad zemí do stejné vzdálenosti a stejným způsobem, jenž byl právě vysvětlen pro levou nohu, a pokračuje takto v pochodu, aniž by se nohy překřížily, aniž by otáčel rameny, hlava je stále přímo.

24. Jakmile bude chtít instruktor zastavit pochod, zavelí:

1. *Peloton.* (pelotone)

2. *HALTE.* (stát)

25. Na druhý povel, který bude vysloven, když je jedna nebo druhá noha pokládána na zem, přenesse voják druhou nohu bez dupnutí vedle první.

26. *Poznámky k zásadám kroku.*

Přenést váhu na pravou nohu na povel *en avant.*

Aby voják mohl svižněji provést první krok, což je zásadní pro pochod v rámci jednotky.

Špička skloněná, ale nenuceně.

Protože skloněná špička udrží napnuté koleno a umožní položit na zem celé chodidlo naráz.

Špička mírně vytočená ven.

Kdyby byla špička vytočená příliš, tělo by začalo vrávorat.

Horní část trupu dopředu.

Aby se váha přenesla na nohu pokládanou na zem, aby se druhá noha mohla snadno zvednout a aby se nezkracoval krok.

Pochodovat s napnutým kolenem.

Protože oddíl nemůže pochodovat, jakoby každý voják pochodoval sám, aniž by si vojáci navzájem překáželi a naráželi do sebe. Neexistují dva, kteří by chodili naprosto stejně, a je třeba nováčky naučit jednotnému kroku, který bude mít jasné a dané tempo.

Přenášet nohu nízko nad zemí.

Protože vojáci zvedají nohy více než je třeba, tím ztrácejí čas a zbytečně se unavují. K tomu, pokud bychom neměli stanovenou zásadu, zvedali by jedni nohy více, jiní méně, nedošlapovali by jednotně a vytratilo by se tempo.

Položit nohu na zem celým chodidlem bez dupnutí.

Aby se zabránilo potáčení a krácení kroku, jež by nevyhnutelně nastalo, kdyby byla na zem položena nejprve pata, nebo kdyby se dupalo. Dupání navíc zbytečně vojáky unavuje a ruší tempo, protože jedni pak zvedají nohy více, jiní méně.

Hlava přímo.

Protože taková poloha hlavy znemožňuje otáčení ramen a nutí vojáka pochodovat pevně.

27. Instruktor občas naznačí tempo kroku tím, že velí *un* (*raz*) ve chvíli, kdy má zvednout nohu a *deux* (*dva*), když ji má položit, a udržuje tak tempo 76 kroků v minutě. Tato metoda vhodným způsobem vojákovi vštíjí, že krok je přirozený pohyb na dvě doby.

Č T V R T Á L E K C E .

Zásady šikmého kroku.

(Principes du pas oblique.)

28. Rychlost šikmého kroku bude stejná jako u běžného přímého kroku, tedy 76 kroků za minutu; délka tohoto kroku bude popsána dále.

29. Jakmile si nováčci dobře osvojí správné provádění přímého kroku, dělají kroky stejně dlouhé i rychlé,

instruktor je naučí pochodovat šikmým krokem. Aby snáze pochopili jeho mechanismus, rozloží jej instruktor následně.

30. (Sch. II.) Nováček stojí s nohama u sebe a instruktor jej nechá přenést pravou nohu šikmo doprava vpřed, zhruba 24 palců [65 cm] od levé, dohlížeje na to, aby byla pravá špička mírně stočena dovnitř a tím bránila levému rameni v pohybu vpřed; v této pozici se voják zastaví.

31. Na instruktorův povel *deux (dva)* přenesse nováček levou nohu po nejkratší linii do vzdálenosti zhruba 17 palců [46 cm] před levou patu a v této pozici se zastaví.

32. Pokračuje v pochodu tímto způsobem podle povelů *un (raz)*, *deux (dva)* a zastavuje se po každém kroku věnuje nevyšší pozornost tomu, aby udržel ramena v rovině a hlavu přímo.

33. Šikmý krok doleva se bude provádět stejným způsobem, voják vykročí levou nohou.

34. Po několika takových lekcích necháme nováčka pochodovat šikmým krokem doprava a doleva bez rozkládání, což se provede následně.

35. Voják pochoduje přímo běžným krokem, instruktor zavelí:

1. *Oblique à droite.* (šikmo doprava)

2. *MARCHE.* (marš)

36. Na druhý povel, který bude vysloven ve chvíli, kdy levá noha došlápne na zem, začne nováček pochodovat šikmým krokem doprava a bude se řídit podle toho, co bylo ohledně provedení, délky kroku a držení ramen předepsáno výše, ale bez zastavování se po každém kroku. Rychlost bude udržovat na 76 krocích za minutu.

37. Šikmý krok doleva se provede stejným způsobem, instruktor zavelí *marche* ve chvíli, kdy se na zem postaví pravá noha.

38. Pro změnu na přímý pochod instruktor velí:

1. *En avant.* (vpřed)

2. *MARCHE.* (marš)

39. Na druhý povel, který je vysloven ve chvíli, kdy jedna nebo druhá noha došlápne na zem, pokračuje voják v přímém pochodu, krokem o dvou stopách.

Poznámky k šikmému kroku.

40. Instruktor dohlíží na to, aby, stejně jako v předchozí lekci, pochodoval voják s napnutým kolenem, aby byla váha přenášena na nohu, jež došlapuje na zem, aby se nohy přenášely vždy po nejkratší linii a na místo, na které mají došlápnout. Hlava je stále přímo a ramena se nestáčejí.

41. Nováčky budeme v tomto pochodu, který je ze začátku obtížnějším ale později velmi užitečný při pohybech v linii, hodně cvičit. Je to navíc vynikající prostředek k tomu, aby se naučili správnému držení těla a uvykli zachovávání polohy ramen. Necháme je šikmo pochodovat 50 či 60 kroků za sebou, než jim opět zavelíme pochodovat přímo.

42. Jakmile nováček dobře zvládne provádění šikmého kroku, instruktor nebude vyžadovat dodržování předepsaných vzdáleností tak přísně. Jako základní zásadu stanoví to, aby voják postupoval do strany a dopředu stále ve stejných proporcích, aniž by narušoval linii ramen, jež musí zůstat jednotná jako při přímém kroku.

Obecné poznámky k přímému a šikmému kroku.

43. Aby posoudil, zda držení těla odpovídá předepsaným zásadám, zda je krok prováděn pravidelně, a zda je váha těla přenášena na došlapující nohu, instruktor se postaví zpravidla deset či dvanáct kroků před a čelem k nováčkoví. Jestliže nespátří podrážku střečíců, když nováček zvedá a pokládá nohu, jestliže nezaznamená žádný pohyb ramen, ani kymáčení horní části trupu, může si být jist, že si nováček správně osvojil veškeré zásady.

44. Když jsou zásady vysvětlovány dvěma či třem mužům najednou, nebudeme v žádném případě pozornost vojáků rozptylovat vyžadováním vyrovnanosti. Zároveň ale, jakmile si tito uvyknou na provádění rovnoměrných, stejně dlouhých i rychlých kroků, osvojí si tím jediný prostředek k jejímu udržení.

45. Ve případě společného cvičení dvou či tří mužů dá instruktor pozor také na to, aby stáli jeden krok od sebe. Zamezí se tím osvojení zlovyku dávat lokty od těla, nebo se tisknout na vedle stojícího muže.

D R U H Á Č Á S T .

Nesení zbraní.
(Port d'armes.)

46. Instruktor nenechá nováčka postoupit do této druhé části školy vojáka, dokud si tento plně neosvojí zásady držení těla a provádění přímého a šikmého kroku.

47. Instruktor shromáždí tři muže, jež postaví do jednoho řadu, loket na loket. Ukáže jim držení zbraně následujícím způsobem:

P R V N Í L E K C E .

Zásady nesení zbraní.
[Principes du port d'armes.]

48. Nováček je v postavení, jež bylo předepsáno v první lekci první části. Instruktor jej naučí zvedat předloktí levé ruky bez ohýbání zápěstí. Pak instruktor zvedne zbraň a uchopí ji následujícím způsobem.

Zbraň v levé ruce, paže velmi volně prohnutá, loket je za a při trupu, aniž by se jej dotýkal, dlaň ruky přitíštěná na vnější plochu pažby, vnější hrana pažby je na prvních člancích prstů, pata pažby je mezi ukazovákem a prostředníkem, palec je svrchu, zbývající dva prsty jsou pod pažbou, jež je podle vzrůstu vojáka tlačena více či méně dozadu tak, aby byla zbraň při čelním pohledu neustále kolmo vzhůru a aby ji pohyb stehna při pochodu nezvedal, ani s ní nekýval; nabíjí k rameni. Pravá ruka je přirozeně spuštěná, jak bylo popsáno v první části první lekce.

Poznámky k držení zbraní.

49. Není vzácností setkat se s nováčky, kteří mají přirozené nedostatky v držení ramen, hrudi a boků; instruktor musí usilovat, jak jen to bude možné, o jejich nápravu ještě než nechá nováčky nosit zbraň. Následně musí být na tyto nedostatky pozorný při nácviku držení zbraně, tak, aby byl celkový vzhled vojáků jednotný, aniž by byl jejich postoj nucený.

50. Všimne si, že nováčci, když začínají nosit zbraň, jsou náchylní k chybám v postoji, zejména tlačí ramena dozadu, což způsobí, že zbraň přichází o svůj opěrný bod. Také

spouštějí levou ruku a snižují levé rameno, aby jim zbraň nevypadla, prohýbají se v bocích, roztahují lokty, aby dosáhli rovnováhy, atd.

51. Instruktor bude věnovat pozornost nápravě těchto nedostatků a neustálému zdokonalování jejich pozice. Občas jim odebere zbraň a opět jim ji vrátí, nebude je zpočátku příliš unavovat. Bude se soustředit na to, aby jim postupně vštípil správný postoj, tak přirozený a snadný, že jej budou moci dlouho zachovávat bez únavy.

52. A konečně, instruktor musí věnovat pozornost tomu, aby zbraň nebyla držena příliš vysoko, ani příliš nízko. Kdyby to bylo příliš vysoko, voják by musel ohnout levý loket a zabíral by v řadu příliš mnoho místa, zbraň by byla vratká. Kdyby se držela nízko, voják by neměl dostatek místa pro volné ovládní své zbraně, protože zástupy by byly příliš stěsnané, levá ruka by se příliš namáhala, ovlivňovala držení ramene, atd.

53. Instruktor nechá opakovat pohyby *tête à droite* (vpravo hled) a *tête à gauche* (vlevo hled), i *à-droite* (vpravo v bok), *à-gauche* (vlevo v bok) a *demi-tour à droite* (čelem vzad) se zbraní, než přistoupí ke druhé lekci.

D R U H Á L E K C E .

Ovládání zbraní.
(Maniement des armes.)

54. Ovládání zbraní bude předvedeno třem mužům postaveným nejprve do jednoho řadu, pak do jednoho zástupu.

55. Provedení každého povelu bude na jednu dobu, ale tato doba bude rozdělena na pohyby, aby byl postup vojákům srozumitelnější.

56. Na poslední slabiku povelu bude rázně a živě proveden první pohyb, na povely *deux* (dva) a *trois* (tři) zbývající pohyby. Jakmile voják pochopí jednotlivé pohyby jedné doby, bude mu předvedena bez přestávek po pohybech. Bude však sledovat jejich mechanismus, aby si byl jistý a aby se vyvaroval chyb, jež plynou z toho, čemu říkáme *čarovat se zbraní* (*escamoter l'arme*).

57. Ovládání zbraně bude předvedeno následujícím postupem, instruktor zavelí:

Charge en douze temps. (nabíjení na dvanáct dob)

1. *Chargez.* = (VOS) *ARMES.* (zbraně nabit)

Jedna doba a dva pohyby.

První pohyb.

58. Na levé patě provést polovinu z vpravo v bok, umístit zároveň pravou nohu kolmo a těsně k levé patě tak, aby byla přezka na její úrovni. Vytočit zbraň levou rukou, zámek navrchu, a současně uchopit krk pažby pravou rukou. Zbraň je ve svislé poloze a sejmuta z ramene. Levou ruku nechat pod pažbou.

Druhý pohyb.

59. Sklonit zbraň pravou rukou do levé, která ji současně uchopí na první objímce, palec natažený podél dřeva, pažba je pod pravým předloktím, krk pažby u trupu, asi dva palce [5,4 cm] pod pravou bradavkou; ústí hlavně do úrovně očí. Lučík mírně vytočený ven, levý loket přiložený k boku. Ve chvíli, kdy položíme zbraň do levé ruky, dáme palec pravé ruky proti ocílce nad kámen, zbylé čtyři prsty sevřeme, pravé předloktí podél pažby.

2. *Ouvrez.* = (LE BASSI)NET. (pánvičku otevřít)

Jedna doba a jeden pohyb.

60. Otevřít pánevku silným zatlačením palce pravé ruky na ocílku, levá ruka udrží zbraň v klidu. Stáhnout pravý loket dozadu, přenést ruku mezi trupem a pažbou k sumce a otevřít ji.

3. *Prenez.* = (LA CAR)TOUCHE. (náboj uchopit)

Jedna doba a jeden pohyb.

61. Uchopit náboj mezi palec a první dva prsty, ihned jej přenést mezi trupem a pažbou k zubům.

4. *Déchirez.* = (LA CAR)TOUCHE. (náboj roztrhnout)

Jedna doba a jeden pohyb.

62. Roztrhnout zuby náboj až k prachu, držet jej u otvoru mezi palcem a dvěma prvními prsty, ihned jej spustit a

umístit kolmo k pánevce. Dlaň pravé ruky otočená k tělu, loket přiložený k pažbě.

5. *AMORCEZ.* (prach na pánevku)

Jedna doba a jeden pohyb.

63. Sklonit hlavu, přenést pohled na pánevku, naplnit ji prachem, stisknout náboj u otvoru mezi palcem a ukazovákem, zvednout hlavu a přenést pravou ruku za ocílku, dva poslední prsty k ní přiložit.

6. *Fermez.* = (LE BASSI)NET. (pánvičku zavřít)

Jedna doba a jeden pohyb.

64. Zavřít silou pánevku dvěma posledními prsty, levá ruka udrží zbraň v klidu, náboj je stále mezi palcem a dvěma prvními prsty. Ihned uchopit krk pažby dvěma posledními prsty a dlaní pravé ruky, pravé zápěstí přitisknout k trupu, loket dozadu a mírně od trupu.

7. *L'arme.* = (A) GAUCHE. (zbraň doleva)

Jedna doba a dva pohyby.

První pohyb.

65. Vztyčit zbraň podél levého stehna tlakem na pažbu a svižným natažením pravé ruky, aniž by kleslo pravé rameno. Otočit současně nabíječ k tělu, povolit levou ruku a nechat zbraň sklouznout až po druhou objímku, kohoutek je nesen na palci pravé ruky, současně se postavit čelem vpřed (*faire face en tête*) tak, že se otočíme na levé patě a přeneseme pravou nohu dopředu, patu na úroveň přezky levé nohy.

Druhý pohyb.

66. Pravou rukou pustit pušku, spustit zbraň levou rukou podél těla, současně zvednout pravou ruku na úroveň ústí hlavně do vzdálenosti jednoho palce [2,7 cm]. Položit pažbu bez úderu na zem, levá ruka se dotýká těla pod posledním knoflíkem kabátka, zbraň se dotýká levého stehna, konec hlavně je uprostřed těla.

8. *Cartouche* = (DANS LE CA)NON. (náboj do hlavně)

Jedna doba a jeden pohyb.

67. (Sch. III, fig. 5.) Přenést pohled na ústí hlavně, rázně otočit horní stranu pravé ruky k tělu a zvednutím lokte na úroveň zápěstí nasypat prach do hlavně, vyprázdnit náboj, vtlačit jej do hlavně a nechat ruku otočenou, prsty lehce sevřené.

9. *Tirez = (LA BA)GUETTE. (nabiják vyjmout)*

Jedna doba a dva pohyby.

První pohyb.

68. Svižně spustit pravý loket a uchopit nabiják mezi palec a natažený ukazovák, zbylé prsty jsou sevřené. Natažením ruky svižně nabiják vytáhnout, prsty natáhnout, přehmátnout palcem a ukazovákem doprostřed nabijáku, ruka je otočená dlaní dopředu. Sevřít prsty a rychle nabiják otočit mezi bajonetem a obličejem, nabijáky mužů druhého a třetího řadu projdou těsně kolem ramene vojáka před nimi. Nabiják je napravo od a rovnoběžně s bajonetem. Ruka je napnutá, oči upřené vpřed, rozšířený konec nabijáku je při ústí hlavně, ale nedotýká se ho.

Druhý pohyb.

69. Vložit rozšířený konec nabijáku do hlavně a zasunout jej tam až po ruku.

10. *BOURREZ. (upěchovat)*

Jedna doba a jeden pohyb.

70. (Sch. III, fig. 6.) Vztyčit pravou ruku nahoru a uchopit konec nabijáku nataženým palcem, ukazovák ohnutý a ostatní prsty sevřené. Vrazit nabiják silou dvakrát za sebou do hlavně a znovu jej uchopit mezi palec a ohnutý ukazovák, ostatní prsty zůstanou sevřené. Pravý loket je u těla.

11. *Remettez = (LA BA)GUETTE. (nabiják zpět)*

Jedna doba a dva pohyby.

První pohyb.

71. Jako u prvního pohybu pro vyjímání nabijáku, přenést užší konec nabijáku k ústí úchopek, aniž by se jich dotkl.

Druhý pohyb.

72. Vložit užší konec do úchopky a nechat nabiják palcem vklouznout, přesunout svižně ruku vzhůru, mírně ohnutou ji přiložit k širšímu konci.

12. *Portez = (VOS) ARMES. (na rameno zbraň)*

Jedna doba a tři pohyby.

První pohyb.

73. (Sch. III, fig. 1.) Zvednout zbraň levou rukou podél těla, levá ruka na úroveň ramene, levý loket stále u těla, hlaveň směrem ven. Spustit zároveň pravou ruku a uchopit krk pažby.

Druhý pohyb.

74. Zvednout zbraň pravou rukou, pustit ji levou. Tu spustit a přenést pod pažbu, zároveň přenést pravou patu vedle levé na stejnou úroveň. Přiložit zbraň pravou rukou k rameni do pozice popsané pro držení zbraně. Pravá ruka se dotýká krku pažby, aniž by ji svírala.

Třetí pohyb.

75. Svižně spustit pravou ruku podél stehna do předepsané pozice.

Apprêtez = (VOS) ARMES. (zbraně připravit)

Jedna doba a tři pohyby.

(Sch. IV, fig. 1.) *POSTAVENÍ I. ŘADU.*

První pohyb.

76. Levou rukou vytočit zbraň, zámek navrchu, uchopit ji pravou rukou za krk pažby, jako při prvním pohybu nabíjení, a zůstat čelem vpřed, jen mírně stočit levou špičku dovnitř.

Druhý pohyb.

77. Svižně přenést pravou nohu dozadu, pata nahoru, prsty ohnuté. Položit koleno na zem na deset nebo dvanáct palců [27 – 32,5 cm] za a asi šest palců [16,2 cm] napravo od levé paty. Dát pozor, abychom neklesli prudce. Zároveň pravou rukou spustit zbraň, uchopit ji levou rukou na první objímce, bez úderu položit pažbu na zem před pravé stehno tak, aby

byl konec pažby na úrovni levé paty. Současně uchopit kohoutek palcem a ukazovákem pravé ruky.

Třetí pohyb.

78. Odjistit zbraň.

(Sch. IV, fig. 2.) *POSTAVENÍ 2. ŘADU.*

První pohyb.

Jako první pohyb nabíjení.

Druhý pohyb.

79. Přenést zbraň pravou rukou na střed těla. Umístit levou ruku tak, že malíček se dotýká pružiny ocílky, palec je podél dřeva a ve výšce brady, protizámková deska je otočená téměř až k tělu, nabíjác k čelu batalionu. Přenést zároveň palec pravé ruky na hlavici kohoutku. Ukazovák je pod a při lučiku, a spojený se zbývajícími prsty.

Třetí pohyb.

80. Svižně přiložit pravý loket k tělu, zároveň odjistit a uchopit zbraň za krk pažby.

(Sch. IV, fig. 3.) *POSTAVENÍ 3. ŘADU.*

První, druhý a třetí pohyb.

Jako u druhého řadu.

JOUE. (zamířit)

Jedna doba a jeden pohyb.

81. (Sch. IV, fig. 4 a 5.) Spustit rázně konec hlavně, popustit svižně levou ruku až k první objímce, přiložit pažbu k pravému ramenu, konec hlavně mírně skloněný. Lokty spuštěné aniž by se dotýkaly trupu, zavřít levé oko, zaměřit pravé oko podél hlavně, přiložit hlavu k pažbě pro zalícení, umístit ukazovák na spoušť.

82. (Sch. IV, fig. 6.) Jen muži třetího řadu přenesou současně pravou nohu o osm palců [21,7 cm] napravo, k levé patě muže stojícího vedle.

Redressez = (VOS) ARMES. (zbraň napřímit)

Jedna doba a jeden pohyb.

83. Silou napřímit zbraň a vrátit se do postavení třetího pohybu *apprêtez vos armes* (zbraně připravit).

FEU. (pal)

Jedna doba a jeden pohyb.

84. Silnou stisknout ukazovákem spoušť bez spouštění a otáčení hlavy, zůstat v této pozici.

CHARGEZ. (nabít)

Jedna doba a jeden pohyb.

85. Rázně spustit zbraň a postavit se pozice druhého pohybu první doby nabíjení, palec však nebude umístěn proti ocílce, ale spolu z ohnutým ukazovákem uchopí hlavici kohoutku, ostatní prsty budou sevřené. Vojáci prvního řadu se svižně postaví, aniž by nakláněli trup vpřed, ale sníží pravé rameno, aby se nijak nedotkli zbraní druhého řadu. Třetí řad přenesou pravou nohu za levou, přezka proti patě.

86. Jakmile budou vojáci v této pozici a instruktor bude chtít nechat nabít zbraně a zavelí:

Le chien = AU REPOS. (kohoutek do klidu)

87. Zvednout kohoutek až do klidového zářezu, dát pozor, abychom jej v žádném případě nenatáhli. Přenést ihned ruku mezi pažbou a trupem k sumce a otevřít ji.

88. Jakmile bude instruktor namísto opětovného nabití chtít nechat dát zbraně na rameno, zavelí:

Portez = (VOS) ARMES. (na rameno zbraň)

89. Na povel *portez*, dají vojáci kohoutek do klidového zářezu, jak bylo právě vysvětleno. Zavřou pánvičku a uchopí zbraň za krk pažby. Na *(vos) armes* dají zbraň svižně na rameno a postaví se přímo.

(Sch. V, fig. 2.) *Présentez = (VOS) ARMES. (k počtě zbraň)*

Jedna doba a dva pohyby.

První pohyb.

90. Jako u prvního pohybu nabíjení, ale voják zůstane čelem vpřed.

Druhý pohyb.

91. Dotočit zbraň pravou rukou tak, aby byla svislá a na úrovni levého oka, nabíjákem vpřed, kohoutek na úrovni posledního knoflíku kabátku. Pravá ruka drží zbraň na krku pažby při lučíku. Zároveň ji uchopí levá ruka tak, že malíček je při pružině ocílky, palec natažený podél hlavně při objímce. Předloktí přirozeně přiložené k tělu, zůstat čelem vpřed bez pohybu nohou.

Portez = (VOS) ARMES. (na rameno zbraň)

Jedna doba a dva pohyby.

První pohyb.

92. Otočit zbraň pravou rukou hlavní ven, zvednout ji a umístit pravou rukou k levému ramenu, spustit levou ruku pod pažbu, pravá ruka zůstává volně na krku pažby.

Druhý pohyb.

93. Svižně spustit pravou ruku do její pozice.

Reposez(-vous) = (SUR VOS) ARMES. (k noze zbraň)

Jedna doba a dva pohyby.

První pohyb.

94. Spustit zbraň svižným natažením levé ruky, uchopit ji současně pravou rukou těsně nad první objímkou. Pustit zbraň levou rukou a přenést ji svižně k pravému rameni, nabíjákem vpřed. Malíček je za hlavní, pažba tři palce [8,1 cm] nad zemí. Pravá ruka přitištěná na bok, zbraň svisle, levá ruka volně visí po boku.

Druhý pohyb.

95. Nechat zbraň v ruce sklouznout bez úderu na zem a zaujmout postoj, který bude popsán.

Postoj vojáka se zbraní u nohy.

96. (Sch. V, fig. 1.) Ruka spuštěná, hlaveň mezi palcem a ukazovákem nataženým podél kování. Zbývající prsty natažené a spojené, ústí hlavně asi dva palce [5,4 cm] od pravého ramene, nabíják vpřed, pata pažby vedle a při pravé špičce, zbraň svisle.

97. Bude-li instruktor chtít nechat vojáky v této pozici odpočinout, zavelí:

REPOS. (pohov)

98. Na tento povel voják položí ruku na nabíják a přiloží ústí hlavně k pravému ramenu.

99. Jakmile bude následně instruktor chtít změnit postoj vojáka z odpočinkového na nehybný, zavelí:

100. 1. *Garde à vous. (pozor)*

2. *PELTON. (pelotone)*

101. Na druhý povel voják zaujme znovu postoj se zbraní u nohy, odst. 96.

Prohlídka zbraní.

(Inspection des armes.)

102. Voják stojí se zbraní u nohy, instruktor velí:

Inspection = DES ARMES. (prohlídka zbraní)

Jedna doba a jeden pohyb.

103. Provést na levé patě jeden a půl obratu vpravo v bok (*faire un à-droite et demi*), současně přenést pravou nohu na šest palců [16,2 cm] od levé, kolmo dozadu za linii, nohy v pravém úhlu. Rázně uchopit zbraň levou rukou na úrovni posledního knoflíku kabátku, naklonit ústí hlavně dozadu, aniž by se hnula pažba, nabíják je otočený k tělu. Přenést současně pravou ruku na bajonet, uchopit jej za objímkou a rameno tak, že konec objímky přesahuje konec ruky o jeden palec [2,7 cm], a při jeho vytahování natáhnout palec podél čepele. Vyjmout bajonet z pochvy, přenést ji k ústí hlavně a nasadit. Ihned uchopit nabíják, vytáhnout jej, jak bylo popsáno pro nabíjení na dvanáct dob, nechat jej vklouznout do hlavně a obrátit se čelem vpřed do postoje se zbraní u nohy; odst. 96.

104. Inspektor procházející před řadem následně prohlédne zbraň každého vojáka. Každý voják ve chvíli, kdy před něj přistoupí instruktor, zvedne svižně svou zbraň pravou rukou, uchopí ji levou rukou mezi první objímkou a pružinou ocílky, zámek ven. Levá ruka ve výšce brady, zbraň na úrovni levého oka. Inspektor ji vezme a po

prohlídce vrátí. Voják ji převezme pravou rukou a umístí ji do pozice *k noze zbraň*.

105. Jakmile jej instruktor přejde, vrátí voják sám nabiják do úchopek stejným způsobem, jaký byl popsán pro *prohlídku zbraní* a poté se postaví čelem vpřed.

106. Jestliže si instruktor přeje namísto prohlídky zbraní jen umístění bajonetu na ústí hlavně, zavelí:

Bayonette = AU CANON. (bajonet nasadit)

Jedna doba a jeden pohyb.

107. Zaujmout výše uvedenou pozici, nasadit bajonet na ústí hlavně jak bylo vysvětleno a okamžitě se postavit čelem vpřed.

108. Jestliže chce instruktor nechat vložit nabiják do hlavně, aby provedl prohlídku zbraní, a bajonet je nasazen, zavelí:

Baguette = DANS LE CANON. (nabiják do hlavně)

Jedna doba a jeden pohyb.

109. Vložit nabiják do hlavně jak bylo vysvětleno výše a okamžitě se postavit čelem vpřed. Dát nabiják zpět, jakmile je zbraň prohlédnuta.

110. Voják nebude zvedat zbraň, aby ji instruktorovi předvedl. Instruktor se pouze přesvědčí, že zbraň není nabita. Aby se o tom ujistil, uchopí nabiják za užší konec a nechá jej v hlavní poskočit.

Vos armes = A TERRE. (zbraně na zem)

Jedna doba a dva pohyby.

První pohyb.

111. Otočit zbraň pravou rukou protizámkovou deskou vpřed. Uchopit zároveň levou rukou roh sumky. Rázně ohnout tělo, předložit levou nohu, patu na úroveň první objímky, položit zbraň rovně přímo před sebe pravou rukou, pata pažby stále zůstává na úrovni pravé špičky. Pravé koleno mírně ohnuté, pata je zvednutá.

Druhý pohyb.

112. Narovnat se, přenést levou nohu vedle pravé, pustit sumku a ruce spustit do jejich pozice.

Relevez = (VOS) ARMES. (zbraně zvednout)

Jedna doba a dva pohyby.

První pohyb.

113. Jako u prvního pohybu *zbraně na zem*.

První pohyb.

114. Zvednout zbraň, přenést levou nohu vedle pravé, otočit okamžitě zbraň pravou rukou nabijákem dopředu. Pustit zároveň sumku a spustit levou ruku do její pozice.

Portez = (VOS) ARMES. (na rameno zbraň)

Jedna doba a dva pohyby.

První pohyb.

115. Svižně zdvihnout zbraň pravou rukou, přenést ji k levému rameni a současně ji otočit tak, aby byla hlaveň směrem ven. Umístit zároveň levou ruku pod pažbu a spustit pravou ruku k očílce.

Druhý pohyb.

116. Svižně spustit pravou ruku do její pozice.

(Sch. V, fig. 3.) *L'arme = AU BRAS. (na rámě zbraň)*

Jedna doba a tři pohyby.

První pohyb.

117. Rázně uchopit zbraň čtyři palce [10,8 cm] pod zámkem, bez otáčení ji mírně zvednout.

Druhý pohyb.

118. Pustit levou rukou pažbu a natáhnout levé předloktí přes hrud', ruka na pravou bradavku.

Třetí pohyb.

119. Spustit pravou ruku svižně do její pozice.

L'arme = A VOLONTÉ. (zbraň volně)

120. Dát zbraň na jedno, nebo druhé rameno, lhostejno jak, nést ji jednou, nebo oběma rukama, konec hlavně nahoru.

L'arme = AU BRAS. (na rámě zbraň)

121. Svižně zaujmout pozici třetího pohybu této doby, odst. 119.

Portez = (VOS) ARMES. (na rameno zbraň)

Jedna doba a tři pohyby.

První pohyb.

122. Přenést rázně pravou ruku na krk pažby.

Druhý pohyb.

123. Rázně umístit levou ruku pod pažbu.

Třetí pohyb.

124. Spustit svižně pravou ruku do její pozice. Spustit zároveň zbraň levou rukou do pozice zbraně na rameni.

Remettez = (LA BAÏO)NETTE. (bajonet sejmout)

Jedna doba a tři pohyby.

První pohyb.

125. Spustit zbraň protažením levé ruky, uchopit ji současně těsně nad první objímkou pravou rukou, jako při prvním pohybu *k noze zbraň*.

Druhý pohyb.

126. Spustit zbraň pravou rukou podél levého stehna, uchopit ji levou rukou nad pravou. Zaujmout tak postoj druhého pohybu *zbraň doleva (l'arme à gauche)*, ale bez umístění pravé paty před přezku levé nohy. Sejmout bajonet pravou rukou, uložit jej do pochvy a nechat pravou ruku u objímky.

Třetí pohyb.

127. Zvednout zbraň levou rukou, uchopit ji za krk pažby pravou rukou a dát ji na rameno.

L'arme sous le bras = GAUCHE. (zbraň pod levou paži)

Jedna doba a dva pohyby.

První pohyb.

128. Rázně uchopit zbraň pravou rukou, palec na protizámkovou desku a ukazovák ke kohoutku, současně sejmout zbraň z ramene, hlaveň otočená ven, konec pažby zůstává na místě. Uchopit ji levou rukou na první objímce, palec natažený na nabijáku, zbraň je svisle na úrovni ramene, levý loket přiložený ke zbrani.

Druhý pohyb.

129. Sklopit zbraň, opřít ji o levé podpaží, levá ruka zůstává na první objímce, palec tiskne nabiják, aby nevyklouzl. Malíček se dotýká boku, pravá ruka je současně spuštěna do své pozice.

Portez = (VOS) ARMES. (na rameno zbraň)

Jedna doba a dva pohyby.

První pohyb.

130. Zvednout zbraň levou rukou, pohyb by neměl být příliš prudký, aby nabiják nevyjel z úchopek. Uchopit ji pravou rukou za krk pažby a přiložit ji k rameni. Pustit ji současně levou rukou a tu umístit rázně pod pažbu.

Druhý pohyb.

131. Spustit svižně pravou ruku do její pozice, spustit zároveň zbraň levou rukou do pozice zbraně na rameni.

Bayonette = AU CANON. (bajonet nasadit)

Jedna doba a tři pohyby.

První pohyb.

132. Jako první pohyb u *sejmutí bajonetu (odst. 125)*.

Druhý pohyb.

133. Jako druhý pohyb *sejmutí bajonetu (odst. 126)*, ale druhá ruka uchopí objímku bajonetu, jak bylo popsáno v *prohlídce zbraní (odst. 103)*, vyjmout jej z pochvy a přenést jej rázně na ústí hlavně. Nechat pravou ruku na rameni bajonetu.

Třetí pohyb.

134. Dát zbraň na rameno, jak bylo popsáno pro třetí pohyb *sejmutí bajonetu (odst. 127)*.

(Sch. V, fig. 4.) *Croisez = (LA BAÏO)NETTE. (bajonet zkříž)*

Jedna doba a dva pohyby.

První pohyb.

135. Jako u prvního pohybu nabíjení (*odst. 58*), uchopit zbraň dva palce [*5,4 cm*] pod kohoutkem.

Druhý pohyb.

136. Položit zbraň pravou rukou do levé, která ji uchopí trochu před první objímkou, hlavní vzhůru. Loket u těla, pravá ruka přitištěná na pravý bok, špička bajonetu ve výšce očí. Muži druhého a třetího řadu budou dávat pozor, aby se špičky jejich bajonetů nedotkly mužů před nimi.

Portez = (VOS) ARMES. (na rameno zbraň)

Jedna doba a dva pohyby.

První pohyb.

137. Otočit se na levé patě čelem vřed, přenést pravou patu vedle levé, napřímít současně pravou rukou zbraň, přenést ji k levému rameni a umístit levou ruku pod pažbu.

Druhý pohyb.

138. Spustit svižně pravou ruku do její pozice.

Descendez = (VOS) ARMES. (spustit zbraň)

Jedna doba a dva pohyby.

První pohyb.

139. Jako u prvního pohybu k noze zbraň.

Druhý pohyb.

140. Nahnout mírně ústí hlavně dopředu, pažba je vzadu a asi tři palce [*8,1 cm*] nad zemí. Pravá ruka přitištěná k boku drží zbraň tak, že se bajonety mužů druhého a třetího řadu nedotýkají mužů před nimi.

Portez = (VOS) ARMES. (na rameno zbraň)

141. Na povel *portez* napřímít zbraň pravou rukou do svislé polohy, na povel (*vos*) *armes* provést to, co bylo

předepsáno pro držení zbraně na rameni vycházející z pozice k noze zbraň (*odst. 115*).

Poznámky k ovládní zbraní.

142. Ovládní zbraně u nováčků často deformuje jejich postoj, jestliže není ještě zcela zvládnutý. Je proto nezbytné, aby instruktor v průběhu přípravy často korigoval jeho pravidelnost i způsob držení zbraně.

143. Nováčci jsou velmi náchylní k prohýbání se v kříži a naklánění trupu, zejména v první době nabíjení, jsou-li v tomto postoji držení příliš dlouho. Instruktor se tak musí vyhnout tomu, aby je v této pozici stavěl příliš dlouho.

T Ř E T Í L E K C E .

Zrychlené nabíjení.

(*Charge précipitée.*)

144. Úkolem tohoto nabíjení je dát vojákům poznat, které doby je třeba urychlovat, a které vyžadují více pravidelnosti a pozornosti, jako jsou doby *prach na pánvičku (amorcez)*, *náboj do hlavně (cartouche dans le canon)* a *upěchovat (bourrez)*. Proto bude následně rozděleno do čtyř hlavních dob:

145. První doba se provede na konci povelu, ostatní na povely *dva, tři a čtyři*.

146. Instruktor velí, *charge précipitée (zrychlené nabíjení)*.

Chargez = (VOS) ARMES. (zbraně nabít)

147. (Sch. III, fig. 4.) Provést první dobu nabíjení, otevřít pánvičku, uchopit náboj, roztrhnout jej, spustit jej k pánvičce a nasypat na ni prach.

Deux. (dva)

148. (Sch. III, fig. 5.) Zavřít pánvičku, přenést zbraň doleva, vložit náboj do hlavně, vysypat ho a vtlačit dovnitř.

Trois. (tři)

149. (Sch. III, fig. 6.) Vyjmout nabíják, vložit ho do hlavně až po ruku a dvojím zaražením upěchovat náboj.

Quatre. (čtyři)

150. (Sch. III, fig. 1.) Dát nabíják zpět do úchopek a zbraň na rameno.

V O L N Ě N A B Í J E N Í .
(*Charge à volonté.*)

151. Instruktor následně nováčky naučí volnému nabíjení, které se bude provádět jako zrychlené nabíjení, ale jednotlivé kroky budou hned následovat bez zastavování na popsané čtyři doby. Instruktor velí:

152. *Charge à volonté. (volné nabíjení)*
Chargez = (VOS) ARMES. (zbraně nabít)

Poznámky k nabíjení.

153. Instruktor si všimne, že vojáci, kteří, aniž by se tak snažili vypadat, nabíjejí klidně a chladnokrevně, jsou těmi, kteří nabíjejí nejlépe a nejsprávněji, protože otáčejí nabíják aniž by se jím dotkli okolostojících mužů. Nemíjejí ani ústí hlavně, ani úchopek, lépe pěchují náboje do hlavně, nesypou na pánvičku více prachu, než je třeba, nepadají jim náboje, když je vyndávají ze sumky. To vše jsou věci, kterým musí vojáci věnovat nejvyšší pozornost.

154. Instruktor bude vyžadovat pravidelnost v provádění dob a zaujímání pozic, aby si vojáci navzájem nepřekáželi a netísnil se. Rozdá jim na začátku několika výcvikových hodin náboje plněné otrubami (*cartouches de son*), nebo dřevěnými pilinami (*cartouches de sciure de bois*), aby uvykli správnému sypání prachu na pánvičku a pěchování náboje do hlavně.

Č T V R T Á L E K C E .

PALBY.
(*Feux.*)

155. Palby budou buď přímé, nebo šikmé, a provedou se tak, jak bude vysvětleno.

Přímé palby.
(*Feux directs.*)

156. Instruktor následně zavelí:

Feu de peloton. (palba pelotonu)

1. *Peloton. (pelotone)*
2. *ARMES. (připravit)*
3. *JOUE. (zamířit)*
4. *FEU. (pal)*
5. *CHARGEZ. (nabít)*

157. (Sch. VI, fig. 1.) Tyto povely budou provedeny, jak bylo popsáno pro ovládnutí zbraní.

158. Na druhý povel zaujmou všichni tři muži postavení, jaké bylo popsáno pro jednotlivé řady podle toho, v jakém řadu stojí. Po pátém povelu nabíjí zbraně a dají je na rameno.

Šikmé palby.
(*Feux obliques.*)

159. Šikmé palby se budou provádět doprava a doleva, a to na stejné povely jako u přímých paleb, s jediným rozdílem – povelu *JOUE* bude předcházet upozornovací povel *oblique à droite (šikmo doprava)*, nebo *oblique à gauche (šikmo doleva)*, který bude následovat po povelu *ARMES*. Na zmíněné upozornění vojáci třetího řadu upřou pohled na mezeru, kudy budou mířit.

Pozice tří řadů při šikmých palbách doprava.

160. (Sch. VI, fig. 2.) Na povel *armes* provedou všechny tři řady, co jim bylo předepsáno pro přímou palbu.

161. Na povel *joue* zamíří první řad ústí hlavně doprava, přitom mírně nakloní levé koleno dovnitř, nohy jsou bez hnutí.

162. Druhý řad rovněž zamíří ústí hlavně doprava bez pohybu nohama.

163. Třetí řad vysune levou nohu o zhruba 6 palců [16,2 cm] směrem k pravé špičce mužů druhého řadu ve svém zástupu. Vysune trup, přitom mírně ohne levé koleno, a zamíří ústí hlavně doprava.

164. Všechny tři řady stáhnou pravé rameno.

V tomto postavení budou oba zadní řady schopné vést šikmou palbu stejnou mezerou jako při přímé palbě.

165. Na povel *chargez* zaujmou všechny tři řady pozici, která jim byla předepsána pro přímou palbu. Třetí řad

přenesle levou nohu, pata proti pravé přezce, zároveň stáhne zbraň.

Pozice tří řadů při šikmých palbách doleva.

166. (Sch. VI, fig. 3.) Na povel *armes* provedou všechny tři řady, co jim bylo předepsáno pro přímou palbu.

167. Na povel *joue* zamíří první řad ústí hlavně doleva, aniž by nakláněla koleno, nebo hýbala nohama.

168. Druhý řad zamíří mezerou nalevo od prvního muže svého zástupu, aniž by hýbala nohama.

169. Třetí řad vysune levou nohu o zhruba šest palců [16,2 cm] směrem k pravé patě mužů druhého řadu ve svém zástupu. Vysune také horní část trupu, mírně přitom ohne levé koleno, a zamíří mezerou nalevo od prvního muže svého zástupu.

170. Všechny tři řady stáhnou levé rameno.

171. V tomto postavení budou oba zadní řady vést šikmou palbu mezerou nalevo od prvního muže svého zástupu.

172. Na povel *chargez* stáhnou všechny tři řady zbraně v postavení pro šikmou palbu, ve kterém se nacházejí, a nasypou prach na pávičku. Třetí řad přenesle levou nohu zpět, pata proti pravé přezce, při přenášení zbraně doleva. Všechny tři řady zaujmou postavení jako pro přímou palbu.

Poznámky k šikmým palbám.

173. Stáhnout rameno při zamíření.

Aby bylo možné směřovat ústí hlavně více či méně šikmo podle pozice objektu, na který budeme mířit.

Instruktor tuto zásadu nováčkům ozřejmí tak, že umístí jednoho muže dopředu, více či méně doprava, nebo doleva, aby takový objekt představoval, jakmile zvládnou rozestavení pro šikmé palby.

Přenést levou nohu o šest palců vpřed a vysunout horní část trupu ve třetím řadu.

Aby se vyloučily nehody. Bez tohoto předpokladu by totiž zbraně třetího řadu v šikmém postavení nepřesahovaly dostatečně první řad.

Při šikmé palbě doleva stáhnout zbraně a nasypat prach na pávičku v šikmém postavení, ve kterém se vojáci nacházejí.

Protože kdybychom chtěli zaujmout stejné postavení jako pro přímé palby, museli bychom zbraň při jejím stahování pro nasypání prachu na pávičku přenést přes hlavy před námi stojících vojáků.

Palby dvou řadů.
(Feux de deux rangs.)

174. Palba dvou řadů se bude provádět prvními dvěma řady. Třetí, který bude jen nabíjet a podávat zbraně druhému řadu, střílet nebude. První řad tak bude střílet vestoje.

175. Instruktor velí následně:

1. *Feu de deux rangs.* (palba dvou řadů)
2. *Peloton.* (pelotone)
3. *ARMES.* (připravit)
4. *Commencez le feu.* (palbu zahájit)

176. Na třetí povel zaujmou všechny tři řady postavení předepsané pro druhý a třetí řad pro přímé a šikmé palby.

177. Na čtvrtý povel muži prvního a druhého řadu společně zamíří a vypálí. Muž třetího řadu nestřelí, jen nabíjí a podává zbraně vojákovi před sebou.

178. Muž prvního řadu svižně nabije svou zbraň, znovu vystřelí, znovu nabije, a tak dále.

179. Muž druhého řadu po výstřelu podá pravou rukou svou zbraň vojákovi třetího řadu ve svém zástupu. Ten ji uchopí levou rukou a podá svou zbraň pravou rukou vojákovi druhého řadu, který z ní vypálí. Následně ji nabije, vypálí znovu stejnou zbraní a předá ji ihned do třetího řadu, a tak dále. Muž druhého řadu vždy vypálí dvě rány jednou zbraní, než ji podá zpět. Výjimkou je první výstřel.

180. Po prvním výstřelu se již muži prvního a druhého řadu nesnaží střílet společně.

181. Všechny tři řady se vždy postaví čelem vpřed, přitom přenesou zbraň doleva. Po nabití zaujmou pozici popsanou v odstavci 79. Takže každý voják, poté, kdy uložil nabíják zpět, zvedne zbraň z levé ruky, kterou umístí k pružině ocílky ve výšce brady. Současně provede polovinu z vpravo v bok a zaujme předepsaný postoj. Přenesle pravý palec na hlavici kohoutku, aby jej natáhl, malíček je pod a při lučíku.

Voják třetího řadu podává zbraň vojákovu druhého řadu vždy nenataženou.

182. Jakmile bude instruktor chtít přerušit palbu, zavelí:
Roulement. (virbl)

183. Na tento povel voják přestane střílet, každý muž svou zbraň zklidní, nabije ji, nebo dokončí nabíjení, a dá ji na rameno. Muži druhého a třetího řadu dají pozor, aby měli svou vlastní zbraň.

Obecné poznámky k palbám.

184. Palby se v začátcích budou provádět bez nábojů a posléze s náboji plněnými otrubami, nebo dřevěnými pilinami, aby voják postupně stále více uvykal přesnému a pravidelnému dávkování prachu na pánvičku bez jeho rozsypávání, vkládání náboje do hlavně a jeho upěchování. Cvičení se zakončí prováděním paleb se střelným prachem.

185. Při provádění paleb se střelným prachem se vojákům doporučuje pozorně sledovat, zda zátravkou při zvedání kohoutku do první polohy uniká dým, což je nejjistější známka toho, že výstřel opravdu vyšel. Jestliže dým neuniká, voják namísto znovunabití zbraně přejde za řad, aby zátravku protáhl jehlou a znovu nasypal prach na pánvičku. Kdyby voják v přesvědčení, že výstřel vyšel, vložil do hlavně druhý náboj, měl by si toho určitě všimnout podle hladiny obsahu hlavně při pěchování. Bylo by opravdu trestuhodné, kdyby zbraň nabil i třetím nábojem. Instruktor tedy vždy po palbách se střelným prachem provede prohlídku zbraní, aby se přesvědčil, zda některý z vojáků neudělal tu chybu, že by do pušky naládoval tři náboje.

186. Instruktor také musí dávat velký pozor na to, aby vojáci při vracení kohoutku do klidové polohy, přílišným tahem zbraň neodjistili, což by mohlo vést k nehodám.

Obecné poznámky ke druhé části Školy vojáka.

187. Jakmile budou tři cvičení vojáci po několika dnech výcviku v ovládnání zbraní jistí v jejich nošení, instruktor vždy ukončí lekci tím, že je nechá nějakou dobu pochodovat v jednom řadu s rozstupem jednoho kroku [65 cm], aby si co nejdříve osvojili mechanismus přímého a šikmého kroku. Předvede jim také jak pochodovat na místě a jak měnit krok, což provede následujícím způsobem.

Pochod na místě.
(*Marquer le pas.*)

188. Tři muži pochodují běžným krokem, instruktor jim velí:

1. *Marquez le pas. (na místě)*
2. *MARCHE. (marš)*

189. Na druhý povel, který se vyslovuje ve chvíli, kdy noha došlápne na zem, začnou vojáci simulovat krok tak, že přenesou paty vedle sebe, aniž by se pohnuli vpřed, a budou udržovat tempo kroku.

190. Jakmile bude instruktor chtít, aby znovu vyrazili vpřed běžným krokem, zavelí:

1. *En avant. (vpřed)*
2. *MARCHE. (marš)*

191. Na druhý povel, který bude vysloven jak bylo uvedeno výše, vojáci obnoví pochod vpřed krokem o dvou stopách.

Změnit krok.
(*Changer le pas.*)

192. Vojáci pochodují běžným krokem, instruktor jim velí:

1. *Changez le pas. (změnit krok)*
2. *MARCHE. (marš)*

193. Na druhý povel, který se vyslovuje ve chvíli, kdy noha došlápne na zem, vojáci svižně přenesou nohu, která je vzadu, vedle té, která stojí, a tou vykročí.

T Ř E T Í Č Á S T .

P R V N Í L E K C E .

194. Jakmile si budou tři cvičení vojáci jistí v zásadách a mechanismu kroku, držení těla a nošení zbraně, instruktor shromáždí nejméně pět nebo šest mužů, nejvíce devět, aby je naučil zásadě doteku loktů při pochodu vpřed, při bočním pochodu, zrychlený krok, krok vzad, zásady změn směru, obrátů při pochodu a na místě, a zásady vyrovnávání.

195. Instruktor postaví muže do jednoho řadu, loket na loket, a následně velí:

1. *Peloton en avant.* (*pelotone vpřed*)
2. *Guide à gauche* (či *à droite*). (*krajník vlevo/vpravo*)
3. *MARCHE.* (*marš*)

196. Na povel *marche* vykročí řad svižně levou nohou.

197. Instruktor nechá jednoho dobře vycvičeného muže pochodovat dva kroky [1,3 m] před vojákem pochodujícím na pravé, nebo na levé straně řadu, podle toho, jak bylo krajníkovi určeno. Tomuto vojákovu nařídí pochodovat ve stopě muže před ním a zachovávat při tom neustále vzdálenost dvou kroků. Je to nejjistější způsob, jak nováčky uvyknot předepsané délce a rychlosti kroku.

198. Instruktor bude dohlížet na následující pravidla:

Lehce se dotýkat loktu souseda na straně krajníka.

Protože dotýkáním se loktem loktu souseda je zajištěna určitá vyrovnanost a mezi zástupy se netvoří mezery. Kdybychom se namísto lehkého dotýkání na souseda tiskli, donutili bychom jej samotného tisknout se ke straně krajníka a tím jej vytlačili ze směru.

V žádném případě neroztahovat levý loket ani pravou paži.

Aby voják netlačil na svého souseda a nezabíral v řadu jen tolik místa, kolik má.

Povolit tlaku přicházejícímu ze strany krajníka a odolat tlaku z druhé strany.

Aby nedošlo k vytlačení krajníka ze směru.

Jen pomalu se znovu dotknout loktu souseda na straně krajníka, pokud se zrovna vzdálí, nebo pokud se sami odchýlíme.

Protože se může stát, že se soused vydá špatně doprava, nebo doleva. Kdyby pak muž, který stojí vedle něho, a následně i další zareagovali zprudka na takový špatný pohyb, chyba jediného muže by jich ovlivnila více. A jakmile by muž, u kterého začala, chtěl chybu napravit, musel by tlačít svého souseda, ten svého, a tak dále až na křídlo. To by způsobilo pokračující vlnění se za pochodu. Když se však

muž řídí pravidlem přizpůsobovat se pohybům souseda jen postupně a pomaleji, ten má pak možnost svou chybu, pokud nějakou udělá, napravit, ta se neprojeví na celek a ono vlnění nenastane.

Udržovat stále hlavu přímo a oči upřené na zem, na dvanáct či patnáct kroků [7,8–9,7 m] před sebe, ať stojí krajník na kterékoli straně.

Protože kdyby vojáci otáčeli hlavu směrem ke krajníkovi, hýbali by opačným ramenem, což by způsobilo špatné směřování řadu, působilo neustálý tlak na stranu krajníka a v důsledku toho vlnění. Oči upřené na zem na dvanáct či patnáct kroků kupředu brání vojákovu v odchýlení se ze směru, což je zásadní moment.

Jestliže si všimneme, že jsme sami příliš vpředu, nebo vzadu, vrátíme se jen velmi pozvolna, takřka nezatelným prodlužováním, nebo zkracováním kroku.

Protože prudké pohyby během pochodu vždy jednotku rozdělí, způsobují její vlnění a ruší tempo. Muž není schopen udělat krok o dvou a půl stopách ve stejném časovém úseku, kdy jeho soused udělá krok o dvou stopách, aniž by pohyb prvního nebyl živější než pohyb druhého. Namísto toho můžeme protáhnout krok o jeden nebo dva palce, aniž by to vedlo k citelnému zrychlení pohybu.

199. Nakonec se instruktor bude snažit o to, aby nováčci pochopili, že jediný způsob, jak udržet vyrovnanost při pochodu, je pravidelnost kroku, dotek loktů a rovné držení ramen. Že kdyby například jedni dělali delší kroky než druzí, nebo kdyby pochodovali jedni rychleji a druzí pomaleji, nevyhnutelně by se rozdělili. Že, když drží hlavy přímo a nedávají pozor na dotek loktů, nebylo by možné, aby posoudili, zda pochodují na jednotné úrovni se svým sousedem a jestli se mezi nimi netvoří mezera.

200. Instruktor s nimi následně procvičí šikmý pochod doprava s krajníkem vlevo a šikmý pochod doleva s krajníkem vpravo.

201. Při šikmém pochodu, stejně jako při přímém, musí být dotek loktů na straně krajníka, na této straně se tedy musí každý muž dotýkat svého souseda.

202. Šikmý pochod na opačnou stranu, než kde je krajník, je mnohem obtížnější, než na krajníkovu stranu. Instruktor nováčkům doporučí znásobit pozornost, kdykoli se bude tak pochodovat.

203. Jakmile si nováčci uvedené zásady osvojí, jakmile budou jistí v držení těla, nošení zbraně, mechanismu, délce a rychlosti běžného kroku, instruktor je nechá přejít z běžného kroku ke kroku zrychlenému a naopak, následujícím způsobem:

204. Řad pochoduje běžným krokem, instruktor velí:

1. *Pas accéléré. (zrychleným krokem)*
2. *MARCHE. (marš)*

205. Na povel *marche*, který bude vysloven na jednu, nebo druhou nohu bez rozdílu, řad přejde do zrychleného kroku.

206. Délka tohoto kroku bude shodná s běžným krokem, ale jeho rychlost bude sto kroků za minutu.

Poznámky ke zrychlenému kroku.

207. Šikmý krok nebude nikdy zrychlený.

208. Pochod zrychleným krokem se bude provádět podle stejných zásad, jako pochod běžným krokem. Kvůli ráznosti zrychleného kroku se však budou vojáci hůře kontrolovat. Instruktor se bude proto věnovat tomu, aby bylo tempo jejich kroku pravidelné, aby si zvykli na neustále vzpřímené držení těla a pravidelnost kroku.

209. Instruktor nechá několikrát při zrychleném pochodu pochodovat na místě a změnit krok.

210. Když bude instruktor chtít nechat přejít zpět do běžného kroku, zavelí:

1. *Pas ordinaire. (běžným krokem)*
2. *MARCHE. (marš)*

211. Na povel *marche*, který se vysloví lhostejno na kterou nohu, přejde řad do běžného kroku.

212. Řad pochoduje, instruktor jej zastaví povely, jež byly předepsány výše, viz odst. 24.

213. Jestliže řad pochoduje zrychleným krokem, povel *halte* se vysloví okamžik před tím, než noha došlápne na zem.

214. Řad stojí na místě, nohy u sebe, instruktor jej nechá pochodovat vzad, zavelí proto:

1. *En arrière. (vzad)*
2. *MARCHE. (marš)*

215. Na povel *marche* vojáci stáhnou levou nohu svižně vzad a postaví ji ve vzdálenosti jedné stopy [32,5 cm], počítáno od paty k patě, a tak dále až do povelu *halte*, kterému bude vždy předcházet povel *peloton*. Na povel se vojáci zastaví, přisunou nohu, která je vpředu, vedle druhé.

216. Instruktor dohlédne, aby se muži na sebe vzájemně netlačili, aby ustupovali přímo vzad, a aby rovné držení těla i zbraně zůstalo zachováno.

D R U H Á L E K C E .

Boční pochod.
(*Marche de flanc.*)

217. Vojáci stojí v jednom řadu loket na loket. Instruktor velí následujícím způsobem:

1. *Peloton par le flanc droit (nebo gauche).*
(*pelotone vpravo/vlevo*)
2. (*A*) *DROITE* (nebo (*A*) *GAUCHE*). (*v bok*)
3. *MARCHE. (marš)*

218. Na druhý povel vojáci provedou vpravo, nebo vlevo v bok.

219. Na povel *marche* vykročí svižně levou nohou běžným krokem.

Poznámky k bočnímu pochodu.

220. Instruktor umístí jednoho dobře vycvičeného muže vedle prvního vojáka na křídle, ke kterému se jednotka obrátí, aby rovnal jeho krok a vedl jej. Vojákovi na křídle bude doporučeno, aby stále pochodoval loket na loket s mužem, který jej má řídit.

221. Instruktor bude při bočním pochodu dohlížet na následující pravidla:

Aby se krok prováděl podle předepsaných zásad.

Protože tyto zásady, bez kterých by se muži postavení vedle sebe do jednoho řadu nedokázali při pochodu udržet pohromadě, jsou ještě nepostradatelnější při pochodu v zástupu.

Aby bylo chodidlo každého prvního muže nahrazeno při každém kroku chodidlem muže, který následuje.

Proto, aby se zástupy nerozevíraly.

Aby voják neohýbal koleno a vyhnul se tak šlapání na paty vojáka před sebou.

Protože při ohýbání kolen by se vytratily rozchody mezi vojáky i tempo pochodu.

Aby hlava muže před každým vojákem zakrývala hlavy všech ostatních, kteří pochodují před ním.

Protože to je nejjistější pravidlo jak dosáhnout držení se přesně za prvním mužem zástupu.

222. Instruktor bude při bočním pochodu zpravidla pět nebo šest kroků na straně od vojáků, které vyučuje, aby dohlížel na uvedené zásady.

223. Také se občas postaví za zástup, zastaví se a nechá jej ujít patnáct nebo kroků, aby dohlédl na to, že vojáci pochodují přesně za prvním mužem zástupu.

224. Instruktor nechá zachovat zástup při obratu doprava a doleva tak, že zavelí:

1. *Par file à droite* (nebo *à gauche*)
(*po zástupech doprava/doleva*)
2. *MARCHE*. (*marš*)

225. Na druhý povel první muž zástupu zatočí doprava, nebo doleva a pokračuje dále přímo, další muži zatočí postupně na stejném místě jako první muž.

226. Instruktor také nechá procvičit obraty doprava a doleva za pochodu, za tím účelem velí:

1. *Par le flanc droit* (nebo *gauche*).
(*pravým/levým bokem*)
2. *MARCHE*. (*marš*)

227. Na druhý povel, který bude vysloven na jednu, nebo druhou nohu a okamžik před tím, než došlápne na zem, vojáci obrátí tělo, položí zvednutou nohu v novém směru a vykročí druhou nohou, aniž by měnili tempo kroku.

228. Když bude instruktor chtít zastavit boční pochod řadu a postavit vojáky čelem vpřed, zavelí následně:

1. *Peloton*. (*pelotone*)
2. *HALTE*. (*stát*)
3. *FRONT*. (*čelo*)

229. Na druhý povel se zástup zastaví a žádný z mužů se nehýbe, ani kdyby neměl správný odstup; to je nezbytné, aby voják uvykl neustálé pozornosti na dodržování rozestupů.

230. Na třetí povel se každý muž postaví čelem vpřed pomocí vlevo v bok v případě, že se pochodovalo bokem doprava, nebo vpravo v bok v případě, že se pochodovalo bokem doleva.

Poznámky k bočnímu pochodu.

231. Jakmile budou muži zvládat boční pochod s lehkostí a snadno, instruktor je procvičí v bočním pochodu zrychleným krokem. Tato lekce jim dá lépe pocítit, že je při bočním pochodu třeba dělat kroky těsně za sebou, zachovávat tempo kroku i rovné držení těla.

T Ř E T Í L E K C E .

Vyrovňování.
(*Alignemens.*)

232. Instruktor nejdříve nováčky procvičí ve vyrovňování se muž po muži, aby lépe pochopili zásady vyrovňování. Za tím účelem poručí dvěma prvním mužům pravého křídla, aby udělali dva kroky vpřed. Vyrovná je a postupně nechá každého muže vyrovnat se se dvěma prvními.

233. Každý voják na instruktorův pokyn k vyrovňování otočí hlavu doprava, do pozice předepsané v *první lekci první části*. Udělá tempem běžného kroku dva kroky vpřed, druhý krok zkrátí tak, aby se zastavil asi šest palců [16,2 cm] za novou linií, kterou nesmí nikdy překročit. Postoupí vpřed malými krůčky, s rovnými koleny, klidně a plynule, vedle muže, ke kterému se má připojit tak, aby (bez změny pozice

hlavy) byla linie jeho očí i ramen ve stejném směru, jako u souseda, a aby se dotkl jeho loktu bez roztahování svého.

234. Vyrovnání doleva se bude provádět stejným způsobem.

235. Jakmile se nováček takto muž po muži naučí bez váhání správně vyrovnávat, instruktor nechá vyrovnat celý řad následujícím povelům:

A droite (nebo à gauche) = ALIGNEMENT.
(doprava/doleva vyrovnat)

236. Na tento povel celý řad, kromě dvou mužů umístěných vpředu a sloužících jako základ pro vyrovnání, vykročí běžným krokem na novou linii a umístí se na ni podle výše popsaných zásad, viz. odst. 233.

237. Instruktor stojí pět nebo šest kroků vpředu a čelem k řadu, dohlíží na dodržování zásad, poté přejde na křídlo, které sloužilo jako základ pro vyrovnání, aby ověřil jeho správnost.

238. Instruktor uvidí, že většina vojáků je vyrovnána, a zavelí:

FIXE. (přímo hled')

239. Na tento povel vojáci otočí hlavu do přímé pozice a znehybní.

240. Instruktor následně vojákům, kteří by nebyli vyrovnáni, zavelí: *telle file* (ten zástup, nebo *telles files*, ty zástupy), *rentrez (ustoupit)*, nebo *sortez (postoupit)*, označí je při tom čísly. Označený, nebo označené zástupy pohlédnou na řad směrem, kterým se mají vyrovnat, aby posoudily o kolik ustoupit, nebo postoupit, a v klidu se postaví na linii. Následně otočí hlavu opět do přímé pozice.

241. Instruktor se předem postará o očíslování zástupů.

242. Vyrovnávání vzad se budou provádět podle stejných zásad. Vojáci se přenesou mírně za linii a umístí se na ni drobnými pohyby vpřed, stejně jako bylo předepsáno výše, viz. odst. 233.

Instruktor velí:

En arrière à droite (nebo à gauche) = ALIGNEMENT.
(dozadu doprava/doleva vyrovnat)

Poznámky k zásadám vyrovnávání.

243. Instruktor bude dohlížet na následující zásady:

Aby voják došel na linii klidně.

Protože ukvapenost je opakem pořádku i rychlosti provádění, již dosáhneme jen tím, že vojáky uvykne provádět pohyby klidně, chladnokrevně a přesně.

Aby nenakláněl tělo dozadu ani hlavu dopředu.

Protože jen s pravidelností postoje se naučí vyrovnávat.

Aby otáčel hlavu co nejméně a jen tak, aby viděl linii očí.

Aby pohyb hlavy nevychýlil pozici ramen z řady a aby chybné postavení jednoho muže neovlivnilo postavení těch, co stojí za ním.

Aby nikdy nepřekročil linii vyrovnávání.

Protože kdyby voják linii vyrovnávání překročil, musel by se pak vracet do správného postavení, jeho chyba by se promítla i do postavení mužů za ním, kteří by se tak sami museli vracet, čehož je třeba se pečlivě vyvarovat, neboť kromě ztráty času, jež by z toho vzešla, je vyrovnávání vzad obtížnější než vyrovnávání vpřed.

Aby na se povel *FIXE* voják přestal zcela hýbat, i kdyby nebyl vyrovnaný.

Aby si zvykl na správné posuzování své vyrovnanosti a umístění se na linii bez váhání.

Aby se na povely *telle file* nebo *telles files, rentrez* nebo *sortez* neoznačené zástupy nehýbaly.

Aby se nerušily zástupy, které jsou vyrovnané.

Aby při vyrovnávání vzad voják při ustupování mírně překročil linii.

Aby se umístil na linii malým pohybem vpřed, neboť tak je snazší posoudit vyrovnanost.

Č T V R T Á L E K C E .

Obraty.
(Conversions.)

244. Obraty jsou dvou druhů, obraty na místě (*conversions de pied ferme*) a obraty za pochodu (*conversions en marchant*).

245. Obraty na místě slouží k přechodu jednotky z bitevní sestavy do kolony, nebo obráceně.

246. Obraty za pochodu slouží ke změnám směru pochodu v koloně vždy, když se tento pohyb provádí na opačnou stranu od krajníka.

247. Při obratu na místě muž, který je pivotem (*pivot*) obratu se otáčí jen na místě, aniž by postupoval, nebo ustupoval.

248. Při obratech na pochodu, muž, který je pivotem obratu, dělá kroky dlouhé šest palců [16,2 cm], aby uvolnil bod obratu. To je důležité proto, aby podjednotky kolony mohly měnit směr bez ztráty rozchodu, jak bude vysvětleno ve Škole pelotonu.

249. V obou výše zmíněných případech musí muž, který je na pochodujícím křídle, dělat kroky o dvou stopách.

250. Pohyb *tournez à droite* (nebo *à gauche*) slouží jen ke změnám směru kolony na stranu krajníka. Je třeba dát pozor na záměny tohoto pohybu s obraty za pochodu (*konverzemi*).

Obraty na místě.

251. Instruktor umístí na křídlo, které bude pochodovat, dobře vycvičeného muže a zavelí:

1. *Par peloton à droite. (po pelotonech doprava)*

2. *MARCHE. (marš)*

252. Na druhý povel vojáci vykročí levou nohou a zároveň mírně otočí hlavu doleva, oči upřené na linii očí mužů, kteří jsou od nich vlevo. Muž, který je pivotem pochodu je jen na místě a přizpůsobuje se pohybu pochodujícího křídla. Muž, který toto křídlo řídí pochoduje krokem o dvou stopách, vysune od prvního kroku trochu levé rameno, pohlédne na terén, který má přejít, a chvílemi na řad. Stále pociťuje loket muže, který je vedle něho, ale lehce a vždy bez tlačení proti němu.

253. Ostatní vojáci musí lehce cítit loket svého souseda ze strany pivota a odolávat tlaku, který by přicházel z opačné strany, přizpůsobit se pohybu pochodujícího křídla a dělat kroky tím menší, čím blíže jsou k pivotovi.

254. Aby vojáci lépe poznali zásady obratu, instruktor nechá jednou nebo dvakrát opsat kruh než řad zastaví. Bude pečlivě dohlížet na to, aby se střed řady neprohýbal.

255. Nechá stejným způsobem provést obrat doleva. Když bude instruktor chtít zastavit obrat, zavelí následně:

1. *Peloton. (pelotone)*

2. *HALTE. (stát)*

256. Na druhý povel se řad zastaví a žádný z mužů se nehýbe až do povelu, který bude následovat.

257. Instruktor se postaví na opačné křídlo od pivota, umístí dva první muže tohoto křídla ve směru, ve kterém bude chtít postavit řad, a nechá mezi nimi a pivotem dostatek místa, aby se tam mohli ostatní zařadit. Následně zavelí:

A gauche (nebo à droite) = ALIGNEMENT.
(*doleva/doprava vyrovnat*)

258. Na tento povel se řad vyrovná podle obou mužů, kteří slouží jako základna pro vyrovnání, podle předepsaných zásad.

259. Instruktor následně velí *FIXE*, což bude provedeno, jak bylo předepsáno, viz. odst. 239.

260. *Poznámky k zásadám obratů.*

Otočit trochu hlavu směrem k pochodujícímu křídle a oči upřít na linii očí mužů, kteří jsou tím směrem.

Protože bez toho by nebylo možné, aby muž hlídal délku svého kroku a přizpůsoboval se pohybu pochodujícího křídla.

Lehce se dotýkat loktu souseda z pivotovy strany.

Aby se zástupy při obratu nerozcházel.

Odolávat tlaku ze strany pochodujícího křídla.

Protože kdybychom tuto zásadu zanedbali, pivot, který musí být v obratech na místě pevným bodem, by mohl být vytlačen takovým tlakem ze svého místa.

Obraty za pochodu.

261. Jakmile budou nováčci dobře provádět obraty na místě, procvičíme je v obratech za pochodu.

262. Za tím účelem instruktor, který chce nechat změnit směr na opačnou stranu od krajníka, velí pochoduujícímu řadu následně:

1. *A droite* (nebo *à gauche*) *conversion*.
(obrat doprava/doleva)
2. *MARCHE*. (*marš*)

263. První povel bude vysloven dva kroky před bodem obratu.

264. Na druhý povel se provede obrat stejným způsobem jako na místě, ale dotek loktů zůstane na straně krajníka, místo toho, aby byl na straně pívota. Muž, který je na pívotu se, namísto pochodu na místě, přizpůsobí pohybu pochoduujícího křídla a dotýká se lehce loktu svého souseda. Dělá přitom kroky vpřed dlouhé šest palců [16,2 cm] a opisuje malý kruh tak, aby uvolnil bod obratu. Střed řadu se mírně prohne dozadu.

265. Když je obrat dokončován, instruktor velí:

1. *En avant*. (*vpřed*)
2. *MARCHE*. (*marš*)

266. První povel se vysloví dva kroky před tím, než bude obrat dokončen.

267. Na druhý, který bude vysloven ve chvíli, kdy je obrat dokončen, muž, který vede pochoduující křídlo, zamíří přímo, pívot, stejně jako celý řad, obnoví krok o dvou stopách a otočí hlavu přímo.

Změna směru na stranu krajníka.

268. Změny směru na stranu krajníka se budou provádět tak, jak bude popsáno, instruktor velí:

1. *Tournez à gauche* (nebo *à droite*).
(doleva/doprava zatočit)
2. *MARCHE*. (*marš*)

269. První povel bude vysloven o dva kroky napřed, jak bylo popsáno výše.

270. Na druhý, který bude vysloven ve chvíli, kdy bude mít řad zatočit, krajník provede za pochodu vlevo, nebo vpravo v bok a přejde do nového směru, aniž by zpomaloval, nebo zrychloval tempo, aniž by prodlužoval, nebo zkracoval

krok. Zbytek řadu se ihned přizpůsobí, ale bez běhání, novému směru krajníka. Za tím účelem každý muž vysune rameno opačné od krajníka, přejde do zrychleného kroku, aby zaujal nový směr, otočí hlavu a oči na stranu krajníka, dotýká se loktem souseda na stejné straně a vyrovná se na úrovni krajníka. Přejde zpět do běžného kroku a otočí hlavu a oči přímo. Každý muž se tak postupně vyrovná na úrovni krajníka.

K A P I T O L A III.

Škola pelotonu.
(Ecole de Peloton.)

VÝCVIK po pelotonech musí vždy předcházet výcviku po batalionech a jeho cílem je vojáky na něj připravit. Přizpůsobíme se proto při cvičeních na úrovni roty postupu a zásadám, jež zde budou předepsány.

Peloton školy nováčků se rovněž přizpůsobí tomu, co bude předepsáno. Bude postaven ve třech řadech, přiřadíme k němu šéfa pelotonu (*chef de peloton*), zastupujícího poddůstojníka (*sous-officier de remplacement*) a šikovatele (*serres-files*); budou rozmístěni tak, jak bylo předepsáno pro formaci pluku v bitevní sestavě.

Kromě toho při něm bude jeden důstojník, nebo poddůstojník pověřený jeho výcvikem, který bude označen jako instruktor (*instructeur*).

Škola pelotonu bude rozdělena do šesti lekcí a každá lekce bude obsahovat pět článků, a to takto:

P R V N Í L E K C E .

- 1 . . . Otevřít řady.
- 2 . . . Vyrovnávání v otevřených řadech.
- 3 . . . Ovládání zbraní.
- 4 . . . Sevřít řady.
- 5 . . . Vyrovnávání v sevřených řadech.

D R U H Á L E K C E .

- 1 . . . Zrychlené nabíjení.
- 2 . . . Volné nabíjení.
- 3 . . . Přímá a šikmá palba pelotonu.
- 4 . . . Palba dvou řadů.
- 5 . . . Palba vzad.

T Ř E T Í L E K C E .

- 1 . . . Pochodovat v bitevní sestavě prvním řadem.
- 2 . . . Zastavit peloton pochodující v linii.
- 3 . . . Šikmý pochod v linii.

- 4 . . . Pochodovat na místě, pochodovat zrychleným krokem a krok vzad.
- 5 . . . Pochod v bitevní sestavě třetím řadem.

Č T V R T Á L E K C E .

- 1 . . . Boční pochod.
- 2 . . . Změnit směr po zástupech.
- 3 . . . Zastavit peloton pochodující bokem a postavit je opět čelem vpřed.
- 4 . . . Peloton pochoduje bokem, zformovat jej po zástupech na pravé, nebo na levé křídlo do bitevní sestavy.
- 5 . . . Zformovat peloton a sekce při bočním pochodu.

P Á T Á L E K C E .

- 1 . . . Rozložit po sekcích.
- 2 . . . Pochodovat v koloně.
- 3 . . . Změnit směr.
- 4 . . . Zastavit kolonu.
- 5 . . . Zformovat se do bitevní sestavy.

Š E S T Á L E K C E .

- 1 . . . V koloně převést zástupy vzad a nechat je znovu vrátit do linie.
- 2 . . . Pochodovat cestovním krokem, provádět tak změny směru, převádět zástupy vzad a nechat je znovu vrátit do linie.
- 3 . . . Rozkládat a formovat peloton.
- 4 . . . Protipochod.
- 5 . . . Z kolony po sekcích se zformovat na pravé, nebo na levé křídlo do bitevní sestavy.

Při provádění první a druhé lekce bude peloton zformován vždy ve třech řadech bez ohledu na počet jeho zástupů.

Když počet zástupů klesne pod dvanáct, peloton bude pro provádění třetí, čtvrté, páté a šesté lekce zformován ve dvou řadách.

V obou případech instruktor očísluje zástupy zprava doleva tak, aby každý muž znal své číslo v řadu.

Instruktor bude ve svém vysvětlování co možná nejuvěstičnější a nejstručnější. Nechá jednotlivé chyby vojáků opravit šéfem pelotonu, jehož na ně upozorní, pokud ten si jich sám nevšimne. Instruktor je osobně opraví jen v případě, kdy šéf pelotonu správně nepochopí, nebo špatně provede jeho záměr.

Klid a chladnokrevnost toho, kdo velí a těch, kdo jeho povely provádějí, jsou hlavním prostředkem k udržení pořádku jednotky. Instruktor se tomu bude snažit uvyknout tu, kterou cvičí, a sám jí bude příkladem.

P R V N Í L E K C E .

Č L Á N E K P R V N Í .

Otevřít řady.

(Ouvrir les rangs.)

1. Peloton stojí v pozici zbraň u nohy, je vyrovnán, stejně tak i šikovatelé. Instruktor chce nechat otevřít řady, nechá postavit první dva šikovatele, kteří stojí nejvíce nalevo, na levé křídlo prvního a třetího řadu.

2. Instruktor pak zavelí následně:

1. *Garde à vous.* (pozor)

2. *PELTON.* (pelotone)

3. *Portez = (VOS) ARMES.* (na rameno zbraň)

4. *En arrière = OUVREZ VOS RANGS.*
(vzad, řady otevřít)

3. Na čtvrtý povel šéf pelotonu, zastupující poddůstojník a oba šikovatelé stojící na levém křídle prvního a třetí řadu mírně ustoupí, aby určili novou linii vyrovnání pro druhý a třetí řad.

4. Šéf pelotonu a šikovatel stojící na levém křídle prvního řadu ustoupí na linii šikovatelů a vyrovnají se s nimi.

5. Zastupující poddůstojník a šikovatel stojící na levém křídle třetího řadu ustoupí o čtyři kroky [2,6 m] za řad

šikovatelů. Vzdálenost posoudí pohledem, aniž by kroky počítali.

6. Instruktor současně přejde na pravý bok, ověří postupně postavení prvních i druhých, aby se ujistil, že stojí rovnoběžně s prvním řadem. Opraví ihned případné nedostatky a následně zavelí:

5. *MARCHE.* (marš)

7. Na tento povel se první řad pelotonu nehýbe.

8. Dva zadní řady pochodují vzad běžným krokem, aniž by počítaly kroky, a vyrovnají se na místě stanoveném pro každý řad, podle zásad předepsaných ve *Škole vojáka, odst. 242.*

9. Šéf pelotonu vyrovná druhý a zastupující poddůstojník třetí řad na šikovateli stojícím na levém křídle svého řadu.

10. Šikovatelé umístění za třetím řadem pochodují vzad současně s tímto řadem a když se vyrovná, postaví ve stanovené vzdálenosti.

11. Když šéf pelotonu a zastupující poddůstojník vyrovnají své řady, instruktor zavelí:

FIXE. (přímo hled)

12. Na tento povel se šéf pelotonu a šikovatel stojící na levém křídle druhého řadu vrátí na své místo v prvním řadu.

13. Instruktor vidí vyrovnané řady, zkontroluje postoj a držení zbraní mužů prvního řadu a pověří šéfa pelotonu a zastupujícího poddůstojníka, je-li to školní peloton, zkontrolovat podobně druhý a třetí řad.

Č L Á N E K 2 .

Vyrovnávání v otevřených řadách.

(Alignement à rangs ouverts.)

14. Při otevřených řadách nechá instruktor pro první cvičení provést několik vyrovnání muž po muži, aby lépe posoudil dodržování zásad.

15. Nechá pochodovat tři muže z pravého, nebo levého křídla každého řadu dva nebo tři kroky vpřed, vyrovná je a velí:

Par file à droite (nebo *à gauche*) = *ALIGNEMENT.*
(po zástupech doprava/doleva vyrovnat)

16. Na tento povel se vojáci postupně postaví na linii vyrovnání, každý nechá nejprve udělat dva kroky svého souseda na straně vyrovnání.

17. Postupnými vyrovnáváním vojáci uvyknout správně se vyrovnávat, instruktor pak nechá vyrovnat celé řady současně, vpřed i vzad, v rovnoběžném i šikmém směru, vždy postaví tři muže jako základ vyrovnání pro každý řad, za tím účelem velí:

A droite (nebo *à gauche*) = *ALIGNEMENT*.
(doprava/doleva vyrovnat)

Anebo:

En arrière à droite (nebo *à gauche*) = *ALIGNEMENT*.
(dozadu doprava/doleva vyrovnat)

18. Při šikmých vyrovnáváním v otevřených řadech se druhý a třetí řad nebudou snažit stavět přesně za muže první řady, neboť se při tomto výcviku jedná jen o procvičení správného vyrovnání jednotlivých řadů ve všech směrech.

19. Při těchto různých vyrovnáváním instruktor dohlédne na správné provádění u prvního řadu, šéf pelotonu u druhého a zastupující poddůstojník u třetího, budou se při tom stavět na křídlo řadu na straně vyrovnání.

20. Při šikmých vyrovnáváním vojáci přizpůsobí linii svých ramen novému směru jejich řadu a při stavění se na linii vyrovnání se přizpůsobí tomu, co bylo předepsáno ve *Škole vojáka*, odst. 233 a 234, podle toho, zda bude jejich nový směr vpředu, nebo vzadu od původní pozice řadu.

21. Po každém vyrovnání instruktor, šéf pelotonu a zastupující poddůstojník přejdou před řadem a zkontrolují správnost postoje a držení zbraně, aby si vojáci zvykli tyto věci nezanedbávat.

Č L Á N E K 3 .

Ovládání zbraní.
(Maniement des armes.)

22. Řady jsou otevřené, instruktor se postaví před pravé křídlo tak, aby viděl na všechny tři řady a velí ovládání zbraní v následujícím pořadí:

K počtě zbraň. (*Présenter les armes.*)

Na rameno zbraň. (*Porter les armes.*)

K noze zbraň. (*Reposer sur les armes.*)

Položit zbraň na zem. (*Poser les armes à terre.*)

Sebrat zbraň. (*Relever les armes.*)

Na rameno zbraň. (*Porter les armes.*)

Na rámě zbraň. (*Portez l'arme au bras.*)

Na rameno zbraň. (*Porter les armes.*)

Bajonet sejmout. (*Remettre la baïonnette.*)

Zbraň pod levou paži. (*Passer l'arme sous le bras gauche.*)

Na rameno zbraň. (*Porter les armes.*)

Bajonet nasadit. (*Bayonette au canon.*)

Na rameno zbraň. (*Porter les armes.*)

Nabíjení na dvanáct dob. (*Charge en douze temps.*)

23. Instruktor dohlédne na to, aby držení těla, nohou a zbraně bylo vždy správné, aby se jednotlivé doby prováděli svižně a při těle, a aby nebylo se zbraní čarováno.

Poznámky k pohybu croisez = (LA BAÏO)NETTE (bajonet zkříž) a descendez = (VOS) ARMES (spustit zbraň).

24. Existují okolnosti, za kterých voják užívá svou zbraň s nasazeným bajonetem k útoku, či k obraně.

25. Existují další, při kterých by voják nemohl nést zbraň na rameni, jako když prochází pod nízkými stromy, nebo se dokonce musí o svou zbraň opřít, aby si pomohl při zdolávání příkrých svahů, nebo překonávání příkopů. Je proto nezbytné, aby instruktor nechal několikrát provést dobu *croisez = (LA BAÏO)NETTE (bajonet zkříž) a descendez = (VOS) ARMES (spustit zbraň)*, aby vojáky naučil co nejvýhodnějšimu užívání jejich zbraně za těchto okolností.

Č L Á N E K 4 .

Sevřít řady.
(*Serrer les rangs.*)

26. Po skončení svičení ovládání zbraní instruktor nechá sevřít řady, za tím účelem velí:

1. *Serrez vos rangs. (sevřít řady)*

2. *MARCHE. (marš)*

27. Na povel *marche* poslední dvě řady běžným krokem postoupí vpřed, každý muž směřuje za prvního muže svého

zástupu. Šéf pelotonu a zastupující poddůstojník se postaví na místa určená pro bitevní sestavu.

Č L Á N E K 5 .

Vyrovnávání v sevřených řadech.
(Alignements à rangs serrés.)

28. Řady jsou sevřené, instruktor nechá provádět rovnoběžná a šikmá vyrovnávání, doprava a doleva, vpřed i vzad. Vždy umístí jako základ vyrovnání nejprve tři zástupy, instruktor vysloví povely předepsané výše, odst. 17.

29. Při vyrovnávání v sevřených řadech dohlíží šéf pelotonu na vyrovnání prvního řadu, zastupující poddůstojník na druhý a třetí řad. Zvyknou si na posuzování vyrovnanosti linie očí a ramen pohledem na přední a zadní stranu řadu.

30. Jakmile uvidí šéf pelotonu, že je většina vojáků prvního řadu vyrovnána, velí *FIXE*, a následně opraví, je-li to třeba, vyrovnání ostatních způsobem předepsaným ve *Škole vojáka*, odst. 240. Oba zadní řady se pod dohledem zastupujícího poddůstojníka přizpůsobí vyrovnání prvního.

31. Řady jsou nehybné, instruktor přejde na bok, aby zkontroloval vyrovnanost všech tří řadů. Podívá se, zda jsou muži druhého a třetího řadu správně postaveni za první muže jejich zástupů.

32. Při šikmých vyrovnáváních bude instruktor sledovat to, co bylo předepsáno výše, odst. 20.

33. Šikovatelé se postaví vždy dva kroky [1,3 m] za třetí řad.

34. Chce-li instruktor nechat vojáky odpočinout, velí:

1. *L'arme = AU BRAS.* (na rámě zbraň)

nebo

Reposez(-vous) = (SUR VOS) ARMES. (k noze zbraň)

2. *REPOS.* (pohov)

To se provede na konci každé lekce.

35. Na povel *repos* již voják nemusí udržovat nehybnost a postoj.

36. Když budeme chtít nechat vojáky jen vydechnout bez narušení vyrovnanosti, zavelíme, po povelu *na rámě zbraň*:

En place = REPOS. (pohov)

37. Na tento povel nemusí voják nadále udržovat nehybnost, ale ponechá jednu či druhou patu na místě.

D R U H Á L E K C E .

38. Chce-li instruktor přistoupit ke druhé lekci, zavelí:

1. *Garde à vous.* (pozor)

2. *PELTON.* (pelotone)

3. *Portez = (VOS) ARMES.* (na rameno zbraň)

A následně nechá provádět nabíjení a palby v tomto pořadí:

Č L Á N E K P R V N Í .

Zrychlené nabíjení.
(Charge précipitée.)

39. Zrychlené nabíjení bude veleno a prováděno tak, jak bylo předepsáno ve *Škole vojáka*, odst. 146 a následující. Instruktor je nechá provést několikrát za sebou, než přejde k volnému nabíjení.

Č L Á N E K 2 .

Volné nabíjení.
(Charge à volonté.)

40. Volné nabíjení bude veleno a prováděno tak, jak bylo předepsáno ve *Škole vojáka*, odst. 152.

41. Na první dobu zrychleného, nebo volného nabíjení provedou šéf pelotonu a zastupující poddůstojník polovinu z vpravo v bok jako vojáci a postaví se opět čelem vpřed, když voják, který je vedle nich dá zbraň do levé ruky.

42. Instruktor bude dbát s nejvyšší pílí na to, aby se vojáci při provádění nabíjení přizpůsobovali zásadám předepsaným v odst. 153 a 154 *Školy vojáka* v poznámkách k nabíjení.

43. Volné nabíjení je nabíjení bojové a v důsledku toho je tím, jež se musí stát pro vojáky přirozeným. Budeme na ně dbát přednostně, jakmile si budou jisti v zásadách nabíjení. Postupně je povedeme k tomu, aby nabíjeli alespoň třikrát, i čtyřikrát za minutu, pravidelně a nenuceně.

Č L Á N E K 3 .

Palba pelotonu.
(Feu de peloton.)

44. Instruktor pro provedení palby pelotonu zavelí:

1. *Feu de peloton. (palba pelotonu)*
2. *Commencez le feu. (palbu zahájit)*

45. Na první povel šéf pelotonu přejde svižně za střed svého pelotonu, na dva kroky [1,3 m] za šikovatele.

46. Zastupující poddůstojník se stáhne na linii šikovatelů na úrovni svého zástupu. Tato zásada bude platit pro tohoto poddůstojníka při palbách obecně.

47. Na druhý povel šéf pelotonu velí:

1. *Peloton. (pelotone)*
2. *ARMES. (připravit)*
3. *JOUE. (zamířit)*
4. *FEU. (pal)*
5. *CHARGEZ. (nabít)*

48. Na povel *chargez* vojáci stáhnou své zbraně, nabijí je a dají na rameno. Šéf pelotonu nechá ihned znovu zahájit palbu stejnými povely a bude v tom pokračovat až do virblu.

49. Šéf pelotonu nechá několikrát pálit šikmo doprava a doleva tím, že vysloví upozornění *oblique à droite*, nebo *oblique à gauche* po povelu *armes* a před povelem *joue*. Také několikrát zavelí *redressez = (VOS) ARMES (zbraň napřímit)* po povelu *joue*, aby vojáci uvykli klidu, chladnokrevnosti a pozornosti na povely.

Č L Á N E K 4 .

Palba dvou řadů.
(Feu de deux rangs.)

50. Instruktor pro provádění paleb dvou řadů velí:

1. *Feux de deux rangs. (palby dvou řadů)*
2. *Peloton. (pelotone)*
3. *ARMES. (připravit)*

4. *Commencez le feu. (palbu zahájit)*

51. Na první povel přejde šéf pelotonu jeden krok za třetí řad na úrovni svého zástupu.

52. Třetí a čtvrtý povel budou provedeny jak bylo předepsáno ve *Škole vojáka*, odst. 176 a následující.

53. Palba začne zástupem na pravém křídle pelotonu. Další zástup zamíří, až bude ten, který právě vystřelil, sypat prach na pánvičku, a tak dále až k levému křídlu. Tento postup je platný jen pro první palbu, následně bude každý muž pálit a nabíjet bez ohledu na ostatní. Bude se přizpůsobovat tomu, co bylo předepsáno ve *Škole vojáka*, odst. 180 a 181.

54. Instruktor nechá přerušit palbu, ať už pelotonu, nebo dvou řadů, virblem. V okamžiku, kdy virbl začne, vojáci přestanou střílet. Pokud vystřelili, nabijí své zbraně a dají je na rameno. Pokud jsou v pozici *zbraň připravit (apprêtez vos armes)*, postaví se čelem dopředu, vrátí kohoutek do první polohy a dají zbraň na rameno. Pokud jsou v pozici *zamířit (joue)*, sami provedou pohyb *zbraň napřímit (redressez vos armes)*, postaví se čelem vpřed, vrátí kohoutek do první polohy a dají zbraň na rameno. Při palbách pelotonu se první řad postaví a vrátí kohoutek do první polohy. Při palbě dvou řadů si muži druhého a třetího řadu vzájemně vrátí své zbraně, pokud je nemají – poté, co vrátí kohoutek do první polohy, a než dají zbraň na rameno.

55. Virbl bude vždy následován jedním úderem paličky. Na tento signál se šéf pelotonu i zastupující poddůstojník svižně vrátí na své místo v bitevní sestavě a opraví, je-li to třeba, vyrovnanost řadů.

56. V této škole bude virbl naznačen povelu *roulement*, který vysloví instruktor, když bude chtít zastavit palbu.

Úder paličkou pro návrat šéfa pelotonu a zastupujícího poddůstojníka do jejich pozic bude naznačen povelu *coup de baguette*, který vysloví instruktor, jakmile budou zbraně na ramenech.

Č L Á N E K 5 .

Palba vzad.
(Feu en arrière.)

57. Instruktor nechá provádět palby vzad, za tím účelem velí:

1. *Feu en arrière.* (palby vzad)
2. *Peloton.* (pelotone)
3. *Demi-tour = (A) DROITE.* (čelem vzad)

58. Na povel *demi-tour* se šéf pelotonu postaví tváří proti muži na pravém křídle prvního řadu, zastupující poddůstojník a šikovatelé projdou mezerou šéfa pelotonu a postaví se čelem vzad dva kroky před první řad na úrovni svých míst v bitevní sestavě.

59. Na povel *à-droite* přejde šéf pelotonu ve své mezeře na úroveň třetího řadu, který se stane prvním. Zastupující poddůstojník se postaví za šéfa pelotonu k prvnímu řadu, který se stane třetím.

60. Peloton se takto otočí čelem vzad, instruktor nechá provádět přímé i šikmé palby pelotonu a dvou řadů podle povelů předepsaných v předchozím článku. Šéf pelotonu, zastupující poddůstojník a vojáci se rovněž přizpůsobí tomu, co bylo v něm bylo vysvětleno.

61. Při palbě pelotonu vzad zaklekne třetí řad, který se stal prvním.

62. Palba dvou řadů vzad začne levým křídlem pelotonu, které se stalo pravým.

63. Pro opětovné otočení pelotonu čelem vpřed instruktor zavelí:

1. *Face en tête.* (čelem vpřed)
2. *Peloton.* (pelotone)
3. *Demi-tour = (A) DROITE.* (čelem vzad)

64. Na povel *demi-tour* se šéf pelotonu, zastupující poddůstojník a šikovatelé přizpůsobí tomu, co bylo předepsáno výše.

65. Na povel *à-droite* se šéf pelotonu a zastupující poddůstojník postaví na svá místa v bitevní sestavě.

Poznámky k palbám.

66. V této lekci nechá instruktor uvyknout klečící řad mířit horizontálně a vojáky, kteří střelí vestoje, zase při míření mírně sklonit ústí hlavně.

67. Instruktor doporučí šéfovi pelotonu, aby mezi povely *joue* a *feu* nechal dobu nutnou k tomu, aby vojáci zamířili.

68. Instruktor se postaví před pravé křídlo tak, aby viděl všechny tři řady, aby si mohl všimnout chyb. Pověří šéfa pelotonu a šikovatele, aby na ně rovněž dohlíželi a aby mu je při pohovu oznámili. Vráť k individuálnímu výcviku ty muže, kteří by špatně nabíjeli, nebo ty kteří by byli při palbě pelotonu pravidelně poslední.

69. Instruktor poradí vojákům, aby při palbách byli co nejklidnější a chladnokrevní, aniž by ovšem ztrácelo provádění úkonů na svižnosti. Nic nezanedbá, aby tomu uvykli.

70. Jako obecnou zásadu pro palby vojákům zdůrazní, že je třeba být pozorný na držení levé paty na místě, aby se vyrovnání řadů a zástupů nenarušilo. Ověří to po palbách, prohlédne vyrovnání, byla-li tato zásada dodržena.

71. Instruktor přidá ke svým pozorováním všechna ta, jež byla popsána ve *Škole vojáka*, odst. 184, 185 a 186.

72. Při provádění paleb se střelným prachem, nechá instruktor občas dát k noze zbraň a nabíják vložit do hlavně, aniž by se otevíraly řady. Ověří, zda některý z vojáků neudělal tu chybu, že by třikrát nabil svou zbraň. V takovém případě by nechal zbraň vybit vytahovákem.

T Ř E T Í L E K C E .

Č L Á N E K P R V N Í .

Pochod v bitevní sestavě.
(*Marche en bataille.*)

73. Peloton je v linii a správně vyrovnán. Instruktor jej chce procvičit v pochodu v bitevní sestavě; přejde na patnáct či dvacet kroků [9,8–13 m] před šéfa pelotonu, postaví se čelem vzad a postaví se přesně na prodloužení osy šéfa pelotonu a zastupujícího poddůstojníka, který je za ním ve třetím řadu.

74. Instruktor se ujistí předem, že má šéf pelotonu a zastupující poddůstojník ramena správně ve směru svých řadů a že správně stojí za sebou.

75. Instruktor se dobře vyrovná na řídicí zástup (*file de direction*) a velí:

1. *Peloton en avant. (pelotone vpřed)*

76. Na tento povel přejde jeden předem vybraný poddůstojník-šikovatel na šest kroků [3,9 m] před šéfa pelotonu. Instruktor stojí, jak bylo právě popsáno, a vyrovná tohoto poddůstojníka s řídicím zástupem.

77. Šikovatel stojící šest kroků [3,9 m] před šéfem pelotonu je pověřen vedením (*chargé de la direction*). Vybere si, jakmile bude ve správném postavení, dva body na zemi v přímé linii, která vychází od něho a prochází mezi patami instruktora.

78. Je-li toto rozestavení provedeno, instruktor zavelí:

2. *MARCHE. (marš)*

79. Na tento povel peloton svižně vykročí. Poddůstojník pověřený vedením dává pozor na co nejpřesnější tempo i délku svého kroku. Pochoduje ve směru dvou bodů, jež si vybral mezi sebou a instruktorem. Vybere si, při přiblížení a vždy trochu před dosažením nejbližšího bodu, nové body vpředu, jež budou přesně na prodloužené ose dvou prvních bodů, patnáct či dvacet kroků od sebe [9,8–13 m]. Šéf pelotonu pochoduje neustále ve stopách poddůstojníka pověřeného vedením a drží se stále šest kroků od něj. Vojáci mají hlavu přímo, lehce cítí loket svého souseda ze strany vedoucího zástupu, a přizpůsobují se zásadám popsaným ve *Škole vojáka* pro přímý pochod.

80. Muž stojící vedle šéfa pelotonu bude dávat zvláště pozor na to, aby jej nikdy nepředešel. Bude proto neustále držet linii svých ramen mírně vzadu, ale ve stejném směru jako šéf pelotonu.

81. Šikovatelé budou pochodovat dva kroky za třetím řadem.

Pokud vojáci ztratí krok, instruktor zavelí:

Au pas. (srovnat krok)

82. Na tento povel pohlédnou vojáci na poddůstojníka pověřeného vedením a ihned převezmou jeho krok, následně vrátí hlavu do přímé polohy.

Poznámky k pochodu v bitevní sestavě.

83. Pokud je cvičen výcvikový peloton, instruktor postaví šéfa pelotonu a zastupujícího poddůstojníka jednou na pravé, jednou na levé křídlo pelotonu; půjde-li o peloton v rámci batalionu, budou umístěni na levém křídle v pravých půlbatalionech a na pravém křídle v levých půlbatalionech.

84. Poddůstojník pověřený vedením má největší vliv na pochod pelotonu; instruktor pro tuto funkci užije jen ty, jimž nebude možné nic vytknout, ať už v přesnosti kroku, schopnosti udržovat linii ramen v přímém směru a postupovat v daném směru bez odchylek.

85. Kdyby poddůstojník pověřený vedením nebyl schopen toto dodržovat, peloton by nutně ztrácel vyrovnanost; vojáci by nemohli uvyknout pochodu rovnoměrně rychlým a dlouhým krokem a udržovat neustále správné držení ramen, jedině prostředky, jak dosáhnout dokonalosti při pochodu v linii.

86. Instruktor nechá v linii pochodovat tři nebo čtyři sta kroků bez zastávky, dovolí-li to terén, aby si vojáci lépe osvojili délku a tempo kroku a zásady pochodu v linii; při prvních cvičeních může nechat pochodovat v otevřených řadech, aby mohl lépe dohlížet na pochod dvou zadních řadů; jednoho šikovatele kvůli tomu umístí na křídlo druhého řadu, za šéfa pelotonu.

87. Instruktor bude s nejvyšší pozorností dohlížet na dodržování všech zásad pochodu v linii; nejčastěji se bude pohybovat na křídle ze strany vedení, tak aby viděl všechny tři řady a všiml si všech chyb; také se občas postaví za vedoucí zástup, zastaví se tam na dvacet nebo třicet kroků, aby se ujistil, že se poddůstojník pověřený vedením neodchyluje od přímého směru.

Č L Á N E K 2 .

Zastavit peloton pochodující v bitevní sestavě a vyrovnat jej.
(Arrêter le peloton marchant en bataille, et l'aligner.)

88. Instruktor chce zastavit peloton, velí:

1. *Peloton. (pelotone)*

2. *HALTE. (stát)*

89. Na povel *halte* se peloton zastaví; poddůstojník pověřený vedením zůstane před pelotonem, pokud mu instruktor, který již nebude chtít pokračovat v pochodu vpřed, nepřikáže vrátit se na své místo v bitevní sestavě.

90. Peloton je zastaven, instruktor může nechat postoupit tři první zástupy ze strany vedení a nechat peloton vyrovnat na jejich úrovni, anebo může jen nechat opravit vyrovnání; v posledním případě zavelí *rectifiez l'allignement* (vyrovnání opravit); šéf pelotonu ihned pohlédne na řad a opraví vyrovnání, jak bylo předepsáno ve *Škole vojáka*, odst. 240.

Č L Á N E K 3 .

Šikmý pochod v bitevní sestavě.
(Marche oblique en bataille.)

91. Peloton pochoduje přímo, instruktor jej chce nechat pochodovat šikmo a velí:

1. *Oblique à droite.* (šikmo doprava)
2. *MARCHE.* (marš)

92. Na povel *marche*, který bude vysloven podle zásad předepsaných ve *Škole vojáka*, odst. 36 a 37, začne peloton pochodovat šikmým krokem. Poddůstojník pověřený vedením bude co nejpozorněji udržovat svá ramena přímo a pochodovat rovnoměrnými pohyby; šéf pelotonu přizpůsobí svůj pochod tomuto poddůstojníkovi. Vojáci zachovávají jemný dotek loktů na straně vedení a budou pozorně dodržovat zásady předepsané ve *Škole vojáka*, odst. 198. Muž stojící vedle šéfa pelotonu bude dbát na to, aby jej nepředešel.

93. Jakmile bude instruktor chtít nechat znovu pochodovat přímo, zavelí:

1. *En avant.* (vpřed)
2. *MARCHE.* (marš)

94. Na povel *marche*, který bude vysloven ve chvíli, kdy se noha postaví na zem, začne peloton pochodovat přímo. Instruktor se svižně přesune na patnáct či dvacet kroků [9,8–13 m] před šéfa pelotonu, postaví se čelem vzad a přesně na linii šéfa pelotonu a zastupujícího poddůstojníka a umístí na ni, pokynutím, také poddůstojníka pověřeného vedením, pokud na ní tento nebyl; tento poddůstojník si hned vybere

na zemi dva body mezi sebou a instruktorem, a následně další tak, jak bude postupovat, jak bylo vysvětleno výše, odst. 79.

Poznámky k šikmému pochodu.

95. Kdyby šéf pelotonu nedržel pozorně přímou linii svých ramen, udával by pelotonu špatný směr; což by bylo proti základnímu cíli šikmého pochodu, čímž je dostat se více doprava, nebo doleva, a zachovávat při tom základní směřování čela linie.

96. Kdyby poddůstojník pověřený vedením pochodoval šikmo nerovnoměrnými pohyby, a dostával se tak tu více, tu méně do strany, a kdyby se šéf pelotonu přizpůsobil jeho pochodu, výsledkem by byl tlak a tvořící se mezery mezi zástupy.

97. Instruktor musí co nejpečlivěji dohlížet na předcházení těmto chybám, okamžitě je napraví, jakmile si jich všimne; a za tím účelem se bude držet, během šikmého pochodu, vpředu a čelem k pelotonu, tak aby mohl upravovat pochod poddůstojníka pověřeného vedením a dohlížet na dodržování zásad. Bude sledovat, zda se muž na křídle, jehož směrem se šikmo pochoduje, dostává dostatečně do strany, aby nevadil v pochodu následujícím zástupům. Kdyby tento muž nepochodoval dostatečně šikmo, peloton by se tlačil, kdyby pochodoval příliš šikmo, tvořily by se mezery. Je tedy velice důležité seřídít správně krok šéfa pelotonu, nebo muže umístěného na opačném křídle, bude-li se pochodovat šikmo v jeho směru.

98. Instruktor musí nakonec nechat pokračovat v šikmém pochodu dlouhou dobu, pokud to dovolí terén, než znovu nařídí přímý pochod, aby se postup stal pro vojáky snadným, což je velice důležité pro pohyby linie.

Č L Á N E K 4 .

Pochodovat na místě, pochodovat zrychleným krokem a krok vzad.
(Marquer le pas, marcher le pas accéléré et le pas en arrière.)

99. Peloton pochoduje přímo běžným krokem, instruktor jej nechá pochodovat na místě; za tím účelem velí:

1. *Marquez le pas.* (na místě)
2. *MARCHE.* (marš)

100. Pro další pochod běžným krokem velí:

1. *En avant.* (vpřed)
2. *MARCHE.* (marš)

101. Pro pochod zrychleným krokem instruktor velí:

1. *Pas accéléré.* (zrychleným krokem)
2. *MARCHE.* (marš)

102. Povel *marche* bude vysloven ve chvíli, kdy se noha postaví na zem, na levou, nebo pravou nohu bez rozdílu.

103. Pro další pochod běžným krokem instruktor velí:

1. *Pas ordinaire.* (běžným krokem)
2. *MARCHE.* (marš)

104. Povel *marche* bude vysloven o moment dříve než při přechodu z běžného do zrychleného kroku, lhostejno na kterou nohu.

105. Peloton je zastaven, instruktor může nechat pochodovat krokem vzad; za tím účelem velí:

1. *En arrière.* (vzad)
2. *MARCHE.* (marš)

106. Krok vzad bude prováděn podle zásad předepsaných ve *Škole vojáka*, odst. 215 a 216; ale protože je jeho užívání řídké, instruktor nechá provést jen patnáct nebo dvacet kroků za sebou a jen občas.

Poznámky ke zrychlenému kroku.

107. Instruktor nemůže peloton cvičit ve zrychleném kroku, dokud si vojáci solidně neosvojí délku a tempo běžného kroku; vynasnaží se, aby pro ně bylo tempo 100 kroků v minutě jednoduché a přirozené a aby při něm udržovali stejné vzpřímené držení těla a stejný klid jako při pochodu běžným krokem.

108. Při útoku a při všech dalších okolnostech, jež budou vyžadovat velkou rychlost, může být tento krok zrychlen až na 120 kroků v minutě; ale jednotka, jež by tímto způsobem pochodovala dlouho, se nemůže vyhnout nejednotnosti; tento krok proto nemohl být ustaven v zásadách pochodu;

v důsledku toho budou jednotky cvičeny běžně jen ve zrychleném kroku o 100 krocích v minutě.

Č L Á N E K 5 .

Pochodovat v bitevní sestavě třetím řadem.
(*Marcher en bataille par le troisième rang.*)

109. Peloton je zastaven a správně vyrovnán, instruktor jej chce nechat pochodovat v linii třetím řadem, velí:

1. *Peloton.* (pelotone)
2. *Demi-tour = (A) DROITE.* (čelem vzad)

110. Peloton provedl čelem vzad, instruktor přejde svižně před řídicí zástup, přizpůsobí se tomu, co bylo předepsáno výše, odst. 73.

111. Instruktor se postaví správně na prodlouženou linii řídicího zástupu a velí:

3. *Peloton en avant.* (pelotone vpřed)

112. Na tento povel se poddůstojník pověřený vedením přizpůsobí tomu, co bylo předepsáno výše, odst. 76 a 77, s jediným rozdílem, a sice že se postaví šest kroků [3,9 m] před šikovatele.

113. Zastupující poddůstojník přejde na linii řadu šikovatelů na úrovni své mezery, šéf pelotonu jej nahradí na jeho místě ve třetím řadu, který se stal prvním.

114. Toto rozmístění bylo provedeno, instruktor velí:

4. *MARCHE.* (marš)

115. Na tento povel se poddůstojník pověřený vedením, šéf pelotonu a vojáci přizpůsobí tomu, co bylo předepsáno výše, odst. 79 a následující.

116. Instruktor nechá při pochodu v linii třetím řadem provést vše, co bylo předepsáno výše pro pochod v linii prvním řadem s výjimkou kroku vzad; povely a způsoby provedení budou stejné.

117. Jakmile bude po zastavení pelotonu chtít instruktor peloton vyrovnat, postaví jej čelem vpřed povely předepsanými výše, odst. 109; šéf pelotonu a zastupující poddůstojník po provedení čelem vzad zaujmou znovu své místo v bitevní sestavě.

118. Instruktor následně může nechat tři zástupy ze strany vedení postoupit vpřed, aby sloužily jako základ pro vyrovnání, nebo se omezí na opravu vyrovnání, přičemž se přizpůsobí v jednom i druhém případě tomu, co bylo předepsáno výše, odst. 90.

Č T V R T Á L E K C E .

Č L Á N E K P R V N Í .

Boční pochod.

(*Marcher par le flanc.*)

119. Peloton stojí v bitevní sestavě na místě, instruktor je chce nechat pochodovat pravým bokem, velí:

1. *Par le flanc droit.* (v pravo)
2. (A) *DROITE.* (v bok)
3. *MARCHE.* (marš)

120. (Sch. VII, fig. 1.) Na druhý povel provede peloton vpravo v bok; šéf pelotonu provede stejný pohyb, přičemž se postaví jeden krok [65 cm] od prvního řadu nalevo od zastupujícího poddůstojníka, který přejde do prvního řadu a provede rovněž vpravo v bok.

121. Na povel *marche* vyrazí peloton vpřed běžným krokem. Zastupující poddůstojník umístěný před mužem na pravém křídle prvního řadu a šéf pelotonu umístěný vedle tohoto poddůstojníka směřují přímo vpřed. Muži druhého a třetího řadu pochodují na úrovni prvního muže svého zástupu, udržují přitom hlavu v přímé poloze; šikovatelé pochodují na úrovni svého postavení v bitevní sestavě.

122. Instruktor dohlédne na provádění zásad bočního pochodu, jeho místo je při pochodu stejné, jaké bylo předepsáno ve *Škole vojáka*, odst. 222 a 223.

123. Instruktor nechá pochodovat levým bokem povely předepsanými pro pochod pravým bokem, nahradí výraz *droite* výrazem *gauche*.

124. Ve chvíli, kdy peloton provede vlevo v bok, šikovatel, který bude nejbližší levému křídlu, se přesune před muže na levém křídle prvního řadu, šéf pelotonu se svižně přesune na levé křídlo a postaví se napravo od tohoto šikovatele; zastupující poddůstojník postoupí do prvního

řadu ve chvíli, kdy bude šéf pelotonu přecházet na levé křídlo.

Č L Á N E K 2 .

Změna směru po zástupech.
(*Changer de direction par file.*)

125. (Sch. VII, fig. 1.) Peloton stojí bokem na místě, nebo pochoduje, instruktor chce nechat provést obrat po zástupech velí:

1. *Par file à droite* (nebo *à gauche*).
(*po zástupech doprava/doleva*)
2. *MARCHE.* (marš)

126. Na povel *marche* provede první zástup obrat, je-li to na stranu prvního řadu, muž tohoto zástupu, který je v prvním řadu bude hledět, aby se neotočil zprudka, ale opíše malý kruh, zkrátí první tři čtyři kroky tak, aby dal muži ve třetím řadu čas přizpůsobit se svému pohybu; je-li to na stranu třetího řadu, muž prvního řadu provede obrat krokem o dvou stopách, muž třetího řadu se přizpůsobí tomuto pohybu, opíše malý kruh, jak bylo vysvětleno výše; každý zástup provede obrat na místě předchozího.

127. Instruktor dohlédne na to, aby byl obrat prováděn podle těchto zásad, tak aby byla vzdálenost mezi zástupy neustále zachována, aby při pochodu nedocházelo k zastavování ani trhání.

Č L Á N E K 3 .

Zastavit peloton pochodující bokem a postavit je opět čelem vpřed.
(*Arrêter le peloton marchant par le flanc, et le remettre face en tête.*)

128. Instruktor velí:

1. *Peloton.* (*pelotone*)
2. *HALTE.* (*stát*)
3. *FRONT.* (*čelo*)

129. Druhý a třetí povel se provedou, jak bylo předepsáno ve *Škole vojáka*, odst. 229 a 230. Šéf pelotonu a zastupující poddůstojník se vrátí na své místo v bitevní sestavě ve chvíli, kdy bude peloton provádět povel *front*.

130. Instruktor může nechat provést vyrovnání na tři předsunuté zástupy, nebo nechat opravit vyrovnání šéfem pelotonu, je-li to vhodné.

Č L Á N E K 4 .

Peloton pochoduje bokem, zformovat jej po zástupech na pravé, nebo na levé křídlo do bitevní sestavy.

(Le peloton étant en marche par le flanc,
le former par file sur la droite ou sur la gauche en bataille.)

131. Peloton pochoduje pravým bokem, instruktor jej nechá zformovat na pravé křídlo po zástupech do bitevní sestavy; za tím účelem velí:

1. *Sur la droite, par file en bataille.*
(na pravé křídlo po zástupech do bitevní sestavy)
2. *MARCHE. (marš)*

132. (Sch. VII, fig. 2.) Na povel *marche* pochodují 2. a 3. řad na místě; zastupující poddůstojník a šéf pelotonu zatočí doprava a pochodují přímo před sebe, budou zastaveni instruktorem, jakmile přejdou o alespoň čtyři kroky třetí řad pochodujícího pelotonu; voják na pravém křídle prvního řadu pokračuje v pochodu, přejde za zastupujícím poddůstojníkem, zatočí doprava, jakmile jej mine, a postaví se na po jeho levém boku, druhý muž projde stejně za prvním, následně zatočí doprava a postaví se po jeho levém boku, a tak dále až k poslednímu muži tohoto řadu, bez ohledu na počet zástupů a pelotonů, z nichž se bude skládat. Druhý a třetí řad provedou pohyb stejným způsobem jako první, druhý řad nezačne vlastní pohyb, dokud nebudou tři nebo čtyři muži prvního řadu stát v linii, a třetí řad nezačne svůj pohyb, dokud nebudou tři nebo čtyři muži druhého řadu stát v linii. Muži druhého a třetího řadu se postaví správně za první muže svých zástupů, tak jak se staví do bitevní sestavy.

133. Šéf pelotonu se postaví napravo od zastupujícího poddůstojníka na bitevní linii a bude řídit vyrovnávání, jakmile muži prvního řadu dosáhnou této linie.

134. Pokud peloton pochodoval levým bokem, instruktor jej může zformovat na levé křídlo po zástupech do bitevní sestavy pomocí povelů předepsaných výše, odst. 131, nahradí výraz *droite* výrazem *gauche*; a obrácenými postupy; šéf

pelotonu umístěný na levém křídle prvního řadu přejde na své místo v bitevní sestavě na rozkaz instruktora, který uvidí zformovaný a vyrovnaný peloton.

135. Aby vojáci lépe poznali mechanismus tohoto pohybu, instruktor jej nechá nejprve provádět každým řadem zvlášť, a pak všemi řady společně, nařídí provádět jej jako by každý řad byl samostatný; ale je třeba dodržet, co bylo právě předepsáno pro oba zadní řady ve vztahu k momentu, kdy mají svůj pohyb začít.

Instruktor bude pohyb sledovat, aby se ujistil, že se každý zástup přizpůsobuje tomu, co bylo předepsáno výše, odst. 132.

Č L Á N E K 5 .

Peloton pochoduje bokem, zformovat za pochodu peloton, nebo sekce.

(Le peloton étant en marche par le flanc,
former le peloton ou les sections en marchant.)

136. (Sch. VII, fig. 3.) Předpokládejme, že peloton pochoduje pravým bokem, instruktor nařídí šéfovi pelotonu, aby jej zformoval; šéf pelotonu ihned zavelí:

1. *Par peloton en ligne. (po pelotonech do linie)*
2. *MARCHE. (marš)*

137. Na povel *marche* pokračuje zastupující poddůstojník v přímém pochodu; vojáci předsunou pravé rameno, vyrazí zrychleným krokem a přejdou do linie nejkratší cestou, své místo zaujímají jeden po druhém bez běhání.

138. Jakmile zaujmou své místo, pochodují krokem zastupujícího poddůstojníka.

139. Muži druhého a třetího řadu se přizpůsobí pohybu prvních mužů svých zástupů, ale aniž by zaujímalí své místo ve stejný okamžik jako oni.

140. V okamžiku, kdy pohyb začne se otočí šéf pelotonu čelem ke svému pelotonu a bude dohlížet na provádění pohybu; jakmile bude peloton zformován, zavelí *guide à gauche (krajník vlevo)*; přejde na dva kroky [1,3 m] před střed svého pelotonu, otočí se čelem vpřed a pochoduje krokem pelotonu.

141. Na povel šefa pelotonu *guide à gauche* se šikovatel, který bude nejbliže levému křídlu, přesune na levé křídlo prvního řadu na své místo krajníka; zastupující poddůstojník, který je na opačném křídle, tam zůstane.

142. Pochodoval-li peloton levým bokem, tento pohyb se provede podle stejných povelů a podle stejných zásad; když je peloton zformován, šéf pelotonu zavelí *guide à droite* (*krajník vpravo*) a přejde před střed svého pelotonu; zastupující poddůstojník, který je na pravém křídle prvního řadu bude krajníkem, šikovatel umístěný na levém křídle tam zůstane.

143. Stejně tak bude v koloně po pelotonech zastupující poddůstojník každého pelotonu umístěn na pravém křídle prvního řadu a místo šikovatelů, kteří budou nejbliže levým křídly, bude vždy na levém křídle prvních řadů, ať už bude mít kolona v čele pravé, nebo levé křídlo; budou označováni jako pravý krajník (*guide de droite*) a levý krajník (*guide de gauche*) pelotonu, jeden z nich bude vždy pověřený vedením, podle toho, bude-li mít kolona v čele pravé, nebo levé křídlo.

144. Peloton pochoduje bokem, instruktor chce nechat zformovat sekce, dá k tomu rozkaz šefovi pelotonu, ten zavelí následně:

1. *Par section en ligne.* (po sekcích do linie)

2. *MARCHE.* (marš)

145. Pohyb se provede podle stejných zásad; šéf pelotonu přejde před střed první sekce; šéf druhé sekce před střed druhé sekce; oba ve chvíli, kdy budou jejich sekce zformovány, zavelí *guide à gauche* (*krajník vlevo*), nebo *guide à droite* (*krajník vpravo*).

146. Na povel *guide à gauche*, nebo *guide à droite* vyslovený šefem každé sekce přejde krajník každé sekce na levé, nebo pravé křídlo, pokud tam nebyl.

147. *Pravý krajník* pelotonu bude vždy pravým a levým krajníkem první sekce, *levý krajník* pelotonu bude stejně tak pravým a levým krajníkem druhé sekce.

148. Podle této zásady bude v koloně po sekcích jen jeden krajník na křídle každé sekce; bude vždy umístěn na levém křídle, bude-li v čele kolony pravé křídlo; na pravém křídle, bude-li v čele kolony levé křídlo.

149. Při těchto pohybech budou šikovatelé následovat sekci, ke které jsou přiřazeni.

P Á T Á L E K C E .

Č L Á N E K P R V N Í .

Rozložit na kolonu po sekcích.
(*Rompres en colonne par section.*)

150. Instruktor chce nechat rozložit po sekcích doprava, velí:

1. *Par section à droite.* (po sekcích doprava)

2. *MARCHE.* (marš)

151. (Pl. VIII, *fig. 1.*) Na první povel přejdou šefové sekcí na dva kroky [*1,3 m*] před střed své sekce; šéf druhé sekce za tím účelem projde podél levého křídla své sekce, nebudou se snažit o vzájemné vyrovnání, postačí, když se oba postaví na dva kroky [*1,3 m*] před první řad.

152. Na povel *marche* muž na pravém křídle prvního řadu každé sekce provede vpravo v bok; šéf každé sekce přejde svižně a nejkratší cestou k bodu, k němuž se má křídlo provádějící obrát dostat, a postaví se čelem vzad, stojí tak, aby linie, kterou tvoří s prvním mužem pravého křídla, byla kolmá na linii, kterou zaujímá peloton v bitevní sestavě. Sekce provedou obrát podle zásad obrátů na místě běžným krokem; a jakmile muž, který vede pochodující křídlo, dorazí na dva kroky od kolmice, šéf každé sekce velí:

1. *Section.* (sekce)

2. *HALTE.* (stát)

153. Na povel *halte* se sekce zastaví; zastupující poddůstojník současně přejde k bodu, k němuž se má dostat levé křídlo první sekce, projde za tím účelem před prvním řadem; šikovatel stojící nejbliže levému křídlu pelotonu přejde k bodu, k němuž se má dostat levé křídlo druhé sekce; dají pozor na to, aby mezi sebou a mužem na pravém křídle své sekce nechali prostor nezbytný pro čelo sekce; dohlédnou na to šéf pelotonu a sekce, pečlivě je umístí na linii mezi sebe a mužem své sekce, který provedl *vpravo v bok*.

154. Krajník každé sekce je takto umístěn na kolmici, šéfové sekci velí:

3. *A gauche* = *ALIGNEMENT*. (doleva vyrovnat)

155. Vyrovnání je dokončeno, šéf každé sekce velí *FIXE* a přejde na dva kroky [1,3 m] před střed své sekce.

156. Šikovatelé, kteří jsou za třetím řadem, se přizpůsobí pohybu svých sekci a postaví se na dva kroky [1,3 m] za tento řad.

157. Rozkládat doleva se bude podle stejných zásad; instruktor zavolí:

1. *Par section à gauche*. (po sekcích doleva)

2. *MARCHE*. (marš)

158. První povel bude proveden stejným způsobem jako při rozkladu po sekcích doprava.

159. Na povel *marche* provede první muž na levém křídle prvního řadu každé sekce *vlevo v bok* a sekce provedou obrat doleva podle zásady obrátů na místě. Šéfové sekci se přizpůsobí tomu, co bylo předepsáno výše, odst. 152.

160. Na povel *halte* šéfů každé sekce se zastupující poddůstojník umístěný na pravém křídle první sekce a šikovatel stojící nejbližší levému křídle druhé sekce přizpůsobí tomu, co bylo předepsáno výše, odst. 153. Šéfové sekci je vyrovnají mezi sebou a mužem stojícím na levém křídle jejich sekce a zavolí:

3. *A droite* = *ALIGNEMENT*. (doprava vyrovnat)

161. Sekce jsou vyrovnány, šéf každé sekce velí *FIXE* a přejde před střed své sekce.

Poznámky k pohybu rozkladu do kolony.

162. Instruktor se postaví před peloton a bude dohlížet na to, zda se pohyb provádí podle výše předepsaných zásad; zda jsou sekce po rozkladu do kolony umístěné kolmo na linii, kterou zaujímal peloton v bitevní sestavě, a zda krajník, který přešel na místo, o něž se mělo opřít křídlo sekce, ponechal mezi sebou a mužem na pravém (nebo levém) křídle prvního řadu místo přesně nezbytné pro čelo sekce.

163. Pokud po rozkladu sekci nestojí krajník zadní sekce v zákrytu za krajníkem před sebou, bude se snažit vrátit do

směru až ve chvíli, kdy kolona vypočoduje, leda by instruktor chtěl opět uvést peloton do linie a považoval za nezbytné upravit postavení krajníků; což se provede tak, jak bude vysvětleno později v článku 5 této lekce.

164. Muž na pravém (nebo muž na levém) křídle každé sekce, který na druhý instruktorův povel provede vpravo, nebo vlevo v bok, je skutečným pivotem obratu, instruktor dohlédne na to, aby muž vedle pivota postoupil při obratu mírně vpřed tak, aby pivota odkryl.

Č L Á N E K 2 .

Pochodovat v koloně.
(*Marcher en colonne.*)

165. Peloton je rozložen po sekcích s pravým křídlem v čele, instruktor chce kolonu nechat uvést do pochodu, přejde na patnáct či dvacet kroků [9,8–13 m] před čelo kolony a postaví se čelem ke krajníkům přesně do jejich směru poté, kdy upozornil čelního krajníka, aby si vybral dva body na zemi.

166. Instruktor je takto postaven, krajník první sekce si vybere dva body na zemi mezi sebou a instruktorem na přímé linii, jež vychází od něho a prochází mezi instruktorovými patami; toto provedeno, instruktor velí:

1. *Colonne en avant*. (kolono vpřed)

2. *Guide à gauche*. (krajník vlevo)

3. *MARCHE*. (marš)

167. Na povel *marche*, který bude svižně zopakován šéfy sekci, pobídnou tito, stejně jako krajníci, rozhodným krokem pochod svých sekci tak, aby vyrazily svižně a současně.

168. Vojáci budou cítit lehký dotek lokte svého souseda ze strany krajníka a budou při pochodu dodržovat zásady předepsané ve *Škole vojáka*, odst. 198. Muž každé sekce umístěný vedle krajníka se bude stále držet asi 6 palců [16,2 cm] od něho, aby se vyvaroval toho, že by jej vytlačoval ze směru, zároveň bude dávat pozor, aby jej nepředcházel.

169. Čelní krajník bude hlídat nejvyšší přesnost svého kroku a jeho tempo a zajistí směr svého pochodu prostředky předepsanými výše, odst. 79.

170. Následující krajník bude pochodovat přesně ve stopě čelního krajníka a bude dohlížet, aby vzdálenost mezi ním a čelním krajníkem byla přesně rovna šíři čela sekce, bude také stále pochodovat stejným krokem jako krajník před ním.

171. Pokud krajník druhé sekce ztratí vzdálenost, což se může stát jedině jeho chybou, musí ji obnovovat postupně, buď neznatelným prodlužováním, nebo zkracováním kroku tak, aby v pochodu nebylo žádné zastavení ani trhání.

172. Pokud krajník druhé sekce zanedbá přesnost sledování stopy krajníka před sebou a vysune se citelně ven ze směru, napraví tuto chybu tím, že více či méně vysune levé rameno tak, že se postupně vrátí do směru přímým krokem, aby se vyvaroval nevýhod šikmého kroku, jenž vede ke ztrátě vzdálenosti; pokud se naopak krajník vysune citelně na druhou stranu, napraví to opačným postupem: v jednom i druhém případě šéf sekce dohlédne na to, aby se vojáci přizpůsobili pohybu krajníka.

Poznámky k pochodu a k udržování směru v koloně.

173. Pokud by šéfové sekcí a krajníci zanedbali svižné povzbuzení svých sekcí a rozhodnost pochodu od prvního kroku, pochod sekcí by začal nejistě; krok a rozchody by se ztrácely.

174. Pokud by čelní krajník nepochodoval rovnoměrným krokem, pochod jeho sekce i sekce následující by byl nejistý; docházelo by k vlnění, zastavování a trhání.

175. Pokud by čelní krajník nevykl přímému pochodu bez vybočování z daného směru, pochodoval by po křivce a kolona by se vlnila.

176. Pokud by následující krajník nevykl pochodu ve stopě krajníka před sebou, ztrácel by vždy vzdálenost, jejíž dodržování je první zásadou při pochodu v koloně.

177. Krajní každé sekce bude odpovídat za rozchod, za směr a za krok; šéf sekce bude odpovídat za pořádek a jednotnost své sekce, v důsledku toho se bude často otáčet a dohlížet na ni.

178. Instruktor umístěný bokem od strany krajníků dohlédne na provádění všech předepsaných zásad; také se někdy postaví za krajníky, správně se s nimi vyrovná a zastaví se na dvacet nebo třicet kroků, aby si ověřil, jestli se

čelní krajník nedostává ze směru a jestli následující krajník pochoduje přesně v jeho stopách.

179. Kdykoli bude jednotka rozložena do kolony, šéfové podjednotek opakuji instruktorovy povely *MARCHE* a *HALTE* v okamžiku, kdy je zaslechnou, aniž by se přizpůsobili jeden druhému; nebudou opakovat žádný jiný povel, ale pouze upozorní své vojáky, pokud je tito neslyšeli.

Č L Á N E K 3 .

Změnit směr.

(Changer de direction.)

180. Kolona pochoduje s pravým křídlem v čele; instruktor ji chce nechat změnit směr doleva a dá k tomu rozkaz šéfovi první sekce, osobně, nebo vybere jednoho směrnicka (*jalonneur*), přejde na bod, kde má pohyb začít, postaví se ve směru pochodu krajníků tak, aby nastavil pravý bok čelnímu krajníkovi.

181. Čelní krajník bude směřovat k instruktorovi nebo ke směrnickovi umístěnému na bodu obratu tak, aby jeho levá paže prošla těsně kolem jeho hrudi; a jakmile dorazí takřka na úroveň směrnicka, šéf sekce zavelí:

1. *Tournez à gauche. (doleva zatočit)*

2. *MARCHE. (marš)*

182. (Sch. VIII, fig. 2.) První povel bude vysloven dva kroky před místem obratu.

183. Na povel *marche*, který bude vysloven ve chvíli, kdy krajník dorazí na bod obratu, krajník i celá sekce zatočí doleva, přizpůsobí se přitom tomu, co bylo předepsáno ve *Škole vojáka*, odst. 270.

184. Krajník první sekce zatočil, vybere si dva body na zemi v novém směru, aby lépe zajistil svůj pochod.

185. Druhá sekce bude pokračovat v přímém pochodu, její krajník bude směřovat tak, aby prošel těsně kolem hrudi instruktora nebo směrnicka umístěného na bodu obratu; na jeho úrovni zatočí druhá sekce doleva podle stejných povelů a stejných zásad jako první.

186. Pro změnu směru na opačnou stranu od krajníka instruktor, který k tomu dal rozkaz šéfovi první sekce, přejde osobně, nebo vybere směrnicka, na bod, kde se má provést

změna směru, stejným způsobem, jaký byl vysvětlen pro změnu směru na stranu krajníka.

187. Krajník první sekce bude směřovat ke bodu obratu, jak bylo předepsáno výše, odst. 181; a jakmile dojde na dva kroky od bodu obratu, šéf sekce zavěsí:

1. *A droite conversion. (obrat doprava)*

2. *MARCHE. (marš)*

188. (Sch. VIII, fig. 3.) Na povel *marche*, který bude vysloven ve chvíli, kdy krajník dorazí na bod obratu, provede sekce pohyb obratu doprava, přizpůsobí se přitom tomu, co bylo předepsáno ve *Škole vojáka*, odst. 264.

189. Jakmile je obrat dokončen, šéf sekce velí:

1. *En avant. (vpřed)*

2. *MARCHE. (marš)*

190. Ty povely budou vysloveny a provedeny podle toho, co bylo předepsáno ve *Škole vojáka*, odst. 266 a 267.

191. Druhá sekce pokračuje v přímém pochodu, její krajník bude dávat pozor, aby směřoval k instruktorovi nebo směrnickovi; tato sekce provede svůj obrat doprava na stejném místě a podle stejných povelů jako první sekce, a také znovu přejde do přímého pochodu.

192. Změny směru v koloně s levým křídlem v čele se budou provádět podle stejných zásad a převrácenými postupy.

Poznámky ke změnám směru v koloně.

193. Pro zachování rozchodu a směru je velice důležité, aby všechny podjednotky prováděly své změny směru přesně na stejném místě jako první z nich; to z tohoto důvodu se instruktor musí postavit (nebo nechá postavit směrnicka) s předstihem na bod obratu, krajníkům je předepsáno směřovat k němu a šéfům podjednotek začít s pohybem až ve chvíli, kdy je jejich krajník těsně u jeho hrudi.

194. Šéfové podjednotek musí dohlédnout na to, aby na místo, kde má dojít ke změně směru, jejich podjednotka dorazila správně; za tím účelem se musí otáčet čelem ke své podjednotce, jakmile předchozí jednotka začíná s obratem

nebo se zatočením, aby dohlédli na to, že jejich jednotka pokračuje v přímém pochodu až k bodu obratu.

195. Pokud by při změnách směru na opačnou stranu od krajníka pivot obracející podjednotky neopustil bod obratu, následující podjednotka by byla zastavena a ztratily by se rozchody; neboť krajník, který vede pochodující křídlo musí urazit vzdálenost okolo jeden a půl násobku šíře podjednotky, následující podjednotka by již došla na místo, kde by měla provést obrat, zatímco obracející podjednotce by stále zbývalo urazit polovinu šíře svého čela, a musela by pochodovat na místě, dokud předchozí jednotka nedokončí obrat. Ta by následně urazila pochodem vpřed jeden a půl násobek svého čela, zatímco by ta následující prováděla svůj obrat. To by vedlo k tomu, kdyby byl pivot pevný, že by bylo tolik za sebou následujících zastavení, kolik je podjednotek v koloně minus jedna. Poslední jednotka by se ve chvíli, kdy by dokončila svůj obrat, nacházela příliš vzdálena od čelní podjednotky. Kvůli předejití těmto nevhodným aspektům je předepsáno, že pivot bude dělat kroky dlouhé šest palců [*16,2 cm*], aby tak nezastavoval následující podjednotku; šéfové podjednotek musí na provedení této zásady dohlédnout s nejvyšší pozorností, otočí se čelem ke svému oddílu a upozorní pivota, aby prodloužil, nebo zkrátil krok, podle toho, jak uznají za potřebné. Z přirozenosti tohoto pohybu se musí střed podjednotky mírně prohnout dozadu.

196. Krajníci nesmějí nikdy měnit délku ani tempo kroku, ať už se změna směru provádí na stranu krajníka, nebo na opačnou.

197. Instruktor umístěný na bodu obratu (nebo směrnick, který tam bude poslán) nastaví koloně vždy pravý bok, bude-li mít kolona v čele pravé křídlo, levý bok, bude-li v čele levé křídlo, a postaví se na prodloužení linie krajníků. Instruktor bude s nejvyšší pozorností dohlížet na dodržování všech výše předepsaných zásad; na to, aby každá podjednotka začala provádět pohyb až ve chvíli, kdy bude krajník, procházející těsně kolem jeho hrudi, takřka za ním; a na to, aby při změnách směru na stranu opačnou od krajníka neopisovalo pochodující křídlo příliš velký kruh, aby se tak nedostalo mimo nový směr.

Č L Á N E K 4 .

Zastavit kolonu.
(Arrêter la colonne.)

198. Kolona pochoduje, instruktor ji chce zastavit, velí:

1. *Colonne.* (kolono)
2. *HALTE.* (stát)

199. Na povel *halte*, ostře zopakovaný šéfy sekcí, se sekce současně zastaví a krajníci se nebudou hýbat, ani kdyby neměli správné rozchody a směr, ledaže by chtěl instruktor zformovat kolonu do linie a považoval za nezbytné jejich směr upravit; což bude provedeno, jak bude předepsáno v následujícím článku.

200. Šéfové podjednotek nebudou v žádném případě velet vyrovnání, udělá to pouze instruktor, bude-li to považovat za nezbytné v případě, že bude chtít zformovat kolonu do linie, jak bude vysvětleno v následujícím článku.

Poznámky k tomu, co je předepsáno pro zastavení kolony.

201. Kdyby nebyl povel *HALTE* zopakován s nejvyšší prudkostí a proveden v jednom okamžiku, ztratily by se rozchody.

202. Kdyby se krajník, který ztratil rozchod, jej snažil po povelu *halte* obnovit, jen by tak převedl svou chybu na následujícího krajníka, který by, pokud správně pochodoval, přišel o svůj rozchod; a kdyby se tento dále snažil rozchod obnovit, stejný pohyb by se postupně promítl až na konec kolony.

203. Když instruktor, který zastavil kolonu, ji nebude chtít zformovat do linie, bude se moci obejít bez opravy směru krajníků. Ten bude dostatečně přesný, pokud čelní a následující krajníci dodržovali, co jim bylo předepsáno výše, odst. 169 a 170.

Č L Á N E K 5 .

Z kolony po sekcích se zformovat na pravé, nebo na levé křídlo do bitevní sestavy.

(Etant en colonne par section, se former à gauche ou à droite en bataille.)

204. Instruktor zastavil kolonu, předpokládejme s pravým křídlem v čele, a chce ji zformovat do linie, přejde neprodleně před čelního krajníka na vzdálenost sekce, postaví se k němu čelem a opraví, je-li to třeba, postavení krajníka následujícího; je-li toto provedeno, instruktor velí:

A gauche = *ALIGNEMENT.* (doleva vyrovnat)

205. Na tento povel, který nebude v žádném případě opakován šéfy podjednotek, přejde každý šéf sekce svižně na zhruba dva kroky vně svého krajníka a bude řídit vyrovnání své sekce kolmo a směr kolony.

206. Šéfové sekcí vyrovnali své sekce, velí *FIXE* a přejdou zlehka před střed svých sekcí.

Je-li toto provedeno, instruktor velí:

1. *A gauche en bataille.* (doleva do bitevní sestavy)
2. *MARCHE.* (marš)

207. (Sch. VIII, fig. 4.) Na povel *marche*, svižně zopakovaný šéfy sekcí, první muž levého křídla prvního řadu každé sekce provede vlevo v bok a lehce opře svou hrud' o pravou paži krajníka umístěného vedle něj, ten se nebude hýbat; sekce provedou obrat doleva podle zásad obrátů na místě a přizpůsobí tomu, co bylo předepsáno výše, odst. 164. Každý šéf sekce se otočí čelem ke své sekci, aby na ni dohlížel; a jakmile pravé křídlo každé sekce dorazí na dva kroky od linie bitevní sestavy, zavelí:

1. *Section.* (sekce)
2. *HALTE.* (stát)

208. Šéf druhé sekce, který zastavil svou sekci, přejde na své místo šikovatele.

209. Šéf pelotonu, který zastavil první sekci, přejde zlehka na linii bitevní sestavy, na místo, o které se má opírat pravé křídlo pelotonu, a velí:

A droite = *ALIGNEMENT.* (doprava vyrovnat)

210. Na tento povel se obě sekce vyrovnají; muž první sekce, který je na úrovni instruktora, umístěného ve směru krajníků, opře lehce svou hrud' o jeho levou paži, šéf

pelotonu bude řídit vyrovnání na muže levého křídla pelotonu.

211. Peloton je vyrovnán, šéf pelotonu velí:

FIXE. (přímo hled')

212. Instruktor vidí peloton v linii a nehybný, velí:

Guides = A VOS PLACES. (krajníci na svá místa)

213. Na tento povel přejde zastupující poddůstojník za šéfa pelotonu; krajník druhé sekce přejde na své místo šikovatele.

Instruktor ověří vyrovnanost, nechá ji opravit, bude-li to třeba, šéfem pelotonu.

214. Ke zformování kolony s levým křídlem v čele *doprava do bitevní sestavy* se instruktor postaví ve vzdálenosti sekce před a čelem k čelnímu krajníkovi a upraví, bude-li považovat za nezbytné, postavení následujícího krajníka; toto provedeno, velí:

1. *A droite en bataille. (doprava do bitevní sestavy)*

2. *MARCHE. (marš)*

215. Na povel *marche*, svižně zopakovaný šéfy sekcí, první muž pravého křídla prvního řadu každé sekce provede vpravo v bok a lehce opře svou hrud' o levou paži krajníka umístěného vedle sebe, ten se nebude hýbat. Každá sekce provede obrát doprava a bude zastavena svým šéfem, jakmile pochodující křídlo dorazí na dva kroky od linie bitevní sestavy. Za tím účelem šéfové sekcí zavelí:

1. *Section. (sekce)*

2. *HALTE. (stát)*

216. Šéf druhé sekce, který zastavil svou sekci, přejde na své místo šikovatele.

217. Šéf pelotonu, který zastavil první sekci, přejde zlehka na linii bitevní sestavy, na místo, o které se má opírat levé křídlo pelotonu, a velí:

A gauche = ALIGNEMENT. (doleva vyrovnat)

218. Na tento povel se obě sekce vyrovnají; první muž levého křídla druhé sekce, který je na úrovni instruktora,

opře lehce svou hrud' o jeho pravou paži a šéf pelotonu bude řídit vyrovnání na muže pravého křídla pelotonu.

219. Peloton je vyrovnán, šéf pelotonu velí:

FIXE. (přímo hled')

220. Instruktor následně velí:

Guides = A VOS PLACES. (krajníci na svá místa)

221. Na tento povel přejde šéf pelotonu na pravé křídlo svého pelotonu; zastupující poddůstojník za šéfa pelotonu do třetího řadu a krajník druhé sekce přejde na své místo šikovatele.

Poznámky k pohybu zformování se doleva a doprava do linie.

222. Instruktor se bude moci obejít bez povelu *à gauche* (nebo *à droite*) = *ALIGNEMENT* před povellem *à gauche* (nebo *à droite*) *en bataille*, pokud se opravením postavení krajníků nestane nezbytným, aby sekce upravily postavení svých křídel napravo, nebo nalevo.

223. Instruktor musí dohlížet na to, aby, před povellem *à gauche* (nebo *à droite*) *en bataille*, měla druhá sekce přesný rozchod. Tato pozornost je důležitá, aby si krajníci zvykli nikdy nezanedbávat tento zásadní bod.

Š E S T Á L E K C E .

Č L Á N E K P R V N Í .

Převést zástupy vzad a nechat je znovu vrátit do linie.
(*Mettre les files en arrière et les faire rentrer en ligne.*)

224. Peloton pochoduje a předpokládáme, že tvoří součást kolony s pravým, nebo s levým křídlem v čele. Instruktor chce nechat převést zástupy dozadu, dá k tomu rozkaz šéfovi pelotonu, který se neprodleně otočí čelem k pelotonu a zavelí:

1. *Une file de droite* (nebo *de gauche*) *en arrière.*
(*jeden zástup zprava/zleva vzad*)

2. *MARCHE. (marš)*

225. (Sch. XIII, fig. 8.) Na povel *marche* první zástup zprava, nebo zleva pochoduje na místě, ostatní pokračují v pochodu vpřed; muž třetího řadu tohoto zástupu přejde,

hned jak jej mine třetí řad pelotonu, doleva, je-li to zástup zprava, nebo doprava, je-li to zástup zleva, a umístí se za třetí zástup z této strany; muž druhého řadu se podobně umístí za druhý zástup a muž prvního řadu za první zástup ve chvíli, kdy je mine třetí řad pelotonu. Každý muž přejde na místo, jež je mu předepsáno tak, že vysune mírně vnější rameno, bude při tom dávat velký pozor, aby neztratil vzdálenost.

226. Instruktor chce oddělit ještě jeden zástup ze stejné strany, dá k tomu rozkaz šéfovi pelotonu, který použije výše zmíněné povely.

227. (Sch. XIII, fig. 9.) Na povel *marche* šéfa pelotonu, zástup, který je již oddělen, vysune mírně vnější rameno, přejde o jeden zástup napravo, jsou-li to zástupy zleva, nalevo, jsou-li to zástupy zprava, zkrátí přitom krok, aby udělal místo zástupu, který je před ním; nový zástup se oddělí stejným způsobem, jako první.

228. Instruktor bude moci takto postupně omezit čelo pelotonu o libovolný počet zástupů tím, že nechá oddělovat další zástupy stále z jedné strany, až v čele zůstanou jen tři.

229. Šikovatelé se rozmístí za tím, co zbývá z jednotky pochodující přímo.

230. Jakmile bude chtít instruktor vrátit zástupy do linie, dá k tomu rozkaz šéfovi pelotonu, který neprodleně zavelí:

1. *Une file de droite (nebo de gauche) en ligne.*
(jeden zástup zprava/zleva do linie)
2. *MARCHE. (marš)*

231. (Sch. XIII, fig. 10.) Na povel *marche* se první zástup z těch, jež pochodují bokem, vrátí svižně do linie a následující zástupy přejdou s vysunutím pravého ramene o jeden zástup doleva, pokud byly zástupy převedeny dozadu zleva, nebo přejdou s vysunutím levého ramene o jeden zástup doprava, pokud byly zástupy převedeny dozadu zprava.

232. Šéf pelotonu je obrácen čelem ke svému pelotonu a dohlíží na dodržování předepsaných zásad.

233. Instruktor, který takto nechal oddělit zástupy jeden po druhém a nechal je také vrátit do linie, nechá oddělit dva nebo tři zástupy najednou; označené zástupy budou pochodovat na místě, každý zástup mírně vysune, jakmile jej

mine třetí řad pelotonu, vnější rameno, vypočoduje šikmo a současně a umístí se za jedním ze tří sousedních zástupů, jako by byl pohyb proveden po zástupech, při dodržení rozchodu.

234. Instruktor následně přikáže šéfovi pelotonu, aby nechal do linie vrátit dva nebo tři zástupy současně; za tím účelem šéf pelotonu zavelí:

1. *Trois premières files en ligne.*
(tři první zástupy do linie)
2. *MARCHE. (marš)*

235. Tři vybrané zástupy přejdou svižně a nejkratší cestou do linie.

236. Vždy, když se budou převádět zástupy dozadu, krajník, který je na křídle pelotonu, se přimkne doprava, nebo doleva tak, aby byl stále vedle prvního muže z těch, kteří pochodují čelem; když se budou zástupy vracet do linie, provede opak.

Poznámky k pohybu převedení zástupů vzad a k jejich vrácení do linie.

237. Vzhledem k zachování rozchodů kolon na cestě tvořených několika bataliony je nanejvýš důležité, aby vojáci uvykli v podrobných školách nanejvýš přesnému provádění těchto pohybů.

238. Pokud by, jakmile necháme oddělit další zástupy, neprodloužily tyto správně krok při šikmém přesunu; kdyby, jakmile necháme vrátit zástupy do linie, nepřešly do ní tyto svižně, zastavovaly by v jednom i druhém případě následující zástupy; to by vedlo ke ztrátě rozchodů a způsobilo by to prodloužení kolony.

239. Instruktor se umístí na křídle na straně, kde se provádějí pohyby, aby se ujistil o přesnosti dodržování zásad.

240. Instruktor si všimne, že při postupném převodu zástupů dozadu na stejné straně, lze redukovat šíři čela na tři zástupy, kolmo za kterými budou oddělené zástupy moci pochodovat.

241. Ale pokud namísto převodu zástupů dozadu na jedné straně, necháme oddělovat zástupy na obou křídlech současně, což se někdy provést musí, nebudeme moci

redukovat šíři čela pod šest zástupů, neboť bude třeba tři z každé strany, aby mohly z každé strany oddělené zástupy pochodovat kolmo za nimi; pokud by v takové situaci nedostatek prostoru nutil k další redukci čela na pět, nebo na čtyři zástupy, což instruktor několikrát bude předpokládat, nechá vrátit do linie všechny zástupy, které jsou vzadu na straně opačné od krajníka, a oddělit současně na straně krajníka tolik dalších zástupů, kolik nechal vrátit do linie na opačné straně, a jeden nebo dva navíc, podle toho, chtěl-li redukovat čelo na pět, nebo na čtyři. Například tedy v koloně s pravým křídlem v čele předpokládejme šíři pelotonu dvanáct zástupů, z nich tři kolmo za každým křídlem, nedostatek místa nutí redukovat šíři pelotonu na pět zástupů, instruktor nechá vrátit do linie tři zástupy zprava a oddělit současně čtyři nové zástupy zleva; což redukuje čelo na pět zástupů. Aby byl pohyb zjednodušen, je třeba, aby oba zástupy, jež se nebudou oddělovat, pochodovaly silně šikmo doleva, čímž tři zástupy zprava, jež se mají protáhnout podél okraje průchodu, měly dostatek místa k návratu do linie.

Č L Á N E K 2 .

Pochodovat v koloně cestovním krokem a provádět různé pohyby zástupů předepsané v předchozím článku.

[Marcher en colonne au pas de route, et exécuter les divers mouvements de file prescrits dans l'article précédent.]

242. Peloton stojí na místě a předpokládáme, že je součástí kolony, instruktor jej chce uvést do pochodu cestovním krokem, zavelí:

1. *Colonne en avant.* (kolono vpřed)
2. *Guide à gauche* (nebo *à droite*).
(krajník vlevo/vpravo)
3. *Pas de route.* (cestovním krokem)
4. *MARCHE.* (marš)

243. Na povel *marche*, zopakovaný šéfem pelotonu, všechny tři řady vykročí současně, dva zadní řady si vytvoří při pochodu od řadu, který je před nimi, odstup asi tří stop [1 m]; toto provedeno, instruktor velí:

1. *L'arme = A VOLONTÉ.* (zbraň volně)

244. Na tento povel vojáci ponesou zbraň dle libosti, jak bylo popsáno ve *Škole vojáka*, odst. 120, a nebudou nadále muset pochodovat na stejnou nohu, ani udržovat ticho. Zástupy budou pochodovat pohodlně, ale bude věnována pozornost tomu, aby se nikdy nemíchaly řady, aby vojáci prvního řadu nikdy nepředěšli krajníka, který je na straně vedení, a aby oba zadní řady udržovali stále asi tři stopy rozchodu od řadu, který je přímo před nimi.

245. Pokud kolona pochoduje pořadovým krokem a instruktor ji chce nechat pochodovat cestovním krokem, zavelí:

1. *Pas de route.* (cestovním krokem)
2. *MARCHE.* (marš)

246. Na povel *marche* první řad pokračuje v pochodu krokem v délce dvou stop; druhý a třetí řad si vytvoří za pochodu odstup asi tří stop [1 m], který je musí oddělovat od předcházejícího řadu; instruktor následně velí *l'arme = A VOLONTÉ*, což se provede, jak bylo právě předepsáno.

247. Voják pochoduje cestovním krokem, instruktor nechá změnit směr na stranu krajníka a na druhou stranu, což se provede bez povelů a na pouhé upozornění šéfa pelotonu, druhý a třetí řad zatočí na stejném místě, kde řad předchodí; každý řad se přizpůsobí, byl v cestovním kroku, zásadám předepsaným pro změnu směru v pořadovém kroku, jen s tím jediným rozdílem, že, při změnách směru na opačnou stranu od krajníka, muž, který je pivotem, bude dělat krok dlouhý jednu stopu [32,5 cm], namísto kroku o šesti palcích [16,2 cm], aby vyklidil bod obratu.

248. Instruktor nechá také provádět různé pohyby zástupů předepsané v předchozím článku, a to stejným způsobem, jaký byl naznačen; nechá několikrát sevřít řady a za tím účelem šéf pelotonu zavelí:

1. *Serrez vos rang.* (sevřete řady)
2. *MARCHE.* (marš)

249. Na povel *marche* první řad přejde do pořadového kroku; zadní dva řady, i zástupy, které jsou vzadu, se svižně sevrou a přejdou do pořadového kroku; všechny tři řady dají na rámě zbraň.

250. Když peloton je peloton pochodující cestovním krokem zastaven, dva zadní řady se sevřou na povel *halte* a vojáci dají na rameno zbraň; bude to tak i v případě, kdy peloton pochodoval v sevřených řadách a měl na rámě zbraň. Tato zásada platí obecně, pro jakýkoli počet pelotonů.

251. Rychlost cestovního kroku bude v této škole 76 v minutě, aby si vojáci stále více zvykali na pohyb v 76; ale ve *Škole batalionu* bude rychlost cestovního kroku od 85 do 90, což bude muset obyčejně být rychlost kolon na cestě, pokud to terén a stav cest dovolí (1).

Č L Á N E K 3 .

Rozložit a zformovat peloton.
(Rompre et former le peloton.)

Rozložit peloton.
(Rompre le peloton.)

252. Peloton pochoduje pořadovým krokem a předpokládáme, že je součástí kolony s pravým křídlem v čele, instruktor chce nechat rozložit po sekcích, dá k tomu rozkaz šéfovi pelotonu, který zavelí:

1. *Rompez le peloton. (peloton rozložit)*

(Sch. IX, fig. 1.) A přejde neprodleně před střed první sekce.

253. Šéf druhé sekce umístěný za středem své sekce přejde na tento povel před střed této sekce, kde, když tam dojde, zavelí: *Marquez le pas. (na místě pochodem)*.

254. Šéf pelotonu následně velí:

2. *MARCHE. (marš)*

255. První sekce pokračuje v přímém pochodu a zastupující poddůstojník přejde na její levé křídlo, jakmile se toto oddělí; projde za tím účelem před prvním řadem.

256. Na povel *marche* šéfa pelotonu druhá sekce pochoduje na místě podle upozornění šéfa této sekce a

(1) Instruction *generála Schauenbourga* umožňuje použít cestovního kroku i v bočním pochodu s rozchodem mezi zástupy dvou stop namísto jedné.

vypochoduje šikmo doprava, jakmile ji mine třetí řad první sekce.

257. Krajník druhé sekce takřka dosáhne linie pochodu krajníka první sekce a šéf druhé sekce vysloví povel *en avant*, povel *marche* vysloví ve chvíli, kdy bude krajník jeho sekce v zákrytu s krajníkem sekce první.

258. Kolona s levým křídlem v čele se bude rozkládat obráceným postupem, pro první sekci bude platit vše, co bylo předepsáno pro druhou sekci a obráceně.

259. Za předpokladu levého křídla v čele přejde levý krajník pelotonu na pravé křídlo druhé sekce, jakmile se toto oddělí; zastupující poddůstojník umístěný na pravém křídle první sekce tam zůstane.

Zformovat peloton.
(Former le peloton.)

260. Kolona po sekcích s pravým křídlem v čele pochoduje, instruktor chce nechat zformovat peloton, dá k tomu rozkaz šéfovi pelotonu, který velí:

1. *Formez le peloton. (peloton zformovat)*

261. (Sch. IX, fig. 2.) Šéf pelotonu vyslovil povel, upozorní první sekci, že bude pochodovat šikmo doprava.

262. Šéf druhé sekce ji upozorní, že bude pokračovat v přímém pochodu.

263. Šéf pelotonu následně velí:

2. *MARCHE. (marš)*

264. Na tento povel, zopakovaný šéfem druhé sekce, první sekce vykročí šikmým krokem doprava, aby odkryla druhou sekci; a zastupující poddůstojník umístěný na levém křídle této sekce přejde na pravé křídlo, za tím účelem projde před prvním řadem.

265. Jakmile první sekce takřka odkryje druhou, šéf pelotonu vysloví povel *en avant*, povel *marche* vysloví ve chvíli, kdy jeho sekce dokončí odkrytí druhé.

266. Druhá sekce bude pokračovat během toho v přímém pochodu stejným krokem; první sekce, poté, co odkryje druhou, bude pochodovat na místě a počká na druhou sekci, ke které se připojí.

267. V koloně s levým křídlem v čele bude peloton zformován obráceným postupem, na druhou sekci bude aplikováno vše, co bylo předepsáno pro první a obráceně.

268. Krajník druhé sekce umístěný na pravém křídle této sekce přejde na levé křídlo, jakmile sekce začne pochodovat šikmo; krajník první sekce umístěný na pravém křídle této sekce tam zůstane.

269. Instruktor následně procvičí peloton v rozkladu a formování v cestovním kroku; to se bude provádět podle stejných povelů a stejnými postupy, jako v pořadovém kroku; s tím jediným rozdílem, že v sekci, která má pochodovat šikmo, každý muž provede *polovinu z vpravo v bok*, nebo *polovinu z vlevo v bok* (*demi à-droite/demi à-gauche*), namísto toho, aby udržoval svá ramena přímo v linii, jak mu bylo předepsáno při šikmém pochodu pořadovým krokem.

270. Instruktor nechá také několikrát rozložit a zformovat peloton na svůj povel, vysloví tedy ty povely, jež byly výše předepsány pro šéfa pelotonu.

Poznámky k pohybu rozkladu a zformování pelotonu.

271. Při rozkladu a formování pelotonu je nezbytné, aby sekce správně prodloužily krok při šikmém pochodu, abychom se vyhnuli ztrátě vzdálenosti a aby následující podjednotka nebyla zastavována.

272. Pokud by při rozkladu pelotonu sekce, jež se má oddělit, pochodovala na místě příliš dlouho, mohla by zastavit pochod následujícího pelotonu, což by vedlo k prodloužení kolony.

273. Pokud by při rozkladu nebo při formování pelotonu sekce pochodovaly šikmo příliš dlouho, byly by následně nuceny pochodovat šikmo v opačném směru, aby napravily tuto chybu, a tím by mohl být následující peloton zastaven.

274. Jakmile v koloně o několika pelotonech budeme pelotony rozkládat postupně, je nanejvýš důležité, aby každý peloton, zatímco ten před ním se rozkládá, pokračoval v pochodu stejným krokem, aniž by jej zkracoval, nebo zpomaloval, i kdyby tak byl nucen se zcela sevřít na předchozí peloton; toto opatření je nezbytné, abychom předešli prodloužení kolony.

275. Chyby, které jsou neznatelné v koloně o několika pelotonech, mohou mít vážné negativní dopady na kolonu o

několika batalionech; instruktor tak musí dohlížet s nejvyšší pozorností na dodržování předepsaných zásad, a za tím účelem se umístí na křídle na straně vedení, odkud může lépe sledovat všechny pohyby.

Č L Á N E K 4 .

Protipochod.
(Contre-marche.)

276. Peloton je na místě a předpokládáme, že je součástí kolony s pravým křídlem v čele, instruktor chce nechat provést protipochod, velí: (Sch. IX, fig. 3.)

1. *Contre-marche.* (*protipochodem*)
2. *Peloton par le flanc droit.* (*pelotone vpravo*)
3. *(A) DROITE.* (*v bok*)
4. *Par file à gauche.* (*po zástupech doleva*)
5. *MARCHE.* (*marš*)

277. Na třetí povel peloton provede vpravo v bok; šéf pelotonu přejde vedle pravého krajníka, levý krajník provede *čelem vzad*.

278. Na povel *marche* se levý krajník nehýbe; peloton rázně vykročí. První zástup, vedený šéfem pelotonu, provede půlobrat vlevo a bude následně směřovat, procházející před prvním řadem, tak, aby došel na dva kroky od levého krajníka, který nenásledoval pohyb pelotonu; každý zástup se postupně obrátí na stejném místě jako předchozí a podle stejných zásad. Když první zástup dorazí na úroveň levého krajníka, šéf pelotonu velí:

1. *Peloton.* (*pelotone*)
2. *HALTE.* (*stát*)
3. *FRONT.* (*čelo*)
4. *A droite = ALIGNEMENT.* (*doprava vyrovnat*)

279. První povel bude vysloven dva kroky od místa, kde má peloton zastavit.

280. Na druhý povel se peloton zastaví.

281. Na třetí povel se peloton obrátí čelem vpřed.

282. Na čtvrtý se peloton vyrovná na linii vyznačenou postavením levého krajníka; první muž pravého křídla prvního řadu se umístí nalevo od něj a na jeho úroveň; šéf pelotonu se umístí vně tohoto krajníka ve vzdálenosti asi dvou kroků a bude řídit vyrovnání; když je dokončeno, velí *fixe* a přejde před střed pelotonu; zastupující poddůstojník se umístí na pravé křídlo prvního řadu a levý krajník, který tam stál, přejde na levé křídlo stejného řadu.

283. V koloně s levým křídlem v čele se protipochod provede obrácenými povely a postupy, ale podle stejných zásad; pohyb se tedy provede pravým bokem podjednotek, je-li v čele pravé křídlo; levým bokem, je-li v čele levé křídlo, vždy se projde před prvním řadem.

284. Konečně, byla-li kolona zformována po sekcích, protipochod se provede podle stejných povelů a stejným způsobem, jako v koloně po pelotonech.

Č L Á N E K 5 .

Kolona po sekcích, zformovat se do bitevní sestavy na pravé, nebo na levé křídlo.

(Étant en colonne par section, se former sur la droite ou sur la gauche en bataille.)

285. Kolona po sekcích s pravým křídlem v čele pochoduje, instruktor ji chce zformovat do linie na pravé křídlo, velí:

1. *Sur la droite en bataille.*

(*na pravé křídlo do bitevní sestavy*)

2. *Guide à droite. (krajník vpravo)*

286. Na druhý povel zlehka přejde krajník každé sekce na pravé křídlo své sekce, vojáci se budou lehce dotýkat pravými lokty; kolona bude pokračovat v přímém pochodu.

287. Instruktor vyslovil své povely, zlehka přejde na bod, o který chce opřít pravé křídlo pelotonu v linii a postaví se tam čelem k bodu ve směru levého křídla, který vybere.

288. Bitevní linie bude muset být taková, aby každá sekce, poté, kdy zatočí doprava, musela udělat alespoň čtyři kroky, než se na ni dostane.

289. Čelo kolony takřka dorazilo na úroveň instruktora umístěného na opěrném bodě, šéf první sekce velí:

Tournez à droite. (doprava zatočit)

290. Jakmile bude sekce na úrovni instruktora, šéf sekce velí:

MARCHE. (marš)

291. Na povel *marche* první sekce zatočí doprava, přizpůsobí se při tom tomu, co bylo předepsáno ve *Škole vojáka*, odst. 270, a následně pokračuje vpřed. Krajník bude směřovat tak, aby muž prvního řadu umístěný vedle něho, došel na úroveň instruktora; šéf pelotonu bude pochodovat dva kroky před středem první sekce; jakmile ta dorazí na úroveň instruktora, zavelí:

1. *Section. (sekce)*

2. *HALTE. (stát)*

292. Na povel *halte* se sekce zastaví; krajník neprodleně přejde na bitevní linii na úroveň jednoho ze tří zástupů levého křídla své sekce a otočí se čelem k instruktorovi, který jej vyrovná na bod ve směru levého křídla; šéf pelotonu přejde současně na bod, o který se má opřít pravé křídlo pelotonu a zavelí:

A droite = ALIGNEMENT. (doprava vyrovnat)

293. Na tento povel se první sekce vyrovná.

294. Druhá sekce bude pokračovat v přímém pochodu, až se dostane na úroveň levého křídla první sekce; zde zatočí doprava na povel svého šéfa a bude následně pokračovat k bitevní linii, krajník bude směřovat na levý krajní zástup první sekce.

295. Druhá sekce dorazí na dva kroky od bitevní linie, bude zastavena svým šéfem povely, jež byly předepsány pro první sekci; ve chvíli, kdy bude zastavena, krajník zlehka postoupí ve směru čelem ke krajníkovi první sekce a bude na svém místě potvrzen instruktorem; dodrží to, že se umístí na úroveň jednoho ze tří zástupů levého křídla své sekce.

296. Šéf druhé sekce vidí svého krajníka postaveného na bitevní linii, velí:

A droite = ALIGNEMENT. (doprava vyrovnat)

297. Šéf druhé sekce vyslovil tento povel a přejde na své místo šikovatele; druhá sekce se vyrovná s první.

298. Ten muž každé sekce, který je na úrovni krajníka své sekce, vždy zlehka opře svou hrud' proti krajníkově paži ve chvíli, kdy se bude sekce vyrovnávat.

299. Instruktor vidí peloton v linii, zavelí:

Guides = A VOS PLACES. (krajníci na svá místa)

300. Na tento povel zastupující poddůstojník přejde za šéfa pelotonu; krajník druhé sekce přejde na své místo šikovatele.

301. Kolona po sekcích s levým křídlem v čele se bude formovat *do bitevní sestavy na levé křídlo* podle stejných zásad; instruktor zavelí:

1. *Sur la gauche en bataille.*

(na levé křídlo do bitevní sestavy)

2. *Guide à gauche. (krajník vlevo)*

302. Na druhý povel zlehka přejde krajník každé sekce na levé křídlo své sekce, vojáci se budou lehce dotýkat levými lokty; kolona bude pokračovat v přímém pochodu.

303. Instruktor vyslovil svůj druhý povel, zlehka přejde na bod, o který chce opřít levé křídlo pelotonu v linii a postaví se tam čelem k bodu ve směru pravého křídla, který vybere.

304. Instruktor se postaví tak, aby každá sekce, poté, kdy zatočí, aby se dostala na bitevní linii, musela udělat alespoň čtyři kroky, než na tuto linii dojde.

305. Čelo kolony takřka dorazilo na úroveň instruktora umístěného na opěrném bodě, šéf druhé sekce velí:

Tournez à gauche. (doleva zatočit)

Jakmile bude sekce na úrovni instruktora, šéf sekce velí:

MARCHE. (marš)

306. Na povel *marche* druhá sekce zatočí doleva, přizpůsobí se při tom tomu, co bylo předepsáno ve *Škole vojáka*, odst. 270, a následně pokračuje vpřed. Krajník bude směřovat tak, aby muž prvního řadu umístěný vedle něho, došel na úroveň instruktora; šéf sekce bude pochodovat dva kroky před středem své sekce; jakmile druhá sekce dorazí na úroveň instruktora, její šéf zavelí:

1. *Section. (sekce)*

2. *HALTE. (stát)*

307. Na povel *halte* se druhá sekce zastaví; krajník neprodleně přejde na bitevní linii na úroveň jednoho ze tří zástupů pravého křídla své sekce a otočí se čelem k instruktorovi, který jej vyrovná na bod ve směru pravého křídla; šéf druhé sekce přejde současně na bod, o který se má opřít levé křídlo pelotonu a zavelí:

A gauche = ALIGNEMENT. (doleva vyrovnat)

308. Na tento povel se druhá sekce vyrovná; muž prvního řadu, který je na úrovni krajníka, lehce opře svou hrud' proti paži tohoto krajníka, šéf sekce bude vyrovnání na tohoto muže.

309. První sekce bude pokračovat v přímém pochodu, až se dostane na úroveň pravého křídla druhé sekce; zde zatočí doleva na povel svého šéfa a bude následně pokračovat k bitevní linii, krajník bude směřovat na pravý krajní zástup druhé sekce.

310. První sekce dorazí na dva kroky od bitevní linie, bude zastavena svým šéfem povely, jež byly předepsány pro druhou sekci; ve chvíli, kdy bude zastavena, krajník zlehka postoupí ve směru čelem ke krajníkovi druhé sekce a bude na svém místě potvrzen instruktorem; dodrží to, že se umístí na úroveň jednoho ze tří zástupů pravého křídla své sekce. Šéf pelotonu současně přejde na levé křídlo pelotonu, na místo šéfa druhé sekce; který přejde na své místo šikovatele.

311. Šéf pelotonu se postavil na levé křídlo pelotonu, neprodleně zavelí:

A gauche = ALIGNEMENT. (doleva vyrovnat)

312. Na tento povel první sekce postoupí na linii; šéf pelotonu bude řídit její vyrovnání na muže pravého křídla, který je na úrovni krajníka této sekce.

313. Instruktor vidí peloton v linii, zavelí:

Guides = A VOS PLACES. (krajníci na svá místa)

314. Na tento povel šéf pelotonu přejde na pravé křídlo svého pelotonu; zastupující poddůstojník přejde za něho do

třetího řadu; krajník druhé sekce přejde na své místo šikovatele.

Obecné poznámky ke Škole pelotonu.

315. Instruktor nechá často dát na rámě zbraň při provádění čtyř posledních lekcí, vojáci si tak zvyknou pochodovat takto se stejnou pravidelností a přesností jako se zbraní na rameni, což je významný prostředek k předcházení únavy a k tomu, aby nezanedbávali nošení zbraně na rameni, jež musí být vždy přesné. Když bude voják mít na rámě zbraň za pochodu, bude mu dovoleno nechat pravou ruku na krku pažby, nebo ji nechat volně spuštěnou po boku, jak mu bude pohodlnější.

316. Voják bude také moci, při cestovním kroku, nést zbraň způsobem, který mu bude nejpohodlnější; bude jen dávat pozor na to, aby bylo ústí hlavně dostatečně zdvihnuté, aby se předcházelo nehodám.

317. Když budou roty cvičeny v podrobnostech školy pelotonu, velitel pluku, nebo batalionu, jedná-li se o samostatný batalion, určí lekci, nebo lekce, jež mají být provedeny a dá vždy virblem signál, aby začaly současně. Když roty dokončí každou lekci, dají k noze zbraň; a když bude velitel pluku nebo batalionu nechat cvičení zopakovat, nechá znovu vybuchovat virbl.

V Ý C V I K S T Ř E L B Y N A T E R Č .

VÝZNAM toho, naučit vojáky přesně střílet, je obecně uznávaný.

Aby byl tento zásadní předpoklad naplněn, budou užity následující prostředky:

Nechá se vyrobit jeden nebo více terčů na batalion, terč bude vysoký pět a půl stopy [178,6 cm] a široký dvacet palců [54,1 cm]; střed bude vyznačen pruhem křiklavé barvy širokým tři palce [8,1 cm] a vedeným horizontálně; horní okraj terče bude vyznačen podobným pruhem.

Vojáci budou cvičeni ve střelbě na tento cíl, nejprve na 50 sáhů [97,4 m], následně na 100 sáhů [194,9 m] a konečně na 150 sáhů [292,3 m].

Na 50, a stejně tak na 100 sáhů, budou vojáci mířit na spodní pruh, na 150 sáhů budou mířit na horní pruh. Necháme je střílet jednoho po druhém, nejprve bez povelů, následně na povel, jakmile se naučí přesně mířit.

Bude jim doporučeno dobře zapřít pažbu proti pravému rameni v pozici *zamířit*, dobře podpírat zbraň levou rukou a pohotově vyrovnat závěr a ústí hlavně s pruhem, na nějž mají mířit; několikrát jim bude veleno *redressez = (VOS) ARMES. (zbraň napřímít)* po povelu *JOUE*, aby se pro ně stalo míření jednoduchým a aby cílili pohotově.

Bude jim rovněž doporučeno na povel *feu* stisknout spoušť ukazovákem silně, aniž by pohnuli hlavou, nebo byť nepatrně ovlivnili směřování hlavně; aby lépe dodržovali tyto zásadní principy, ponecháme je v pozici *zamířit* po výstřelu až do povelu *chargez*.

Všichni kaprálové, granátníci a fyzilíři projdou každý rok tímto výcvikem a bude na něj vyhrazena větší část munice určené k výcviku. V každé rotě budou zaznamenáni nejlepší střelci.

Nováčci každého roku budou ve střelbě na cíl cvičení se zvláštní pozorností, poté, kdy budou procvičeni ve střelbě na prázdko a prachem.

Pečlivě budou posbírány veškeré kule, jež bude možné nalézt, aby mohly být přetaveny.

OVLÁDÁNÍ ZBRANĚ
PODDŮSTOJNÍKŮ.

Poddůstojníci granátníků a fyzilírů budou mít vždy, stejně jako mužstvo, bajonet na ústí pušky.

Zastupující poddůstojníci a šikovatelé, stejně jako poddůstojníci tvořící stráž praporu, ponесou zbraň tak, jak bude předepsáno.

Nesení zbraně.

Zbraň v pravé ruce a opřená o rameno, hlavní otočená dozadu a kolmo vztyčená, nabíjákem ven, pravá paže takřka natažená, pravá ruka objímá kohoutek a lučik, pažba na plocho podél pravého stehna, levá ruka svěšená podél boku za šavli.

Présentez = (VOS) ARMES. (k poctě zbraň)

Jedna doba a dva pohyby.

První pohyb.

Přenést zbraň pravou rukou kolmo na úroveň levého oka, nabíjákem vpřed, kohoutek na úrovni posledního knoflíku kabátku, současně prudce uchopit zbraň levou rukou, malíček při pružině ocílky, palec natažený podél hlavně při objímce. Předloktí přirozeně přiložené k tělu, zůstat čelem vpřed bez pohybu nohou.

Druhý pohyb.

Uchopit zbraň pravou rukou nad a při lučíku, jako vojáci.

Portez = (VOS) ARMES. (na rameno zbraň)

Jedna doba a dva pohyby.

První pohyb.

Levá ruka se posune až do výšky ramene, vztyčená zbraň je touto rukou přenesena k pravému rameni; uchopit pravou rukou kohoutek a lučik, pravá paže takřka natažená.

Druhý pohyb.

Spustit levou ruku za šavli.

Reposez(-vous) = (SUR VOS) ARMES. (k noze zbraň)

Jedna doba a dva pohyby.

První pohyb.

Přenést prudce levou ruku na střední objímku, zbraň mírně oddělit od ramene pravou rukou, uvolnit současně pravou ruku, spustit zbraň levou rukou, znovu ji uchopit pravou rukou nad první objímku, palec natažený podél hlavně, čtyři prsty natažené na dřevě, zbraň je kolmo, pažba tři palce [8,1 cm] od země, pata pažby směřuje na stranu špičky pravého chodidla, spustit levou ruku za šavli.

Druhý pohyb.

Nechat zbraň sklouznout v pravé ruce mírným rozevřením prstů tak, aby byla pata pažby umístěna vedle a při špičce pravého chodidla.

Vos armes = A TERRE. (zbraně na zem)

Jako voják.

Relevez = (VOS) ARMES. (zbraně zvednout)

Jako voják.

Portez = (VOS) ARMES. (na rameno zbraň)

Jedna doba a dva pohyby.

První pohyb.

Zvednout zbraň kolmo pravou rukou do výšky pravé bradavky na úrovni ramene, dva palce [5,4 cm] od těla, pravý loket zůstane u těla; uchopit zbraň levou rukou nad pravou rukou na první objímce a ihned spustit pravou ruku k uchopení lučíku a kohoutku, zároveň opřít zbraň o rameno.

Druhý pohyb.

Spustit levou ruku za šavli, pravá paže takřka natažená.

L'arme = AU BRAS. (na rámě zbraň)

Jedna doba a tři pohyby.

První pohyb.

Přenést vztyčenou zbraň pravou rukou dopředu mezi oči, nabíjákem ven; uchopit zbraň levou rukou na první objímce,

zvednout ji do výšky čela, uchopit současně zbraň pravou rukou čtyři palce [10,8 cm] nad zámkem.

Druhý pohyb.

Obrátit zbraň pravou rukou hlavní ven, opřít ji o levé rameno a přiložit levé předloktí horizontálně na hrud' mezi pravou rukou a kohoutek, který se opře o levé předloktí, levá ruka na pravé bradavce.

Třetí pohyb.

Spustit pravou ruku podél boku.

Portez = (VOS) ARMES. (na rameno zbraň)

Jedna doba a tři pohyby.

První pohyb.

Uchopit zbraň pravou rukou pod a při levému předloktí.

Druhý pohyb.

Přenést vztyčenou zbraň pravou rukou k pravému rameni, nabíjákem vpřed; uchopit ji levou rukou ve výšce pravého ramene, otočit současně pravou rukou k uchopení lučiku a kohoutku, pravá paže takřka natažená.

Třetí pohyb.

Spustit levou ruku za šavli.

Ovládání pušky kaprálů.

Když budou kaprálové v řadu, ponesou zbraň jako vojáci; ale budou-li muset být na místech šikovatelů, nebo pochodovat v čele jednotky nebo hlídky, ponesou zbraň jako seržanti, což se bude provádět následujícím způsobem:

Portez l'arme = COMME SERGENT.

(na rameno zbraň jako seržant)

Jedna doba a tři pohyby.

První pohyb.

Uchopit zbraň pravou rukou, současně vytočit zámek navrch, jako u prvního pohybu *présentez = (VOS) ARMES.*

Druhý pohyb.

Přenést vztyčenou zbraň pravou rukou k pravému rameni nabíjákem ven, pravá paže takřka natažená, pravá ruka objímá kohoutek a lučik; uchopit zbraň levou rukou na úrovni ramene.

Třetí pohyb.

Spustit levou ruku za šavli.

Portez l'arme = COMME SOLDAT.

(na rameno zbraň jako voják)

Jedna doba a tři pohyby.

První pohyb.

Oddělit zbraň od pravého ramene, přenést ji vztyčenou mezi oči; uchopit ji levou rukou ve výšce nákrčníku; uchopit pravou rukou zbraň na krku pažby, ustálit ji ve výšce posledního knoflíku kabátka nabíjákem vpřed.

Druhý pohyb.

Zvednout zbraň pravou rukou, palec natažený podél protizámkové desky; otočit hlaveň ven; umístit zbraň k levému rameni; spustit současně levou ruku pod pažbu.

Třetí pohyb.

Spustit pravou ruku podél boku.

O V L Á D Á N Í K O R D U
D Ů S T O J N Í K Ů .

Nesení kordu v řadu.

Rukojeť v pravé ruce, která bude ve výšce a při pravému boku, čepel opřená o rameno.

Nesení kordu mimo řad.

Rukojeť v pravé ruce, která bude před pravým bokem; čepel v levé ruce; špička přesahuje o čtyři prsty palec levé ruky, který bude natažený podél čepele; levý loket ohnutý, předloktí mírně vpředu, levá ruka na úrovni a čtyři palce [10,8 cm] pod levým ramenem.

Reposez(-vous) = (SUR VOS) ARMES. (k noze zbraň)

Obrátit ruku a rukojeť, nehty navrch, pravá paže natažená, špička čepele mírně vpředu dva palce [5,4 cm] od země.

Pozdrav kordem, buď v řadu, nebo na pochodu.

Čtyři doby.

1. Zvednout kord kolmo, špička vzhůru, čepel na úrovni pravého oka, záštita ve výšce pravé bradavky, loket u těla.

2. Prudce sklonit čepel natažením paže tak, aby byla pravá ruka vedle pravého stehna a zůstat v této pozici, dokud zdravená osoba nepřejde o dva kroky.

3. Prudce zvednout kord, držet ho jako výše u první doby.

4. Přenést kord k pravému rameni, nebo sklonit čepel do levé ruky.

P O Z D R A V P R A P O R U .

V řadu praporečníci ponosou prapor vždy patou žerdi u pravého boku, ať už na místě, nebo za pochodu; a jakmile budou mít prapory vzdát čest, praporečníci pozdraví následujícím způsobem:

Osoba, která má být pozdravena, je vzdálena šest kroků [3,9 m], jemně sklonit žerď až na šest palců [16,2 cm] od země, zůstat přitom čelem vpřed, aniž by pata praporu opustila bok, jemně žerď zvednout, jakmile zdravená osoba přejde o dva kroky (1).

(1) *Orlice s praporem a žerďí udělené plukům 5. prosince 1804 vážily asi 3,5 kg (7 liber) a předepsaný způsob pozdravu bylo obtížné provádět, hlášení maršála Berthiera z 13. července 1805 citované Pierrem Charrié (Drapeaux et Etendards de la Révolution et de l'Empire) říká: „...orlice musí být nesena skloněná mírně vzad. Při pozdravu se prapor skloní vpřed jen o zhruba 45°...“*

I N S T R U K C E P R O T A M B O R - M A J O R A .

Místo v bitevní sestavě pro bubeníky bylo určeno v I. kapitole.

V manévrovací koloně budou bubeníci pochodovat na úrovni pátého pelotonu svého batalionu na straně opačné od krajníka.

V koloně na cestě, stejně jako při průchodu zúženými místy vpřed i při ústupu, budou pochodovat v čele svých batalionů, v rozchodech mezi nimi.

Znamení tambor-majora pro jednotlivé bubenické signály.

- 1°. *La générale*..... Natáhnout pravou paži, uchopit hůl uprostřed a zvednout hlavici do výše nákrčníku.
- 2°. *L'assemblée*..... Natáhnout paži, zvednout hůl asi jednu stopu [32,48 cm] nad zem a současně dát palec na hlavici.
- 3°. *Le rappel*..... Dát hůl na pravé rameno, hrotem dozadu.
- 4°. *Aux drapeaux*... Zvednout paži, otočit zápěstí k sobě tak, že hůl je ve vodorovné poloze ve výšce nákrčníku.
- 5°. *Aux champs*..... Zvednout hůl kolmo hrotem vzhůru, paže natažená do výšky pravého ramene.
- 6°. *Le pas accéléré*... Přenést hůl přímo před sebe, hrotem napřed, paže natažená.
- 7°. *La retraite*..... Protáhnout hůl napříč za záda.
- 8°. *La messe*..... Přenést hlavici hole na pravé rameno.
- 9°. *La berloque*..... Uchopit hůl za šňůru a natáhnout paži do výšky ramene.
- 10°. *Aux armes*..... Přenést hůl na levé rameno, hrotem dozadu.

Znamení pro manévrování bubeníků.

1°. K bočnímu pochodu doprava uchopit hůl uprostřed a natáhnout pravou paži.

2°. K bočnímu pochodu doleva udělat stejné znamení natažením levé paže.

3°. K rozkladu oddílu nechat sklouznout hrot hole v levé ruce do výše očí.

4°. Ke zformování oddílu nechat sklouznout hlavici hole v levé ruce do výše očí.

5°. Ke změně směru se napůl otočit k bubeníkům a naznačit jim pohybem hole na kterou stranu mají zatočit.

6°. K šikmému pochodu doprava natáhnout pravou paži do výše ramene, hůl držet šikmo a uchopit její hrot levou rukou ve výšce boku.

7°. K šikmému pochodu doleva udělat obrácené znamení; hlavice bude vždy značit stranu, ke které se má šikmo pochodovat.

Položit buben na zem.
(Poser la caisse à terre.)

Tři pohyby.

1°. *Uložit paličky*..... Uchopit hůl pod hlavici,
(*remettre les baguettes*) zvednout ji do výše očí,
přitom natáhnout paži vpřed.

2°. *Odepnout buben*..... Přiložit hlavici k hrudi.
(*défaire la caisse*)

3°. *Položit buben na zem*... Jako pro uložení paliček.
(*Poser la caisse à terre*)

1°. <i>Zvednout buben</i>	} Udělat stejná znamení holí jako pro uložení paliček, oddělení bubnu a položení bubnu na zem.
2°. <i>Připnout buben</i>	
3°. <i>Vytáhnout paličky</i>	
(<i>relever la caisse</i>)	
(<i>rattacher la caisse</i>)	
(<i>tirer les baguettes</i>)	

K A P I T O L A I V .

Škola batalionu.
(Ecole de Bataillon.)

ŠKOLA batalionu bude rozdělena do pěti částí.

První část popíše způsob otevírání řadů a provedení různých paleb na místě.

Druhá část popíše různé způsoby přechodu z bitevní sestavy do kolony.

Třetí část obsáhne pochod v koloně a další různé pohyby vztahující se ke koloně.

Čtvrtá část se bude věnovat různým způsobům přechodu z kolony do bitevní sestavy.

Pátá část pochodu v bitevní sestavě vpřed a při ústupu, bočnímu pochodu, formování po zástupech do bitevní sestavy, průchodu zúženými místy při ústupu, průchodu liniemi, změnám směřování čela, útočné koloně a shromáždění.

Účelem této školy je individuálně vycvičit bataliony, a připravit je tak na vše, co budou moci využít v rámci linie. Harmonie pohybů velkých celků nezbytně závisí na individuální přípravě batalionů, jednotnosti povelů, zásad a prostředků jejich provádění. Šéfové batalionu se budou doslovně řídit tím, co bude předepsáno níže, aniž by cokoli přidávali, nebo vynechávali; budou se také snažit provádět veškeré pohyby v největším klidu, chladnokrevně a pravidelně.

P R V N Í Č Á S T .

Č L Á N E K P R V N Í .

Otevřít řady.
(Ouvrir les rangs.)

1. Šéf batalionu chce nechat otevřít řady a za tím účelem velí:

1. *En arrière ouvrez vos rangs.* (vzad, řady otevřít)

2. *MARCHE.* (marš)

2. Na první povel přejdou všichni šéfové pelotonu, zastupující poddůstojníci, oba šikovatelé uzavírající levé

křídlo batalionu v prvním a ve třetím řadu lehce vzad, aby vyznačili novou linii vyrovnání pro druhý a třetí řad.

3. Šéfové pelotonu a šikovatel umístěný na levém křídle prvního řadu batalionu se zařadí do řadu šikovatelů na úrovni svého zástupu a přesně se s tímto řadem, jenž se nebude hýbat, vyrovnají; zastupující poddůstojníci a kaprál umístěný na levém křídle třetího řadu přejdou na čtyři kroky nebo osm stop [2,6 m] za řad šikovatelů na úrovni svého zástupu, vzdálenost posoudí od oka a vyrovnají se doprava.

4. Šéf batalionu přejde napravo od řadu šikovatelů a dohlédne, aby se šéfové pelotonu zařadili přesně do tohoto řadu, jehož vyrovnanost šéf batalionu ověří ještě před svým prvním povelém.

5. Adjutant přejde na pravé křídlo řadu zastupujících poddůstojníků a vyrovná je na šikovatele, který uzavíral levé křídlo třetího řadu batalionu, jenž musí dbát toho, aby stál přesně čtyři kroky za řadem šikovatelů a zvedne svou zbraň kolmo mezi očima, aby adjutantovi naznačil směr, který má dát řadu zastupujících poddůstojníků.

6. Na povel *marche* oba zadní řady batalionu, stejně jako řad šikovatelů vyrazí vzad běžným krokem, aniž by počítaly kroky; vojáci o trochu přejdou své příslušné řady, zastaví se a sami se vyrovnají na linii šéfů pelotonu a zastupujících poddůstojníků, kteří je pečlivě ohradí v daných rozestupech.

7. Řad šikovatelů přejde na dva kroky [1,3 m] za třetí řad batalionu a vyrovná se doprava. Adjutant-major umístěný napravo od tohoto řadu jej vyrovná na levého šikovatele, který se postaví přesně dva kroky za poslední řad batalionu a zdvihne svou zbraň kolmo mezi očima.

8. Šéf batalionu uvidí vyrovnané řady a velí:

3. *FIXE. (přímo hled)*

9. Na tento povel se šéfové pelotonu a šikovatel, který uzavíral levé křídlo prvního řadu batalionu vrátí na svá místa v prvním řadu.

Č L Á N E K 2 .

Ovládání zbraní.

(Maniement des armes.)

10. Šéf batalionu bude moci, než nechá řady sevřít, nechat provést následující pohyby se zbraněmi:

K počtě zbraň (*présentez les armes*).

Na rameno zbraň (*porter les armes*).

K noze zbraň (*reposer sur les armes*).

Na rameno zbraň (*porter les armes*).

K rámě zbraň (*l'arme au bras*).

Na rameno zbraň (*porter les armes*).

Zrychlené nabíjení (*la charge précipitée*).

11. Šéf batalionu bude sledovat provádění pohybů prvního řadu, adjutant-major třetí řadu a adjutant druhého. Důstojníci a poddůstojníci stojící v řadech provedou polovinu z vpravo v bok na první dobu nabíjení stejně jako vojáci a obrátí se čelem vpřed, jakmile dá voják vedle nich zbraň doleva.

Č L Á N E K 3 .

Volné nabíjení a palby.

(*La charge à volonté et les feux.*)

12. Šéf batalionu nechá sevřít řady povely předepsanými pro instruktora ve Škole pelotonu, odst. 26, a následně nechá provést volné nabíjení.

13. Šéf batalionu nechá provést palby pelotonu, půlbatalionu, batalionu a dvou řadů, povely, jež budou předepsány níže.

14. Palba pelotonu a dvou řadů budou vždy výhradně přímé; palba batalionu a půlbatalionu může být přímá i šikmá.

15. Pokud bude palba šikmá, šéf batalionu vysloví pokaždé po povelu *ARMES* a před povelém *JOUE* upozorňovací povel *oblique à droite* (nebo *oblique à gauche*).

16. Palba po pelotonech se bude provádět střídavě prvním a druhým pelotonem každé divize, jako kdyby byla divize izolovaná; první bude střílet první peloton; šéf druhého pelotonu nevysloví svůj první povel, dokud nebude mít první peloton zbraně na ramenech; šéf prvního pelotonu se přizpůsobí stejnému pravidlu vůči druhému pelotonu při své palbě a palba tak bude střídavě pokračovat.

17. Šéf batalionu bude dodržovat stejný postup při palbě po půlbatalionech; bude použit také při palbě po batalionech mezi sudými a lichými bataliony, bude-li jich více pohromadě.

18. Palba dvou řadů bude zahájena v rámci všech pelotonů současně a podle toho, co bylo předepsáno ve Škole pelotonu, odst. 53.

19. Stráž praporu nebude střílet; v průběhu paleb zůstane se zbraněmi na ramenech.

20. Šéf batalionu nechá palby ukončit krátkým virblem, jenž bude následován úderem paličky; na signál úderu paličky se šéfové pelotonu, zastupující poddůstojníci a stráž praporu vrátí na svá místa v bitevní sestavě.

21. Ve chvíli, kdy virbl začne, vojáci provedou to, co bylo předepsáno ve Škole pelotonu, odst. 54.

22. Při *pohovu* šéfové pelotonu, zastupující poddůstojníci a šikovatelé opustí řady jen v případě nutnosti a šéfové pelotonu se nechají nahradit svým zastupujícím poddůstojníkem, aby byl rámec vyrovnání neustále zachován a nebylo třeba cokoli po *pohovu* opravovat, kromě stavu uvnitř pelotonů.

23. Šéf batalionu bude palby velet vždy zpoza svého batalionu, postaví se tam, odkud bude nejlépe slyšet.

24. Adjutant-major se v průběhu provádění paleb postaví za střed pravého půlbatalionu, adjutant stejně za půlbatalion levý; jeden i druhý asi osm kroků [5,2 m] od šikovatelů; při *pohovu* ohlásí šéfovi batalionu nedostatky, jichž si povšimnou.

Palba po pelotonech.
(Feu de peloton.)

25. Šéf batalionu chce nechat provést palbu po pelotonech a velí:

1. *Feu de peloton.* (palba po pelotonech)
2. *Commencez le feu.* (palbu zahájit)

26. Na první povel přejdou šéfové pelotonu a zastupující poddůstojníci na místa, jež jim jsou určena ve Škole pelotonu, odst. 45 a 46.

27. Prapor a jeho stráž ustoupí tak, že první řad těchto tří zástupů bude na úrovni třetího řadu batalionu.

28. Na druhý povel zahájí liché pelotony palbu, jejich šéfové budou vyslovovat povely předepsané ve Škole pelotonu, odst. 47, a ke každému povelu *peloton* přidají

označení *premier* (první), *troisième* (třetí), *cinquième* (pátý), nebo *septième* (sedmý) podle čísla každého pelotonu.

29. Šéfové sudých pelotonů vysloví, až budou na řadě, stejné povely a rovněž přidají číslo svého pelotonu, což bude střídavě pokračovat i nadále.

30. Aby liché pelotony zahajující palbu nevystřelily všechny najednou, vysloví šéfové pelotonu, ale jen při první salvě, povel *FEU* jeden po druhém tak, že šéf třetího pelotonu nezavelí *JOUE* a *FEU*, dokud neuslyší salvu prvního pelotonu; šéf pátého pelotonu dodrží stejné pravidlo vzhledem ke třetímu a šéf sedmého vzhledem k pátému.

Palba po půlbatalionech.
(Feu de demi-bataillon.)

31. Bude-li šéf batalionu chtít nechat provést palbu po půlbatalionech, velí:

1. *Feu de demi-bataillon.* (palba po půlbatalionech)
2. *Demi-bataillon de droite.* (pravý půlbatalione)
3. *ARMES.* (připravit)
4. *JOUE.* (zamířit)
5. *FEU.* (pal)
6. *CHARGEZ.* (nabít)

32. Šéf batalionu nechá pálit střídavě pravý a levý půlbatalion, přizpůsobí se přitom tomu, co bylo předepsáno výše, odst. 17, ohledně postupnosti, již je třeba dodržovat při provádění této palby.

Palba batalionu.
(Feu de bataillon.)

33. Šéf batalionu nechá provést palbu batalionu stejnými povely jako palbu po půlbatalionech, přičemž pouze nahradí výrazem *bataillon* výrazy *demi-bataillon* a *demi-bataillon de droite* (nebo *de gauche*).

Palba dvou řadů.
(Feu de deux rangs.)

34. Aby nechal provést palbu dvou řadů, šéf batalionu velí:

1. *Feu de deux rangs.* (palba dvou řadů)

2. *Bataillon.* (batalione)

3. *ARMES.* (připravit)

4. *Commencez le feu.* (palbu zahájit)

35. Při palbách po půlbatalionech, batalionu a dvou řadách šéfové pelotonu přejdou na první povel šéfa batalionu na jeden krok [65 cm] za třetí řad na úrovni svého zástupu a zastupující poddůstojníci přejdou, jako při palbě pelotonu, na linii šikovatelů za šéfy pelotonu.

36. Prapor a jeho stráž se na stejný povel postaví tak, jak bylo předepsáno pro palbu po pelotonech.

Palba vzad.
(*Feu en arrière.*)

37. Bude-li šéf batalionu chtít nechat provést palbu vzad, velí:

1. *Feu en arrière.* (palba vzad)

2. *Bataillon.* (batalione)

3. *Demi-tour = (A) DROITE.* (čelem vzad)

38. Na třetí povel provedou šéfové pelotonu, zastupující poddůstojníci a šikovatelé to, co jim bylo předepsáno ve Škole pelotonu, odst. 58 a 59.

39. Batalion se tak postaví čelem vzad, šéf batalionu nechá provést stejnou palbu jako při palbě vpřed a podle stejných povelů.

40. Pravý půlbatalion a levý půlbatalion si zachovají své označení, i když provedli čelem vzad; pelotony si rovněž zachovají své označení *první, druhý, třetí*, atd.

41. Palba dvou řadů bude zahájena levým křídlem každého pelotonu, které se stalo pravým.

42. Šéfové pelotonu, zastupující poddůstojníci a stráž praporu zaujmou místa, jež jim jsou určena pro palby vpřed a přejdou na ně rovněž na první povel šéfa batalionu.

43. Šéf batalionu chce obrátit batalion čelem vpřed, velí:

1. *Face en tête.* (čelem vpřed)

2. *Bataillon.* (batalione)

3. *Demi-tour = (A) DROITE.* (čelem vzad)

44. Na povel *demi-tour* šéfové pelotonu, zastupující poddůstojníci a šikovatelé provedou to, co bylo předepsáno ve Škole pelotonu, odst. 64 a 65.

Poznámky k palbám.

45. Bude-li se střílet prachem, šéf batalionu bude dbát toho, aby občas šéfům pelotonu nařídil po palbách prohlídku zbraní, což bude provedeno tak, jak bylo předepsáno ve Škole pelotonu, odst. 72.

46. Při palbách po půlbatalionech nenechá šéf batalionu vypálit půlbatalion, dokud neuvidí většinu zbraní v půlbatalionu, který právě vystřelil, nabitých; toto pravidlo se bude dodržovat také mezi lichými a sudými bataliony v linii.

D R U H Á Č Á S T .

Různé způsoby přechodu z bitevní sestavy do kolony.

(*Différentes manières de passer
de l'ordre en bataille à l'ordre en colonne.*)

Č L Á N E K P R V N Í .

Rozložit doprava nebo doleva.
(*Rompres à droite ou à gauche.*)

47. Obvykle se bude rozklad provádět po pelotonech a běžným krokem.

48. Šéf batalionu nechá batalion rozložit povely předepsanými pro instruktora ve Škole pelotonu, nahradí jen označením *peloton* označení *section*.

49. (Sch. X, fig. 1.) Co bylo určeno ve Škole pelotonu pro rozklad po sekcích, bude provedeno pro rozklad po pelotonech; šéfové pelotonu dodrží vzhledem ke svým pelotonům to, co bylo předepsáno šéfům sekce vzhledem k jejich sekcím, a šéf batalionu to, co bylo předepsáno pro instruktora (1).

(1) Tableaux synoptiques doporučují, aby na povel šéfa batalionu Par peloton = A DROITE levý krajník každého pelotonu postoupil na levé křídlo svého pelotonu a řídil obrát.

50. Budou-li granátnické pelotony více, či méně silné než fyzilírské, šéf každého z těchto pelotonů po zastavení obratu umístí, než zavelí vyrovnání, urychleně svého krajníka ve vzdálenosti, v jaké má stát.

51. Šéfové pelotonu zavelí *FIXE (přímo hled)* a nikdo z krajníků se již nebude hýbat, i kdyby nebyl ve směru předcházejících krajníků, aby se chyba jednoho pelotonu, který by provedl obrat příliš dlouhý, nebo krátký, nepromítla dále; krajníci, kteří nebudou ve směru, se do něj vrátí až poté, kdy kolona vypochoduje.

52. Pokud by však chtěl šéf batalionu okamžitě batalion vrátit do bitevní sestavy, nejprve by opravil postavení krajníků prostředky předepsanými níže, odst. 218, 219 a následující.

53. Pokaždé, když se batalion rozloží po pelotonech, je-li to doprava, zastupující poddůstojník označený jako *pravý krajník (guide de droite)* se postaví napravo od pravého muže prvního řadu svého pelotonu ve chvíli, kdy šéf pelotonu zastaví obrat; je-li to doleva, šikovatel, který je nejbližší levému křídlu pelotonu, označený jako *levý krajník (guide de gauche)* pelotonu, se postaví nalevo od levého muže prvního řadu svého pelotonu ve chvíli, kdy šéf pelotonu zastaví obrat; ať již má tak kolona v čele pravé, nebo levé křídlo, první řad každého pelotonu bude ohrazen oběma svými krajníky.

54. V koloně po divizích bude pravý krajník každého lichého pelotonu označen jako *pravý krajník* divize a bude stát na pravém boku své divize; a levý krajník sudého pelotonu bude označen jako *levý krajník* divize a bude stát na levém boku své divize.

55. Batalion je rozložen do kolony, adjutant-major a adjutant se postaví na bok na straně vedení; adjutant-major na úrovni první podjednotky, adjutant na úrovni poslední. Šéf batalionu nebude mít žádné pevné místo, ale v koloně složené z více batalionů se šéfové batalionu postaví obvykle na boku kolony na straně vedení, osm nebo deset kroků [5,2–6,5 m] od krajníků a na úrovni středu svého batalionu.

56. Bude-li mít batalion postupovat v koloně doprava, nebo doleva, nebo směřovat kolmo či diagonálně vpřed či vzad na jedno ze svých křídel, šéf batalionu jej rozloží po pelotonech doprava, nebo doleva, jak bylo právě předepsáno;

ale bude-li třeba jej rozložit doprava pro pochod doleva (*rompre par la droite pour marcher vers la gauche*), nebo obráceně, křidelní peloton postoupí o dvojnásobek šíře svého čela vpřed, zatímco ostatní se budou rozkládat, a za tím účelem šéf batalion zavelí: *rompre par la droite pour marcher vers la gauche*, nebo *rompre par la gauche pour marcher vers la droite (rozložit doprava pro pochod doleva, nebo rozložit doleva pro pochod doprava)*, než vysloví povel *par peloton à droite (nebo à gauche)*. (Sch. X, fig. 2.)

Č L Á N E K 2 .

Rozložit vzad doprava nebo doleva.
(*Rompre en arriere à droite ou à gauche.*)

57. Bude-li šéf batalionu chtít rozložit batalion vzad doprava, zavelí (Sch. X, fig. 3.):

1. *Par peloton en arriere à droite.*
(*po pelotonech vzad doprava*)
2. *Bataillon par le flanc droit. (batalione vpravo)*
3. *(A) DROITE. (v bok)*
4. *MARCHE. (marš)*

58. Na první povel přejdou šéfové pelotonu před střed svých pelotonů.

59. Na druhý povel upozorní své pelotony, že bude následovat vpravo v bok.

60. Na třetí povel provede batalion vpravo v bok, každý šéf pelotonu přejde k pravému křídlu svého pelotonu, nechá tři pravé zástupy vybočit vzad, první v celé šíři tří řadů, druhý méně, třetí jen vysune levé rameno; toto provedeno, každý šéf pelotonu přejde na úroveň posledního zástupu levého křídla pelotonu, který je hned napravo od jeho, postaví se tam tak, aby lehce opřel svou hruď o levou paži muže prvního řadu tohoto zástupu. Šéf pelotonu pravého křídla batalionu se postaví stejně, jakoby napravo od jeho pelotonu byl další, a vyrovná se s ostatními šéfy pelotonu; zastupující poddůstojník každého pelotonu vybočí vzad současně se třemi pravými zástupy a postaví se před muže prvního řadu prvního zástupu, aby jej vedl.

61. Na povel *marche* provede první zástup každého pelotonu obrat doprava a zastupující poddůstojník postavený

před tímto zástupem jej vede kolmo vzad; následující zástupy provedou postupně obrat na stejném místě jako první; šéfové pelotonu se nebudou hýbat, budou sledovat peloton pochodující po zástupech a zastaví jej ve chvíli, kdy obrat provede poslední zástup; za tím účelem zavelí:

1. *Peloton. (pelotone)*
2. *HALTE. (stát)*
3. *FRONT. (čelo)*
4. *A gauche = ALIGNEMENT. (doleva vyrovnat)*

62. Ve chvíli, kdy se peloton obrátí čelem vpřed, levý krajník přejde na úroveň šéfa pelotonu a opře se zlehka hrudí o jeho levou paži.

63. Na čtvrtý povel se peloton vyrovná na svého levého krajníka, šéf pelotonu bude řídit jeho vyrovnání tak, aby byla nová pozice pelotonu kolmá na tu, kterou zaujímal v bitevní sestavě; za tím účelem přejde asi dva kroky od boku pelotonu, aby jeho směřování mohl lépe posoudit.

64. Peloton je vyrovnán, šéf pelotonu zavelí *FIXE (přímo hled)* a přejde před střed svého pelotonu; toto pravidlo platí obecně.

65. Jsou-li granátnické pelotony více, či méně silné než fyzilírské, šéfové těchto pelotonů po vyslovení povelu *FRONT* umístí svého krajníka, než budou velet vyrovnání, na vzdálenost, kde by měl být.

66. Pro rozklad vzad doleva vysloví šéf batalionu stejné povely jako pro rozklad doprava, ale nahradí označením *gauche* označení *droite*.

67. Pohyb bude proveden podle stejných zásad jako pro rozklad vzad doprava; každý šéf pelotonu přejde na levé křídlo svého pelotonu, nechá vybočit tři první zástupy vzad, a následně se postaví proti prvnímu pravému zástupu pelotonu, který je hned nalevo od jeho, jak bylo předepsáno výše.

68. Jakmile budou tři první zástupy vybočené, levý krajník každého pelotonu se postaví před muže prvního řadu prvního zástupu, aby jej vedl.

69. Ve chvíli, kdy peloton provede *front*, pravý krajník přejde na úroveň šéfa pelotonu a lehce opře svou hrud' o jeho pravou paži.

Poznámky k rozkladu vzad, doprava nebo doleva.

70. Tento způsob rozkladu do kolony lze užít při nedostatku prostoru, který by znemožňoval rozklad předepsaný v předchozím článku; bude použit pokaždé, když bude batalion mít postupovat v koloně po linii, na níž stojí v bitevní sestavě.

Č L Á N E K 3 .

Svinout batalion do sevřené kolony.
(*Ployer le bataillon en colonne serrée.*)

71. Tento pohyb bude možno provést po pelotonech nebo po divizích, na pravou podjednotku, na levou, nebo na jakoukoli jinou podjednotku batalionu, s pravým i levým křídlem v čele.

72. Pro svinutí batalionu do sevřené kolony po divizích na středovou divizi, s pravým křídlem v čele, šéf batalionu velí:

1. *Colonne serrée par division.*
(*sevřená kolona po divizích*)
2. *Sur la deuxième division, la droite en tête =*
EN COLONNE.
(*na druhou divizi, pravé křídlo v čele, do kolony*)
3. *Bataillon par le flanc gauche et le flanc droit.*
(*batalione vlevo a vpravo*)
4. *A gauche et = (A) DROITE. (v bok)*
5. *MARCHE. (marš)*

73. Na druhý povel všichni šéfové divize přejdou před střed své divize.

74. Na třetí povel šéf druhé divize upozorní svou divizi, aby se nehýbala.

75. (Sch. XI, fig. 2.) Šéf každé divize, jež jsou na pravém křídle, upozorní svou divizi, že bude provádět vlevo v bok; šéf každé divize, jež jsou na levém křídle druhé divize, upozorní svou divizi, že bude provádět vpravo v bok.

76. Na čtvrtý povel provede první divize a granátníci vlevo v bok, šéf každé z těchto divizí přejde na levé křídlo své divize a nechá vybočit tři levé zástupy vpřed; toto provedeno, levý krajník divize přejde před muže prvního řadu prvního zástupu, aby jej vedl.

77. Třetí a čtvrtá divize provedou vpravo v bok, šéf každé z nich přejde na pravé křídlo své divize a nechá vybočit tři pravé zástupy vzad; pravý krajník každé z těchto divízi vybočí vzad současně se třemi zástupy pravého křídla své divize a postaví se před muže prvního řadu prvního zástupu, aby jej vedl.

78. Šéfové divízi, které provedly vlevo, nebo vpravo v bok se postaví, ti na pravém křídle, vedle svých levých krajníků, ti na levém křídle vedle svých pravých krajníků.

79. Na povel *marche* šéf druhé divize zavelí *guide à gauche* (krajník vlevo); levý krajník této divize přejde na levý bok, jakmile bude moci projít, a šikovatele postoupí na jeden krok [65 cm] od třetího řadu.

80. Ostatní divize, vedené svými šéfy, vypočodují, aby zaujaly své místo v koloně; první projde po obratu po zástupech vpřed prostor tří kroků [2 m], který ji má dělit od druhé divízi v koloně, a dále bude postupovat tak, aby na své místo nastoupila přímo a rovnoběžně na druhou divízi; granátníci se budou řídit první divízi a budou postupovat tak, aby nastoupili do kolony, jak bylo právě vysvětleno, a nechali rozchod tří kroků mezi svým třetím řadem a prvním řadem této divize.

81. Třetí divize projde po obratu po zástupech vzad prostor tří kroků [2 m], který ji má dělit od druhé divize, a bude dále postupovat tak, aby do kolony nastoupila přímo a rovnoběžně s touto divízi; čtvrtá se bude řídit třetí, bude postupovat tak, aby nastoupila do kolony, jak bylo právě vysvětleno, a nechá rozchod tří kroků mezi svým prvním řadem a třetím řadem třetí divize.

82. Šéf každé z divízi, jež se zařazují do kolony před řídicí divízi, kterou je v tomto případě druhá divize, zastaví svou divízi ve chvíli, kdy levý krajník dojde na úroveň krajníka řídicí divize; za tím účelem velí:

1. *Telle division* (nebo *grenadiers*).
(*ta -číslo- divize, nebo granátníci*)
2. *HALTE*. (*stát*)

83. Na druhý povel se divize zastaví; její levý krajník provede ihned čelem vzad a urychleně se postaví tak, aby byl v přesném zákrytu s krajníkem řídicí divize a nechal asi pět kroků [3,3 m] rozchodu mezi sebou a krajníkem stojícím hned

před ním, aby byly ve zformované koloně mezi divizemi rozchody tří kroků.

84. Jakmile je levý krajník takto postaven, šéf divize velí:

3. *FRONT*. (*čelo*)

4. *A gauche* = *ALIGNEMENT*. (*doleva vyrovnat*)

85. Na třetí povel se divize postaví čelem vpřed, ale levý krajník zůstane čelem vzad.

86. Na čtvrtý povel se divize připojí ke svému levému krajníkovi a vyrovná se doleva; šéf divize přejde asi na dva kroky od krajníka a bude řídit vyrovnání tak, aby se jeho divize postavila rovnoběžně s řídicí divízi; jakmile je toto provedeno, velí *FIXE* (*přímo hled'*) a postaví se před střed své divize.

87. Šéf každé z divízi, které se mají zařadit do kolony za řídicí divízi, povede dvou divízi, dokud nedojde na úroveň levého krajníka řídicí divize; sám se tam zastaví, nechá dál svou divízi postupovat po zástupech a ve chvíli, kdy projde poslední zástup divize, svou divízi zastaví výše předepsanými povely, odst. 82.

88. Divize je zastavena, levý krajník se urychleně postaví na linii krajníků, na tři kroky [2 m] od posledního řadu předcházející divize; toto provedeno, šéf divize velí *FRONT* (*čelo*) a *à gauche* = *ALIGNEMENT* (*doleva vyrovnat*), vyrovná svou divízi, přičemž se postaví tak, jak bylo určeno v odst. 86, poté velí *FIXE* (*přímo hled'*) a přejde před střed své divize.

89. Divize jsou zařazené v koloně, pokud je jedna z nich v příliš velkém či malém rozchodu, což se může stát jen chybou jejího krajníka, který by zanedbal postavení v předepsané vzdálenosti od divize stojící před ním, nebo proto, že se krajník této divize nepostavil na své místo dostatečně rychle, čímž následujícího krajníka zmýlil, zůstane divize na místě, kde je, aby se chyba nepromítla dále.

90. Pohyb je dokončený, šéf batalionu velí:

Guides demi-tour = (*A*) *DROITE*. (*krajníci, čelem vzad*)

91. Na tento povel se krajníci obrácení dosud čelem dozadu, obrátí čelem vpřed.

92. Šéf batalionu dohlédne na obecné provedení pohybu a dodržování předepsaných zásad.

93. Adjutant-major se postaví před a čelem k levému krajníkovi řídící divize; zajistí následně postupně správné postavení krajníků podle toho, jak budou docházet do kolony před řídící divizi.

94. Adjutant bude plnit stejnou funkci vzhledem ke krajníkům, kteří zaujímají pozici v koloně za řídící divizi.

95. Batalion se bude svinovat do kolony s levým křídlem v čele na druhou divizi podle stejných zásad a stejných povelů, výrazem *gauche en tête* se přitom nahradí výraz *droite en tête*.

96. Levé divize provedou to, co bylo předepsáno pro pravé divize, a pravé divize to, co bylo předepsáno pro levé.

97. Šéf řídící divize zavelí *guide à droite*, jakmile pohyb začne.

98. Tyto dva příklady zahrnují veškeré případy; jakmile tedy budeme chtít svinout batalion do sevřené kolony na pravou divizi, zavelíme:

1. *Colonne serrée par division.*
(sevřená kolona po divizích)
2. *Sur les grenadiers en arrière* (nebo *en avant*) =
EN COLONNE.
(na granátníky vzad, nebo vpřed, do kolony)
3. *Bataillon par le flanc droit.* (batalione vpravo)
4. (A) *DROITE.* (v bok)
5. *MARCHE.* (marš)

99. (Sch. XI, fig. 1.) Granátníci se nebudou hýbat; jejich šéf zavelí *guide à gauche* (nebo *à droite*), jakmile pohyb začne.

100. Má-li se kolona zformovat s pravým křídlem v čele, všechny divize, kromě granátníků, provedou to, co bylo předepsáno pro obě levé divize při formování kolony s pravým křídlem v čele na středovou divizi.

101. Pokud se naopak má kolona zformovat s levým křídlem v čele, provedou to, co bylo určeno pro obě levé divize při formování kolony s levým křídlem v čele na středovou divizi.

102. A konečně, pro svinutí batalionu do sevřené kolony na levou divizi, velíme:

1. *Colonne serrée par division.*
(sevřená kolona po divizích)
2. *Sur la quatrième division en avant* (nebo *en arrière*)
= *EN COLONNE.*
(na čtvrtou divizi vpřed, nebo vzad, do kolony)
3. *Bataillon par le flanc gauche.* (batalione vlevo)
4. (A) *DROITE.* (v bok)
5. *MARCHE.* (marš)

103. (Sch. XI, fig. 3.) Čtvrtá divize se nebude hýbat; šéf této divize zavelí *guide à gauche* (nebo *à droite*), jakmile pohyb začne.

104. Má-li se kolona zformovat s pravým křídlem v čele, všechny divize, kromě čtvrté, provedou to, co bylo předepsáno pro obě pravé divize při formování kolony s pravým křídlem v čele na středovou divizi.

105. Má-li se naopak kolona zformovat s levým křídlem v čele, všechny divize, kromě čtvrté, provedou to, co bylo předepsáno pro obě pravé divize při formování kolony s levým křídlem v čele na středovou divizi.

106. Ve všech těchto různých případech musí divize, jež je nejbližší řídící divizi, projít po provedení obratu po zástupech vpřed či vzad, podle toho, jestli se má dostat před či za řídící divizi, prostor tří kroků, který je musí v koloně oddělovat.

107. Ať již se kolona formuje s pravým nebo s levým křídlem v čele, levý krajník řídící divize musí vždy přejít na levý bok této divize, jakmile bude moci projít.

Poznámky k pohybu svinutí batalionu do kolony.

108. Mohli bychom batalion svinout do kolony s celým rozchodem, nebo s rozchodem sekce podle stejných zásad a povelů, nahradili bychom přitom jedním, nebo druhým výrazem (*colonne à distance entière*, *colonne à distance de section*) výraz *colonne serrée*.

109. Je důležité, aby byl krajník divize, jež nastoupí do kolony jako první, správně postavený vůči krajníkovi řídící

divize, protože vzájemné postavení těchto dvou krajníků musí určovat postavení ostatních.

110. Je rovněž zásadní, aby každá divize před svým zařazením se do kolony směřovala tak, aby tam vešla přímo a rovnoběžně s řídící divizí, aby chybný směr jedné divize neovlivnil divize následující.

111. Všechny předchozí pohyby bude možné provádět běžným i zrychleným krokem; a pokud by se zástupy pro obtížnější terén příliš otevřely, každý šéf divize by je nechal před nástupem do kolony sevřít.

T Ř E T Í Č Á S T .

Č L Á N E K P R V N Í .

Pochod v koloně v celém rozchodem.

(Marcher en colonne avec distance entière.)

112. Bude-li šéf batalionu chtít nechat pochodovat kolonu, určí prvnímú krajníkovi dva vyčnívající či zřetelné body před ním a na linii, kterou má sledovat, pokud je terén nabízí; krajník se k nim ihned postaví čelem, za orientační bod zvolí ten vzdálenější a za spojovací bod ten bližší.

113. Pokud terén nabízí ve směru, který má sledovat první krajník, jen jeden vyčnívající či zřetelný bod, postaví se k němu rovněž čelem, když mu bude určen, a ihned si vybere spojovací bod na zemi.

114. Nebude-li k dispozici žádný vyčnívající či zřetelný bod, šéf batalionu vyšle adjutant-majora, který se postaví třicet či čtyřicet kroků [19,5–26 m] dopředu, čelem ke koloně, a umístí jej znamením svého kordu ve směru, po němž bude mít postupovat první krajník; jakmile bude adjutant-major takto postaven, první krajník se k němu postaví čelem a vybere si dva body na přímce, která prochází mezi jeho patami, vybere si postupně nové body podle toho, jak bude postupovat, jak bylo vysvětleno ve Škole pelotonu, odst. 79.

115. Tyto dispozice provedeny, šéf batalionu velí:

1. *Colonne en avant.* (kolono vpřed)
2. *Guide à gauche* (nebo *à droite*).
(krajník vlevo, nebo vpravo)
3. *MARCHE.* (marš)

116. Pro prvního krajníka bude snadné udržet se správně ve směru, bude-li neustále pochodovat na prodloužení linie obou bodů před sebou, jež mu budou určeny, nebo které si vybere; jsou-li tyto body vyvýšené nad zemí, o tom, že pochoduje ve správném směru si bude jist vždy, když mu bližší bod zakryje bod vzdálenější.

117. Následující krajníci budou udržovat přesný krok i rozchod a každý bude postupovat ve stopě krajníka, který je přímo před ním, aniž by se staral o obecný směr.

118. Adjutant-major se bude držet na úrovni prvního krajníka, bude dohlížet na to, aby se neodchyloval od směru, který má sledovat, a aby krajník druhé podjednotky pochodoval přesně ve stopě prvního.

119. Adjutant se bude držet na úrovni posledního krajníka batalionu a pokud by se někdo z předchozích krajníků citelně odchýlil od směru obou čelních krajníků, opravil by tuto chybu a zabránil tomu, aby se promítla dále; ale tato oprava proběhne jen v případě, kdy bude třeba předejít výraznějším odchýlkám.

120. Šéf batalionu se bude obvykle držet na boku na straně vedení, aby dohlížel na dodržování kroku, rozchodů a všech zásad pochodu v koloně předepsaných ve Škole pelotonu.

121. Tyto prostředky, jež měla praxe Školy pelotonu učinit zažitými, zajistí směřování kolony s přesností, kterou je nezbytné vyžadovat pokaždé, když se kolona bude formovat *vpřed*, *vzad*, *na pravé* či *levé křídlo do bitevní sestavy*, a když se bude svírat do masy.

122. Ale bude-li kolona přicházející zpredu, nebo zezadu k bitevní linii, mít po této linii postupovat, aby se na ní zformovala *doleva*, nebo *doprava do bitevní sestavy*, a protože je v tomto případě zásadní, aby kolona linii ani neprotнула, ani se od ní výrazně neodchýlila, uijeme následující prostředky.

123. Pokud kolona s pravým křídlem v čele přijde zpredu k bitevní linii, krajník první podjednotky bude směřovat ke spojovacímu bodu, jenž bude umístěný předem na této linii, aby označil bod, kde musí kolona zatočit doleva a postupovat v novém směru (Sch. XII, fig. 1.); šéf první podjednotky ji nechá zatočit až ve chvíli, když přejde bitevní linii o zhruba čtyři kroky [2,6 m]; a ve chvíli, kdy tato podjednotka zatočí,

pravý *hlavní krajník* přejde na bitevní linii na její úrovni, postaví se čelem ke dvěma bodům, jež mu určí adjutant-major, a bude pochodovat přesně po linii procházející těmito dvěma body.

124. Praporečnický se postaví stejným způsobem ve chvíli, kdy zatočí praporečnická podjednotka, a bude postupovat po bitevní linii na úrovni této podjednotky, prapor přitom ponese vztyčený kolmo před středem svého těla a bude se přesně držet směru *hlavního krajníka*, který jde před ním, a orientačního bodu před sebou, jež mu bude určen.

125. Také levý *hlavní krajník* přejde na bitevní linii, a to ve chvíli, kdy zatočí poslední podjednotka, a bude správně postupovat ve směru praporečnicka a pravého *hlavního krajníka*, kteří jdou před ním.

126. Krajník první podjednotky bude neustále pochodovat na úrovni pravého *hlavního krajníka* a asi čtyři kroky [2,6 m] od něj; krajníci následujících podjednotek budou postupovat ve stopě krajníka, který půjde přímo před nimi, jak bylo předepsáno výše, odst. 117.

127. Šéf batalionu umístěný na boku vně hlavních krajníků dohlédne na to, aby se kolona držela víceméně rovnoběžně a asi čtyři kroky za linií těchto krajníků.

128. Adjutant-major a adjutant budou dohlížet na to, aby hlavní krajníci postupovali správně ve směru dvou bodů před nimi; za tím účelem se občas postaví za praporečnickem, nebo levým hlavním krajníkem, aby se o tom ujistili.

129. Je-li kolona složena z více batalionů, hlavní krajníci každého se postupně umístí na bitevní linii tak, jak čelní, praporečnická a poslední podjednotka zatočí, aby postupovaly po této linii a přizpůsobí se, stejně jako šéf batalionu, adjutant-major a adjutant, tomu, co bylo předepsáno výše pro čelní batalion kolony.

130. Adjutant-major každého batalionu udrží krajníka své první podjednotky asi čtyři kroky [2,6 m] od linie hlavních krajníků, i kdyby se poslední podjednotky předchozího batalionu vysunuly příliš k linii, nebo od ní, aby zabránil promítnutí chybného směru jednoho batalionu na ty, jež jej následují.

131. (Sch. XII, fig. 2.) Pokud kolona s pravým křídlem v čele přichází zpoza bitevní linie, šéf kolony, nebo šéf čelního batalionu povede levého krajníka první podjednotky

ne na spojovací bod umístěný na této linii, ale více nalevo o nejméně celou šíři čela podjednotky a nařídí obrat doprava tak, aby se po skončení obratu tento krajník nacházel asi čtyři kroky [2,6 m] od úrovně spojovacího bodu.

132. Ve chvíli, kdy první podjednotka provede obrat doprava, začne postupovat podél bitevní linie, pravý *hlavní krajník* přejde na tuto linii a bude směřovat ke dvěma bodům před sebou; praporečnický se na linii postaví, když obrat provede praporečnická podjednotka, a levý *hlavní krajník*, když obrat dokončí poslední podjednotka.

133. Je-li kolona složena z více batalionů, následující hlavní krajníci provedou postupně to, co bylo právě předepsáno pro čelní batalion kolony; přizpůsobí se přitom, stejně jako krajníci podjednotek, šéf batalionu, adjutant-major a adjutant každého batalionu, tomu, co bylo určeno výše pro kolonu přicházející k bitevní linii zpredu.

134. Tyto pohyby budou provedeny v koloně s levým křídlem v čele přicházející k bitevní linii zpredu, nebo zezadu podle stejných zásad, v převráceném pořadí.

135. Pokud kolona namísto toho, aby přicházela zpredu či zpoza bitevní linie, přicházela zprava či zleva a měla-li by postupovat po této linii, aby se na ní následně zformovala *doleva*, nebo *doprava do bitevní sestavy*, šéf batalionu nechá přejít hlavní krajníky na bok kolony, povel *guides généraux sur la ligne (hlavní krajníci na linii)*, a tito krajníci budou postupovat po bitevní linii, přičemž se přizpůsobí tomu, co bylo předepsáno výše.

136. Pokud by namísto pochodu pořadovým krokem šéf batalionu chtěl, aby kolona postupovala cestovním krokem, vloží před povel *marche* povel *pas de route*.

137. Vše, co bylo právě předepsáno výše ohledně směru je zároveň platné pro kolonu pochodující cestovním krokem.

Poznámky k pochodu v koloně.

138. Nepořadový krok je obvykle krokem cestovních kolon a musí být také často užíván v evolucích linie, protože umožňuje vojákům pochodovat pohodlně; právě ten je nejvhodnější pro velké pohyby a pro pohyby v obtížném terénu; ale protože je nezbytné utvrdit vojáky v pohybu pořadovým krokem, nebude cestovní krok při výcviku ve škole batalionu užíván než pro pochod na cvičišť a pro

návrat z něho, nebo pro výuku pohybů cestovní kolony, jak bude vysvětleno dále, odst. 148 a následující.

139. Bude možné nechat kolonu občas pochodovat zrychleným krokem, budou-li vojáci dostatečně jistí v tempu běžného kroku.

140. Za *hlavní krajníky* je třeba zvolit dva poddůstojníky, jimž není co vytknout, ať již ohledně přesnosti kroku, nebo schopnosti postupovat v daném směru bez odchylek; tyto dva poddůstojníci budou umístěni v bitevní sestavě jeden za pravým pelotonem, druhý za levým; budou patřit mezi šikovatele těchto pelotonů a budou určeni k plnění funkcí, kromě těch, jež jim byly předepsány v tomto článku, jež jim budou určeny dále pro pochod v bitevní sestavě; budou rozlišeni jako *pravý hlavní krajník* a *levý hlavní krajník*.

141. Praporečníci budou prapor nosit kolmo očima, patu žerdi ve výši opasku pokaždé, když budou umístěni na boku kolony; budou postupovat po bitevní linii.

142. Když kolona postupuje podél bitevní linie, je velmi důležité, aby hlavní krajníci postupovali po této linii správně; proto je třeba, aby šéfové batalionu, adjutant-majoři a adjutanti, kteří je mají na této linii udržovat, mohli, jak jen to bude možné, vidět na oba body, jimiž se bude pochod hlavních krajníků řídit; v důsledku toho pokaždé, když terén nenabídne zřetelné body, šéf kolony je musí nahradit svými pobočníky, nebo důstojníky v sedle, jež bude moci posílit pokaždé, když si to okolnosti vyžádají.

143. Tři pobočníci nebo důstojníci v sedle mohou prodlužovat linii tak dlouho, jak bude třeba, následujícím způsobem: předem se postaví na bitevní linii, první z nich na bod, kterým bude nastupovat čelo kolony, druhý tři nebo čtyři sta kroků [195–260 m] za prvním, třetí ve stejné vzdálenosti za prvním; pobočník umístěný na bodu, kam má dorazit čelo kolony, tam zůstane, dokud první podjednotka nezatočí, poté se cvailem přesune na tři či čtyři sta kroků za třetího; druhý následně provede totéž, jakmile čelo kolony dorazí na jeho úroveň, a tak dále. Tito důstojníci nebudou sestupovat z koně, postaví se čelem ke koloně a řádně se za sebou vyrovnají; vždy právě na ně budou směřovat hlavní krajníci a bude pro ně o to snazší udržovat se ve směru, že neustále budou moci vidět tyto důstojníky na koních přes hlavy předcházejících hlavních krajníků; chyba jednoho

z nich, jež by jej odchýlila od linie, by se nemohla promítnout na následující hlavní krajníky.

144. Jeden pobočník nebo důstojník v sedle může k zajištění směru kolony postačit, bude-li orientační bod, k němuž bude kolona směřovat, dostatečně zřetelný; pobočník se postaví na linii na bod, k němuž bude směřovat čelo kolony, zůstane tam tak dlouho, jak bude pochodovat, a poslouží jako spojovací bod k zajištění pochodu hlavních krajníků.

145. Pro kolonu o jednom či dvou batalionech stačí k určení linie, kterou mají sledovat hlavní krajníci, pěší vojáci.

Č L Á N E K 2 .

Kolona na cestě.
(Colonne en route.)

146. Je obecnou zásadou kolon na cestě, stejně jako kolon v manévru, nezabírat nikdy od čela k týlu více místa, než zaujímají v bitevní sestavě.

147. Dodržení této zásady nevyžaduje žádné zvláštní pravidlo pro kolonu v manévru; ale protože se cestovní kolony setkávají často s úzkými cestami, mosty a zúženými místy, jež je nutí zúžit šíři čela podjednotek, je nezbytné určit metodu, kterou budou v těchto případech dodržovat, aby mohly zachovat cestovní krok tak dlouho, jak jen to bude možné, aniž by se kolona prodlužovala; tedy,

1°.

148. Když kolona po pelotonech pochodující cestovním krokem narazí na zúžené místo, kterým bude moci projít jen sekce, rozloží pelotony, než do zúženého místa vejde. (Sch. XIII, fig. 1.)

149. Tento pohyb bude možné provést po pelotonech postupně; za tím účelem nechá šéf čelního pelotonu rozložit svůj peloton na upozornění šéfa batalionu či adjutant-majora, a to povely a prostředky předepsanými ve Škole pelotonu; každý následující peloton se postupně rozloží na stejném místě jako peloton čelní.

150. Nebo může šéf batalionu nechat rozložit všechny pelotony současně; za tím účelem velí:

1. *Rompez les pelotons. (pelotony rozložit)*

2. *MARCHE. (marš)*

151. Všichni šéfové pelotonu, šéfové druhých sekcí a všechny sekce batalionu se současně při provedení těchto povelů přizpůsobí tomu, co bylo předepsáno ve Škole pelotonu.

2°.

152. Kolona pochoduje po sekcích, pokud nedostatek místa vyžaduje zúžení šíře jejího čela, šéfové sekce nechají převést jeden či více zástupů vzad (Sch. XIII, *fig. 2.*), podle stavu zúženého místa, a přejdou současně na bok své sekce, na místo svého krajníka, který ustoupí do druhého řadu; šikovatel sekce přejde současně za šéfa sekce a krajník do třetího řadu.

153. Ke takovému zúžení čela sekcí oddělíme střídavě a ve stejném počtu zástupy zprava a zástupy zleva tak, jak to bude nedostatek místa vyžadovat, dokud nebude čelo sekce omezeno na šest mužů, kromě šéfa sekce.

3°.

154. Šíře čela sekce je šest mužů bez šéfa sekce, pokud nedostatek místa vyžaduje další zúžení čela, a protože již lze převést vzad zástupy jen z jedné strany, stává se nevyhnutelným, abychom předešli prodloužení kolony, nechat sevřít řady a přejít do pořadového kroku; za tím účelem šéf sekce velí:

1. *Serrez vos rangs. (sevřít řady)*

2. *MARCHE. (marš)*

155. Dva poslední řady a zástupy, jež jsou vzadu, se svižně sevrou, sekce přejde do pořadového kroku a na rámě zbraň (Sch. XIII, *fig. 3.*); toto provedeno, šéf sekce nechá vrátit do linie najednou všechny zástupy, jež jsou vzadu na straně opačné od krajníka, a oddělit současně ze strany krajníka stejný počet zástupů a navíc jeden či dva, podle toho, má-li být čelo zúženo o jeden či dva zástupy; a aby zástupům, které se mají vrátit do linie, nebránil nedostatek prostoru a nezastavil se tak pohyb těch, které se oddělují na druhé straně, šéf sekce upozorní zástupy, které mají

pochodovat nadále v čele směřovat výrazně šikmo směrem ke krajníkovi, jak bylo vysvětleno ve Škole pelotonu, odst. 241.

4°.

156. (Sch. XIII, *fig. 4.*) Šíře čela sekce je čtyři bez šéfa sekce, pokud nedostatek prostoru vyžaduje ještě o jeden zástup, šéf sekce nenechá oddělit další zástup, ale upozorní všechny čtyři zástupy, aby pokračovaly v pochodu, sám zastaví, stejně jako krajník a šikovatel jeho sekce za ním; ihned upozorní zástupy vzadu aby přešly o jeden zástup směrem od krajníka a šéf sekce, stejně jako krajník a šikovatel budou sledovat vnější zástup z těch, jež pochodují v čele; tímto způsobem budou mít oddělené zástupy více místa k pochodu, než kdyby nechal šéf sekce oddělit nový zástup.

5°.

157. (Sch. XIII, *fig. 5.*) Když se cesta opět rozšíří, šéf sekce, i krajník a šikovatel, kteří pochodují za ním, se vrátí do linie; šéf sekce nechá do linie vrátit následně jeden či více zástupů podle toho, kolik mu dovolí šíře cesty, sekce bude neustále pokračovat v pochodu v sevřených řadech a pořadovým krokem.

6°.

158. (Sch. XIII, *fig. 6.*) Jakmile bude v linii šest zástupů, kromě šéfa sekce, tento zařídí, než nechá dále pochodovat cestovním krokem, aby se do linie vrátila polovina zástupů, jež jsou vzadu, a nechá současně oddělit stejný počet zástupů ze strany opačné od krajníka; sekce tak bude široká šest zástupů a bude mít vzadu stejný počet zástupů z každé strany, šéf sekce velí:

1. *Pas de route. (cestovním krokem)*

2. *MARCHE. (marš)*

3. *L'arme = A VOLONTÉ. (zbraň volně)*

159. Tyto povely budou provedeny, jak bylo předepsáno ve Škole pelotonu, odst. 243 a 244.

160. (Sch. XIII, fig. 7.) Šéf sekce nechá následně vrátit střídavě do linie zástupy zprava i zleva tak, jak se bude rozšiřovat cesta.

161. Veškeré výše určené pohyby se budou provádět na povel šéfů sekce, nejprve v čelní sekci kolony, a poté postupně ve všech sekcích následujících tak, jak budou přicházet na stejné místo.

162. Čelní sekce bude sledovat ohyby cesty; následující sekce se o směr nebudou starat, ale každá postupně projde tam, kudy prošla sekce předchozí. Vojáci se nebudou snažit vyhybat špatné dráze, každý muž musí, jak je to jen možné, projít tam, kam jej přivede jeho směr.

163. Změny směru se budou provádět vždy bez povelu, bude-li kolona pochodovat cestovním krokem; šéfové sekce jen upozorní svou sekci, bude-li změna směru výraznější, a oba poslední řady, stejně jako oddělené zástupy, změni směr postupně na stejném místě jako první řad.

164. Když obě čelní sekce opustí zúžené místo, šéf pelotonu jej nechá na upozornění šéfa batalionu či adjutant-majora zformovat; šéfové následujících pelotonů je nechají zformovat postupně tak, jak budou přicházet na stejné místo.

165. Šéf batalionu, adjutant-major a adjutant pozorně dohlédnou na dodržování zásad předepsaných tímto článkem, aby se kolona nikdy neprodloužila, aby se nezastavovala, aby pochodovala plynule, což záleží především na pozornosti šéfů sekce, kteří musí vždy udržovat stejný krok, aniž by zrychlovali, nebo zpomalovali.

166. Šéf batalionu či adjutant-major se bude držet na čele batalionu, aby řídil krok první podjednotky a určoval šéfovi této podjednotky momenty, kdy má provést ony různé pohyby zástupů předepsané výše, podle okolností, jež si to mohou vynutit.

167. Je-li kolona složena z více batalionů, každý z nich provede postupně to, co bylo právě předepsáno pro čelní batalion kolony; provedou to na stejném místě a stejným způsobem.

168. Abychom učinili mechanismus všech těchto pohybů pro jednotky známým, a aby uvykly pochodu cestovním krokem po úzkých cestách, aniž by se kolona kdykoli prodloužila, šéfové batalionu nechají obyčejně pochodovat cestovním krokem, když se budou jejich bataliony

přesunovat na cvičiště, nebo když se z něj budou vracet, a nechají je občas projít úzkými místy, aby lépe pocítily užitečnost výše předepsaných zásad; budou také moci v průběhu výcviku, jakmile si bude voják jistý v délce a tempu běžného kroku, nechat občas batalion pochodovat v cestovní koloně, nechat jej rozkládat na sekce, někdy najednou, jindy postupně, a provést následně různé pohyby zástupů, jež byly vysvětleny.

169. Za tím účelem nechá šéf čelní sekce zúžit postupně šíři čela své sekce na čtyři a nechá následně vrátit zástupy do linie, přizpůsobí se přitom výše předepsaným zásadám; šéf batalionu pověří adjutant-majora, aby na to dohlédl a určil šéfovi této sekce chvíli, kdy provést různé pohyby zástupů, jež byly vysvětleny v tomto článku.

170. Šéf batalionu sám dohlédne na to, aby následující sekce provedly každá stejný pohyb jako sekce předchozí, na stejném místě, a aby se kolona neprodlužovala.

171. Několik zopakování této lekce nechá šéfy sekcí uvyknout mechanismu těchto pohybů; vojáci uvyknou snadnému a přesnému provádění pohybů, jež by si mohl stav cest při pochodu v cestovní koloně vynutit.

172. Dodržení výše předepsaných pravidel ke zúžení čela kolony podle okolností je tím snazší, že od šéfů sekce vyžaduje pouze nařídit provedení stejných pohybů, jež uvidí provádět v sekci, která pochoduje před nimi.

Obecné poznámky k cestovní koloně.

173. Ze všech lekcí, jež můžeme jednotkám dát, není důležitější ve své aplikaci než ta týkající se cestovní kolony; není-li výcvik postaven na správných zásadách, velmi často se stane, že tyl cestovní kolony bude muset běžet, aby obnovil správné rozchody, nebo čelo naopak zastavit, aby se připojil tyl; že kolona zaujímající příliš prostoru nebude schopna postavit se nepředvídanému útoku; že pochod bude trvat o několik hodin déle, než kdyby byl proveden ve správném pořádku; že jednotky budou pomíchané a že generál, který nebude moci vypočíst čas, který bude kolona potřebovat k překonání dané vzdálenosti, nebude schopen přesně kombinovat pochody kolon.

174. Běžný krok cestovní kolony po dobrých cestách a rovinném kraji musí být mezi osmdesáti pěti a devadesáti

kroky v minutě; tato rychlost může být snadno udržována v jakkoli hluboké koloně; ale při pochodu po cestách rozmoklých deštěm, po zorané zemi, na písčinách, nebo v horách bude rychlost okolo sedmdesáti šesti kroků v minutě; je na šéfovi kolony, aby jej podle okolností upravil; kolona jednoho pluku, nebo dokonce jedné brigády, bude moci snadno pochodovat rychlostí devadesáti až sta kroků v minutě, bude-li to nezbytné.

175. Nejjistějším prostředkem pro správný cestovní pochod je, aby kolona udržovala neustále stejnoměrný a pravidelný pohyb a aby, pokud si nějaká překážka vynutí zpomalení či zkrácení kroku jedné či několika podjednotek, se tyto ihned vrátili k původnímu kroku, jakmile to bude možné.

176. Podjednotka nesmí nikdy nechat příliš velký rozchod mezi sebou a předchodzí podjednotkou, někdy je však nezbytné nechat rozchody sevřít, aby nebyl zpomalen celkový pochod, jak bude vysvětleno.

177. Pokud například čelní podjednotky narazí na špatně průchozí místo, prudký kopec, nebo jakoukoli jinou překážku, která by ji donutila zkrátit krok, následující podjednotka kvůli tomu nesmí zpomalit, ani zkrátit krok, dokud nedojde na stejné místo, i kdyby bylo třeba se zcela sevřít na první podjednotku; třetí podjednotka musí dodržet stejné pravidlo vzhledem ke druhé; čtvrtá vzhledem ke třetí, a tak dále až k týlu kolony.

178. Kdyby namísto dodržení tohoto pravidla všechny podjednotky kolony zpomalily, nebo zkrátily krok současně s čelní podjednotkou, výsledkem by za předpokladu délky kolony 600 sáhů [1169 m] bylo, že poslední podjednotka by zpomalila svůj pochod 600 sáhů od překážky, a v nevyhnutelném důsledku toho by bylo třeba, aby čelní podjednotka pochodovala nadále zpomaleně či zkráceným krokem až na 600 sáhů za překážku; je snadné pochopit, nakolik by to zpomalovalo pochod kolony, pokud by měla narazit na podobné překážky často.

179. Pokud bychom se snažili neustále zachovávat přesné rozchody, stávalo by se také, že po zpomalení čelní podjednotky by si toho druhá povšimla až po jednom či dvou krocích, čímž by více či méně zmenšovala rozchod; stejná věc by se děla od druhé podjednotky ke třetí, od třetí ke

čtvrté, a tak dále, z čehož by následně vyplývala nutnost pochodovat na místě či zkráceným krokem více či méně dlouho, aby byl rozchod obnoven, což by v koloně vedlo k zastavování, trhavým pohybům či neustálému vlnění.

180. Těchto nedostatků se vyvarujeme, pokud každá podjednotka zachová stejný krok až do chvíle, kdy narazí na překážku a rozchody se pak obnoví samy zcela přirozeně, neboť každá podjednotka se vrátí k původnímu kroku ve chvíli, kdy mine překážku, zatímco následující podjednotka bude stále překážkou zdržována a bude nucena krátit krok; tím se stane, že první podjednotka kolony se vzdálí od druhé, a to úměrně k tomu, jak se druhá podjednotka nejprve na první sevřela; což nastane postupně v případě všech podjednotek a každá se po překonání překážky dostane do rozchodu, v němž má pochodovat od předchozí podjednotky.

181. Díky právě popsanému prostředku se kolona nikdy nemůže prodloužit; ale pokud narazí na svah, či kopec, stane se, že část kolony, která stoupá vzhůru, srazí své rozchody úměrně tomu, jak bude muset při výstupu zpomalit či zkrátit krok; a to tak, že kdyby byla nucena zpomalit svůj krok o šestinu, například, výsledkem by bylo, že by se této části kolony nedostávalo šestiny čela každé podjednotky pro zformování se do bitevní sestavy, zatímco část kolony pochodující ještě v rovině, nebo která již vystoupala do kopce, by své rozchody měla; pokud by se za těchto okolností musela kolona zformovat do bitevní sestavy čelem ke svému boku, každá z podjednotek, jež by mezi sebou neměly rozchod rovný šíři svého čela, nechají mimo linii jeden či více zástupů, podle toho, kolik jim bude chybět prostoru, což nebude mít žádnou nevýhodu, neboť nadpočetné zástupy každého batalionu mohou vytvořit jeden či dva pelotony, jež budou postaveny v záloze za svým batalionem, nebo jež užijeme k posílení částí linie, které by to potřebovaly.

182. Kdyby se namísto obracení do boku měla kolona zformovat do bitevní sestavy čelem vpřed či vzad, čím méně zabírá místa do hloubky, tím rychleji se linie zformuje; je tedy prokázáno, že zásada, jíž jsme ustavili výše, nabízí výhodu živějšího a méně únavného pochodu v koloně, aniž by ji vystavovala jakémukoli nebezpečí v případě útoku.

183. Pokaždé, když bude čelo kolony sestupovat ze svahu, musí zachovávat stejný krok, jakým pochoduje v rovině.

184. Když šéf kolony posoudí jako nezbytné nechat zrychlit či zpomalit krok, pošle k tomu rozkaz šéfům všech batalionů, který jim nařídí přizpůsobit se každý tomu, který předchází, a sám nechá neznatelně zpomalovat či zrychlovat krok čelního batalionu, dokud nebude takový, jaký šéf kolony považuje za nezbytný.

185. Je-li kolona tvořena více bataliony, šéf kolony nechá vždy jednoho pobočnicka v týlu kolony, aby jej vždy okamžitě informoval, bude-li mít týl kolony obtíže sledovat čelo.

186. Bude-li kolona pochodovat po pelotonech a pokud si nedostatek prostoru vynutí oddělení jen několika zástupů, šéfové pelotonů nechají převést pravé i levé zástupy vzad; ale bude-li nedostatek prostoru takový, že by bylo třeba zúžit čelo na polovinu, dají přednost rozkladu po sekcích.

187. Je třeba dát přednost vždy současnému rozkladu všech pelotonů batalionu; ale pro jejich zformování je lhostejné, bude-li se tento pohyb provádět současně, či postupně. V koloně po sekcích je také lepší nechat oddělit na povel šéfa batalionu potřebný počet zástupů současně, než se vstoupí do zúženého místa, bude-li předem známa šíře průchodu v jeho nejužším místě; pokud nedostatek prostoru donutí sekci přejít do pořadového kroku, musí dbát toho, aby postupovala stejnou rychlostí jako v cestovním kroku.

188. Sekce musí vždy dobře protáhnout krok při šikmém pochodu, ať už při rozkladu, nebo při formování pelotonu; stejně tak zástupy, jež budou převedeny vzad, nebo které se budou vracet do linie. Budou-li se pelotony rozkládat či formovat postupně, je velice důležité, aby žádná z podjednotek, zatímco bude předcházející podjednotka tento pohyb provádět, nezpomalovala či nezkracovala krok; bez toho by se kolona prodloužila.

189. Bylo prokázáno výše, že kolona nemůže pochodovat cestovním krokem s užším čelem než šest zástupů bez započtení šéfa sekce, aniž by se prodlužovala; kolona, jež by pochodovala cestovním krokem se třemi zástupy v čele bez započtení šéfa sekce, by zaujímala dvojnásobek prostoru, který zaujímá v bitevní sestavě, a kdyby byla nečekaně napadena, podstupovala by riziko porážky ještě než by se zformovala. Podle těchto úvah je třeba dát přednost, budeme-

li v blízkosti nepřítele, pochodu pořadovým krokem a v sevřených řadech, pokud cesta neumožňuje pochod se šesti zástupy v čele bez započtení šéfa sekce.

190. Pokud kolona narazí na tak úzký průchod, že by musela pochodovat po jednom či po dvou mužích v čele, šéf kolony musí nechat kolonu projít po jenom či po dvou zástupech; zástupy se musí následovat co nejbliže za sebou, aniž by ztrácely čas; sekce se zformují postupně, jak budou procházet; čelo kolony bude pochodovat vpřed, dokud mezi sebou a úzkým průchodem nebude mít vzdálenost nezbytnou pro celkovou délku sevřené kolony; zastaví se tam a vyčká, dokud neprojde průchodem týl kolony.

Č L Á N E K 3 .

Změna směru v koloně s celým rozchodem.

(Changement de direction en colonne avec distance entière.)

191. Chce-li šéf batalionu nechat změnit směr, dá k tomu rozkaz šéfovi první podjednotky kolony a osobně přejede na místo, kde má pohyb začít; postaví se tam, ať již má změna směru proběhnout na stranu krajníka, nebo na stranu opačnou, jak je znázorněno na *schématu XIV, fig. 1 a 2*, a zůstane v této pozici, dokud na jeho úroveň nedorazí poslední podjednotka jeho batalionu.

192. Krajník každé podjednotky bude směřovat tak, aby prošel před hlavou koně šéfa batalionu, když tam dorazí, šéf podjednotky nechá změnit směr podle povelů a zásad předepsaných ve škole pelotonu.

193. Bude-li kolona měnit směr na stranu opačnou od krajníka, šéf batalionu pozorně dohlédne na to, aby krajník každé podjednotky se při obratu nedostával vně ani do, ale aby prošel všemi body oblouku kružnice, který má opsat.

194. Pokaždé, když nový směr nenabídne vystupující nebo zřetelný bod, který by mohl posloužit jako orientační bod pro čelního krajníka, adjutant-major chvíli napřed přejde do tohoto směru na třicet či čtyřicet kroků [19,5–26 m] a první krajník si ihned po zatočení vybere dva body na zemi na přímé linii vycházející od něj a procházející mezi patami adjutant-majora, který k němu bude stát čelem; tento první krajník si bude vybírat nové body postupně tak, jak bude postupovat.

195. Adjutant dohlédne na to, aby krajníci směřovali na šéfa batalionu umístěného na bodu obratu tak, aby prošli těsně kolem hlavy jeho koně.

196. Bude-li kolona složena z více batalionů, šéf druhého batalionu se postaví na bod obratu ve chvíli, kdy jej šéf předchozího opustí, a tak dále od batalionu k batalionu až k týlu kolony; pouze adjutant-major prvního batalionu přejde na 30 či 40 kroků vpřed do nového směru, čelo každého dalšího batalionu bude sledovat stopu předchozího batalionu.

Poznámky ke změnám směru v koloně.

197. Prokázali jsme ve Škole pelotonu, jak je důležité, aby každá podjednotka provedla svou změnu směru přesně na stejném místě, jako podjednotka čelní, a dorazila na něj přímo; aby byl bod obratu vždy uvolněný proto, aby jednotka provádějící obrat nikdy zastavila pohyb následující podjednotky; a aby krajník každé podjednotky umístěný na straně vedení neprodužoval ani nezkracoval při zatáčení krok; čím je kolona hlubší, tím více je přísné dodržení tohoto pravidla nezbytné, neboť chyba jen málo citelná na čele kolony se stává nekonečně citelnou, kdyby se promítla až k týlu hluboké kolony, čemuž musí šéfové batalionu, adjutant-majoři a adjutanti předcházet s nejvyšší pečlivostí.

198. Půjde-li je o cvičení, šéf batalionu, místo aby se sám postavil na bod obratu, tam bude moci poslat směrnicka; ale je-li kolona složena z více batalionů, postaví se na toto místo osobně.

Č L Á N E K 4 .

*Změna směru v koloně s celým rozchodem
rychlým manévrem.*

(Changement de direction en colonne avec distance entière
par la prompte manœuvre.)

199. Změny směru rychlým manévrem spočívají v rychlém uvedení celé pochodující kolony do nového směru tím, že do něj podjednotky napochodují bočním pochodem namísto toho, aby pokračovaly v původním směru a měnily směr postupně na stejném místě jako čelní podjednotka.

200. Pokud tedy šéf batalionu chce, aby kolona s celým rozchodem pochodující po pelotonech a s pravým křídlem v čele, změnila směr rychlým manévrem, upozorní šéfa

prvního pelotony, aby nechal zatočit doleva a určí současně levému krajníkovi tohoto pelotonu bod vpředu, k němuž musí směřovat poté, kdy zatočí; v případě, že takový zřetelný bod, jenž by mohl jako orientační bod čelnímu krajníkovi sloužit, není k dispozici, vyšle adjutant-majora postavit se třicet či čtyřicet kroků [19,5–26 m] vpřed do nového směru (Sch. XIV, fig. 3.)

201. Čelní peloton zatočí doleva na povel svého šéfa a krajník tohoto pelotonu bude následně postupovat v novém směru tak, jak bylo určeno výše, odst. 194.

202. Jakmile budou alespoň dva pelotony v novém směru, šéf batalionu velí:

1. *Prompte manœuvre par le flanc droit.*
(rychlý manévra pravým bokem)
2. *Six derniers pelotons pas accéléré. = MARCHÉ.*
(šest posledních pelotonů zrychleným krokem, marš)

203. Na povel *marché* všechny pelotony, kromě těch, jež již pochodují v novém směru, provedou za pochodu vpravo v bok a přejdou do zrychleného kroku; pelotony vedené svým šéfem, který přejde vedle svého pravého krajníka, bude takto pochodovat bokem k novému směru a postupně se zařadí do kolony, přičemž se budou přibližovat k jejímu čelu tak dlouho, dokud budou pochodovat vpřed; a při nástupu do kolony budou postupovat rovnoběžně s pelotonem před sebou.

204. Postupně, jak každý šéf pelotonu dojde na úroveň levého krajníka pelotonů, jež jsou již zařazeny v koloně, zastaví se namíste a nechá svůj peloton postupovat po zástupech, přičemž dohlédne, aby pravý krajník, který jej vede, směřoval rovnoběžně s předchozím pelotonem; a jakmile levý krajník dojde na úroveň šéfa pelotonu, tento velí:

1. *Peloton. (pelotone)*
2. *HALTE. (stát)*
3. *FRONT. (čelo)*
4. *MARCHÉ. (marš)*
5. *Guide à gauche. (krajník vlevo)*

205. Tyto povely budou po sobě následovat rychle. Na druhý povel se peloton zastaví.

206. Na třetí se peloton obrátí čelem vpřed; šéf pelotonu ihned přejde na dva kroky [1,3 m] před střed pelotonu a levý krajník se urychleně postaví do směru předchozích krajníků.

207. Povel *marche* bude vysloven ve chvíli, kdy bude mít peloton správný rozchod (1); peloton svižně vyrazí krokem pelotonu před sebou; levý krajník půjde ve stopě krajníka před sebou.

208. Na pátý povel se peloton neznatelně sevře na svého levého krajníka, pokud by byly mezery mezi zástupy, a přizpůsobí se pochodu tohoto krajníka.

209. Šéf batalionu bude sledovat pohyb pelotonů pochodujících bokem; a pozorně dohlédne, aby se blížili k čelu kolony tak, aby při svém zařazování nebyly příliš v příliš velkých rozchodech; za tím účelem se musí každý peloton při nástupu do kolony sevřít na peloton před sebou.

210. Adjutant-major bude pochodovat na úrovni čelního krajníka, dohlédne, aby postupoval přesně ve směru, jenž mu bude určen a aby přímo následující krajník držel stejný směr.

211. Adjutant bude sledovat pohyb na úrovni posledních pelotonů.

212. Tento pohyb se bude v koloně s levým křídlem v čele provádět obrácenými prostředky.

Poznámky k rychlému manévru.

213. Je velice důležité, aby pelotony přicházející do kolony neztrácely své rozchody a právě proto jim bylo předepsáno přibližovat se stále k čelu kolony při bočním pochodu k novému směru a pochodovat zrychleným krokem, bez čehož by ztráta rozchodů byla nevyhnutelná; ze stejného důvodu bylo šéfům pelotonu vyslovit povely po zařazení do kolony rychle a zavelet *MARCHE* předtím, než je veleno *guide à gauche*.

(1) *Tento pohyb je velice náročný a vyžaduje rychlost a plynulost provedení; z toho důvodu (nejen) Tableaux synoptiques doporučují zastavení pelotonu a jeho obrácení čelem vpřed nahradit obratem vlevo či vpravo v bok za pochodu, povely peloton, HALTE a FRONT jsou tedy nahrazeny za jediný: peloton par le flanc gauche (droit). Peloton se vyrovná za pochodu podle svého krajníka na povel guide à gauche (droite); pozn. překl.*

214. Mohli bychom také, bude-li to posouzeno za vhodné, nechat nejprve oba čelní pelotony pochodovat bokem současně s pelotony následujícími a směřovat je tak, aby vešly přímo do nového směru, kde provedou *FRONT*, aby v něm nadále pokračovaly.

215. Kdyby chtěl šéf batalionu zastavit kolonu předtím, než všechny pelotony nastoupí do nového směru, zastaví na povel šéfa batalionu *HALTE* jen ty, jež by tam již byly; ty, jež postupují bokem se nezastaví, ale budou postupovat dále, blížít se za poslední peloton v novém směru a vstoupí do nového směru v rozchodu širě svého čela od pelotonu před sebou; zformují se následně do bitevní sestavy postupně tak, jak se zařadily do kolony, pokud čelní pelotony tento pohyb provedly.

Č L Á N E K 5 .

Zastavit kolonu.

(Arrêter la colonne.)

216. Kolona pochoduje, šéf batalionu ji chce zastavit a velí:

1. *Colonne. (kolono)*

2. *HALTE. (stát)*

217. Na povel *halte*, který bude zopakován šéfy pelotonu ve chvíli, kdy jej zaslechnou, se kolona zastaví; žádný krajník se již nebude hýbat, i kdyby nebyl ve správném rozchodu, nebo ve směru krajníků před sebou.

218. Kolona je zastavena, chce-li ji šéf batalionu zformovat do bitevní sestavy, přejde mírně před čelního krajníka a postaví se k němu čelem; tento a následující krajník pohlédnou na šéfa batalionu, aby se urychleně přizpůsobili směru, který jim určí.

219. Pokud šéf batalionu usoudí, že je nezbytné určit obecný směr krajníkům kolony, postaví první dva krajníky do směru, který bude chtít koloně dát a hned poté velí:

Guides à vos chefs de files. (krajníci na své šéfy zástupů)

220. Na tento povel se všichni následující krajníci v klidu postaví ve směru obou prvních, zaujmou mezi sebou prítom

přesné rozchody pelotonu; šéf batalionu se ujistí o správnosti směru a následně velí:

A gauche (nebo *à droite*) = *ALIGNEMENT*.
(*doleva/doprava vyrovnat*)

221. Na tento povel se každý peloton vyrovná sevřením na svého krajníka; šéfové pelotonu přejdou na dva kroky od krajníka, urychleně své pelotony vyrovnají, přičemž je budou řídit rovnoběžně s předchozím pelotonem, následně zavelí *FIXE* (*přímo hled*) a přejdou na své místo v koloně.

222. Pokud šéf batalionu neposoudí jako nezbytné dát krajníkům kolony obecný směr, omezí se na opravení postavení těch, kteří by byli příliš mimo směr povelom *guide de tel peloton* (nebo *tels pelotons*) *sortez*, nebo *rentrez* (*krajník toho/těch -číslo- pelotonu/ů vystoupit*, nebo *ustoupit*); na tento povel se označení krajníci postaví do směru, ostatní se nehýbají.

223. Pokud by hlavní krajníci pochodovali na boku kolony, šéf batalionu by po jejím zastavení přešel za praporečníka, ověřil si, že čelní hlavní krajník a praporečník jsou postaveni přesně na prodloužení obou bodů vpředu, k nimž mají směřovat, opravil by jejich postavení, kdyby tomu tak nebylo; adjutant by stejným způsobem zajistil postavení zadního hlavního krajníka, jakmile by to bylo provedeno, šéf batalionu zavelí:

1. *Guides sur la ligne*. (*krajníci na linii*)

224. Na tento povel přejde krajník umístěný na boku každého pelotonu na straně vedení na směrnici hlavních krajníků a postaví se čelem k čelu kolony; adjutant-major umístěný před a čelem k čelnímu hlavnímu krajníkovi a adjutant stojící za zadním hlavním krajníkem, urychleně krajníky pelotonů vyrovnají.

225. Šéf batalionu si ověří správný směr krajníků a velí:

2. *A gauche* (nebo *à droite*) = *ALIGNEMENT*.
(*doleva/doprava vyrovnat*)

226. Na tento povel se všechny pelotony sevrou na své krajníky a budou urychleně vyrovnány šéfy pelotonu, kteří se za tím účelem postaví na dva kroky od krajníka.

Poznámky.

227. Prostředky určené výše, odst. 219, k zadání obecného směru krajníkům kolony se hodí, pro kolonu s celými rozchody, jen o jednom či nejvýš dvou batalionech; je-li počet batalionů větší, šéf kolony nechá přejít prapor a hlavní krajníky každého batalionu do směru, který by chtěl koloně dát, jak bude vysvětleno dále, v kapitole o evolucioních linie.

Č L Á N E K 6 .

Sevření kolony na rozchod sekce, nebo do masy.
(*Serrer la colonne à distance de section ou en masse.*)

228. Batalion je v koloně po pelotonech s celým rozchodem, chce-li šéf batalionu sevřít kolonu na rozchod sekce, velí:

1. *A distance de section, serrez la colonne.*
(*na rozchod sekce sevřít kolonu*)
2. *MARCHE*. (*marš*)

229. Na povel *marche*, který bude zopakován všemi šéfy pelotonu, kromě čelního, se první peloton nebude hýbat, pokud kolona stojí na místě, a jeho šéf zavelí *à gauche* (nebo *à droite*) = *ALIGNEMENT* (*doleva/doprava vyrovnat*); ale pokud kolona pochoduje, šéf prvního pelotonu, na upozornění šéfa batalionu, velí:

1. *Peloton*. (*pelotone*)
2. *HALTE*. (*stát*)
3. *A gauche* (nebo *à droite*) = *ALIGNEMENT*.
(*doleva/doprava vyrovnat*)

230. Na povel *marche* šéfa batalionu všechny pelotony, s výjimkou čelního, vypochoďují, nebo pokračují v pochodu, a postupně, jak budou docházet na rozchod sekce od předchozího pelotonu, jejich šéfové je zastaví výše uvedenými povely.

231. Ve chvíli, kdy se každý peloton zastaví, levý krajník, má-li kolona v čele pravé křídlo, pravý krajník, je-li v čele křídlo levé, se postaví do směru krajníků před sebou; šéf pelotonu přejde vně tohoto krajníka a velí *à gauche* (nebo *à droite*) = *ALIGNEMENT* (*doleva/doprava vyrovnat*).

232. Peloton je vyrovnán, šéf pelotonu velí *FIXE* (*přímo hled'*) a přejde na dva kroky [1,3 m] před střed svého pelotonu.

233. O směr krajníků se nebudeme starat, dokud nebudou zastaveni; postačí, když bude každý sledovat stopu krajníka před sebou.

234. Šéf batalionu postavený na boku na straně vedení bude dohlížet na provádění pohybu a na to, aby šéfové pelotonu zastavovali své pelotony jeden od druhého v rozchodu sekce.

235. Adjutant-major přejde na několik kroků před čelní peloton, postaví se čelem ke krajníkovi na straně vedení a zajistí správné postavení následujících krajníků postupně tak, jak se každý z nich bude stavět do směru.

236. Adjutant bude sledovat pohyb na úrovni posledního krajníka.

237. K sevření do masy vysloví šéf batalionu stejné povely jako pro sevření na rozchod sekce, ale nahradí výrazem *en masse* (*do masy*) výraz *à distance de section* (*na rozchod sekce*).

238. Šéfové pelotonu se přizpůsobí všemu, co jim bylo předepsáno výše, ale zastaví své pelotony až ve vzdálenosti tří kroků [2 m] od pelotonu, který je před nimi; šikovatelé se sevrou na jeden krok [65 cm] od třetího řadu při vyrovnávání pelotonu.

Č L Á N E K 7 .

Pochod v koloně s rozchodem sekce, nebo v mase.

(*Marcher en colonne à distance de section ou en masse.*)

239. Kolona s rozchodem sekce či v mase stojí na místě, šéf batalionu ji uvede do pochodu povely předepsanými pro kolonu s celým rozchodem.

240. Prostředky pro směřování kolony budou stejné pro kolonu s rozchodem sekce i v mase jako pro kolonu s celým rozchodem s výjimkou hlavních krajníků.

241. Bude-li chtít šéf pelotonu zastavit pochodující kolonu s rozchodem sekce či v mase, vysloví povely předepsané pro kolonu s celým rozchodem; bude-li poté chtít dát obecný směr krajníkům kolony, užije za tím účelem výše určené povely, odst. 219.

242. V kolonách s rozchodem sekce či v mase budou šéfové pelotonu opakovat povely *MARCHE* a *HALTE* stejně jako v kolonách s celým rozchodem.

Č L Á N E K 8 .

Změna směru v koloně s rozchodem sekce.

(*Changement de direction en colonne à distance de section.*)

243. (Sch. XV, fig. 1.) Pochodující kolona s rozchodem sekce, jež má změnit směr na stranu krajníka, nebo na stranu opačnou, provede tento pohyb podle stejných povelů jako kolona s celým rozchodem až na to, že při změnách směru na stranu opačnou od krajníka musí pivot každého pelotonu dělat kroky v délce jedné stopy [32,5 cm] namísto šesti palců [16,2 cm]; bez toho by nebyl bod obratu opuštěn dostatečně včas, neboť rozchod mezi pelotony je o polovinu menší než v koloně s celým rozchodem, což vyžaduje, aby pivot prodloužil svůj krok úměrně tomu, aby nezastavil pochod následujícího pelotonu.

Č L Á N E K 9 .

Změna směru v mase (sevřené koloně).

(*Changement de direction en masse.*)

244. Bude-li mít kolona v mase provést změnu směru, bude zastavena, pokud pochoduje, a pohyb bude proveden bokem podjednotek následujícím způsobem.

245. (Sch. XV, fig. 2.) Batalion (*a*) má pravé křídlo v čele, šéf batalionu jej chce umístit na linii (*e b*), určí adjutant-majorovi strom (*b*), který má být pravým směrovým bodem; adjutant-major postaví ihned do nového směru dva krajníky (*e d*), vzdálené jeden od druhého o něco méně než na šíři čela první podjednotky, a z nichž první bude stát před pravým zástupem této podjednotky; toto provedeno, šéf batalionu velí:

1. *Changement de direction par le flanc droit.*

(*změna směru pravým bokem*)

2. *Bataillon = A DROITE.* (*batalione, vpravo v bok*)

3. *MARCHE.* (*marš*)

246. Na druhý povel provede kolona vpravo v bok a šéf každé podjednotky přejde vedle svého pravého krajníka.

247. Na povel *marche* podjednotky společně vypochoďují; pravý krajník čelní podjednotky bude od prvního kroku směřovat rovnoběžně se směrniky umístěnými napřed v novém směru; šéf podjednotky nebude pohyb následovat, ale nechá ji pochodovat po zástupech a jakmile jej přejde levý krajník, zavelí:

1. *Peloton* (nebo *division*). (*pelotone*, nebo *divize*)
2. *HALTE*. (*stát*)
3. *FRONT*. (*čelo*)
4. *A gauche* = *ALIGNEMENT*. (*doleva vyrovnat*)

248. Na čtvrtý povel podjednotka přistoupí k oběma krajníkům a bude urychleně svým šéfem vyrovnána.

249. Pravý krajník každé další podjednotky se přizpůsobí směru krajníka předchozího v pořadí kolony tak, aby do nového směru nastoupil rovnoběžně s předchozí podjednotkou a v rozchodu tří kroků [2 *m*] od jejího posledního řadu.

250. Každý šéf podjednotky se osobně zastaví, jakmile dojde na směrnicí levých krajníků podjednotek již stojících v novém směru, nechá svou podjednotku postupovat po zástupech a přizpůsobí se k jejímu zastavení a vyrovnání tomu, co bylo předepsáno výše, odst. 87 a 88.

251. (Sch. XV, fig. 2.) Pokud chce šéf batalionu namísto změny směru pravým bokem nechat tento pohyb provést levým bokem, aby kolonu dostal do směru kolmého k tomu, na němž právě stojí, určí adjutant-majorovi strom (*f*), který má být levým směrovým bodem; adjutant-major ihned umístí dva směrniky (*h g*) vzdálené jeden od druhého o něco méně než na šíři čela první podjednotky a z nichž první bude stát před levým zástupem této podjednotky; toto provedeno, šéf batalionu velí:

1. *Changement de direction par le flanc gauche*.
(*změna směru levým bokem*)
2. *Bataillon* = *A GAUCHE*. (*batalione, vlevo v bok*)
3. *MARCHE*. (*marš*)

252. Na druhý povel provedou všechny podjednotky vlevo v bok a šéfové podjednotek se postaví vedle svých levých krajníků.

253. Na povel *marche* podjednotky společně vypochoďují a budou vedeny svým šéfem.

254. Čelní podjednotka bude směřovat od svého prvního kroku (*kolmo na původní postavení*) a bude zastavena a vyrovnána, jak bylo předepsáno výše s tím rozdílem, že šéf této podjednotky ji povede až do chvíle, kdy bude levý krajník takřka na úrovni směrníka (*g*) a zastaví ji okamžik předtím, než tam dorazí; stejně tomu bude i ve všech následujících podjednotkách.

255. Šéf batalionu se postaví vždy na bok, kterým budou mít podjednotky pochodovat do nového směru a dohlédne na to, aby do něj každá podjednotka nastoupila rovnoběžně s čelní podjednotkou a v předepsaném rozchodu od předchozí podjednotky.

256. Adjutant-major se postaví vždy několik kroků před krajníka čelní podjednotky, čelem k němu, a pečlivě zajistí správné postavení ostatních krajníků postupně tak, jak budou přicházet na novou směrnicí.

257. Adjutant bude sledovat pohyb na úrovni poslední podjednotky.

Poznámky ke změnám směru v mase bokem podjednotek.

258. Aby bylo možné tento pohyb provést jednoduše a přesně, je nezbytné, aby čelní podjednotka zcela odkryla kolonu; takže pokud je pohyb prováděn pravým bokem, je třeba aby levý krajník této podjednotky došel alespoň na místo, kde stál pravý, aby každá další podjednotka musela projít nejméně šíři svého čela, aby se dostala do nového směru a aby levé křídlo každé podjednotky prošlo bodem, na němž stálo křídlo pravé; jedině tak celá podjednotka může být po povelu *HALTE* svého šéfa v rovnoběžném postavení s čelní podjednotkou.

259. Touto metodou lze dát sevřené koloně libovolný směr, ať ji tvoří jakýkoli počet batalionů.

260. (Sch. XV, fig. 2.) Kolona může být postavena v jakémkoli směru celého půlkruhu (*i, k, l*) a pokud provede protipochod, bude mít k dispozici druhý půlkruh (*m, n, o*), na němž bude rovněž moci zaujmout libovolný směr.

261. Nebude-li k dispozici strom (*b* či *f*), nebo jiný zřetelný bod, který by bylo možné užít, šéf batalionu postaví v novém směru oba směrníky osobně.

Č L Á N E K 1 0 .

Protipochod.
(*Contremarche.*)

262. Má-li kolona celý rozchod nebo rozchod sekce, protipochod bude proveden podle povelů a prostředky předepsanými ve Škole pelotonu; šéf batalionu jen nahradí výrazem *bataillon* výraz *peloton* a každý šéf pelotonu přidá k upozorňovacímu povelu *peloton*, který předchází povelu *HALTE*, označení *premier* (*první*), *second* (*druhý*), atd. podle čísla svého pelotonu.

263. Je-li kolona sevřená v mase, protipochod bude proveden následujícími povely a prostředky:

264. Předpokládáme, že kolona je zformována po divizích s pravým křídlem v čele, šéf batalionu velí:

1. *Contre-marche.* (*protipochodem*)
2. *Bataillon par le flanc droit.* (*batalione vpravo*)
3. (*A*) *DROITE.* (*v bok*)
4. *Divisions paires en avant.* (*sudé divize vpřed*)
5. *MARCHE.* (*marš*)

265. (Sch. XVI, fig. 1.) Na třetí povel provede celá kolona vpravo v bok, šéfové divize přejdou vedle svých pravých krajníků a levý krajník každé divize provede čelem vzad.

266. Na povel *marche* vypochoďují pravým bokem pouze sudé divize, aby odkryly liché divize; krajníci, kteří provedli čelem vzad se nebudou hýbat.

267. Jakmile poslední zástup pochodujících divizí odkryje pravého krajníka divizí stojících na místě, šéf batalionu velí:

6. *Divisions paires et impaires par file à gauche.*
(*sudé i liché divize po zástupech doleva*)
7. *MARCHE.* (*marš*)

268. Na povel *marche*, který bude proveden ve chvíli, kdy pochodující divize odkryjí divize stojící na místě, provedou

všechny divize batalionu současně protipochod a přizpůsobí se při tom tomu, co bylo předepsáno ve Škole pelotonu; ty, jež se vysunuly z kolony, budou pokračovat v pochodu, dokud se nevrátí na své místo v koloně.

269. Jakmile divize dorazí takřka na úroveň svého levého krajníka, šéf divize velí:

1. *Telle division* (nebo *grenadiers*).
(*ta -číslo- divize, nebo granátníci*)
2. *HALTE.* (*stát*)
3. *FRONT.* (*čelo*)

270. Každá divize se obrátí čelem vpřed, šéf divize přejde na dva kroky [1,3 m] od levého krajníka a velí:

4. *A droite = ALIGNEMENT.* (*doprava vyrovnat*)

271. Na tento povel se divize postaví na úroveň svého levého krajníka, šéf divize bude řídit její vyrovnání kolmo na linii krajníků; toto provedeno, zavelí *FIXE* (*přímo hled*) a přejde před střed své divize; levý krajník stojící na směrnici přejde na levé křídlo divize, projde přitom před prvním řadem, a bude nahrazen pravým krajníkem divize.

272. Protipochod s levým křídlem v čele bude proveden podle stejných zásad; v tomto případě, stejně jako v předchozím, to budou vždy sudé divize, jež budou vystupovat z kolony, aby provedly protipochod vně kolonu.

273. Je-li kolona namísto po divizích zformována po pelotonech, sudé pelotony vystoupí z kolony, aby provedly protipochod vně kolonu.

274. V prvním batalionu provedou granátníci stejný pohyb, jako sudé divize, ve druhém se přizpůsobí tomu, co je předepsáno pro liché divize.

275. Šéf batalionu stojící na boku kolony na straně vedení dohlédne na obecné provádění pohybu.

276. Protipochod je proveden, adjutant-major přejde k poslední divizi, jež se stala první, a adjutant k první divizi, jež se stala poslední.

Č L Á N E K 1 1 .

V sevřené koloně po pelotonech na místě, s pravým či levým křídlem v čele, zformovat divize.

(En colonne par peloton, en masse de pied ferme, la droite ou la gauche en tête, former les divisions.)

277. Kolona je v mase (*sevřená*), pravé křídlo v čele, na místě; šéf batalionu chce nechat zformovat divize, velí: (Sch. XVI, fig. 2.)

1. *Formez les divisions.* (divize zformovat)
2. *Pelotons pairs par le flanc gauche.*
(sudé pelotony vlevo)
3. (A) *GAUCHE.* (v bok)
4. *MARCHE.* (marš)

278. Na třetí povel všechny sudé pelotony provedou vlevo v bok a šéfové těchto pelotonů přejdou vedle svých levých krajníků.

279. Liché pelotony a jejich šéfové se nebudou hýbat, ale praví a leví krajníci těchto pelotonů se postaví před zástup, který je vedle nich, obrátí se oba čelem doprava a opřou zlehka svou pravou paži proti hrudi muže prvního řadu tohoto zástupu, aby vytyčili směr.

280. Na povel *marche* vypochoďují pouze sudé pelotony; šéfové těchto pelotonů nebudou pohyb následovat, ale nechají je postupovat po zástupech; a jakmile je peloton takřka mine, zavelí:

1. *Peloton.* (pelotone)
2. *HALTE.* (stát)
3. *FRONT.* (čelo)

281. Šéfové sudých pelotonů vysloví tento poslední povel, předou sami vedle levého muže prvního řadu prvního pelotonu své divize a řádně se s prvním řadem tohoto pelotonu vyrovnají.

282. Levý krajník druhých pelotonů přejde současně před jeden z posledních tří zástupů levého křídla svého pelotonu, provede vpravo v bok a řádně se vyrovná s oběma krajníky prvního pelotonu své divize.

283. Když je levý krajník každého druhého pelotonu takto postaven, šéf pelotonu velí:

A droite = ALIGNEMENT. (doprava vyrovnat)

284. Druhý peloton se vyrovná s prvním; muž prvního řadu, který stojí na úrovni levého krajníka, aniž by vystoupil ze svého řadu, opře zlehka svou hruď proti pravé paži tohoto krajníka a šéf druhého pelotonu bude řídit vyrovnání pelotonu na tohoto muže; jakmile je vyrovnání zajištěno, šéfové druhých pelotonů zavelí *FIXE (přímo hled)*, ale nepřesunou se před střed svých pelotonů.

285. Šéf batalionu uvidí zformované divize a velí:

Guides = A VOS PLACES. (krajníci na svá místa)

286. Na tento povel krajníci urychleně zaujmou svá místa; leví krajník prvních pelotonů projde zástupem šéfa druhého pelotonu, který ustoupí, stejně jako zastupující poddůstojník, aby jej nechal projít.

287. Na stejný povel přejdou šéfové prvních pelotonů, kteří zůstali před středem svého pelotonu, na dva kroky [1,3 m] před střed svých divizí.

288. Tento pohyb s levým křídlem v čele bude proveden obrácenými prostředky; první pelotony se přizpůsobí tomu, co je výše předepsáno pro druhé pelotony, a krajníci postavení před levým a pravým zástupem druhých pelotonů provedou vlevo v bok. Na povel *guides à VOS PLACES* šéfa batalionu zaujmou pravý krajník a šéf druhých pelotonů svá místa ve středu divize, v prvním a třetím řadu, a šéf divize, který stojí na místě, které má zaujmout šéf druhého pelotonu, přejde na dva kroky [1,3 m] před střed divize.

289. Šéf batalionu stojící na boku kolony na straně vedení bude dohlížet na provedení pohybu.

290. Je-li kolona namísto v mase s plným rozchodem či s rozchodem sekce, šéfové druhých pelotonů po povelu *FRONT* přejdou před střed svých pelotonů a velí, je-li v čele pravé křídlo:

1. *Peloton en avant.* (pelotone vpřed)
2. *Guide à droite.* (krajník vpravo)
3. *MARCHE.* (marš)

291. Pravý krajník každého pelotonu bude směřovat tak, aby došel vedle levého muže prvního pelotonu své divize; když druhé pelotony dojdou na úroveň třetího řadu prvního

pelotonu své divize, budou zastaveny svými šéfy, kteří zavelí:

1. *Peloton. (pelotone)*
2. *HALTE. (stát)*
3. *A droite = ALIGNEMENT. (doprava vyrovnat)*

292. Na povel *HALTE* se šéfové a leví krajníci druhých pelotonů postaví, jak jim bylo předepsáno výše, odst. 281 a 282.

Poznámky k pohybu zformování divizí na místě.

293. Tento pohyb může být považován za základ všech rozvíjení, vynasnažíme se tedy o jeho co nejpřesnější provádění.

294. Pokud při bočním pochodu druhého pelotonu nedodržíme délku kroku, po povelu *front* budou mezi zástupy mezery.

295. Pokud šéf pelotonu svůj peloton zastaví příliš brzy, bude mu chybět prostor k jeho ohrazení a zástupy, jež nebudou odkryty, budou nuceny tlačit se ven, aby se mohly umístit na linii.

296. Když jej zastaví příliš pozdě, peloton se bude muset přivítit doprava při vyrovnávání a při rozvinování kolony by se jedna i druhá chyba promítla na následující pelotony.

297. Pokaždé, když krajník podjednotky přejde před svou podjednotku, aby vytyčil směr, pečlivě se postaví na úroveň jednoho ze tří vnějších řadů své vyrovnané podjednotky; kdyby se postavil ve větší vzdálenosti tak, že by nebyl na úrovni žádného zástupu své podjednotky, šéf podjednotky by neměl zajištěný bod, podle něhož by řídil vyrovnání.

Č T V R T Á Č Á S T .

Různé způsoby přechodu z kolony do bitevní sestavy.
(Les différentes manières de passer de l'ordre en colonne à l'ordre de bataille.)

P R V N Í Č L Á N E K .

Způsob určení bitevní linie.
(Manière de déterminer la ligne de bataille.)

298. Bitevní linii lze určit třemi způsoby.

299. 1°. Umístěním dvou směrniců ve směru, který chceme linii dát.

300. 2°. Postavením se na bod, o nějž chceme opřít jedno z křídel linie, a následným výběrem druhého bodu opačnému křídlu k určení bitevní linie.

301. 3°. Výběrem směrových bodů obou křídel a následným určením, pomocí spojovacích bodů, přímé linie mezi těmito dvěma body, jež mohou někdy být mimo dosah, nebo nedostupné.

302. V prvním případě adjutant pověřený stanovením bitevní linie postaví oba krajníky čtyřicet či padesát kroků [26–32,5 m] jeden od druhého ve směru, jenž mu bude určen; vytvoří základnu pro obecné vyrovnání.

303. Ve druhém případě určíme adjutantovi opěrný bod, kam se musí postavit, a směrový bod pro opačné křídlu; adjutant ihned přejde na opěrný bod a postaví dva směrniců, vzdálené jeden od druhého o něco méně než na šíři čela první podjednotky kolony, do směru, který mu bude určen; první z těchto směrniců bude postaven na opěrný bod.

304. Ve třetím případě, kde jsou oba směrové body pro obě křídla dány, určíme přímou linii mezi nimi následujícím způsobem.

305. (Sch. XVI, fig. 3.) Užijeme k tomu dva směrniců nebo adjutanty (*a*) a (*b*).

306. Danými body jsou zvonice (*d*) vpravo a strom (*c*) vlevo, směrnic (*a*) se zastaví, zatímco druhý (*b*) přejde na určitou vzdálenost od něj směrem doprava a vyrovná se na směrnic (*a*) a strom (*c*).

307. Oba směrnicí následně vypochoďují a provádějí pohyb jako při obratu doleva, jehož je strom (*c*) pivotem; směrnic (*b*), který bude v průběhu celého pohybu podřízený

směrníkovi (*a*), se bude neustále držet vyrovnaný s ním a se stromem (*c*).

308. Směrník (*b*) se přesně přizpůsobí pohybu směrníka (*a*) tak, že ten mu bude zakrývat strom (*c*), a ve chvíli, kdy on sám zakryje zvonici (*d*), budou oba na linii (*c*) (*d*) a spojovací body budou nalezeny.

310. Oba směrníci se zastaví a postaví se k sobě čelem; a kdyby nastala při provádění pohybu nějaká nepřesnost, směrník (*a*) ji bude moci velmi rychle opravit následujícím způsobem.

311. Za předpokladu, že směrník (*a*) spatří zvonici (*d*) nalevo, posune se mírně doleva; směrník (*b*), neustále nucen se vyrovnávat se směrníkem (*a*) a stromem (*c*) bude tento pohyb směrníka (*a*) následovat a brzy mu zvonici (*d*) zakryje.

312. Kdyby naopak směrník (*a*) spatřil zvonici (*d*) napravo, posune se mírně doprava, dokud mu ji směrník (*b*), který bude pohyb následovat, nezakryje.

313. Oba spojovací body jsou tak nalezeny, bitevní linie je určena.

Č L Á N E K 2 .

Různé způsoby formování kolony s celým rozchodem, s pravým i levým křídlem v čele, na bitevní linii.

(Différentes manières de former la colonne avec distance entière, la droite ou la gauche en tête, sur la ligne de bataille.)

1°. Doleva (nebo doprava)	} do bitevní sestavy.
2°. Na pravé (nebo levé) křídlo	
3°. Vpřed	
4°. Čelem vzad	

1°.

Kolona s celým rozchodem a pravým křídlem v čele, doleva do bitevní sestavy.

(Colonne à distance entière, la droite en tête, à gauche en bataille.)

314. Předpokládáme, že kolona je zastavena; šéf batalionu se ujistí o správném postavení krajníků, jak bylo předepsáno dříve, a velí:

1. *A gauche en bataille. (doleva do bitevní sestavy)*

2. MARCHE. (marš)

315. Na první povel přejde pravý krajník čelního pelotonu na směrnici levých krajníků kolony, postaví se k nim čelem tak, aby stál na úrovni jednoho ze tří prvních zástupů pravého křídla svého pelotonu v bitevní sestavě; dohlédne na to adjutant-major.

316. Na povel *marche*, svižně zopakovaný šéfy pelotonu, provede levý muž prvního řadu každého pelotonu vlevo v bok a lehce se opřed hrudí o pravou paži svého krajníka; pelotony provedou obrat podle zásad obrátu na místě a přizpůsobí se tomu, co bylo předepsáno ve Škole pelotonu, odst. 164. Každý šéf pelotonu se otočí čelem ke svému pelotonu, aby dohlížel na provádění pohybu; jakmile pravé křídlo pelotonu dorazí na dva kroky [1,3 m] od bitevní linie, velí:

1. *Peloton. (pelotone)*

2. *HALTE. (stát)*

317. Peloton je zastaven, šéf pelotonu přejde na linii vedle levého muže pelotonu umístěného napravo od jeho, správně se vyrovná a velí

3. *A droite = ALIGNEMENT. (doprava vyrovnat)*

318. Na tento povel se peloton postaví mezi šéfa pelotonu a levého muže prvního řadu, šéf pelotonu bude řídit vyrovnání na tohoto muže vlevo; muž na pravém křídle čelního pelotonu, který je na úrovni pravého krajníka tohoto pelotonu, jenž přešel na směrnici levých krajníků kolony, se zlehka opře hrudí o levou paži svého krajníka.

319. Každý šéf pelotonu vyrovná svůj peloton a velí *FIXE (přímo hled)*, šéf batalionu následně velí:

Guides = A VOS PLACES. (krajníci na svá místa)

320. Na tento povel se krajníci postaví na svá místa v bitevní sestavě, každý projde nejbližším zástupem šéfa pelotonu, který ustoupí, stejně jako zastupující poddůstojník, aby nechal krajníka projít; šéf batalionu přejde na pravé křídlo, aby si ověřil vyrovnanost a nechá ji opravit, bude-li to třeba, šéfy pelotonu.

321. Když se budou pelotony formovat do bitevní sestavy, šikovatelé se postaví přesně dva kroky [1,3 m] za poslední řad, což dostatečně zajistí jejich vyrovnání.

322. Batalion je správně vyrovnaný; je-li součástí linie více batalionů, šéf batalionu, adjutant-major a adjutant přejdou na svá místa v bitevní sestavě; ale když půjde jen o výcvik, budou moci přejít kamkoli, kde bude jejich přítomnost nezbytná; tato zásada bude platit obecně pro všechna formování do bitevní linie.

323. Pokud měla kolona levé křídlo v čele, zformuje se *doprava do bitevní sestavy* podle stejných zásad; levý krajník osmého pelotonu provede na první povel to, co byli předepsáno výše, odst. 315, pravému krajníkovi čelního pelotonu.

Inverze.
(Inversion.)

324. Šéf batalionu bude občas předpokládat nezbytnost postavit se čelem k boku opačném od směrnice, a bude tento pohyb chtít provést nejkratším pohybem, má-li kolona pravé křídlo v čele, velí:

1. *Par inversion, à droite en bataille.*
(inverzí, doprava do bitevní sestavy)
2. *Bataillon, guides à droite.* (batalione, krajníci vpravo)

325. Na první povel se adjutant-major postaví mírně před a čelem k pravému krajníkovi první podjednotky; adjutant se postaví stejně mírně za pravého krajníka poslední; levý krajník první podjednotky současně přejde na směrnici a postaví se čelem k pravému krajníkovi kolony, jak bylo předepsáno výše, odst. 315.

326. Na druhý povel adjutant-major a adjutant vyrovnají co nejrychleji pravé krajníky kolony.

327. Šéf batalionu následně velí:

3. *MARCHE.* (marš)

328. Na tento povel pravý muž prvního řadu každé podjednotky provede vpravo v bok a lehce opře svou hrud' o levou paži krajníka své podjednotky; batalion se zformuje doprava do bitevní sestavy podle předepsaných zásad; toto provedeno, šéf batalionu velí:

Guides = A VOS PLACES. (krajníci na svá místa)

2°.

*Kolona s celým rozchodem a pravým křídlem v čele,
na pravé křídlo do bitevní sestavy.*

(Colonne avec distance entière, la droite en tête,
sur la droite en bataille.)

329. (Sch. XVII, fig. 1.) Kolona s celým rozchodem s pravým křídlem v čele se má zformovat na pravé křídlo do bitevní sestavy, šéf batalionu určí předem adjutantovi bod, o který chce opřít své pravé křídlo a směrový bod levého křídla, adjutant si vezme dva směrníky a umístí je na směrnici, jež mu byla určena, následujícím způsobem.

330. První bude umístěn na opěrném bodě a vyznačí místo, o něž se má opřít pravý muž prvního řadu čelního pelotonu; druhý ten, o něž se má opřít jeden ze tří posledních zástupů levého křídla stejného pelotonu; budou postaveni tak, že zformovanému batalionu nastaví pravé rameno.

331. Čelo kolony dojde takřka na úroveň bodu, o něžž chce šéf batalionu opřít své pravé křídlo, šéf batalionu velí:

1. *Sur la droite en bataille.*
(na pravé křídlo do bitevní sestavy)
2. *Bataillon, guides à droite.* (batalione, krajníci vpravo)

332. Na druhý povel bude batalion nadále řízen zprava, pravý krajník čelní podjednotky bude pochodovat přímo před sebe až do bodu, kde má podjednotka zatočit doprava.

333. Následující krajníci budou pochodovat každý ve stopě krajníka, který jde před nimi.

334. Čelní podjednotka dojde takřka na úroveň prvního směrníka, šéf podjednotky velí:

Tournez à droite. (doprava zatočit)

A jakmile bude podjednotka přesně na úrovni tohoto směrníka, velí:

MARCHE. (marš)

335. Na povel *marche* zatočí podjednotka doprava podle zásad konverzí na stranu krajníka a praví krajník bude směřovat tak, aby voják vedle něho došel přesně k pravému

směrníkovi; šéf podjednotky bude pochodovat dva kroky před středem své podjednotky.

336. Podjednotka dojde před oba směrníky, její šéf velí:

1. *Peloton. (pelotone)*

2. *HALTE. (stát)*

3. *A droite = ALIGNEMENT. (doprava vyrovnat)*

337. Na druhý povel podjednotka zastaví.

338. Na třetí povel se podjednotka vyrovná, oba muži stojící proti krajníkům, se zlehka opřou o jejich pravou paži; levý krajník se vrátí na své místo šikovatele a šéf podjednotky přejde na pravé křídlo svého prvního řadu, zajistí jeho vyrovnání na oba muže stojící proti krajníkům, což bude dodržovat ve všech následujících formováních.

339. Druhá podjednotka bude pokračovat v přímém pochodu a jakmile dojde na úroveň levého křídla první podjednotky, zatočí na výše uvedený povel svého šéfa doprava a postoupí na bitevní linii, její pravý krajník bude směřovat tak, aby došel vedle levého muže první podjednotky, a šéf podjednotky bude pochodovat dva kroky před středem podjednotky.

340. Jakmile podjednotka dojde na dva kroky od bitevní linie, její šéf ji zastaví výše předepsanými povely, postaví se vedle levého muže první podjednotky a vyrovná se s prvním řadem této podjednotky.

341. Levý krajník současně přejde před jeden ze tří zástupů levého křídla své podjednotky, postaví se čelem doprava a přesně na směrnici obou směrníků první podjednotky.

342. Šéf druhé podjednotky následně velí:

A droite = ALIGNEMENT. (doprava vyrovnat)

343. Druhá podjednotka postoupí na linii; šéf pelotonu bude řídit její vyrovnání na muže prvního řadu, který se opřel o levého krajníka pelotonu.

344. Následující podjednotky se pak zformují jedna za druhou na bitevní linii a přizpůsobí se přitom tomu, co je předepsáno pro druhou podjednotku, a jakmile bude celý batalion správně postaven, šéf batalionu zavěsí:

Guides = A VOS PLACES. (krajníci na svá místa)

345. Na tento povel se krajníci vrátí na svá místa v bitevní sestavě a směrníci stojící před první podjednotkou se stáhnou; bude tomu tak po každém formování do bitevní sestavy; krajníci projdou vždy zástupem šéfa pelotonu, který je jim nejbližší.

346. Šéf batalionu bude sledovat formování, bude postupovat před bitevní linií a bude vždy na úrovni podjednotky, která bude zatáčet, aby na tuto linii postoupila; odtud nejlépe uvidí a nechá opravit chybu povelu, který by byl vysloven příliš brzy či pozdě podle předchozí podjednotky.

347. Adjutant-major co nejpečlivěji zajistí správný směr krajníků tak, jak budou docházet na bitevní linii; postaví se za tím účelem několik kroků za nimi na tuto linii; tato zásada bude platit pro následující formování obecně.

348. Kolona s levým křídlem v čele se bude formovat na levé křídlo do bitevní sestavy podle obrácených povelů a prostředků. Pro vyrovnání svých podjednotek přejdou jejich šéfové na levé křídlo, a na povel *guides = A VOS PLACES* přejdou na svá místa v bitevní sestavě; bude tomu tak vždy, když se bude kolona s levým křídlem v čele formovat do bitevní sestavy.

Poznámky k formování na pravé (nebo na levé) křídlo do bitevní sestavy.

349. Aby mohl tento pohyb být proveden s nejvyšší pravidelností, bude výhodné stanovit bitevní linii tak, aby každý peloton po zatočení měl k dosažení této linie udělat alespoň čtyři kroky.

350. V začátcích výcviku stanovíme bitevní linii v rovnoběžném, či takřka rovnoběžném směru se směrem pochodu kolony; ale jakmile šéfové pelotonu a krajníci pochopí mechanismus tohoto pohybu, šéf batalionu bude běžněji vybírat šikmé směry, aby tak bataliony uvykly formování v jakémkoli směru.

351. Svírá-li směr bitevní linie se směrnicí pochodu kolony (*d e*) citelnější úhel, šéf batalionu určí krajníkovi čelní podjednotky, než bude pohyb zahájen, vpředu ležící bod (*f*) (Sch. XVII, fig. 1.) ve směru víceméně rovnoběžném s bitevní linií; čelní krajník se ihned vydá směrem k tomuto

bodu a podjednotka se přizpůsobí jeho pohybu na povel, nebo na upozornění svého šéfa, jak si to vyžádá změna směru; každá následující podjednotka provede stejný pohyb, jak budou přicházet na místo, kde jej provedla čelní podjednotka; díky tomu budou mít všechny podjednotky kolony přicházející na bod, kde mají zatočit k nástupu na bitevní linii, po zatočení zhruba stejný počet kroků, aby se na ni dostaly.

352. Šéfové podjednotek musí při stavění se na bitevní linii dbát toho, aby neveleli povel *alignement*, dokud nebude správné postavení jejich krajníka zajištěno adjutant-majorom; tato zásada bude obecně platit i pro následující formování.

3°.

Kolona s celým rozchodem a pravým křídlem v čele, vpřed do bitevní sestavy.

(Colonne avec distance entière, la droite en tête, en avant en bataille.)

353. Předpokládáme kolonu s pravým křídlem v čele blížící se zpoza pravého křídla k bitevní linii, na níž ji bude šéf batalionu chtít zformovat do bitevní sestavy; určí s mírným předstihem adjutantovi bod, o nějž bude chtít opřít své pravé křídlo, a také směrový bod levého křídla; adjutant ihned umístí dva směrníky na směrnici, jež je mu určena, jak bylo předepsáno pro formování na pravé křídlo do bitevní sestavy, č. 330.

354. Čelo kolony dojde zhruba na vzdálenost pelotonu od obou směrníků postavených na linii, šéf batalionu zastaví kolonu, a přikáže šéfovi první podjednotky, aby ji přesunul k oběma směrníkům, jakmile je to provedeno, šéf batalionu velí:

1. *En avant en bataille.* (vpřed do bitevní sestavy)
2. *Bataillon, guides à droite.* (batalione, krajníci vpravo)
3. *Par peloton, demi-à-gauche.*
(po pelotonech, napůl doleva)
4. *MARCHE.* (marš)

355. (Sch. XVII, fig. 2) Na povel *marche* všechny pelotony, s výjimkou toho, který stojí na bitevní linii,

provedou obrat doleva s pevným pivotem; a ve chvíli, kdy šéf batalionu usoudí, že jsou dostatečně obrácené, podle směru bitevní linie, velí:

1. *En avant.* (vpřed)
2. *MARCHE.* (marš)

356. Na povel *marche* pravý krajník pelotonu, který je nejbližší bitevní linii, přestane zatáčet a bude směřovat přímo před sebe.

357. Na stejný povel pravý krajník následujícího pelotonu rovněž přestane zatáčet, bude směřovat přímo vpřed, a bude sledovat zástup předchozího pelotonu, který bude na jeho úrovni, až dokud tento peloton nezatočí doprava, aby napochodoval přímo na bitevní linii; tento krajník přestane sledovat zástup, který byl před ním, a bude pokračovat v přímém pochodu.

358. Pravý krajník každého následujícího pelotonu se bude řídit tím, co bylo právě předepsáno pro krajníka druhého pelotonu.

359. V okamžiku, kdy pravý krajník každého pelotonu dojde na úroveň levého zástupu pelotonu, který má ten jeho přímo předcházet na bitevní linii, šéf pelotonu velí:

1. *Tournez à droite.* (doprava zatočit)
2. *MARCHE.* (marš)

360. Tyto dva povely budou provedeny, jak bylo předepsáno výše pro formování *na pravé křídlo do bitevní sestavy*.

361. Každý peloton bude zastaven svým šéfem dva kroky od bitevní linie; levý krajník se ihned na tuto linii postaví, na úroveň jednoho ze tří zástupů levého křídla svého pelotonu, a adjutant-major zajistí jeho správné postavení; toto je provedeno, šéf pelotonu se postaví vedle levého muže pelotonu na svém pravém křídle a velí:

A droite = ALIGNEMENT. (doprava vyrovnat)

362. Formování je dokončené, šéf batalionu velí:

Guides = A VOS PLACES. (krajníci na svá místa)

363. Toto formování bude provedeno v koloně s levým křídlem v čele obrácenými povely a postupy.

364. Šéf batalionu a adjutant-major budou v tomto formování plnit stejné funkce, jaké byly předepsány v předchozím článku.

Poznámky k formování kolony s celým rozchodem vpřed do bitevní sestavy.

365. Přesnost tohoto pohybu záleží na směru, kterým budou pochodovat pelotony ve chvíli, kdy šéf batalionu velí *en avant*, *MARCHE*; šéf batalionu se rozhodne pro okamžik vyslovení druhého povelu, přičemž dodrží, že je-li směr bitevní linie se směrem kolony v pravém či takřka pravém úhlu, pelotony musí provést polovinu čtvrt obratu, a čím bude úhel obou směrů ostřejší, tím více budou muset obracet, než vyrazí vpřed.

366. (Sch. XVII, fig. 2.) Je velmi důležité, aby každý peloton při nástupu k bitevní linii zatočil přesně na bodě (*e*) na úrovni místa, kam na tuto linii nastoupí jeho šéf. Pokud by peloton zatočil příliš brzy, byl by částečně zakryt tím, který se zformoval na bitevní linii před ním; kdyby zatočil příliš pozdě, přešel by bok pelotonu, o nějž by se měl opřít, a byl by nucen k napravení této chyby postupovat při nástupu na linii šikmo. V obou případech se chyba jednoho pelotonu může promítnout postupně až k poslednímu.

367. Krajník každého pelotonu musí pečlivě zatočit tak, aby jeho peloton došel na bitevní linii přímo.

368. Kdyby byl úhel svíraný bitevní linií a původním směrem pochodu kolony tak ostrý, že by podjednotky bližící se k místu, jež mají zaujmout na bitevní linii, byly takřka rovnoběžné s touto linií, šéfové podjednotek by nevěleli *tournez à droite* (nebo *à gauche*); pouze by svou podjednotku zastavili dva kroky od linie a v tomto postavení by zaveleli *à droite* (nebo *à gauche*) = *ALIGNEMENT*.

369. Kdyby byl naopak úhel svíraný bitevní linií a původním směrem pochodu kolony citelně více otevřený než úhel pravý, formování by nebylo provedeno pohybem *vpřed do bitevní sestavy*, ale *na pravé* (nebo *levé*) *křídlo do bitevní sestavy*, a podle zásad předepsaných pro toto formování.

370. Kdyby nějaký peloton narazil na překážku, jež by mu vadila v přímém pochodu, provedl by za pochodu *vpravo*

(nebo *vlevo*) *v bok* a sledoval by bok pelotonu před sebou; za překážkou by se zformoval do linie na povel svého šéfa.

4°.

Kolona s celým rozchodem a pravým křídlem v čele, čelem vzad do bitevní sestavy.
(Colonne avec distance entière, la droite en tête, face en arrière en bataille.)

371. Předpokládáme kolonu s pravým křídlem v čele přicházející zepředu k pravému křídlu linie, na níž ji bude šéf batalionu chtít zformovat do bitevní sestavy; určí s mírným předstihem adjutantovi bod, o nějž bude chtít opřít své pravé křídlo, a také směrový bod levého křídla; adjutant ihned umístí dva směrníky na směrnicí, jež je mu určena, jak bylo předepsáno pro formování na pravé křídlo do bitevní sestavy.

372. Čelo kolony se dostane zhruba na vzdálenost pelotonu od obou směrnicí stojících na linii, šéf batalionu zastaví kolonu a nařídí šéfovi první podjednotky, aby ji umístil čelem vzad, za a u obou směrnicí; podjednotka provede na povel svého šéfa *vpravo v bok* a následně *po zástupech doleva* (*par file à gauche*), projde bitevní linií; jakmile ji první zástup přejde o dva kroky, znovu zatočí *po zástupech doleva*, aby se nasunula za oba směrníky, jakmile tam dorazí, její šéf ji zastaví, nechá provést *front* a vyrovná ji doprava.

373. V této pozici je čelní podjednotka čelem ke koloně, a jakmile je tak postavena, šéf batalionu velí:

1. *Face en arrière en bataille.*
(*čelem vzad do bitevní sestavy*)
2. *Bataillon, par le flanc droit.* (*batalione, vpravo*)
3. (*A*) *DROITE.* (*v bok*)
4. *MARCHE.* (*marš*)

374. Na třetí povel provedou všechny pelotony s výjimkou toho, který je již postaven na bitevní linii, *vpravo v bok*, a šéfové pelotonu se postaví vedle svých pravých krajníků.

375. (Sch. XVIII, fig. 1.) Na povel *marche* všechny pelotony, které provedly *vpravo v bok*, vypochoďují; levý krajník (*e*) pelotonu, který je nejbližší bitevní linii se ihned

odpojí, aby tuto linii vytyčil; postaví se tam tak, jak bylo předepsáno výše pro jednotlivá formování, a určí tak šéfovi svého pelotonu přibližný bod, kudy má projít bitevní linií, přejít ji o dva kroky a následně zatočit po zástupech doleva tak, aby svůj peloton směřoval rovnoběžně s touto linií, jako u (f).

376. Jakmile první zástup tohoto pelotonu dojde k levému zástupu pelotonu, který je již zformován na bitevní linii, šéf pelotonu velí:

1. *Peloton. (pelotone)*
2. *HALTE. (stát)*
3. *FRONT. (čelo)*
4. *A droite = ALIGNEMENT. (doprava vyrovnat)*

377. První povel bude vysloven dva kroky před tím, než peloton dojde na místo, kde se má zastavit.

378. Na druhý povel se peloton zastaví a otevřely-li se v zástupech mezery, okamžitě budou sevřeny na správný rozchod.

379. Po provedení třetího povelu se šéf pelotonu ihned postaví vedle levého muže pelotonu po své pravici a vyrovná se s prvním řadem tohoto pelotonu.

380. Čtvrtý povel bude proveden, jak bylo předepsáno výše, č. 343.

381. Všechny následující pelotony se přesunou tak, jak bylo právě předepsáno, na bitevní linii, každý z nich se bude řídit tím, který na tuto linii nastoupil před ním; leví krajníci (e) se budou odpojovat postupně tak, jak se jejich pelotony dostanou na zhruba dvanáct kroků od bitevní linie, a postaví se tam tak, aby byli na úrovni jednoho ze tří krajních levých zástupů svého pelotonu v bitevní sestavě.

382. Formování je dokončeno a šéf batalionu velí:

Guides = A VOS PLACES. (krajníci na svá místa)

383. Toto formování bude provedeno v koloně s levým křídlem v čele obrácenými povely a postupy.

384. Šéf batalionu a adjutant-major budou v těchto formováních plnit stejné funkce, jaké byly předepsány pro formování na pravé křídlo do bitevní sestavy.

*Poznámka k formování kolony s celým rozchodem
čelem vzad do bitevní sestavy.*

385. Když pelotony postupují k bitevní linii, je třeba, aby šéfové, kteří je vedou, řídili jejich pochod tak, aby tuto linii protnuly mírně za svým krajníkem; každý krajník se tak musí odpojit dostatečně včas na to, aby byl správně postaven na směrnicí, než se na jeho úroveň dostane peloton.

Č L Á N E K 3 .

*Formování do bitevní sestavy složené ze dvou pohybů.
(Formation en bataille composée de deux mouvements.)*

386. Kolona s pravým křídlem v čele přichází zpoza bitevní linie a postupuje dále podél ní. Uzná-li šéf batalionu za nezbytné zformovat ji do bitevní sestavy, ještě než se tři poslední pelotony, kupříkladu, dostanou do nového směru, zastaví kolonu; a poté, co se přesvědčí o správném postavení krajníků, kteří v novém směru již jsou, velí:

1. *A gauche en bataille. (doleva do bitevní sestavy)*
2. *Trois derniers pelotons en avant en bataille.
(tři poslední pelotony vpřed do bitevní sestavy)*

387. Na druhý povel zavelí šéf každého z posledních tří pelotonů : 1°. *Guides à droite (krajníci vpravo)*; 2°. *Par peloton demi à-gauche (po pelotonech napůl doleva)*.

Následně velí šéf batalionu:

3. *MARCHE. (marš)*

388. Na povel *MARCHE* šéfa batalionu, svižně zopakovaný šéfy pelotonu, se prvních pět pelotonů zformuje doleva do bitevní sestavy, tři poslední vpřed do bitevní sestavy, a to prostředky předepsanými pro tato dvě formování; šéf každého ze tří posledních pelotonů zavelí *en avant* a *MARCHE*, jakmile bude jeho peloton dostatečně stočen.

389. Pokud namísto příchodu zpoza bitevní linie přichází kolona k linii zpředu, šéf batalionu by vešel:

1. *A gauche en bataille. (doleva do bitevní sestavy)*
2. *Trois derniers pelotons face en arrière en bataille.*

(*tři poslední pelotony čelem vzad do bitevní sestavy*)

390. Na druhý povel šéf každého ze tří posledních pelotonů zavelí: 1°. *Peloton par le flanc droit (pelotone, vpravo)*; 2°. (*A*) *DROITE (v bok)*.

Šéf batalionu následně velí:

3. *MARCHE. (marš)*

391. Na povel *MARCHE* šéfa batalionu, svižně zopakovaný šéfy pelotonu, se prvních pět pelotonů zformuje *doleva do bitevní sestavy*, a tři poslední pelotony *čelem vzad do bitevní sestavy*, a to pomocí prostředků předepsaných pro tato dvě formování.

392. Tyto různé pohyby se provádějí v koloně s levým křídlem v čele podle stejných zásad.

Č L Á N E K 4 .

Různé prostředky pro formování kolony s polovičním rozchodem na bitevní linii, s pravým či levým křídlem v čele.

(*Différents moyens de former la colonne à demi-distance sur la ligne de bataille, la droite ou la gauche en tête.*)

1°. Doleva či doprava do bitevní sestavy, po zaujetí rozchodů čelem kolony.

2°. Na pravé či na levé křídlo do bitevní sestavy.

3°. Vpřed do bitevní sestavy pro postavení se čelem ve směru, jímž kolona pochoduje.

4°. Čelem vzad do bitevní sestavy pro postavení se čelem proti směru, jímž kolona pochoduje.

1°.

Kolona s polovičním rozchodem a pravým křídlem v čele, doleva do bitevní sestavy po zaujetí rozchodů čelem kolony.

(*Colonne à demi-distance la droite en tête, à gauche en bataille, en prenant les distances par la tête de la colonne.*)

393. Předpokládáme kolonu postupující po linii, kde ji chceme zformovat do bitevní sestavy; jakmile poslední peloton dosáhne bodu, o který chce šéf batalionu opřít levé křídlo, ten zastaví kolonu a velí:

Prenez les distances par la tête de la colonne.
(*zaujměte rozchody čelem kolony*)

394. Dá rozkaz šefovi prvního pelotonu, aby s ním vypochoďoval; šéf tohoto pelotonu ihned velí:

1. *Peloton en avant. (pelotone vpřed)*

2. *Guide à gauche. (krajník vlevo)*

3. *MARCHE. (marš)*

395. Šéf druhého pelotonu uvidí, že již je takřka ve správném rozchodu, a zavelí *peloton en avant, guide à gauche*, a následně *MARCHE* ve chvíli, kdy bude ve správném rozchodu, což bude postupně provedeno od pelotonu k pelotonu až do týlu kolony; každý peloton přitom převezme krok toho, který jde před ním.

396. Chce-li šéf batalionu zformovat kolonu doleva do bitevní sestavy, zastaví ji ve chvíli, kdy bude poslední peloton ve správném rozchodu.

397. Tyto povely budou provedeny stejně i v sevřené koloně; a kdyby měla kolona v čele levé křídlo, budou provedeny obrácenými prostředky.

398. Šéf batalionu dohlédne na to, aby každý peloton vypochoďoval ve chvíli, kdy bude ve správném rozchodu.

399. Adjutant-major se bude držet na čele kolony a bude řídit pochod prvního krajníka.

400. Adjutant se bude držet na úrovni posledního krajníka.

2°.

Kolona s polovičním rozchodem s pravým či levým křídlem v čele, na pravé či na levé křídlo do bitevní sestavy.

(*Colonne à demi-distance la droite ou la gauche en tête, sur la droite ou sur la gauche en bataille.*)

401. Tento pohyb bude prováděn, jak bylo předepsáno pro kolonu s celým rozchodem.

3°.

Kolona s polovičním rozchodem, vpřed do bitevní sestavy.
(*Colonne à demi-distance, en avant en bataille.*)

402. Tento pohyb nelze čelem pelotonů provést jako v případě kolony s celým rozchodem, neboť prostor, který od sebe dělí pelotony, není pro provedení poloviny čtvrtobratu

dostatečný; bude tedy nezbytné nechat napřed pelotony zaujmout rozchody pomocí prostředků předepsaných výše, pokud nedáme přednost sevření kolony a jejímu rozvinutí.

4°.

*Kolona s polovičním rozchodem, čelem vzad
do bitevní sestavy.*

(Colonne à demi-distance, face en arrière en bataille.)

403. Tento pohyb bude proveden tak, jak byl předepsán pro kolonu s celým rozchodem.

Č L Á N E K 5 .

*Rozvinutí sevřených kolon.
(Déploiement des colonnes serrées.)*

404. Prostředky určené dříve pro změnu směru v sevřené koloně umožňují jednoduše ustavit kolonu v libovolném směru; rozvíjení budou vždy pravouhla, protože je zahajujeme vždy ustavením kolony kolmo na bitevní linii, na níž ji chceme rozvinout.

405. Sevřená kolona se tedy bude moci zformovat do bitevní sestavy:

1°. Čelem vpřed rozvinutím.

2°. Čelem vzad protipochodem a rozvinutím.

3°. Čelem na pravý či levý bok změnou směru v sevřené koloně a rozvinutím.

406. Po určení bitevní linie na ni adjutant umístí napřed dva směrníky vzdálené od sebe o něco méně než na šíři čela jedné podjednotky kolony; kolona bude směřovat k těmto dvěma směrníkům, zastavena alespoň dva kroky od nich a následně ustavena kolmo (*text originálu uvádí chybně parallèlement, tedy rovnoběžně; pozn. překl.*) na bitevní linii, pokud nebyla.

407. (Sch. XVIII, fig. 2.) V následujícím příkladu budeme uvažovat první batalion (*a*) v koloně po divizích s pravým křídlem v čele ustavený kolmo (*stejná chyba jako v č. 406; pozn. překl.*) na směrníky určené linii (*d e*) a mající se rozvinout na druhou divizi.

408. Tento předpoklad zahrnuje všechny možnosti. Šéf batalionu velí:

1. *Sur la seconde division, déployez la colonne.*

(*na druhou divizi rozvíňte kolonu*)

2. *Bataillon à droite et = (A) GAUCHE.*

(*batalione vpravo a vlevo v bok*)

3. *MARCHE. (marš)*

409. Na první povel každý šéf divize upozorní svou divizi, že má provést vpravo či vlevo v bok; šéf druhé divize ji upozorní, aby se nehýbala.

410. Na druhý povel ty divize, jež mají být v bitevní sestavě napravo od určené divize, tedy granátníci a první divize, provedou vpravo v bok a šéfové těchto divizí se postaví vedle svých pravých krajníků; ty, jež mají být nalevo od určené divize, tedy třetí a čtvrtá, provedou vlevo v bok a jejich šéfové se postaví vedle svých levých krajníků; šéf divize granátníků si pro zajištění svého směru ihned vybere na zemi dva body.

411. Na povel *MARCHE* všechny bokem stojící divize vypochoďují; šéf granátnické bude pečlivě pochodovat přímo a vyvaruje se zejména toho, aby se dostal mimo bitevní linii.

412. Praví krajníci (*h*) divizí, jež provedly vpravo v bok, a leví krajníci (*i*) těch, jež provedly vlevo v bok, udrží za bočního pochodu přesný rozchod tři kroků, který je má dělit od divize, jež je v koloně řazena před nimi, a budou pochodovat na stejné úrovni.

413. Každý šéf divize se osobně zastaví na povel *HALTE* vyslovený v divizi, jež má zastavit přímo před jeho vlastní, nechá svou divizi projít, a moment, kdy ji má zastavit, odhadne podle vzdálenosti, jež jej bude dělit od krajníka, který vede pochod, a také podle mezer, jež se vytvoří mezi zástupy; tato dvojí pozornost ze strany šéfů divize zajistí, že budou sto odhadovat vzdálenosti přesně.

414. Šéf první a třetí divize umístění vedle svých krajníků, nebudou pochodovat se svou divizí; nechají ji projít a šéf první divize odhadne vzdálenost, jak bylo právě vysvětleno, a velí:

1. *Première division. (první divize)*

2. *HALTE. (stát)*

3. *FRONT. (čelo)*

415. A přejde ihned před střed své divize.

Šéf druhé divize, jakmile uvidí, že je odkryta první divizí, zavelí:

1. *Division en avant.* (divize vpřed)
2. *Guide à gauche.* (krajník vlevo)
3. *MARCHE.* (marš)

416. Na povel *MARCHE*, který bude vysloven ve chvíli, kdy bude odkryta, druhá divize vypočoduje k bitevní linii a jakmile dojde ke krajníkům (*d e*) umístěným na této linii, její šéf vysloví povely:

4. *Division.* (divize)
5. *HALTE.* (stát)

417. Na povel *HALTE* se druhá divize zastaví a zastupující poddůstojník čtvrtého pelotonu přejde na (*m*) mezi oba směrníky, provede vpravo v bok, a jeho správná pozice na bitevní linii bude ověřena adjutant-majorem; šéf druhé divize přejde ihned na levé křídlo divize a velí:

6. *A gauche = ALIGNEMENT.* (doleva vyrovnat)

418. Šéf divize a šéf čtvrtého pelotonu vyrovnají oba své pelotony, které budou hledět směrem k nim, a následně zavelí *FIXE* (přímo hled').

419. Mezitím granátníci odkryli první divizi a jejich šéf, který se zastavil na povel *HALTE* vyslovený u první divize, ihned velí:

1. *Grenadiers.* (granátníci)
2. *HALTE.* (stát)
3. *FRONT.* (čelo)

420. Na povel *FRONT* se pravý krajník každého pelotonu postaví na bitevní linii, provede vlevo v bok, a postaví se na směrnici obou směrníků stojících před druhou divizí.

421. Ihned, jakmile šéf první divize (*k*) uvidí svou divizi takřka odkrytou granátníky, zavelí:

1. *Division en avant.* (divize vpřed)
2. *Guide à gauche.* (krajník vlevo)

3. *MARCHE.* (marš)

Poslední povel vysloví ve chvíli, kdy jeho divize bude odkryta.

422. První divize bude postupovat k bitevní linii, a jakmile dojde k této linii na vzdálenost dvou kroků, její šéf velí:

4. *Division.* (divize)
5. *HALTE.* (stát)

423. Šéf první divize vysloví tento poslední povel a postaví se vedle pravého muže druhé divize; pravý krajník každého z obou pelotonů první divize přejde současně na bitevní linii, provede vlevo v bok a postaví se na směrnici obou směrníků stojících před druhou divizí; šéf první divize následně velí:

6. *A gauche = ALIGNEMENT.* (doleva vyrovnat)

424. Šéf divize a šéf druhého pelotonu vyrovnají oba své pelotony, které budou hledět směrem k nim, a následně zavelí *FIXE* (přímo hled').

425. Jakmile šéf granátníků uvidí první divizi vyrovnanou (a aniž by čekal, až její šéf zavelí *FIXE*), postaví se vedle prvního muže pravého křídla této divize a zavelí *à gauche = ALIGNEMENT.* (doleva vyrovnat). Granátnická divize bude vyrovnána tak, jak bylo právě předepsáno pro první divizi.

426. Rozvinutí levého křídla bude provedeno podle stejných zásad.

427. Šéf třetí divize, který zůstal na úrovni levého boku druhé divize a nechal svou divizi kolem sebe projít, ji zastaví, jak bylo předepsáno pro šefa první divize, postaví se následně před střed své divize a velí:

1. *Division en avant.* (divize vpřed)
2. *Guide à droite.* (krajník vpravo)
3. *MARCHE.* (marš)

428. Na povel *MARCHE* třetí divize postoupí k bitevní linii a jakmile od ní bude dva kroky, její šéf velí:

4. *Division.* (divize)

5. HALTE. (stát)

429. Šéf třetí divize vysloví tento poslední povel a postaví se vedle levého muže druhé divize; levý krajník každého z obou pelotonů třetí divize přejde současně na bitevní linii, provede vpravo v bok a postaví se na směrnicí obou směrniců stojících před druhou divizí; šéf této divize ustoupí do druhého řadu, když šéf třetí zaujme své místo.

430. Šéf třetí divize následně velí:

6. *A droite* = *ALIGNEMENT*. (doprava vyrovnat)

431. Šéf divize a šéf šestého pelotonu vyrovnají oba své pelotony, které budou hledět směrem k nim, a následně zavelí *FIXE* (přímo hled').

432. Čtvrtá divize dodrží vše, co bylo předepsáno pro třetí divizi.

433. Rozvinutí je dokončeno a šéf batalionu velí:

Guides = *A VOS PLACES*. (krajníci na svá místa)

434. Na tento povel se šéfové první a druhé divize, stejně jako šéf granátníků a krajníci postaví na svá místa v bitevní sestavě; šéf třetí divize nechá projít šéfa druhé.

Směrnici se stáhnou.

435. Šéf batalionu bude v průběhu provádění pohybu dohlížet na dodržování zásad a zejména na to, aby rozvíjející se divize nebyly zastavovány ani příliš brzy ani příliš pozdě; ihned opraví, ale bezhlučně, chybu povelu vysloveného příliš brzy či příliš pozdě, a zabrání tomu, aby se tato chyba promítla za divizi, kde by k ní došlo.

436. Adjutant-major bude postupně zajišťovat směr krajníků divizí pravého křídla pokaždé, když půjde o rozvíjení na střed; ale kdykoli se bude rozvíjení provádět na čelní divizi, nebo na poslední divizi kolony, zajistí postupně směr všech krajníků.

437. Adjutant bude postupně zajišťovat směr krajníků divizí levého křídla pokaždé, když půjde o rozvíjení na střed.

Shrnutí hlavních zásad a poznámky k rozvíjení.

438. Ať již se bude kolona rozvíjet na jakoukoli divizi, všechny ostatní, jež mají v bitevní sestavě stát napravo od

určené divize, provedou vpravo v bok, a všechny ty, jež mají být nalevo, vlevo v bok.

439. Všechny divize se musí rozvíjet pravoúhle, pochodovat na stejné úrovni a udržovat vzdálenost od bitevní linie.

440. Každá divize ve chvíli, kdy je odkryta, musí postoupit k bitevní linii a vyrovnat se tam na stranu divize určené jako základ pro vyrovnání, která se sama musí vyrovnávat doleva, má-li kolona v čele pravé křídlo, a doprava, má-li kolona v čele levé křídlo.

441. Šéfové divizí musí při rozvíjení dohlížet na to, aby byly správně dodržovány zásady bočního pochodu; a kdyby došlo k rozevření zástupů, což se smí stát jen v obtížném terénu, musí je nechat sevřít na správný rozchod na povel *HALTE*.

442. Kdyby šéf divize vyslovil tento povel příliš brzy či příliš pozdě, divize by byla nucena postupovat k bitevní linii šikmo doprava či doleva, a její chyba by se navíc mohla promítnout do chyby divize následující.

443. V divizích, jež se rozvíjejí levým bokem, je to vždy levý krajník sudého i lichého pelotonu, který musí nastoupit na bitevní linii, aby zde vytyčil správný směr, a to na povel *HALTE* vyslovený dva kroky před touto linií; v divizích, jež se rozvíjejí pravým bokem, je to naopak pravý krajník každého pelotonu, který musí postoupit na bitevní linii, aby ji vytyčil.

444. Aby bylo usnadněno vyrovnání se na divizi, na níž se rozvíjíme, adjutant-major musí vždy pečlivě umístit zastupujícího poddůstojníka, který je ve středu této divize, mezi oba směrníky umístěné předem na bitevní linii, ve chvíli, kdy divize dojde k této linii.

445. Tyto zásady budou stejně platné pro kolonu rozvíjející se zcela svým pravým či levým křídlem.

P Á T Á Č Á S T .

Pochod v bitevní sestavě.
(Marcher en bataille.)

Č L Á N E K P R V N Í .

Pochod v bitevní sestavě vpřed.
(Marcher en bataille en avant.)

446. Batalion je správně vyrovnán a předpokládáme, že je řídícím batalionem (*bataillon de direction*), šéf batalionu jej chce nechat pochodovat v bitevní sestavě, upozorní na to adjutant-majora a postaví se osobně asi čtyřicet kroků za zástup praporu čelem k batalionu.

447. (Sch. XIX, fig. 1.) Adjutant-major přejde na stejnou vzdálenost před zástup praporu a postaví se čelem k šéfovi batalionu, který jej pokynem svého kordu umístí tak přesně, jak to bude možné, kolmo na bitevní linii na úrovni praporečnicka, a vybere si následně přes jeho hlavu a přes hlavu adjutant-majora směrový bod vpředu v krajině, nabízí-li terén nějaký znatelný, který by byl přesně v prodloužení obou prvních bodů.

448. Šéf batalionu následně přejde na asi šedesát kroků vzad a umístí dva směrníky (*a* a *b*) na prodloužení přímé linie, kterou tvoří praporečnick a adjutant-major; tito směrníci se postaví čelem vzad; první z nich (*a*) bude umístěn asi dvacet pět kroků za třetím řadem batalionu, a druhý (*b*) ve stejné vzdálenosti od prvního.

449. Praporečnick si vybere, jakmile bude adjutant-major stát na kolmici, dva body na zemi na přímé linii, jež půjde od něho a bude procházet mezi patami tohoto důstojníka; první z těchto bodů bude patnáct či dvacet kroků od praporečnicka.

450. Tyto dispozice budou provedeny, šéf batalionu velí:

1. *Bataillon en avant.* (batalione, vpřed)

451. Na tento povel první řad stráže praporu postoupí o šest kroků vpřed běžným krokem a bude nahrazen druhým řadem této stráže; oba hlavní krajníci (*f*, *g*) postoupí současně na úroveň prvního řadu stráže praporu, (*f*) na úrovni šéfa pravého pelotonu, (*g*) na úrovni šikovatele, který uzavírá levé křídlo batalionu.

452. Adjutant-major správně ustaví praporečnicka mezi sebou a poddůstojníkem jeho zástupu, který jej nahradil v prvním řadu, a následně přejde na své místo určené mu níže, č. 460.

453. Adjutant se postaví několik kroků od jednoho či druhého boku řadu praporečnicka.

454. Šéf batalionu následně velí:

2. *MARCHE.* (marš)

455. Na tento povel batalion svižně vypochoduje; praporečnick pověřený řízením směru bude bezvýhradně dodržovat délku a tempo běžného kroku, bude pochodovat po prodloužení dvou bodů, jež si vybral na zemi mezi sebou a adjutant-majorem, a bude si vybírat postupně další tak, jak bude postupovat, a to prostředky, jež byly předepsány ve Škole pelotonu, č. 79. Oba poddůstojníci stojící po jeho pravici a levici budou pochodovat stejným krokem jako on, aniž by vytáčeli hlavu či ramena; praporečnick ponese prapor u boku.

456. Oba hlavní krajníci budou pochodovat stejným krokem jako řad praporečnicka a budou se držet na úrovni tohoto řadu, nebo přibližně, aniž by se starali jeden o druhého.

457. Tři poddůstojníci tvořící druhý řad stráže praporu a umístění ve středu batalionu, budou pochodovat správně vyrovnáni a loket na loket, hlavu přímo a aniž by porušovali linii svých ramen; ten, který je uprostřed, bude přesně sledovat stopu praporečnicka a bude pochodovat stejným krokem jako on, aniž by jej kdykoli prodloužil či zkrátil, nedostane-li k tomu povel či výzvu šéfa batalionu, a to i kdyby byl od řadu praporečnicka více či méně než šest kroků.

458. Šéf pátého pelotonu (*s*) bude pochodovat loket na loket a na stejné linii jako tři poddůstojníci ve středu; bude mít hlavu přímo.

459. Šéfové čtvrtého a šestého pelotonu mající tvořit se třemi poddůstojníky stráže praporu umístěnými ve středu základ vyrovnání batalionu budou pochodovat stejným krokem jako praporečnick a vynasnaží se držet svá ramena rovně; za tím účelem budou mít hlavu přímo, jen občas pohlédnou na tři poddůstojníky, kteří jsou ve středu batalionu, a uvidí-li, že před či za nimi, neznatelně

prodlouží či zkrátí krok tak, aby vyrovnání dosáhli až po několika krocích a přešli tím náhlým a trhaným pohybům, jež by nevyhnutelně způsobili vlnění řadů.

460. Adjutant-major (*e*) umístěný dvanáct či patnáct kroků napravo od šéfa čtvrtého pelotonu, bude udržovat tohoto šéfa pelotonu a šéfa šestého pelotonu na úrovni tří poddůstojníků ve středu batalionu; za tím účelem je vyzve k prodloužení či zkrácení kroku podle potřeby, což bude provedeno pomalu, jak bylo právě vysvětleno.

461. Šéfové ostatních pelotonů se budou udržovat na prodloužení této základny a za tím účelem budou hledět ke středu, aniž by příliš otáčeli hlavu nebo narušovali směřování svých ramen.

462. Šéfové pelotonu budou každý dohlížet na pochod pelotonu, který je vedle nich na straně ke středu batalionu, a zabrání tomu, aby je vojáci předcházeli; chyby opraví a krok nechají zkrátit či prodloužit jen tehdy, když bude zřejmě nezbytné to učinit, neboť příliš přísná snaha opravovat malé chyby vždy vede k chybám větším a narušuje klid, ticho a rovnost kroku, které je tak důležité v batalionu dodržovat.

463. Vojáci budou neustále udržovat hlavu přímo, budou pociťovat lehký dotek lokte svého souseda na straně středu batalionu, budou stále odolávat tlaku, který přichází z křídla, budou s nejvyšší pozorností udržovat svá ramena rovně a budou se držet tak nepatrně za linii šéfů pelotonu, aby jim nikdy nezakryli základnu vyrovnání; občas pohlédnou na řad praporečnicka, nebo na jednoho z obou hlavních krajníků, aby pochodovali neustále stejným krokem jako oni.

464. (Sch. XIX, *fig.* 1.) Během pochodu se bude prodloužovat linie určená oběma směrníky (*a* a *b*) tak, že se umístí, jak bude batalion postupovat vpřed, třetí směrnik (*i*) asi dvacet pět kroků za prvního (*a*); směrnik (*b*) pak opustí své místo a postoupí o stejnou vzdálenost za směrníka (*i*); směrnik (*a*) provede, až na něj přijde řada, totéž, a tak dále tak dlouho, jak bude batalion pochodovat vpřed. Takto postupující směrníci se budou obracet čelem vzad a budou se stavět pečlivě na směrnici již ustavených směrníků; jeden důstojník či poddůstojník za tímto účelem vybraný se bude držet stále patnáct či dvacet kroků za směrníkem, který bude nejdále od batalionu, upozorní každého na moment, kdy má opustit své místo, a následně zajistí jeho správnou pozici na

směrnici, až na ni nastoupí, bude je přitom směřovat k bodu ležícímu vpředu, který mu šéf batalionu neopomene určit.

465. Šéf batalionu se bude obvykle držet patnáct či dvacet kroků za středem batalionu a to tak, aby nekryl adjutantovi (*k*) linii směrníků. Kdyby kvůli odchýlení batalionu, nebo podle toho, co bude popsáno níže, č. 475 a 476, usoudil, že směr, který sleduje praporečnick, není kolmý, neprodleně by zavelel *point de direction plus à droite* (nebo *à gauche*) (*směrový bod více vpravo*, nebo *vlevo*).

466. Na tento povel přejde adjutant zlehka na třicet či čtyřicet kroků před řad praporečnicka, zastaví se tam čelem k šéfovi batalionu a umístí se na směrnici, kterou mu tento naznačí pokynem svého kordu; poddůstojník umístěný ve středu batalionu bude nadále, na upozornění šéfa batalionu, směřovat na adjutanta, vysune za tím účelem druhé rameno; oba poddůstojníci po jeho pravici a levici se přizpůsobí jeho směru.

467. Praporečnick bude také směřovat k adjutantovi, a za tím účelem vysune druhé rameno; adjutant jej bude současně řídit doprava či doleva, dokud nezakryje přesně poddůstojníka svého zástupu.

468. Oba hlavní krajníci se přizpůsobí směru řadu praporečnicka.

469. Důstojník či poddůstojník pověřený postupným vyměňováním směrníků umístěných za středem batalionu je umístí neprodleně v novém směru, přitom jako základ vezme praporečnicka a poddůstojníka jeho zástupu umístěného ve středu batalionu; šéf batalionu ověří nový směr směrníků.

470. Adjutant-major umístěný, jak bylo předepsáno výše, č. 460, dohlédne, aby se čtvrtý a pátý peloton, a postupně všechny ostatní, přizpůsobily novému směru středu batalionu, ale bez spěchu a nepořádku, a vynasnaží se udržovat nadále základnu vyrovnání kolmo na směr, který sleduje praporečnick.

471. Často bude věnovat pozornost pochodu obou křídel batalionu; a zjistí-li, že se šéfové pelotonu nepřizpůsobují přesně směru základny vyrovnání, upozorní je na to povel *chef de tel* (ou *tels*) *pelotons sur la ligne* (*šéf toho* či *těch pelotonů na linii*), aniž by se snažil příliš přísně opravovat malé chyby.

472. Adjutant umístěný obvykle během pochodu na boku řadu praporečnicka bude často předcházet tento řad o patnáct či dvacet kroků, zastaví se tam čelem vzad a umístí se přesně na prodloužení směrníku postavených za středem batalionu, aby ověřil, zda praporečnick pochoduje přesně po této linii; opraví jeho směr, je-li to třeba, a praporečnick si vybere dva nové body na zemi mezi sebou a adjutantem.

473. Všechny zásady pochodu v bitevní sestavě jsou stejné jak pro *podřízený* batalion (*bataillon subordonné*), tak pro *řídící* batalion (*bataillon de direction*); ale v případě podřízeného batalionu nestavíme za jeho střed směrníky.

Poznámky k pochodu v bitevní sestavě.

474. Pokud v základním cvičení důstojníci, poddůstojníci a vojáci nezískali jistotu v zásadách držení těla a délky a tempa kroku, pochod batalionu bude vlnivý, nejistý a nerovnoměrný.

475. Pokud by praporečnick místo kolmého pochodu vpřed sledovat šikmý směr, batalion by se odchyloval; následovalo by tlačení se na sebe v jenom z křídel a otevíraly by se mezery v opačném; tato narušení, tím citelnější, čím více by se směr lišil od kolmice, by začala při středu batalionu.

476. (Sch. XX, *fig. 1.*) Kdyby například praporečnick vysunul levé rameno a sledoval směr více či méně šikmo vpravo od kolmice, pravé křídlo batalionu by bylo nuceno zkrátit krok, levé naopak prodloužit; vyrovnanost by se vytratila; v pravém půlbatalionu by se vojáci začali na sebe tlačit, a mezi zástupy levého půlbatalionu by se otevíraly mezery; stejně by tomu bylo v opačném případě, vysunul-li by praporečnick pravé rameno a sledoval šikmý směr vlevo od kolmice.

477. Stejný efekt by mělo, kdyby základna vyrovnání nebyla kolmá na linii směru, jíž sleduje střed batalionu; kdyby například šéf čtvrtého pelotonu namísto toho, aby se držel na úrovni tří poddůstojníků stráže praporu, kteří jsou ve středu, byl za a šéf šestého před tímto řadem, levé křídlo batalionu by bylo nuceno prodloužit krok, pravé křídlo zkrátit.

478. Je tedy mimořádně důležité, aby praporečnick směřoval vpřed a aby základna vyrovnání batalionu byla vždy kolmá na linii, kterou praporečnick sleduje.

479. Pro šéfa batalionu bude snadné posoudit po několika málo krocích a podle výše popsaných znaků, je-li směr, který praporečnick sleduje, kolmý.

480. Stejně tak bude snadné pro adjutant-majora umístěného patnáct či dvacet kroků napravo od šéfa čtvrtého pelotonu všimnout si, zda šéfové čtvrtého a šestého pelotonu jsou před či za třemi poddůstojníky středu batalionu, sledováním toho, musí-li šéfové křídelních pelotonů prodloužovat či zkracovat krok; touto pozorností bude moci pohodlně udržovat základnu vyrovnání kolmou na linii směru, kterou sleduje praporečnick, a předcházet tím vlnění řadů batalionu.

481. Tvoří-li se mezery, tlačí-li se zástupy na sebe, dochází-li k jakémukoli nepořádku, je třeba zasáhnout co nejrychleji, ale chladnokrevně, pokojně a za užití co nejméně slov a hluku, jak jen to bude možné.

482. Úkolem hlavních krajníků je v pochodu v bitevní sestavě určovat křídelním pelotonům krok, kterým pochoduje střed batalionu, a umožnit snazší uvedení křídel do směru středu, pokud by byly příliš vzadu; je tedy důležité, aby zachovávali stejný krok a pochodovali na úrovni řadu praporečnicka, což pro ně bude snadné, pohlédnou-li občas na tento řad.

483. (Sch. XX, *fig. 2.*) Pokud by v linii několika batalionů praporečnick jednoho batalionu namísto sledování kolmice (*o p*) sledoval šikmou linii (*c h*) vpravo od této kolmice, a pokud by se batalion přizpůsobil tomuto špatnému směru, nestačilo by postavit batalion dorazivší na (*e*) na linii (*f g*) rovnoběžnou na původní bitevní linii (*k l*); bylo by navíc třeba přesunout jej následně šikmým krokem doleva o vzdálenost (*m n*), aby se střed batalionu vrátil na kolmici (*o p*), bez čehož by byl rozestup (*q*) mezi tímto batalionem a batalionem (*r*), který je na jeho levém křídle, zvětšen, zatímco rozestup na pravém křídle by byl ve stejném poměru sevřen.

484. Pokud batalion ztratí krok, šéf batalionu jej na to upozorní povelom *au pas* (*do kroku*); šéfové pelotonu a vojáci ihned pohlédnou na řad praporečnicka, nebo na jednoho z obou hlavních krajníků, a přizpůsobí se neprodleně jejich kroku.

485. Vzhledem k pochodu v linii je velice důležité, aby bataliony uvykly provádění výše předepsaných pohybů, č. 466 a následující, pro opravu směru se stejným pořádkem jako lehkostí a aby se šéfové batalionu cvičili co nejpečlivěji ve schopnosti pohledem s přesností posuzovat směr, který mají dát svému batalionu.

Č L Á N E K 2 .

Průchod překážkou za pochodu vpřed či při ústupu.
(*Passage d'obstacle en marchant en avant ou en retraite.*)

486. Batalion pochodující v bitevní sestavě prvním řadem, má-li peloton či divize simulovat průchod překážkou, šéf batalionu na to upozorní povelom *tel peloton* (nebo *tels pelotons*), *obstacle* (*ten peloton* nebo *ty pelotony*, *překážka*).

487. Šéf pelotonu, nebo každý šéf označených pelotonů, postoupí od dva kroky vpřed, otočí se čelem ke svému pelotonu a velí, je-li peloton součástí pravého půlbatalionu:

1. (*Tel*) *peloton*. (*[ten] peloton*)
2. *Par le flanc gauche, par file à droite.*
(*vlevo v bok, po zástupech doprava*)
3. *MARCHE.* (*marš*)

488. (Sch. XXI, fig. 1.) Na povel *MARCHE* provede peloton vlevo v bok za pochodu, obrátí po zástupech doprava a bude sledovat ve vzdálenosti jednoho či dvou kroků tři pravé zástupy pelotonu, který je od něj vlevo; peloton nepochoduje izolovaně, jeho šéf nepovede první zástup, ale bude pochodovat vedle svého zastupujícího poddůstojníka, který postoupil do prvního řadu.

489. Je-li peloton součástí levého půlbatalionu, provede vpravo v bok a bude sledovat tři levé zástupy pelotonu, který je od něj vpravo; šéf pelotonu povede první zástup a bude pochodovat vedle svého zastupujícího poddůstojníka.

490. Překážka bude překonána, šéf batalionu na to upozorní povelom *tel peloton* (nebo *tels pelotons*) *en ligne*.

Šéf pelotonu velí:

1. *En ligne.* (*do linie*)
2. *MARCHE.* (*marš*)

491. Na povel *MARCHE* peloton přejde do zrychleného kroku a zástupy se postupně vrátí do linie, přičemž se přizpůsobí tomu, co bylo předepsáno ve Škole pelotonu, č. 137; šéf pelotonu se vrátí na své místo v bitevní sestavě až s posledním zástupem, pochodoval-li jeho peloton levým bokem.

Poznámky k průchodu překážkou.

492. V pravém půlbatalionu postoupí levý krajník pelotonu, který je hned napravo od toho či těch, jež provádějí průchod překážkou, na levý bok svého pelotonu do prvního řadu a udrží mezi sebou a pravým křídlem pelotonu, za nímž pochodují pelotony bokem, prostor nezbytný k jejich zformování do linie; v levém půlbatalionu šéf pelotonu, který je hned nalevo od toho či těch, jež provádějí průchod překážkou, dodrží to, co bylo právě předepsáno pro levé krajníky pelotonů pravého půlbatalionu.

493. Bude-li průchod překážkou nucen provést peloton, jehož součástí je stráž praporu, řad praporečnicka se vrátí zpět ve chvíli, kdy peloton provede vpravo či vlevo v bok; adjutant se postaví šest kroků před peloton, za nímž pochoduje praporečnický, aby určoval krok a směr, a převezme krok batalionu.

494. Jakmile se praporečnický peloton vrátí do linie, první řad stráže praporu postoupí zlehka o šest kroků před batalion a převezme krok adjutanta, který přejde ihned o patnáct či dvacet kroků před praporečnicka, postaví se čelem k šéfovi batalionu umístěnému za středem, který jej ustaví na kolmici; toto provedeno, praporečnický si okamžitě vybere dva body na zemi mezi sebou a adjutantem.

495. Jakmile budou mít průchod překážkou provést více než dva na sebe navazující pelotony, přesunou se do kolony za sousední peloton směrem ke středu batalionu, a to na povel šéfa batalionu, jak bude vysvětleno.

496. Předpokládáme, že překážka brání v cestě čtyřem levým pelotonům, jakmile batalion dojde na vzdálenost o trochu větší než pelotonu od překážky, šéf batalionu (*text originálu uvádí chybně chef de peloton, tedy šéf pelotonu; pozn. překl.*) velí (Sch. XXI, fig. 2.):

1. *Quatre pelotons de gauche, obstacle.*
(*čtyři pelotony zleva, překážka*)

2. *Par le flanc droit en arrière* = *EN COLONNE*.

(pravým bokem vzad, do kolony)

3. *Pas accéléré* = *MARCHE*. (zrychleným krokem, marš)

497. Na druhý povel šéfové čtyř levých pelotonů přejdou před střed svých pelotonů a upozorní je na pohyb, který budou mít provést.

498. Na povel *MARCHE* provedou určené pelotony vpravo v bok za pochodu; každý šéf pelotonu nechá ihned vybočit čelo svého pelotonu vzad a povede ho nadále bokem a zrychleným krokem za čtvrtý peloton, přičemž se přizpůsobí tomu, co bylo předepsáno pro rychlý manévr (*prompte manœuvre*); jak se postupně každý peloton dostane za čtvrtý, jeho šéf jej zastaví, nechá jej provést *FRONT* a uvede opět do pochodu běžným krokem, aby sledoval ve správném rozchodu peloton, který je přímo před ním. Čtyři levé pelotony tak budou postupovat v koloně s celým rozchodem čtvrtý peloton; a jakmile poslední peloton této kolony mine překážku, šéf batalionu zavelí:

1. *Quatre pelotons de gauche en avant en ligne*.

(čtyři pelotony zleva, vpřed do linie)

499. Na tento povel šéf každého z těchto pelotonů zavelí: 1°. *Guide à droite* (krajník vpravo). 2°. *Par peloton demi à gauche* (po pelotonech napůl doleva).

Šéf batalionu následně velí:

2. *Pas accéléré* = *MARCHE*. (zrychleným krokem, marš)

500. Na povel *MARCHE* zopakovaný šéfy čtyř levých pelotonů provede každý polovinu čtvrtobratu doleva a postoupí následně k bitevní linii na povel *en avant* = *MARCHE* vyslovený šéfem pelotonu, jakmile ten usoudí, že jeho peloton je dostatečně otočený; každý peloton nastoupí na linii podle zásad předepsaných pro formování *vpřed do bitevní sestavy*; jak tam budou docházet, šéfové pelotonu přejdou na své místo v bitevní sestavě a zavelí *au pas* (do kroku); peloton pak převezme krok praporečníka, nebo adjutanta, nebyl-li by v linii vrácený prapor.

501. Při ústupovém pochodu se různé průchody překážkou budou provádět podle stejných zásad, jako kdyby batalion pochodoval svým prvním řadem.

502. V případě, kdyby batalion pochodující v bitevní sestavě musel ustupovat a jeden či dva pelotony narazivší na překážku byly na něj kolmo bokem a terén by jim neumožňoval návrat do linie, zastavily by současně s batalionem, ale neprovedly čelem vzad; tři zástupy batalionu, za nímž by tyto pelotony postupovaly, provedou vpravo (nebo vlevo) v bok na povel nejbližšího šikovatele, jakmile batalion provede čelem vzad, a obrátí po zástupech, aby bokem sledovaly tři sousední zástupy, jakmile batalion vypochoďuje svým třetím řadem; budou následovány zástupy umístěnými kolmo, jež se přizpůsobí tomu, co je předepsáno pro průchod zúžením při ústupu, č. 652.

503. Prostřednictvím tohoto pohybu se pelotony, jež jsou v přímém pochodu bokem za třetím řadem, ocitnou při ústupu ve stejném pořádku za prvním řadem, který se stane třetím.

504. Kdyby za stejného předpokladu batalionu pochodujícího vpřed prvním řadem a nuceného zastavit se a provést čelem vzad, aby ustupoval, byly pelotony v koloně za třetím řadem, tyto by se zastavily, provedly čelem vzad a znovu vypochoďovaly svým třetím řadem současně s batalionem, a pochodovaly by tak při ústupu před třetím řadem, který by se stal prvním; vrátily by se následně do linie šikmým krokem, jakmile by jim to dovolil terén.

Č L Á N E K 3 .

Změna směru za pochodu v bitevní sestavě.

(*Changement de direction en marchant en bataille.*)

505. Batalion (*a*) pochoduje běžným krokem, šéf batalionu jej chce nechat změnit směr doprava, velí:

1. *Changement de direction à droite*.

(*změna směru doprava*)

2. *MARCHE*. (*marš*)

506. Na povel *MARCHE* bude pohyb zahájen; řad praporečníka bude pochodovat krokem o jedné stopě a směřovat po kružnici doprava, přičemž neznatelně vysune levé rameno; adjutant přejde před praporečníka (Sch. XXII, fig. 1 a 2.), obrátí se k němu čelem a bude řídit jeho pochod tak, aby ten opsal oblouk kruhu, jenž by nebyl ani příliš

velký, ani příliš malý; dohlédne na to, aby praporečník nedělal jiné kroky než jednu stopu dlouhé.

507. Pravý hlavní krajník (*i*) bude jen pivotem.

508. Levý hlavní krajník (*g*) bude pochodovat po kružnici krokem o dvou stopách, a bude se vyrovnávat s praporečníkem a pravým hlavním krajníkem.

509. Poddůstojník (*d*) umístěný ve středu batalionu bude dělat kroky jen o jedné stopě a bude obracet doprava, přičemž neznatelně vysune levé rameno; batalion se bude přizpůsobovat pohybu středu; za tím účelem budou šéfové čtvrtého a šestého pelotonu pozorně upravovat svůj pochod i směřování svých ramen podle tří poddůstojníků, kteří tam jsou umístěni; ostatní šéfové pelotonu budou upravovat směřování svých ramen a délku svého kroku podle této základny.

510. Vojáci zdvojí svou pozornost, aby nepředěšli šéfy pelotonu.

511. Na levém křídle batalionu se budou dělat kroky o to delší, čím dále budeme od středu; šikovatel (*e*), který uzavírá toto křídlo, bude dělat kroky o dvou stopách.

512. Na pravém křídle se budou dělat kroky o to kratší, čím dále budeme od středu; šéf pelotonu (*f*), který uzavírá toto křídlo, bude jen pivotem, přičemž, bude-li tlačěn, mírně ustoupí.

513. Šéf batalionu pečlivě dohlédne na to, aby oblouk kruhu opisovaný batalionem nebyl ani příliš velký, ani příliš malý, aby šéfové pelotonu při obracení mezi sebou udržovali stanovenou vzdálenost, aby střed neobracel příliš zprudka, ale tak, aby se obě křídla mohla jeho pochodu přizpůsobit; vynasnaží se předcházet chybám, opravovat je bezhlučně, a dohlédne, aby nedocházelo ani k otevírání, ani k tlaku mezi zástupy.

514. Adjutant-major umístěný před batalionem se bude zabývat stejnými úkoly jako šéf batalionu.

515. Jakmile bude šéf batalionu chtít opět pochodovat přímo, velí:

1. *En avant.* (*vpřed*)
2. *MARCHE.* (*marš*)

516. Na povel *MARCHE* řad praporečníka a hlavní krajníci batalionu opět pochodují přímo; adjutant přejde na patnáct či

dvacet kroků vpřed (Sch. XXII, *fig.* 3.), postaví se čelem k šefovi batalionu umístěnému za středem, jenž jej ustaví pomocí pokynu svého kordu v kolmém směru, kterým má pochodovat poddůstojník ve středu batalionu; adjutant ihned upraví, je-li třeba, pochod praporečníka tak, aby byl umístěn přesně ve svém zástupu.

517. Adjutant-major se vynasnaží dát čtvrtému a pátému pelotonu směr rovnoběžný (*text originálu uvádí chybně perpendiculaire, tedy kolmý; pozn. překl.*) s linií, kterou sleduje poddůstojník ve středu, ostatní šéfové pelotonu se tomu beze spěchu přizpůsobí.

Č L Á N E K 4 .

Šikmý pochod batalionu. (*Marche oblique par bataillon.*)

518. Batalion pochoduje běžným krokem, šéf batalionu zavělí:

1. *Oblique à droite.* (*šikmo doprava*)
2. *MARCHE.* (*marš*)

519. Na první povel adjutant přejde před praporečníka a postaví se k němu čelem.

520. Na povel *MARCHE* bude celý batalion pochodovat šikmým krokem doprava.

521. K návratu k přímému pochodu šéf batalionu velí:

1. *En avant.* (*vpřed*)
2. *MARCHE.* (*marš*)

522. Na povel *MARCHE* batalion dále pokračuje přímým pochodem.

523. (Sch. XX, *fig.* 3.) Při šikmém pochodu se musí batalion pohybovat stejně jako při přímém pochodu rovnoběžně se svým původním směrem, batalion vycházející de linie (*s z*) musí dojít na linii (*x x*), jež je rovnoběžná s (*s z*).

524. Adjutant-major bude pečlivě udržovat základnu vyrovnání na rovnoběžce.

525. Šéf batalionu bude dohlížet na to, aby se zástupy neotevíraly ani netlačily na sebe; za tím účelem nechá roztáhnout křídlo, k němuž se batalion šikmo pohybuje,

bude-li tím třeba předejít vytlačení zástupů z linie; zároveň se vynasnaží udržet batalion rovnoběžně na původní směr.

526. Adjutant, který je před praporečnickem, jej musí udržovat na poddůstojníkovi ze středu batalionu, a to tak, aby nepochodoval šikmo ani více ani méně než tento poddůstojník.

527. Jakmile batalion obnoví přímý pochod, adjutant přejde na patnáct či dvacet kroků vpřed, postaví se čelem k šéfovi batalionu umístěnému za středem, jenž jej ustaví pomocí pokynu svého kordu ve směru, kterým má pochodovat praporečník; ten si ihned vybere dva body na zemi mezi sebou a adjutantem.

528. Při návratu k přímému pochodu musí vojáci dbát toho, aby se mezery, jež se mohly vytvořit mezi zástupy, svíraly jen neznatelně.

Poznámky k šikmému pochodu.

529. Kdyby poddůstojník umístěný ve středu batalionu stáhl jedno či druhé rameno, například pravé, což je celkem běžná chyba při šikmém pochodu doprava, šéf batalionu by si toho snadno všiml pomocí znaků popsaných ve Škole batalionu, č. 476; a aby to napravil, nařídil by tomuto poddůstojníkovi vysunout pravé rameno, bez čehož by batalion dostal špatný směr.

530. Správně vycvičené bataliony budou šikmým krokem pochodovat stejně snadno jako přímým krokem, a to i ve špatném terénu, budeme-li bránit zástupům, aby se svíraly; šéf batalionu a adjutant-major na to musí pozorně dohlížet.

Č L Á N E K 5 .

Zastavit batalion pochodující vpřed a vyrovnat jej.
(Arrêter le bataillon marchant en avant, et l'aligner.)

531. Šéf batalion chce zastavit batalion a velí:

1. *Bataillon. (batalione)*
2. *HALTE. (stát)*

532. Na povel *HALTE* se batalion zastaví; řad praporečnicka a hlavní krajníci zůstanou před čelem, leda by jim šéf batalionu velet *drapeau et guides = A VOS PLACES (prapor a krajníci, na svá místa)*, což udělá jen v případě,

kdy nebude chtít nadále pokračovat v pochodu, ani batalionu velet všeobecné vyrovnání.

533. Nebude-li šéf batalionu chtít velet všeobecné vyrovnání, bude jej moci nechat opravit, považuje-li to za nezbytné; vysloví za tím účelem povel: *chefs de peloton, rectifiez l'alignement (šéfové pelotonu, opravte vyrovnání)*. Šéfové pelotonu ihned pohlédnou směrem ke středu, napojí se na základnu vyrovnání, jejíž správný směr pečlivě zajistí adjutant-major, a urychleně vyrovnají své vlastní pelotony. Adjutant-major upozorní šéfy pelotonu, kteří by nebyli napojeni přesně na vyrovnání základny, povel *chef(s) de tel peloton (nebo de tels pelotons) rentrez, nebo sortez (šéf/ové toho, nebo těch pelotonů ustupte, nebo postupte)*.

534. (Sch. XIX, fig. 2.) Bude-li šéf batalionu chtít dát batalionu všeobecné vyrovnání, ať už rovnoběžné či šikmé, přejde na několik kroků od hlavního krajníka jednoho či druhého křídla, upozorní je, stejně jako praporečnicka, aby se k němu obrátili čelem, a ustaví je urychleně pokynem svého kordu na směrnicí, jíž bude chtít batalionu dát. Praporečník ponese prapor kolmo mezi očima a oba poddůstojníci jeho řadu se vrátí na svá místa v bitevní sestavě.

535. Kdyby nový směr znamenal pro jeden či více pelotonů jednoho z křídel nutnost změnit pozici za čelo batalionu, šéf batalion by je nechal pochodovat vzad, buď krokem vzad, nebo po provedení čelem vzad, podle toho, zda bude nová linie směřovat více či méně za toto křídlo, a umístil by následně praporečnicka a hlavní krajníky, jak bylo právě vysvětleno.

536. Toto provedeno, šéf batalionu velí:

1. *Guides = SUR LA LIGNE. (krajníci, na linii)*

537. Na tento povel přejde pravý krajník každého pelotonu pravého půlbatalionu a levý krajník každého pelotonu levého půlbatalionu na směrnicí praporečnicka a obou hlavních krajníků, postaví se čelem k praporečnickovi a postaví se ve vzdálenosti čela svého pelotonu od krajníka, který je přímo před ním.

538. Šéfové pelotonu pravého půlbatalionu přejdou na levé křídlo svých pelotonů, s výjimkou šéfa čtvrtého pelotonu, který zůstane na pravém křídle svého pelotonu, přičemž se postaví do druhého řadu.

539. Adjutant-major urychleně opraví, je-li to třeba, pozici krajníků pravého půlbatalionu, adjutant opraví pozici krajníků levého půlbatalionu; šéf batalion to ověří a velí:

2. *Sur le centre = ALIGNEMENT.* (na střed, vyrovnat)

540. Na tento povel pelotony současně vykročí běžným krokem, aby se dostali ke krajníkům; jakmile tam dojdou, každý šéf pelotonu vyrovná svůj peloton podle předepsaných zásad; adjutant-major vyrovná praporečnický peloton.

541. Je-li vyrovnání šikmé, šéfové pelotonu mu při vedení svých pelotonů k linii krajníků pečlivě přizpůsobí jejich směr.

542. Batalion je vyrovnán, šéf batalionu velí:

3. *Drapeau et guides = A VOS PLACES.*
(prapor a krajníci, na svá místa)

543. Na tento povel praporečnick, hlavní krajníci a krajníci pelotonů stejně jako šéfové pelotonu pravého půlbatalionu přejdou zpět na svá místa v bitevní sestavě; praporečnick vrátí prapor k pravému boku.

Č L Á N E K 6 .

Ústupový pochod.
(Marche en retraite.)

544. Šéf batalionu zastavil batalion a chce, aby ustupoval, velí:

1. *Bataillon demi-tour = (A) DROITE.*
(batalione, čelem vzad)

545. V chvíli, kdy bude batalion provádět tento povel, řad praporečnicka a hlavní krajníci se, jsou-li před čelem batalionu, vrátí zpět na svá místa v bitevní sestavě; praporečnick přejde do třetího řadu, jenž se stal prvním; oba poddůstojníci jeho zástupu mu uhnou, aby mohl projít; šéf batalionu se současně přesune za první řad, jenž se stal třetím; adjutant-major a adjutant přejdou před třetí řad, jenž se stal prvním.

546. Jde-li o řídicí batalion, směrnici budou umístěni stejným způsobem jako při pochodu vpřed, až na to, že budou čelem k batalionu; šéf batalionu se postaví asi čtyřicet kroků za zástup praporečnicka a rozmístí je tak, pokud by již

nebyli; anebo kdyby byli, důstojník či poddůstojník pověřený dohledem na jejich postupným střídáním by je nechal provést čelem vzad ihned, jakmile by tento pohyb provedl batalion.

547. Jde-li o podřízený batalion, šéf batalionu se postaví, jak bylo právě vysvětleno; adjutant-major se postaví asi čtyřicet kroků před řad šikovatelů na úroveň praporečnicka, a šéf batalionu by jej ustavil na kolmici, jak bylo předepsáno pro pochod v bitevní sestavě prvním řadem.

548. Tyto dispozice provedeny, šéf batalionu velí:

2. *Bataillon en avant.* (batalione, vpřed)

549. Na tento povel praporečnick a oba poddůstojníci třetího řadu stráže praporu postoupí o osm kroků vpřed běžným krokem a budou nahrazeni druhým řadem této stráže; oba hlavní krajníci postoupí na úroveň praporečnicka; zastupující poddůstojníci postoupí do řadu šikovatelů a šéfové pelotonu do třetího řadu, jenž se stal prvním; tři středu batalionu nejbližší šikovatelé se spojí za řadem praporečnicka, aby sloužili jako základna vyrovnání pro řad šikovatelů.

550. Šéf batalionu následně velí:

3. *MARCHE.* (marš)

551. Batalion bude pochodovat třetím řadem podle stejných zásad jako při pochodu prvním řadem; je-li to řídicí batalion, praporečnick bude směřovat na směrníky, kteří se budou sami postupně stahovat za nejvzdálenějšího směrníka tak, jak se k nim bude batalion blížit; důstojník pověřený dohledem nad nimi bude pečlivě zajišťovat jejich postavení na směrnici; je-li to podřízený batalion, praporečnick se bude držet na kolmici pomocí bodů, jež si bude vybírat na zemi; ten ze tří spojených poddůstojníků, který bude za praporečnickem, bude přesně sledovat jeho stopu.

552. Šéf batalionu a adjutant budou plnit stejné funkce jako při pochodu vpřed.

553. Adjutant-major, který se postaví vně šikovatelů čtvrtého pelotonu, se vynasnaží udržovat šikovatele základny vyrovnání kolmo na směrovou linii; ostatní šikovatelé se budou vyrovnávat podle této základny.

Č L Á N E K 7 .

Zastavit ustupující batalion a obrátit jej čelem vpřed.

(Arrêter le bataillon marchant en retraite,
et le remettre face en tête.)

554. Šéf batalionu zastavil batalion a chce jej obrátit čelem vpřed, velí:

1. *Bataillon demi-tour = (A) DROITE.*
(batalione, čelem vzad)

555. Na tento povel se řad praporečnicka a hlavní krajníci, šéfové pelotonu a zastupující poddůstojníci vrátí na svá místa v bitevní sestavě; praporečník projde zpět do prvního řadu.

556. Chce-li šéf batalionu následně nechat zaujmout všeobecné vyrovnání, velí:

2. *Drapeau et guides généraux sur la ligne.*
(prapor a hlavní krajníci na linii)

557. Na tento povel přejde praporečník a hlavní krajníci před čelo batalionu, obrátí se čelem k šéfovi batalionu stojícímu vpravo či vlevo, jenž je ustaví na směrnici, jíž chce dát nové linii, a následně velí:

3. *Guides = SUR LA LIGNE.* (krajníci, na linii)
4. *Sur le centre = ALIGNEMENT.* (na střed, vyrovnat)

Č L Á N E K 8 .

558. Šéf batalionu občas procvičí batalion v pochodu na místě a nechá jej také občas pochodovat zrychleným krokem, jakmile bude tempo běžného kroku dobře zajištěno; procvičí jej rovněž v bočním pochodu, za tím účelem velí:

1. *Bataillon par le flanc droit* (nebo *le flanc gauche*).
(batalione, vpravo, nebo vlevo)
2. *(A) DROITE* (nebo *(A) GAUCHE*). (v bok)
3. *Bataillon en avant.* (batalione, vpřed)
4. *MARCHE.* (marš)

559. Na druhý povel se šéfové pelotonu a zastupující poddůstojníci postaví tak, jak bylo předepsáno ve Škole pelotonu, č. 120.

560. První z obou šikovatelů uzavírajících levé křídlo batalionu se postaví jako šéfové pelotonu, ten ze třetího řadu jako zastupující poddůstojníci.

561. Bude-li batalion mít pochodovat levým bokem, šéfové pelotonu nepřejdou ke svým levým zástupům; a budou to tedy tito dva šikovatelé, kteří levý bok batalionu povedou.

562. Ať již batalion pochoduje pravým či levým bokem, adjutant-major se postaví na úroveň prvního zástupu a adjutant na úroveň praporu, jeden i druhý na straně prvního řadu a asi šest kroků od batalionu.

563. Na čtvrtý povel batalion svižně vyrazí; poddůstojník umístěný před prvním pravým (nebo levým) zástupem bude s nejvyšší pečlivostí udržovat přesnou délku a tempo kroku a bude směřovat přímo vpřed, aniž by vybočoval ze směru.

564. Adjutant-major bude bez ustání pochodovat krokem čela batalionu a adjutant krokem adjutant-majora; tímto budou udávat krok batalionu.

565. Šéfové pelotonu a šikovatelé budou pečlivě dohlížet na to, aby se zástupy nerozevíraly ani nesvíraly, a aby obnovovaly rozchod v případě jeho ztráty jen neznatelně.

566. Šéf batalionu bude dohlížet na provádění těchto zásad.

567. Šéf batalionu, který chce nechat obrátit po zástupech, velí:

1. *Par file à droite* (nebo *à gauche*)
(po zástupech doprava/doleva)
2. *MARCHE.* (marš)

568. Zástupy provedou obrat postupně a na stejném místě jako první a přizpůsobí se při tom zásadám předepsaným ve Škole pelotonu, č. 136.

569. Šéf batalionu nechá v této škole provádět obraty často, tu doprava, tu doleva, a to tak, aby čelo batalionu nabízelo části obracející na jednu stranu a další na stranu opačnou, aniž by se měnil krok nebo rozchody mezi zástupy.

570. Tato lekce je jednou z nejlepších, jaké můžeme zvolit pro upevnění batalionu ve správném tempu kroku.

Č L Á N E K 9 .

Zformovat batalion na pravé nebo na levé křídlo po zástupech do bitevní sestavy.

(Former le bataillon sur la droite ou sur la gauche par file en bataille.)

571. Batalion pochoduje levým bokem a má se zformovat na levé křídlo po zástupech do bitevní sestavy, šéf batalionu určil bitevní linii, adjutant na ni umístil dva směrníky vzdálené jeden od druhého na šíři čela jednoho pelotonu, a to tak, že nastaví zformovanému batalionu levé rameno.

572. Čelo batalionu takřka dorazilo na úroveň prvního směrníka, šéf batalionu velí:

1. *Sur la gauche, par file en bataille.*
(na levé křídlo po zástupech do bitevní sestavy)
2. *Chefs de peloton à votre première file de gauche.*
(šéfové pelotonu ke svému prvnímu levému zástupu)
3. *MARCHE. (marš)*

573. Na druhý povel přejdou všichni šéfové pelotonu ke svému prvnímu levému zástupu, a postaví se vedle muže prvního řadu tohoto zástupu; oba šikovatelé umístění na levém křídle batalionu opět zaujmou svá místa v prvním a ve třetím řadu.

574. Na povel *marche* levý šikovatel batalionu zatočí doleva a opře svou hrud' o levou paži prvního směrníka umístěného na bitevní linii; batalion se zformuje postupně po zástupech na levé křídlo do bitevní sestavy a přizpůsobí se při tom tomu, co bylo předepsáno ve Škole pelotonu; každý šéf pelotonu nastoupí na linii současně s mužem prvního řadu svého prvního levého zástupu a postaví se nalevo od tohoto muže.

575. Pravý krajník každého pelotonu, kromě osmého, se postaví na směrnici směrníků, na úrovni pravého zástupu svého pelotonu, a to ve chvíli, kdy tento zástup dorazí na linii.

576. Formování je skončeno, šéf batalionu velí:

Guides = A VOS PLACES. (krajníci na svá místa)

577. Na tento povel šéfové pelotonu a krajníci přejdou na svá místa v bitevní sestavě, oba směrníci se stáhnou.

578. Tento pohyb bude proveden v batalionu pochodujícím pravým bokem převrácenými prostředky; šéf batalionu v tomto případě nevysloví výše uvedený druhý povel, neboť šéfové pelotonu již budou pochodovat vedle svých prvních pravých zástupů.

579. Oba směrníci, kteří byli předem umístěni na bitevní linii, tam budou stát tak, že zformovanému batalionu nastaví pravé rameno.

580. Levý krajník každého pelotonu, kromě pravého, postoupí na směrnici směrníků, a to ve chvíli, kdy poslední zástup jeho pelotonu dojde na linii, a postaví se před tento zástup.

581. Šéf batalionu bude dohlížet na postupné formování batalionu a postupovat přitom podél bitevní linie.

582. Adjutant-major postupně zajistí správný směr krajníků, a za tím účelem dohlédne na to, aby muži prvního řadu při nástupu na linii tuto linii nepřekročili.

Č L Á N E K 10 .

Průchod liniemi.
(Passage des lignes.)

Pohyb první linie při ústupu.

583. (Sch. XXIII, fig. 1.) Batalion předpokládáný jako součást první linie ustupuje a má provést průchod liniemi, jakmile bude asi dvacet kroků od druhé linie, šéf batalionu, aniž by jej zastavil, velí:

1. *Bataillon par le flanc gauche.*
(batalione, levým bokem)
2. *Par peloton, par file à droite.*
(po pelotonech, po zástupech doprava)
3. *MARCHE. (marš)*

584. Na povel *marche* provede batalion *vlevo v bok* za pochodu, první zástup každého pelotonu se vytočí a provede ihned obrat doprava; řad praporečníka, a stejně tak hlavní krajníci se vrátí na svá místa; zastupující poddůstojník každého pelotonu umístěný před prvním zástupem a šéf pelotonu postavený vedle něho budou směřovat do sobě odpovídající mezery ve druhé linii.

585. Rozestupy mezi pelotonu pochodujícími bokem budou udržovány zleva, stejně jako vyrovnání.

586. Šéf batalionu poté, kdy dojde na sto kroků od druhé linie, zavelí (Sch. XXIII, fig. 2.):

1. *Bataillon. (batalione)*
2. *HALTE. (stát)*
3. *FRONT. (čelo)*
4. *A gauche = ALIGNEMENT. (doleva vyrovnat)*
5. *A gauche en bataille. (doleva do bitevní sestavy)*
6. *MARCHE. (marš)*

587. Na druhý povel, který bude zopakován šéfy pelotonu, se batalion zastaví.

588. Na třetí povel šéfové pelotonu stojící vedle svých pravých krajníků přejdou před střed svých vlastních pelotonů; šéf batalionu stojící před levým krajníkem prvního pelotonu zajistí před vyslovením čtvrtého povelu správný směr krajníků.

589. Na čtvrtý povel, který bude vyloven, až když šéf batalionu správně ustaví levé krajníky kolony ve směru, v němž bude chtít zformovat batalion do bitevní sestavy, se každý peloton přizpůsobí tomu, co by předepsáno výše v č. 221.

590. Ve chvíli, kdy první peloton projde druhou linií, šéf pelotonu, který se postaví za šéfa tohoto pelotonu, mu určí směrový bod vpředu v krajině, pokud terén nějaký nabízí, a šéf pelotonu si ihned vybere body mezi sebou a tímto bodem, anebo adjutant-major zlehka přejde na třicet či čtyřicet kroků před šéfa tohoto pelotonu, který si hned vybere dva body na zemi mezi sebou a adjutant-major, a postupně další tak, jak bude postupovat.

591. Šéf batalionu dohlédne na udržování pořádku, dodržování rozchodů mezi pelotony, a na to, aby se první peloton nevychyloval ze směru, který má sledovat.

592. Adjutant-major (*b*) umístěný několik kroků nalevo od šéfa prvního pelotonu a adjutant (*k*) postavený podobně napravo od osmého pelotonu dohlédnou na to, aby první zástupy pelotonu pochodovaly víceméně na stejné úrovni.

Pohyb druhé linie při průchodu liniemi.

593. Batalion předpokládaný jako součást druhé linie má na místě zdvojit sekce, aby uvolnil průchod první linii, šéf batalionu s dostatečným předstihem, aby nezastavil pohyb této linie, velí (Sch. XXIII, fig. 3.):

1. *Doublez les sections. (sekce zdvojit)*
2. *Secondes sections par le flanc droit. (druhé sekce vpravo)*
3. *(A) DROITE. (v bok)*
4. *MARCHE. (marš)*

594. Na první povel přejdou všichni šéfové pelotonu zlehka před střed svých vlastních pelotonů.

595. Na druhý upozorní svou první sekci, aby se nehýbala, a druhou sekci, že má provést vpravo v bok.

596. Na třetí povel provede druhá sekce každého pelotonu vpravo v bok a šéf pelotonu nechá ihned vybočit tři první pravé zástupy vzad.

597. Na čtvrtý povel druhá sekce každého pelotonu zdvojí zezadu první sekci, na jeden krok od posledního řadu, a bude zastavena šéfem druhé sekce, který vysloví následující povely:

1. *Section. (sekce)*
2. *HALTE. (stát)*
3. *FRONT. (čelo)*
4. *A gauche = ALIGNEMENT. (doleva vyrovnat)*
5. *FIXE. (přímo hled)*

598. Na povel *FIXE* důstojníci a poddůstojníci každého pelotonu přejdou na boky sekcí, aby je zajistili, a rozmístí se tak, aby byl jeden na pravém boku, jeden na levém boku každé sekce, a dva na místě šikovatelů za druhou sekci, v následujícím pořadí: kapitán na pravém křídle prvního řadu první sekce, podporučík na levém křídle stejného řadu, zastupující poddůstojník na pravém křídle třetího řadu druhé sekce, druhý seržant na levém křídle stejného řadu, poručík a seržant-major jako šikovatelé za pelotonem.

599. Pokud by počet šikovatelů pelotonu nebyl kompletní, byly by vždy zajištěny boky sekcí, jak bylo právě předepsáno, a snížil by se počet šikovatelů umístěných za druhou sekcí. Toto rozmístění důstojníků a poddůstojníků má za cíl zabránit tomu, aby první linie ustupující případně v nepořádku nevnesla nepořádek také do druhé linie.

600. Batalion první linie prošel rozestupy, šéf batalionu druhé linie velí:

1. *Dédoublez les sections. (sekce rozdvajit)*
2. *Secondes sections par le flanc gauche. (druhé sekce vlevo)*
3. *(A) GAUCHE. (v bok)*
4. *MARCHE. (marš)*

601. Na povel *marche* budou druhé sekce pochodovat levým bokem, a ve chvíli, kdy se odkryjí, jejich šéfové velí:

1. *Section. (sekce)*
2. *HALTE. (stát)*
3. *FRONT. (čelo)*
4. *A droite = ALIGNEMENT. (doprava vyrovnat)*

602. Ve chvíli, kdy druhá sekce každého pelotonu vypochoďuje, zastupující poddůstojník umístěný na pravém boku této sekce, a podporučík umístěný na levém boku první sekce, zaujmou svá místa v bitevní sestavě.

603. Tato dispozice pro průchod liniemi byla výše zamýšlena jako ústupový pohyb, může však být nasazena rovněž v ofenzivě, pro nahrazení čerstvými jednotkami druhé linie pošramocené jednotky první linie.

604. V tomto případě batalion druhé linie postoupí v bitevní sestavě, aby se přiblížil k první linii a šéf batalionu velí s dostatečným předstihem, aby nezastavil pohyb, jenž má provést batalion první linie:

1. *Doublez les sections. (sekce zdvojit)*
2. *Secondes sections = MARCHE. (druhé sekce, marš)*

605. Na druhý povel druhá sekce každého pelotonu pochoduje na místě; jakmile ji první sekce předejde,

pochoduje druhá šikma doprava, aby ji zezadu zdvojila; tyto pohyby budou provedeny na upozornění šéfů sekce umístěného na pozici šikovatele; důstojníci a poddůstojníci se rozmístí na bocích sekcí, jak bylo vysvětleno výše, č. 598, a batalion pokračuje v přímém pochodu v tomto uspořádání.

606. Podporučík umístěný na levém boku prvních sekcí udrží v pravém půlbatalionu mezi sebou a šéfem pelotonu, který je na pravém boku, vzdálenost jedné sekce.

607. Podporučík umístěný na levém křídle první sekce praporečnického pelotonu bude sledovat stopu praporečnicka, kterého adjutant pečlivě nasměruje doprava tak, aby pochodoval na úrovni tohoto důstojníka.

608. Šéfové pelotonu v levém půlbatalionu udrží vzdálenost jedné sekce mezi sebou a podporučíkem, který je na levém boku první sekce pochodující napravo od šéfů pelotonu.

609. Druhý a třetí řad stráže praporu se přizpůsobí pohybu své sekce, jejíž jsou součástí, ale řad praporečnicka a hlavní krajníci zůstanou před čelem batalionu.

610. Šéf batalionu první linie uvidí, že batalion druhé linie dorazil asi na dvacet kroků od jeho, velí:

1. *Bataillon par le flanc droit. (batalione, vpravo)*
2. *(A) DROITE. (v bok)*
3. *Par peloton, par file à droite. (po pelotonech, po zástupech doprava)*
4. *MARCHE. (marš)*

611. Batalion první linie projde batalionem druhé linie, zastaví se v určené vzdálenosti, a zformuje se do bitevní sestavy, jak bylo vysvětleno výše.

612. Jakmile první linie projde druhou, šéf batalionu druhé linie velí:

1. *Dédoublez les sections. (sekce rozdvajit)*
2. *Secondes sections = MARCHE. (druhé sekce, marš)*

613. Na povel *marche* druhé sekce pochodují šikma doleva; podporučík, zastupující poddůstojník a druhý seržant zaujmou svá místa v bitevní sestavě; první sekce pokračují v přímém pochodu.

614. Jakmile budou druhé sekce odkryty, šéf každé z nich velí:

1. *En avant. (vpřed)*
2. *Pas accéléré = MARCHÉ.*
(zrychleným krokem, marš)

615. Druhé sekce nastoupí na linii a samy převezmou její krok a vyrovnají se.

616. Šéf batalionu druhé linie bude moci svůj batalion zastavit ihned, jakmile jej batalion první linie projde; druhé sekce v tom případě svižně zaujmou svá místa na povel šéf batalionu *secondes sections en ligne (druhé sekce do linie)*; anebo může šéf batalionu nechat pokračovat ještě nějaký čas v pochodu, než batalion zastaví.

Obecné poznámky k průchodu liniemi.

617. Výše jsme předpokládali, že ustupující pelotony pochodují pravým bokem; ale šéf batalionu bude moci tento pohyb nechat provést rovněž levým bokem pelotonů; v tomto případě budou pelotony udržovat rozchody a vyrovnání zprava a zformují se doprava do bitevní sestavy.

618. K provedení těchto různých popsanych pohybů v této škole bude šéf batalionu předpokládat svůj batalionu tu za součást první, tu druhé linie.

Č L Á N E K 1 1 .

Změna směřování čela.
(Changement de front.)

619. Batalion je v bitevní sestavě, šéf batalionu chce nechat změnit směřování jeho čela, umístí vždy dva směrníky vzdálené od sebe o něco méně než na šíři pelotonu do nového směru, a to před pelotonu, který bude sloužit jako základna pro vyrovnání.

620. Budeme zde předpokládat, že šéf batalionu chce změnit směřování čela vpřed na první peloton; umístí dva směrníky před tento peloton, jak bylo právě vysvětleno, a přikáže šéfovi pelotonu, aby svůj peloton postavil za nimi; toto provedeno, šéf batalionu velí (Sch. XXIV, fig. 1.):

1. *Changement de front en avant sur le premier peloton.*

- (*změna směřování čela vpřed na první peloton*)
2. *Par peloton, demi-à-droite.*
(*po pelotonech, napůl doprava*)
 3. *MARCHÉ. (marš)*
 4. *En avant. (vpřed)*
 5. *MARCHÉ. (marš)*
 6. *Guides à droite. (krajníci vpravo)*

621. Na druhý povel šéfové pelotonu přejdou před střed svého pelotonu.

622. Na třetí začnou pelotony obracet doprava okolo pevného pívota, jakmile šéf batalionu usoudí, že jsou dostatečně vytočené, vysloví další tři výše uvedené povely.

623. Na pátý povel pelotony přestanou obracet a vyrazí vpřed.

624. Na šestý povel převezmou dotyk lokte na pravé straně; pravý krajník každého z nich bude sledovat zástup, který pochoduje na jeho úrovni v předcházejícím pelotonu, a pochoduje ve stopě tohoto zástupu až do chvíle, kdy peloton, jehož je tento zástup součástí a jenž dorazil na úroveň místa, které má zaujmout na linii, zatočí doprava; tento krajník dále směřuje přímo před vpřed.

625. Pravé křídlo druhého pelotonu dorazí na úroveň levého boku prvního, šéf druhého pelotonu velí:

1. *Tournez à droite. (doprava zatočit)*
2. *MARCHÉ. (marš)*

626. Na povel *marche* druhý peloton zatočí podle zásad změny směru na stranu krajníka, a to tak, aby nastoupil na bitevní linii přímo, bude zastaven svým šéfem dva kroky před touto linií a vyrovnán prostředky pro postupná formování již určenými.

627. Všechny ostatní pelotony se přizpůsobí tomu, co bylo právě předepsáno pro druhý.

628. Formování je dokončeno, šéf batalionu velí:

Guides = A VOS PLACES. (krajníci na svá místa)

629. Pro změnu směřování čela vzad na první peloton, šéf batalionu poté, kdy ustavil tento peloton v novém směru a

umístil dva směrníky před pravý a levý zástup, velí (Sch. XXIV, fig. 2.):

1. *Changement de front en arrière sur le premier peloton.*
(změna směřování čela vpřed na první peloton)
2. *Bataillon, demi-tour = (A) DROITE.*
(batalione, čelem vzad)
3. *Par peloton, demi-à-gauche.*
(po pelotonech, napůl doleva)
4. *MARCHE. (marš)*
5. *En avant. (vpřed)*
6. *MARCHE. (marš)*
7. *Guides à gauche. (krajníci vlevo)*

630. Na druhý povel všechny pelotony, kromě prvního, provedou čelem vzad.

631. Na třetí šéfové pelotonů, které provedly čelem vzad, se postaví za střed svého pelotonu, dva kroky od prvního řadu, který se stal třetím.

632. Na čtvrtý pelotony zahájí obrat doleva kolem pevného pivota a třetím řadem.

633. Na šestý povel přestanou obracet a vypochoďují přímo vpřed směrem k nové bitevní linii.

634. Na sedmý převezmou dotyk lokte nalevo a krajník umístěný na pravém křídle každého pelotonu, jež se stalo levým křídlem, se přizpůsobí tomu, co bylo předepsáno výše, č. 624.

635. Pravé křídlo druhého pelotonu, jež se stalo levým, dojde na úroveň levého boku pelotonu ustaveného na bitevní linii, šéf druhého pelotonu velí:

1. *Tournez à gauche. (doleva zatočit)*
2. *MARCHE. (marš)*

636. Druhý peloton zatočí podle zásad změny směru na stranu krajníka a pochoduje vpřed, bude svým šéfem zastaven na úrovni šikovatelů prvního pelotonu; šéf pelotonu nechá provést čelem vzad a vyrovná peloton pomocí prostředků již popsanych pro postupná formování.

637. Všechny ostatní pelotony provedou to, co bylo právě předepsáno pro druhý.

638. Formování je dokončeno, šéf batalionu velí:

Guides = A VOS PLACES. (krajníci na svá místa)

639. Šéf batalionu nechá změnit směřování čela vpřed a vzad na levý peloton podle stejných zásad.

640. Šéf batalionu bude dohlížet na obecné provádění tohoto pohybu.

641. Adjutant-major zajistí směřování krajníků postupně tak, jak budou nastupovat na bitevní linii, přičemž se přizpůsobí tomu, co bylo předepsáno pro postupná formování.

642. Šéf batalionu bude také moci nechat změnit směřování čela na středový peloton, nebo na libovolný jiný peloton batalionu, a to v libovolném úhlu; v tom případě jedno z křídel změni směřování čela vpřed, druhé vzad, a přizpůsobí se přitom tomu, co bylo předepsáno výše.

643. Pokud by například šéf pelotonu chtěl nechat změnit směřování čela batalionu na pátý peloton, a mělo-li by levé křídlo postoupit vpřed a pravé ustoupit vzad, umístí dva směrníky do nového směru před pátý peloton a přikáže šéfovi tohoto pelotonu, aby jej umístil k těmto dvěma směrníkům.

644. Pátý peloton je takto ustaven v novém směru, čtvrtý peloton se s ním na povel svého šéfa okamžitě vyrovná, pravý krajník čtvrtého pelotonu se postaví před pravý zástup svého pelotonu na směrnici obou směrníků umístěných před pátým pelotonem; šéf batalionu ověřil pozici krajníků a bylo-li třeba také opravil, a velí (Sch. XXV, fig. 1.):

1. *Changement de front sur le cinquième peloton, l'aile gauche en avant.*
(změna směřování čela na pátý peloton, levé křídlo vpřed)
2. *Pelotons de droite, demi-tour = (A) DROITE.*
(pelotony pravého křídla, čelem vzad)
3. *Par peloton, demi-à-droite.*
(po pelotonech, napůl doprava)
4. *MARCHE. (marš)*
5. *En avant. (vpřed)*
6. *MARCHE. (marš)*

7. *Guides à droite. (krajníci vpravo)*

645. Na druhý povel všechny pelotony umístěné napravo od čtvrtého provedou *chelem vzad*.

646. Pohyb bude proveden podle výše předepsaných zásad.

647. Bude-li pohyb řízený na střed, jako v tomto příkladu, adjutant-major zajistí směřování krajníků pelotonů pravého křídla postupně tak, jak budou nastupovat na bitevní linii, adjutant zajistí směřování krajníků pelotonů levého křídla.

Poznámky ke změnám směřování čela.

648. Bude-li nový směr víceméně kolmý na původní postavení batalionu, pelotony musejí provést před vypořádáním vpřed přibližně polovinu čtvrtobratu; ale budou-li k sobě obě linie šikmé, čím méně otevřený bude úhel, tím méně budou pelotony obracet, než vypořádují vpřed; bude-li úhel velice ostrý, nechá šéf batalionu pelotony vytočit minimálně.

649. Přesnost tohoto pohybu záleží velmi na odhadu šefa batalionu, který musí správně vybrat okamžik, kdy zavelí *en avant MARCHÉ*.

650. Pokud nová linie svírá s původním postavením batalionu velice ostrý úhel, pelotony dojdou na tuto linii takřka přímo a bez toho, aby šéfové pelotonu museli velet *tournez à droite* (nebo *à gauche*) na úrovni své pozice.

Č L Á N E K 1 2 .

Projít zúžením při ústupu pravým nebo levým křídlem.

(*Passer le défilé en retraite par l'aile droite
ou par l'aile gauche.*)

651. Batalion je v bitevní sestavě, šéf batalionu bude za levým křídlem předpokládat zúžený průchod a velí (Sch. XXV, fig. 2.):

*En arrière par l'aile droite, passez le défilé.
(vzad pravým křídlem, projděte zúžením)*

Šéf pelotonu pravého křídla ihned velí:

1. *Grenadiers* (nebo *premier peloton*) *par le flanc droit.*
(*granátníci, nebo první pelotone, vpravo*)

2. (A) *DROITE. (v bok)*

3. *MARCHE. (marš)*

652. Na povel *marche* první peloton vypořádává; první zástup obrátí doprava a pochoduje vpřed, dokud se nedostane na čtyři kroky za linii šikovatelů, obrátí znovu doprava a postupuje následně přímo směrem k levému křídlu; všechny ostatní zástupy tohoto pelotonu budou obracet postupně na stejném místě jako první.

653. Druhý peloton vypořádává následně na povel svého šefa, který jej nechá provést vpravo v bok, jakmile se první zástup prvního pelotonu dostane na jeho úroveň, a následně vysloví povel *marche* tak, aby první zástup druhého pelotonu následoval přímo poslední zástup prvního, aniž by však nezbytně pochodovala jeho krokem; první zástup provede obrát doprava na místě, kde se nachází, a všechny ostatní zástupy tohoto pelotonu postupně obrátí na stejném místě jako první.

654. Následující pelotony provedou postupně každý to, co bylo právě předepsáno pro druhý peloton.

655. První zástup prvního pelotonu dojde takřka na úroveň zúžení, jež je předpokládáno za levým bokem batalionu, obrátí po zástupech doleva, aby vstoupil do zúžení, a všechny následující zástupy obrátí každý na stejném místě jako čelní.

656. Pelotony takto projdou zúženým průchodem bokem a postupně, jak bude každý zúžení opouštět, jeho šéf nechá peloton zformovat podle povelů předepsaných ve Škole pelotonu, č. 136 a následující.

657. Někdy budeme předpokládat zúžení za pravým křídlem, šéf batalionu velí:

*En arrière par l'aile gauche, passez le défilé.
(vzad levým křídlem, projděte zúžením)*

658. Levý peloton ihned zahájí pohyb, a další pelotony postupně s tím, že se přizpůsobí tomu, co bylo právě předepsáno pro průchod zúžením pravým křídlem; šéfové pelotonu přejdou ke svému prvnímu levému zástupu.

Poznámky k průchodu zúžením při ústupu.

659. Pokud šíře zúženého průchodu umožní zformovat pelotony či sekce, šéf prvního pelotonu nechá tento pohyb provést, jakmile jeho peloton vstoupí do zúžení.

660. Všechny následující pelotony provedou tento pohyb na povel svých šéfů a na stejném místě jako první.

661. Jakmile peloton projde zúžením, je-li to pravým křídlem, můžeme jej nechat zatočit doleva, aby kolona postupovala na tuto stranu a zformovat ji doleva do bitevní sestavy, anebo zatočit doprava a zformovat ji na pravé křídlo do bitevní sestavy.

662. Pokud nedostatečná šíře zúžení nedovoluje zformovat pelotony ani sekce, batalion pokračuje bočním pochodem, a jakmile první zástup opustí zúžení, můžeme jej nechat provést obrát doleva a nechat batalion postupovat tímto směrem bokem, a zformovat jej do bitevní sestavy pomocí *vlevo v bok*, anebo nechat první zástup obrátit doprava a zformovat následně batalion pomocí *na pravé křídlo po zástupech do bitevní sestavy*; anebo můžeme nechat zformovat peloton a nechat jej zatočit doleva či doprava, jak bylo právě vysvětleno výše.

Č L Á N E K 1 3 .

Útočná kolona.
(Colonne d'attaque.)

663. Tento pohyb, který je svinutím batalionu do zdvojené kolony za oba středové pelotony, bude prováděn následujícím způsobem: šéf batalionu velí (Sch. XXVI, fig. 1.):

1. *Colonne d'attaque.* (útočná kolona)
2. *Par peloton de droite et de gauche sur le centre = EN COLONNE.*
(po pelotonech pravého a levého křídla na střed, do kolony)
3. *Bataillon à gauche et = (A) DROITE.*
(batalione vlevo a vpravo, v bok)
4. *MARCHE.* (marš)

664. Na druhý povel všichni šéfové pelotonu, kromě čtvrtého a pátého, přejdou před střed svých vlastních

pelotonů a upozorní je, že mají provést vlevo či vpravo v bok; šéfové čtvrtého a pátého pelotonu se nebudou hýbat.

665. Na třetí povel se čtvrtý a pátý peloton nebudou hýbat; všechny ostatní pelotony provedou, ty pravého půlbatalionu *vlevo v bok* a ty levého půlbatalionu *vpravo v bok*; šéfové pelotonu nechají ihned vybočit tři první zástupy svého pelotonu vzad; levý krajník každého pelotonu pravého křídla a pravý krajník každého pelotonu levého křídla se postaví před muže prvního řadu prvního zástupu, a každý šéf pelotonu se postaví vedle svého krajníka, aby jej vedl.

666. Na povel *marche* bude pohyb zahájen, šéf pátého pelotonu přejde zlehka na levý bok svého pelotonu, šéf čtvrtého se nebude hýbat; oba tyto pelotony se vzájemně na povel svých šéfů vyrovnají, bude-li to třeba.

667. Čtvrtý a pátý peloton, jež mají vytvořit čelo kolony, se nebudou hýbat; všechny ostatní vypochoďují zrychleným krokem, aby každý nastoupil ve vzdálenosti sekce za peloton svého půlbatalionu tak, aby v pravém čtvrtý peloton předcházela třetímu, ten druhému, a tak dále, a aby v levém půlbatalionu pátý předcházela šestému, ten sedmému, a tak dále.

668. Sobě odpovídající pelotony každého půlbatalionu se při zařazení do kolony spojí; za tím účelem šéf každého pelotonu pravého křídla velí:

1. *Peloton.* (*pelotone*)
2. *HALTE.* (*stát*)
3. *FRONT.* (*čelo*)
4. *A gauche = ALIGNEMENT.* (*doleva vyrovnat*)

669. Šéf každého pelotonu levého křídla vysloví stejné povely, s výjimkou čtvrtého, jenž nahradí za *à droite = ALIGNEMENT* (*doprava vyrovnat*).

670. Šéf každého pelotonu vyslovil povel *à gauche* (nebo *à droite*) *ALIGNEMENT* a postaví se na vnější bok svého pelotonu, ti pravého půlbatalionu na pravý bok, ti levého půlbatalionu na levý bok; oba spojené pelotony se vyrovnají jeden na druhý; střed obou bude vyznačen zastupujícím poddůstojníkem levého pelotonu, jenž se pečlivě postaví za toho, který je před ním.

671. Granátnický peloton bude sledovat pohyb půlbatalionu, jehož je součástí, a přizpůsobí se tomu, co bylo předepsáno výše, s tím rozdílem, že se postaví za obě vnitřní sekce poslední podjednotky kolony tak, že jej napravo a nalevo přesáhnou obě vnější sekce této podjednotky.

672. Pokud by však vyšší důstojník chtěl postavit granátníky do čela kolony při jejím formování, dal by k tomu rozkaz jejich šéfovi, který by v jeho důsledku nechal vybočit tři první zástupy vpřed namísto vzad, a dovedl by granátníky na vzdálenost sekce před oba čelní pelotony, a to stejným způsobem, jaký byl právě předepsán výše.

673. Bubeníci nastoupí na konec kolony.

Rozvinutí útočné kolony.

674. Bude-li šéf batalionu chtít tuto kolony rozvinout, postaví dva směrníky před pravý a levý zástup obou čelních pelotonů a velí (Sch. XXVI, fig. 2.):

1. *Déployez la colonne. (rozviňte kolonu)*
2. *Bataillon à droite et = (A) GAUCHE.*
(batalione vpravo a vlevo v bok)
3. *Pas accéléré = MARCHÉ.*
(zrychleným krokem, marš)

675. Na povel *marche* se kolona rozvine podle zásad předepsaných pro rozvinutí sevřených kolon na oba čelní pelotony, které se nebudou hýbat; šéf pátého pelotonu přejde na pravé křídlo svého pelotonu.

676. Šéf čtvrtého pelotonu ustoupí do druhého řadu ve chvíli, kdy šéf třetího pelotonu po nástupu na linii přejde na levé křídlo svého pelotonu, aby jej vyrovnal.

677. Rozvinutí je dokončeno, šéf batalionu velí:

Guides = A VOS PLACES. (krajníci na svá místa)

678. Pokud by šéf batalionu pokládal za nezbytné nechat zahájit palbu, zatímco bude prováděno rozvinutí, dá rozkaz šéfům obou čelních pelotonů k zahájení palby dvou řadů.

679. Šéfové obou čelních pelotonů vysloví povely předepsané pro palbu dvou řadů, a to na povel *fixe* vyslovený u třetího a šestého pelotonu po povelu *alignement*; šéfové těchto dvou pelotonů provedou totéž ve vztahu k druhému a sedmému pelotonu, a tak dále.

680. Na povel *feu de deux rangs* vyslovený pro oba čelní pelotony se oba směrníci stojící před těmito pelotony stáhnou; krajník každého pelotonu, který nastoupil na bitevní linii, aby ji vytyčil, také zaujme své místo na povel *feu de deux rangs* vyslovený pro jeho peloton.

681. Šéfové pelotonu a zastupující poddůstojníci se během palby postaví na místo, jež jim je určeno výše, č. 35.

Poznámky k rozvinutí útočné kolony.

682. Tato kolona může být formována jen po batalionech, její omezená hloubka nevyžaduje, aby byla před rozvinutím sevřena.

Č L Á N E K 1 4 .

Shromáždění.

(Ralliement.)

683. Batalion je v bitevní sestavě, šéf batalionu nechá vybubnovat *la berloque*; na tento signál se batalion rozloží a rozejde.

684. Bude-li jej šéf batalionu chtít opět shromáždit, umístí dva směrníky a praporečnicka ve směru, který bude chtít batalionu dát, a následně nechá bubnovat *au drapeau*.

685. Každý šéf pelotonu shromáždí své důstojníky, poddůstojníky a vojáky asi šest kroků za místem, jež má zaujmout v bitevní sestavě.

686. Šéf batalionu nechá urychleně ustavit praporečnický peloton k oběma směrníkům; každý peloton ihned na povel svého šéfa postoupí a vyrovná se s praporečnickým pelotonem a bude na linii ustaven podle předepsaných zásad.

Škola batalionu rozdělena do lekcí tak, jak bude opakována při výcviku po batalionech.

PRVNÍ LEKCE.

- 1°. Otevřít řady.
- 2°. Ovládnutí zbraní a zrychlené nabíjení.
- 3°. Sevřít řady.
- 4°. Volné nabíjení a různé palby vpřed a vzad.

DRUHÁ LEKCE.

- 1°. Rozložit po pelotonech doprava a doleva.

- 2°. Pochodovat v koloně pořadovým krokem, dlouhou dobu, čelní krajník se řídí body vybranými na zemi; změnit směr na stranu krajníka a na stranu opačnou od krajníka, rozložit a zformovat pelotony za pochodu.
- 3°. Provést protipochod a zopakování stejných pohybů.
- 4°. Změnit směr rychlým manévrem.
- 5°. Přejít do cestovního kroku, rozložit pelotony, provést postupně všechny pohyby předepsané v článku o koloně na cestě, pro zúžení podjednotky na čtyři muže v čele; nechat zástupy vrátit do linie podle stejných zásad, a zformovat pelotony.
- 6°. Zastavit kolonu a zformovat ji *doleva* nebo *doprava do bitevní sestavy*.
- 7°. Občas zformovat kolonu *inverzí doprava* nebo *doleva do bitevní sestavy*.

TŘETÍ LEKCE.

- 1°. Rozložit peloton *vzad doprava* nebo *doleva*.
- 2°. Zformovat kolonu *vpřed* a *čelem vzad do bitevní sestavy*.
- 3°. Zformovat kolonu *na pravé* nebo *na levé křídlo do bitevní sestavy*.
- 4°. Pochodovat bokem a formovat pelotony nebo sekce za pochodu.
- 5°. Kolona přicházející zpoza nebo zpřed bitevní linie, postupovat podél této linie a zformovat kolonu *doleva* nebo *doprava do bitevní linie*.
- 6°. Změnit směřování čela vpřed a vzad na vnější okraj pravého či levého křídla, kolmo a šikmo.
- 7°. Změnit směřování čela na střed, levé nebo pravé křídlo vpřed, kolmo a šikmo.

ČTVRTÁ LEKCE.

- 1°. Svinout se z bitevní sestavy do sevřené kolony po divizích nebo pelotonech, vpřed nebo vzad, na peloton pravého nebo levého křídla batalionu, anebo na středový peloton, s pravým či levým křídlem v čele.
- 2°. Změnit směr v sevřené koloně *doprava* či *doleva* bokem kolony.
- 3°. Provést protipochod v sevřené koloně.
- 4°. Pochodovat v sevřené koloně.

- 5°. Zaujmout rozchody čelem kolony.
- 6°. Sevřít kolonu na rozchod sekce a změnit směr; sevřít do masy, zastavit kolonu, zformovat divize na místě a rozvinout se.
- 7°. Zformovat a rozvinout útočnou kolonu.

PÁTÁ LEKCE.

- 1°. Pochodovat dlouhou dobu v bitevní sestavě vpřed a ustupovat, a nechat provést různé průchody překážkami.
- 2°. Změnit několikrát směr v bitevní sestavě.
- 3°. Pochodovat často a dlouhou dobu šikmo v bitevní sestavě.
- 4°. Průchod liniemi, jako batalion první linie a jako batalion druhé linie.
- 5°. Pochodovat pravým nebo levým bokem, změnit směr po zástupech, a zformovat se na pravé nebo na levé křídlo po zástupech do bitevní sestavy.
- 6°. Projít zúžením při ústupu.
- 7°. Nechat vybuchovat *la berloque* a následně shromáždit batalion.

Poznámky k tomuto rozdělení školy batalionu po lekcích.

První lekce, jež zahrnuje nabíjení a palby; druhá, zahrnující pochod v koloně a vše k němu vztažené; pátá, jež zahrnuje pochod v bitevní sestavě, a různé pohyby z něho odvozené, jsou nejzásadnějšími částmi tohoto výcviku, jsou také těmi, jimiž se musíme při cvičení po batalionech nejvíce zabývat.

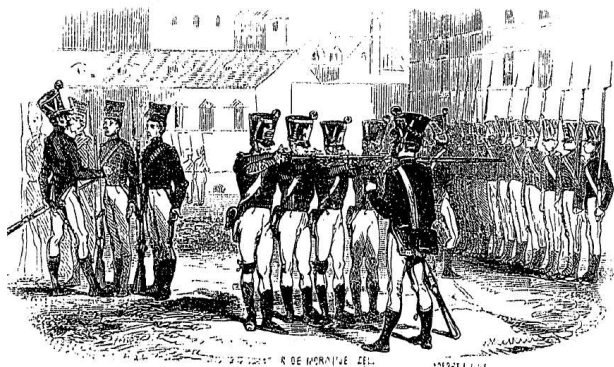
Bataliony, jež budou správně provádět druhou a pátou lekci, zvládnou za velmi krátkou dobu také dokonale provádět třetí a čtvrtou.

Můžeme nechat dát na rámě zbraň při bočním pochodu, po pelotonech nebo divizích, a také v koloně při pořadovém kroku.

Občas můžeme také nechat dát na rámě zbraň při pochodu v bitevní sestavě, budou-li bataliony dobře vycvičené.

Při výcviku po batalionech nebudeme užívat zrychleného kroku, ani při pochodu v bitevní sestavě, ani v koloně, ani při formování, dokud nebudou bataliony dostatečně pevné v tempu běžného kroku.

V této škole nebudeme užívat cestovního kroku než pro opakování pohybů určených pro kolonu na cestě.

KAPITOLA V.

Evoluce linie.

(Evolutions de ligne.)

ŠKOLA batalionu obsahuje zásady a vysvětlení všech pohybů, jež může, a to v jakémkoli případě, provádět jeden batalion, zbývá předepsat aplikaci těchto zásad pro linii složenou z více batalionů.

V této instrukci budeme předpokládat linii osmi batalionů; ale pravidla, jež zde budou předepsána, budou rovněž tak aplikovatelná na jeden pluk, na jednu brigádu, nebo na jiný libovolný počet batalionů.

Škola batalionu byla rozdělena do pěti částí.

Stejně rozdělení zavedeme i zde.

Pokaždé, když bude mít jedna nebo více spojených brigád manévrovat v linii, každý její batalion bude označen číslem podle pořadí, jež zaujímá v linii. Batalion pravého křídla bude označen jako *první*, následující bude *druhý*, další batalion *třetí*, a tak dále až k batalionu, který uzavírá levé křídlo linie.

*Místa vrchního velitele, šéfů brigády a pluku,
v linii i v koloně.*

V bitevní sestavě nebude mít vrchní velitel pevné místo; bude se moci přesunovat kamkoli, kde uzná svou přítomnost za nezbytnou.

V koloně se bude obvykle držet v čele, aby ji mohl řídit podle svých záměrů.

Při evolucích se přesune zpravidla tam, odkud bude moci nejlépe řídit provedení celkového pohybu.

Přesto však se bude moci vrchní velitel ve všech případech přesunout tam, kde posoudí svou přítomnost za nezbytnou, neopomene se ale nechat zastoupit důstojníkem, jehož pověří provedením svých rozkazů.

V bitevní sestavě se šefové brigády postaví asi padesát kroků [32,5 m] za střed své brigády.

V koloně se postaví na bok na straně vedení, na úrovni středu své brigády, dvanáct či patnáct kroků [7,8–9,8 m] od krajníků.

V bitevní sestavě s plukovníci postaví asi třicet kroků [19,5 m] za střed svého pluku.

V koloně se postaví jako šéfové brigády na úroveň středu svého pluku.

Šéfové brigády a pluku budou v bitevní sestavě, v koloně i ve všech pohybech dohlížet na přesné a pravidelné provádění všeho, co bude veleno; v důsledku toho se budou moci přesunovat kamkoli, kde posoudí svou přítomnost za nezbytnou, v celé šíři své brigády, nebo pluku.

Místa šéfů batalionu, adjutant-majorů a adjutantů, v bitevní sestavě i v koloně, byla určena ve Škole batalionu.

Obecná pravidla pro povely.

Budou-li mít všechny bataliony linie mít provést stejný pohyb, vrchní velitel vydá sobě nejbližšímu batalionu hlavní povely určené pro tento pohyb, jež budou ihned zopakovány šéfem batalionu.

Každý šéf batalionu vždy zopakuje co nejrychleji všechny hlavní povely, jež uslyší vyslovit pro přímo se sebou vpravo či vlevo sousedící batalion, podle strany, z níž povel vzejde, a pokud mu vrchní velitel nedal či neposlal jiný rozkaz.

Šéfové batalionu zopakovali hlavní povely, jak bylo právě předepsáno, zavelí a nechají ihned následně provést, aniž by se vzájemně přizpůsobovali, přípravné pohyby, jež mají v jejich batalionu předcházet provedení hlavního pohybu; šéfové pluku a brigády dohlédnou na rychlé provedení těchto přípravných pohybů ve svém pluku a brigádě, a na to, aby se šéfové v tomto ohledu nedopustili žádné chyby.

Adjutant-majoři a adjutanti umístění za pravým a levým křídlem svého batalionu v linii zopakují hlavní povely, upozorňovací i prováděcí, a to pokaždé, kdy by šíře čela batalionu, vítr, nebo hluk palných zbraní mohly zabránit tomu, aby byly tyto povely snadno od batalionu k batalionu zaslechnutelné.

V případě, kdy šéf batalionu neslyšel hlavní povel, ale viděl by přímo se sebou sousedící batalion provádět nějaký pohyb, ihned by nechal stejný pohyb provést svému batalionu.

Budou-li v linii s francouzskými pluky také cizinecké, šéf batalionu cizí národnosti nejprve zopakuje hlavní povely

francouzsky, a následně vysloví stejné povely ve svém jazyce.

Bude-li mít linie provést středový pohyb, vrchní velitel se přesune na bod, který si vybere za střed pohybu a dá nebo pošle šéfovi každého sousedního batalionu vpravo i vlevo rozkaz vyslovit hlavní povely s ohledem na to, jak každá část linie bude pohyb provádět, jak bude vysvětleno níže.

V koloně bude opakování povelů probíhat podle stejných zásad.

Pokaždé, když linii rozložíme na více kolon, důstojník, první, nebo služebně nejstarší každé kolony, jí bude velet a u své kolony bude vykonávat funkci vrchního velitele.

Formování pluků v bitevní sestavě před svou ubikací.

Bude-li se mít pluk zformovat v bitevní sestavě před svou ubikací, šéf pluku nechá postoupit středovou rotu prvního či druhého batalionu o několik kroků vpřed, ustaví ji ve směru, který chce dát pluku, a umístí před tuto rotu dva směrníky; nechá současně upozornit šéfa zbývajících batalionu, aby svou středovou rotu ustavil ve stejném směru.

Tyto dvě rotu budou takto jedna od druhé ustaveny ve stejném směru a ve vzdálenosti batalionu plus rozestupu; šéf pluku nechá vybuchovat velmi krátký virbl, na jehož konci rotu každého batalionu nastoupí postupně a na povel svých šéfů na linii středové rotu svého batalionu; šéfové batalionu dohlédnou na to, aby se krajníci obou batalionů stavěly přesně na stejnou linii.

Bataliony jsou zformovány, má-li pluk manévrovat, šéf pluku přikáže adjutantům bataliony rozdělit, což bude urychleně provedeno a zahájeno z pravého křídla každého batalionu; granátnická rota druhého batalionu se spojí s první na pravém křídle pluku.

Šíři pelotonů, jak nejvíce to bude možné, vyrovnáme; poddůstojníci, kteří mají tvořit stráž praporu, se zformují na levém křídle čtvrtého pelotonu, a budou započtení do počtu zástupů tohoto pelotonu, jenž bude tedy mít o tři zástupy vojáků méně než ostatní.

Rozestup mezi bataliony bude osm sáhů [15,6 m].

Složení a pochod odřadu, který půjde vyzvednout prapory.

Bude-li pluk svolán do zbraně a mají-li být vyneseny prapory, jedna z obou granátnických rot, jež se budou střídát, anebo, jsou-li detašovány, fyzilírská rota, vypochoďuje, aby prapory vyzvedla, a to v následující sestavě:

Tambor-major, bubeníci batalionu, jehož bude odřad součástí, následování hudbou;

Odřad zformovaný v koloně po sekcích, na rámě zbraň;

Oba seržant-majoři určení k nesení praporů, jeden vedle druhého mezi oběma sekcemi.

Odřad bude v této sestavě pochodovat bez bubnování a bez hudby. Po příchodu k ubikaci velitele pluku se zformuje do bitevní sestavy na úrovni vstupních dveří; bubeníci a hudba se zformují na pravém křídle odřadu.

Jakmile bude odřad v bitevní sestavě, oba seržant-majoři, kteří mají nést prapory, je v doprovodu poručíka a jednoho seržanta odřadu půjdou vyzvednout.

Jakmile oba seržant-majoři vyjdou s prapory následování poručíkem a seržantem, zastaví se přede dveřmi.

Ve chvíli, kdy prapory vyjdou ven, velitel odřadu nechá dát k počtě zbraň a bubeníci bubnují *le drapeau*.

Po třech či čtyřech zopakováních nechá velitel odřadu přestat bubnovat; nechá dát na rameno zbraň a rozložit po sekcích; oba seržant-majoři nesoucí prapory se postaví mezi obě sekce, jeden vedle druhého; poručík a seržant se vrátí na svá místa.

Velitel odřadu jej následně uvede do pochodu ve výše určené sestavě, aby se vrátil na místo shromáždění pluku; bubeníci bubnují.

Pocty, jež budou vzdány praporům.

Při příchodu praporů nechá šéf pluku dát na rameno zbraň; bubeníci přestanou bubnovat a zrychleným krokem se vrátí, stejně jako celý odřad, na svá místa v bitevní sestavě, přičemž projdou za plukem; šéfové batalionu se postaví šest kroků [3,9 m] před středový zástup svého batalionu.

Praporečníci budou pokračovat jeden vedle druhého zrychleným krokem, deset kroků [6,5 m] od čela pluku, každý zastaví před středem svého batalionu a postaví se k němu čelem; šéf batalionu nechá dát k počtě zbraň a sám

následně zdraví kordem; praporečník se ihned postaví do středu batalionu a šéf batalionu nechá dát na rameno zbraň.

Prapory budou vráceny do ubikace velitele pluku ve výše předepsané sestavě.

(...)

P Á T Á Č Á S T .

Č L Á N E K 1 4 .

Dispozice proti jezdeckvu.

(Dispositions contre la cavalerie.)

564. Předpokládáme kolonu čtyř batalionů pochodující po pelotonech s pravým křídlem v čele a v otevřené krajině, jež může být na obou bocích znepokojována husary či jezdeckvem, vrchní velitel nechá sevřít kolonu na rozchod sekce, následně zformuje na místě divize; toto provedeno, velí (Sch. XL, fig. 1.):

Colonne contre la cavalerie. (kolona proti jezdeckvu)

565. Tento povel je zopakován a vrchní velitel opět nechá sevřít kolonu na rozchod sekce.

566. Šéfové tří posledních batalionů zastaví své první divize ve vzdálenosti asi pelotonu a půl od konce batalionu, který je před nimi.

567. Zatímco budou tito dispozice prováděny, kanóny pluku přejedou na rozkaz, který jim pošle vrchní velitel, na oba boky kolony, na úroveň svých vlastních batalionů; muniční povozy budou sledovat své kanóny.

568. Kolona je v této sestavě, vrchní velitel ji uvede opět do pochodu cestovním, nebo pořadovým krokem, a nechá vyslat, považuje-li to za nezbytné, několik mužů třetího řadu divizí, kteří se přesunou na boky kolony a budou volně pálit na nepřátelské husary či jezdcy, pokud by se přiblížili na dostřel pušky; tito tirajéři budou sledovat pohyb kolony zhruba na úrovni své divize; kanóny budou pochodovat mezi nimi a kolonou, osm nebo deset kroků od kolony.

569. Kolona bude takto pochodovat tak dlouho, jak bude moci; ale pokud by vrchní velitel uviděl přiblížit se silného nepřítele, jenž by se hotovil k útoku, zastaví kolonu, nechá povolát zpět do svých divizí tirajéry a velí:

1. *Formez le carré.* (karé zformovat)

570. (Sch. XL, fig. 2.) Tento povel bude zopakován, šéf druhé fyzilírské divize čela kolony sevře svou divizi na jeden krok od šikovatelů první divize; tato se nebude hýbat.

571. Šéf předposlední fyzilírské divize kolony nechá svou divizi sevřít na jeden krok od šikovatelů divize předcházející, a šéf poslední nechá svou sevřít stejně na předposlední.

572. Adjutant-major a adjutant čelního batalionu přejdou mírně vpřed a čelem k levým a pravým krajníkům první divize kolony, a urychleně vyrovnají levé a pravé krajníky následujících divizí na ty z poslední divize kolony; adjutant posledního batalionu upozorní krajníky poslední divize, aby se nehýbali a zvedli svou zbraň kolmo před středem svého těla.

573. Krajníci jsou vyrovnáni, vrchní velitel velí:

2. *Par section à droite et à gauche en bataille.*

(po sekcích doprava a doleva do bitevní sestavy)

574. Tento povel bude zopakován, šéfové sekcí, kteří jej mají provést, přejdou před střed svých sekcí a upozorní je na pohyb, který bude následovat.

Vrchní velitel následně velí:

3. *MARCHE.* (marš)

575. Na tento povel svižně zopakovaný šéfy batalionu a divize, kromě dvou čelních a dvou týlových, se obě pravé sekce každé divize zformují *doprava do bitevní sestavy*, obě levé sekce každé divize *doleva do bitevní sestavy*.

576. Šéfové sekce zastavili každý svou sekci, postaví se na linii a velí, ti obou pravých sekcí každé divize *à gauche* = *ALIGNEMENT* (doleva, vyrovnat), ti obou levých sekcí každé divize *à droite* = *ALIGNEMENT* (doprava, vyrovnat).

577. Obě čelní divize kolony se nebudou hýbat; obě zadní provedou *čelem vzad* na povel svých šéfů, a šikovatelé každé z nich přejdou za první řad, který se stal třetím.

578. Pokud se na čele kolony nalézala granátnická rota, a jedna na konci, umístili bychom je po sekcích na boky obou prvních a obou posledních divizí kolony tak, aby je pokryly.

579. Kanóny se postaví před rozestupy batalionů, jež budou uzavřeny muničními povozy.

580. Karé je zformováno, vrchní velitel velí:

4. *Guides* = *A VOS PLACES.* (krajníci na svá místa)

581. Na tento povel zopakovaný šéfy batalionu krajníci stojící před vnějšími sekcemi obou boků zaujmou svá místa v bitevní sestavě, šéfové sekcí, jež se zformovaly *doprava do bitevní sestavy* přejdou na pravé křídlo své sekce.

582. Šéfové obou čelních i zadních divizí rovněž zaujmou svá místa v bitevní sestavě, u obou posledních divizí se postaví do třetího řadu své divize, jenž se stal prvním.

583. Vrchní velitel, vyšší důstojníci, adjutant-majoři a adjutanti, stejně jako bubeníci a hudebníci se přesunou dovnitř karé.

584. Chce-li vrchní velitel nechat provést palbu dvou řadů, velí:

1. *Feu de deux rangs.* (palba dvou řadů)

585. Šéfové batalionu tento povel zopakují a ihned velí:

Sections intérieures, l'arme = *AU BRAS.*

(vnitřní sekce, na rámě, zbraň)

586. Vnitřní sekce dají na rámě zbraň, šéfové batalionu následně velí:

Sections extérieures = *ARMES.* (vnější sekce, připravit)

Vrchní velitel následně velí:

2. *Commencez le feu.* (palbu zahájit)

587. Na tento povel zopakovaný šéfy batalionu vnější sekce zahájí palbu dvou řadů, jež začne z pravého křídla každé sekce; čelní a koncová divize rovněž zahájí palbu dvou řadů, a to z pravého křídla každého pelotonu.

588. Vnitřní sekce a divize zůstanou v pozici na rámě zbraň a střilet nebudou.

589. Pokud by i přes palbu vnějších sekcí a dělostřelectva nepřítel postoupil, aby zaútočil, vrchní velitel zavelí:

Sections intérieures, serrez en masse.

(vnitřní sekce, sevřít do masy)

590. (Sch. XL, fig. 3.) Na tento povel zopakovaný šéfy batalionu šikovatelé vnějších sekcí přejdou za vnitřní sekce; šikovatelé vnější čelní a koncové divize přejdou za vnitřní divizi.

Vrchní velitel následně velí:

2. *MARCHE.* (marš)

591. Na tento povel svižně zopakovaný šéfy batalionu se vnitřní sekce a vnitřní čelní a koncová divize sevřou na vnější sekce a divize, na jednu stopu od posledního řadu.

592. Chce-li po odražení útoku vrchní velitel zastavit palbu, nechá vybuchovat virbl; na tento signál palba ustane, vnější sekce nabijí zbraně a dají na rameno zbraň.

593. Chce-li vrchní velitel obnovit pochodovou sestavu, velí:

1. *Formez les divisions.* (divize zformovat)

594. (Sch. XL, fig. 4.) Šéfové batalionu zopakují tento povel, a ihned velí: 1°. *Bataillon par le flanc gauche et le flanc droit* (batalione vlevo a vpravo); 2°. *à gauche et = (A) DROITE* (v bok); 3°. *par section par file à gauche et à droite* (po sekcích po zástupech doleva a doprava).

595. Na první povel šéfové vnitřních a vnějších sekcí obou boků upozorní své sekce, že mají provést vlevo, nebo vpravo v bok.

596. Šéfové obou čelních divizí je upozorní, aby se nehýbaly.

597. Šéfové obou koncových divizí je upozorní, že provedou čelem vzad.

598. Na druhý povel vnitřní a vnější sekce pravého boku provedou *vlevo v bok*, sekce levého boku provedou *vpravo v bok*, obě koncové divize provedou čelem vzad.

599. Na třetí šéfové sekcí obou boků upozorní své sekce na pohyb, který budou provádět.

Vrchní velitel následně velí:

3. *MARCHE.* (marš)

600. Na tento povel svižně zopakovaný šéfy batalionu zatočí sekce pravého boku po zástupech doleva, ty levého boku po zástupech doprava; obě vnitřní sekce každé divize

budou pochodovat vstříc jedna druhé a budou zastaveny svými šéfy; vnější sekce budou sledovat poslední zástup vnitřní sekce své divize a budou zastaveny svými šéfy ve chvíli, kdy bude divize zformována; šéf divize následně velí: 1°. *Division* (divize); 2°. *FRONT* (čelo).

601. Zatímco se budou divize formovat, čelní divize obnoví na povel svých šéfů mezi sebou a následující divizí rozchod sekce; obě koncové divize se nebudou hýbat; poslední divize obnoví rozchod, až kolona vypochoduje.

602. Pokud byly v rozích granátnické sekce, zaujmou své pozice na čele a na konci kolony během formování divizí.

603. Kolona je zformována, vrchní velitel ji uvede do pochodu pomocí předepsaných povelů a prostředků a opět nechá vyslat tirajéry, aby drželi nepřítele v odstupu. Kanóny budou postupovat na úrovni rozestupů mezi bataliony.

Poznámky k dispozici proti jezdecktu.

604. Rohy karé pokryjeme kolesnami děl; jsou-li v rozích granátnické sekce, postaví se za kolesny; pokud by tam granátníci nebyli, nahradíme je muži vybranými ze třetího řadu vnitřních sekcí karé.

605. Pokud by přes palbu kanónů a pušek jezdeckto pokračovalo a napadlo karé, vnější sekce budou pokračovat v palbě, dokud nebude nepřítel v nejtěsnější blízkosti; a následně mu nastaví bajonety; vnitřní sekce připraví zbraně, všechny tři řady vestoje vypálí z blízkosti, mířit budou na jezdce, a následně jim nastaví bajonety a zůstanou nehybné; řady se účinně podpoří, aby lépe odolaly úderu.

606. Dva nebo čtyři bataliony v bitevní sestavě ohrožené obchvatem mohou zaujmout výše předepsanou sestavu tak, že se nejprve svinou do kolony po divizích s rozchodem sekce na středovou divizi s pravým či levým křídlem v čele.

607. Kdyby byla sevřena kolona pod tlakem nepřátelského jezdeckta, může zaujmout následující uspořádání.

608. Obě čelní divize se nebudou hýbat, obě koncové divize provedou čelem vzad, a všechny ostatní vpravo a vlevo v bok; čelní divize, koncová a tři pravé a tři levé zástupy ostatních divizí následně provedou palbu dvou řadů.

609. Kolona jediného batalionu ohrožená útokem jezdeckta toto uspořádání zaujme vždy.

Uctění monstrance.

610. Jednotka je v bitevní sestavě a zastavena, jakmile se k ní monstrance přiblíží, velitel jednotky nechá dát k počtě zbraň a následně velí: *Genou à terre* (pokleknout); bubeníci bubnují *aux champs*.

611. Pokud jednotka pochoduje, velitel ji zastaví a ustaví do bitevní sestavy tak, aby byla čelem k monstranci, následně nechá dát k počtě zbraň a pokleknout.

612. Na povel *genou à terre* všechny tři řady zaujmou pozici předepsanou pro první řad v palbách.

613. Jde-li o pluk či batalion, všichni důstojníci, šéfové pelotonu i šikovatelé, pozdraví kordem, a praporečníci pozdraví praporem současně s vojáky dávajícími k počtě zbraň, a pokleknou současně s vojáky.

614. Všichni poddůstojníci, zastupující i šikovatelé, i ti, kteří tvoří stráž praporu, dají k počtě zbraň a pokleknou současně s vojáky.

615. Šéf pluku se postaví šest kroků [3,9 m] před středem pluku, každý šéf batalionu šest kroků před středem svého batalionu; po vyslovení povelu *genou à terre* se postaví čelem k monstranci, pozdraví kordem a pokleknou, pokud jsou pěší.

616. Adjutant-majoři a adjutanti stojící za středem svých půlbatalionů pozdraví a pokleknou společně se svým batalionem.

617. Při průchodu monstrance důstojníci, poddůstojníci a vojáci skloní hlavu.

618. Po průchodu monstrance velitel jednotky zastaví bubnování a velí: *Garde à vous* (pozor). Důstojníci, poddůstojníci a vojáci zvednou hlavu.

619. Velitel jednotky ihned velí: *Debout* (vztyk).

620. Na tento povel se důstojníci, poddůstojníci i vojáci postaví; poddůstojníci a vojáci opět zaujmou pozici k počtě zbraň; důstojníci a praporečníci budou držet špičku kordu a žerdě praporu skloněné až do povelu *portez = (VOS) ARMES* (na rameno, zbraň)

621. Jednotka se postavila, velitel nechá dát na rameno zbraň.

Sestava, v níž budou pluky defilovat.

622. Vrchní velitel chce nechat defilovat, velí rozklad po pelotonech doprava či doleva a následně:

Pour défiler. (k defilování)

623. Tento povel bude zopakován, hudebníci a bubeníci každého pluku kolony přejdou do čela svého pluku.

624. Vrchní velitel uvede následně kolonu do pochodu pořadovým krokem, na rámě zbraň, dodrží přitom to, aby byli krajníci na straně, na níž stojí osoba, již se budou vzdávat pocty.

625. Pluky za pochodu zaujmou mezi sebou odstup asi čtyřiceti kroků [26 m] jeden od druhého.

626. Jakmile čelo kolony dojde asi na padesát kroků [32,5 m] od osoby, již budou vzdávány pocty, šéf prvního batalionu nechá dát na rameno zbraň a hudba začne hrát.

627. Jakmile bubeníci a hudebníci prvního pluku oddefilují, tambor-major je zformuje několik kroků na druhé straně a na úrovni osoby, již se vzdávají pocty; hudba pokračuje v hraní, dokud neoddefiluje poslední peloton pluku; přestane hrát a zařadí se spolu s bubeníky na konec kolony.

628. Všechny bataliony kolony dají na rameno zbraň na povel svých šéfů postupně tak, jak budou přicházet na padesát kroků od osoby, již se vzdávají pocty, a dají na rámě zbraň, jakmile ji poslední podjednotka mine o přibližně stejný počet kroků.

629. Jakmile přestane hudba prvního pluku hrát, hudba následujícího pluku začne; a jakmile bubeníci a hudebníci druhého pluku oddefilují, zformují se na stejném místě jako ti prvního, a zůstanou tam, hudba pokračuje v hraní, dokud je nemine poslední podjednotka jejich pluku; zařadí se následně za tuto podjednotku, a tak dále od pluku k pluku až k poslednímu.

630. Šéfové brigády budou defilovat v čele své brigády, čtyři kroky před vyššími důstojníky, po levém boku bude jejich pobočník.

631. Šéfové pluku budou defilovat v čele svého pluku, čtyři kroky před šéfem čelní podjednotky, po svém levém boku budou mít podplukovníka či šéfa batalionu.

632. Šéf druhého batalionu bude defilovat čtyři kroky před šéfem čelní podjednotky svého batalionu.

633. Kdyby osoba, jíž se vzdávají pocty, stála nalevo, šéfové brigády a pluku se postaví nalevo od svého pobočníka a podplukovníka.

634. Adjutant-major každého batalionu bude defilovat asi šest kroků od boku kolony, na straně opačné od osoby, jíž se vzdávají pocty, a na úrovni první podjednotky svého batalionu; adjutant bude defilovat obdobně na úrovni poslední podjednotky.

635. Šéfové pelotonu budou defilovat dva kroky před středem svého pelotonu.

636. Všichni ostatní důstojníci a poddůstojníci budou pochodovat na místech, jež jim jsou určena pro pochod v koloně.

637. Vojáci a krajníci budou při defilování udržovat hlavu přímo; vyšší důstojníci a šéfové podjednotky mírně stáhnou rameno, když budou procházet kolem osoby, jíž se vzdávají pocty, a upřou na ni pohled.

638. Praporečníci při defilování zůstanou v řadu.

639. Šéf kolony pošle předem dva pobočníky či důstojníky v sedle postavit se před čelo kolony, asi sto padesát kroků [97,5 m] jeden za druhým; postaví se čelem k pravým či levým krajníkům kolony, podle toho, bude-li osoba, jíž se vzdávají pocty, napravo či nalevo, a zůstanou na místě, dokud kolona defilé nedokončí.

640. Pokud je kolona složena z vyššího počtu batalionů, vrchní velitel je může nechat vypochoďovat cestovním krokem; šéfové batalionu by nechali sevřít řady, přejít do pořadového kroku a dát na rameno zbraň postupně tak, jak budou bataliony přicházet na padesát kroků od osoby, jíž se vzdávají pocty, a opět nechali přejít do cestovního kroku, jakmile ji konec kolony mine o přibližně stejný počet kroků.

641. Je-li generál velící linii nižší hodnosti, nebo podléhá-li rozkazům toho, jemuž se vzdávají pocty, bude defilovat čtyři kroky před šéfem první brigády.

STANOVENO v Paříži, prvního srpna (1) tisíc sedm set devadesát jedna. *Podepsán* LUDVÍK. *A níže*, DUPORTAIL.

(1) *Text originálu říká* octobre, *musí však jít o omyl, podle hypotézy Bernarda Coppense možná způsobený tím, že říjen se často přepisoval jako „8bre“, čímž mohlo dojít k záměně s osmým měsícem roku; pozn. překl.*

PŘÍLOHY

K PŘEDPISU TÝKAJÍCÍMU SE VÝCVIKU A MANÉVRŮ PĚCHOTY Z 1. SRPNA 1791.

Předpis z 1. srpna 1791 poskytuje velice kompletní sumu principů pro manévry v sevřené sestavě, některé z těchto principů týkající se palby a formování a manévru v karé byly doplněny a upraveny obecně nezávaznými instrukcemi vydanými generály a maršály pro jim svěřené jednotky, a jedině z těchto dílčích podkladů shrnujících různé zkušenosti z reálného nasazení pěchoty je bylo možné studovat před dvěma sty lety stejně jako dnes. Podobné je to i s principy nasazení tirajérů či flankérů, jež předpis sám zmiňuje jen mimochodem na jediném místě, ač každý batalion a za prakticky všech okolností kryl řetěz tirajérů. Tři z těchto doplňkových instrukcí vydal v roce 1811 maršál Davout a jsou mimořádně zajímavé (1).

(1) *Vydané formou oběžníků pro divizní generály maršálova armádního sboru; tvoří součást Davoutovy korespondence, jež padla do rukou nepříteli během tažení roku 1812 a byla publikována v roce 1903 v Sankt Petěrburgu (Matériaux des Archives Educatifs Militaires de l'État-Major. La Guerre Patriotique de 1812. Partie II: Documents capturés de l'Ennemi. Volume 1: La Correspondence du Maréchal Davout (du 14 octobre au 31 décembre 1811.)). S ohledem na maršálovu svědomitost a mimořádné schopnosti i nadání je nade vši pochybnost, že shrnují to nejvhodnější a nejužitečnější, co dosavadní praxe a zkušenosti v otázce nasazení středových rot v roli tirajérů, formování a manévru v karé, a ve výcviku pěchoty obecně přinesly.*

PŘÍLOHY.

I. PŘECHOD ZE TŘÍ DO DVOU ŘADŮ. (1)

Zformovat batalion ze tří do dvou řadů.
(Former un bataillon de trois sur deux rangs.)

Připomínáme zde pohyb předepsaný ordonancí z roku 1788, jehož cílem je zvětšit šíři čela jednotky o třetinu a připravit ji tak pro obsazení hradby, nebo dlouhého příkopu.

K provedení tohoto pohybu v jednom batalionu, zformujeme jej v koloně po pelotonech a šéf velí:

1. *Sur deux rangs = formez les pelotons.*
(do dvou řadů, zformujte pelotony)
2. *Troisième rang = par le flanc gauche.*
(třetí řade, vlevo)
3. (A) *GAUCHE.* (v bok)
4. *MARCHE.* (marš)

Na první povel ustoupí šikovatelé každého pelotonu o jeden krok a leví krajníci postoupí nalevo od čela o jednu sekci, přičemž zůstanou vyrovnáni s prvním řadem svého pelotonu.

Na druhý povel provede třetí řad druhé sekce krok vzad.

Na třetí povel provede třetí řad první i druhé sekce *vlevo v bok*, a na povel *MARCHE* vypochoduje třetí řad druhé sekce každého pelotonu běžným krokem, třetí řad první sekce zrychleným.

Jakmile pravý muž třetího řadu dojde na úroveň levého boku pelotonu, každý šéf pelotonu velí:

1. *Troisième rang = HALTE.* (třetí řade, stát)
2. *FRONT.* (čelo)
3. *A droite = ALIGNEMENT.* (doprava, vyrovnat)
4. *FIXE.* (přímo hled')

Na tyto povely třetí řad první sekce zastaví, obrátí se čelem vpřed, vyrovná se s prvním řadem. Třetí řad druhé

(1) Převzato z Instruction generála Schauenbourga, který pohyb převzal z provizorní instrukce z 20. května 1788; pozn. překl.

sekce se zastaví, jakmile se dostane za levé křídlo pelotonu, a vyrovná se s druhým řadem.

Leví krajníci opraví vyrovnání a šikovatelé postoupí na dva kroky za druhý řad.

Vyznačíme nové sekce a šikovatelé se za nimi rozmístí.

V sevřené koloně ve dvou řadech budou krajníci udržovat rozchod pěti kroků [3,25 m], abychom stále měli dostatečné odstupy pro zformování se do tří řadů (1).

Vrátit peloton do tří řadů.

(Remettre les pelotons sur trois rangs.)

Šéf batalionu za tímto účelem velí:

1. *Sur trois rangs = formez les pelotons.*
(do tří řadů, zformujte pelotony)
2. *Troisième rang = par le flanc droit.*
(třetí řade, vpravo)
3. (A) *DROITE.* (v bok)
4. *MARCHE.* (marš)

Na první povel šikovatelé ustoupí o jeden krok.

Na třetí povel levý třetina každého řadu provede *vpravo v bok* a vybočí vzad.

Na povel *MARCHE* část prvního řadu pelotonu, která provedla vpravo v bok, vypochoduje zrychleným krokem a část druhého řadu, jež provedla vpravo v bok, běžným krokem.

Když první muž třetího řadu dojde na pravé křídlo pelotonu, každý šéf pelotonu velí:

1. *Troisième rang = HALTE.* (třetí řade, stát)
2. *FRONT.* (čelo)
3. *FIXE.* (přímo hled')

(1) Tomuto je třeba rozumět jako rozchodu mezi druhým a prvním řadem za sebou řazených podjednotek, nikoli jako vzdálenosti mezi krajníky. Ve třech řadech je předepsaný rozchod mezi třetím a prvním řadem za sebou řazených podjednotek tři kroky; pozn. překl.

Na tyto povely se třetí řad zastaví, provede *vlevo v bok* a vyrovná se, každý za svého šéfa zástupu. Šikovatelé a leví krajníci se vrátí na svá místa.

II. PALBY.

ČÁST PRVNÍ.

PALBY každého ŘADU (1). (*FEUX DE chaque RANG*)

Tyto palby se mohou provádět po batalionech, po půlbatalionech, nebo po pelotonech, jako všechny ostatní palby, při dodržení pravidla nechat střílet nejprve třetí řad, poté druhý a následně první.

Místo šéfa batalionu, a také důstojníků a poddůstojníků je stejné jako při ostatních palbách.

První příklad.

Předpokládáme linii šesti batalionů, kterou chce velící generál nechat provést palbu řadu po batalionech; velí:

1. *Feux de rang par bataillon.*
(palby řadu po batalionech)

2. *Commencez le feu.* (palbu zahájit)

Šéfové batalionu, poté, co zopakovali první povel, velí:

1. *Bataillon = ARMES.* (batalione, připravit)

2. *Troisième rang.* (třetí řade)

3. *JOUE.* (zamířit)

4. *FEU.* (pal)

(1) Překlad článku o palbách po řadech, který doplňuje vydání předpisu z 1. srpna 1791 z roku 1811; stejně popisuje palbu po řadech také Cours d'instruction, s tím rozdílem, že dodatek k předpisu je nechává provádět po divizích, Cours d'instruction po pelotonech, což lépe odpovídá zásadám předpisových paleb, pročez zde uvedeme tuto variantu; pozn. překl. „Tento článek není součástí ordonnance; ale protože manévry, jež popisuje, byly prováděny v řadě táborů podle rozkazu z vyšších míst, bylo pokládáno za nutné jej zde doplnit.“

5. *Deuxième rang.* (druhý řade)

6. *JOUE.* (zamířit)

7. *FEU.* (pal)

8. *Premier rang.* (první řade)

9. *JOUE.* (zamířit)

10. *FEU.* (pal)

Na první povel šéfů batalionu všechny tři řady zaujmou pozici *apprêtez les armes* jako při palbách dvou řadů; třetí řad jen ukročí doprava o šest palců [16,2 cm].

Na třetí povel zamíří vojáci třetího řadu vysunutí z levé strany mezerou, provedou palbu, jak je řečeno v předpisu; následně stáhnou svou zbraň, provedou volné nabití, aniž by se stavěli čelem vpřed a bez povelu, a vrátí se do pozice zbraně připravit, v níž vyčkají nového povelu.

Na šestý a sedmý povel druhý řad zamíří a vypálí, jak je řečeno v předpisu, provede volné nabití a vrátí se do pozice zbraně připravit, jako třetí řad.

Na devátý a desátý povel první řad zamíří a vypálí, následně volně nabije a vrátí se do pozice zbraně připravit, jako třetí řad.

Všechny tři řady postupně vypálily a pokud velící generál nedal palbu přerušit virblem, šéfové batalionu nechají pokračovat, začnou vždy třetím řadem, který se jako první postavil do pozice zbraně připravit.

Na virbl palba ustane a všechny tři řady dají na rameno zbraň.

Palby řadu po půlbatalionech se provádějí stejným způsobem, a to na povel dvou prvních kapitánů, služebně starší z nich u pravého, druhý u levého půlbatalionu.

Stejně je to u paleb řadu po pelotonech, jež se provádějí na povel kapitánů, kteří jim velí.

Výhody paleb řadu.

V linii několika batalionů mají tyto palby značný účinek díky tomu, že zabírají celé čelo formace; ale je nesrovnatelně vražednější, provádějí-li se po půlbatalionech; v linii dvou nebo tří batalionů je dokonce vhodné užívat pouze tuto, neboť pět šestin palebné síly je stále v záloze a

nedochází k jiným přerušením palby, než jaká jsou nezbytná k vyslovení povelů.

Při těchto palbách, více než při jiných, musejí být povely jasné a provedeny bez unáhlenosti; je zejména nutné věnovat pozornost tomu, aby bylo veleno *joue*, až když řad, který právě vystřelil, přenesl zbraň doleva.

Tyto palby začnou vždy lichými bataliony, půlbataliony a pelotony a budou pokračovat sudými bataliony, půlbataliony a pelotony, jak je řečeno v předpisu pro všechny ostatní palby.

Druhý příklad.

Pokud velící generál chce jednotky při provádění palby řadu uvést do obraného postavení proti jezdecktu, velí:

1. *Feux de rang par bataillon.*
(palby řadu po batalionech)

2. *Croisez = (LA BAÏO)NETTE.* (bajonet zkříž)

Šéfové batalionu, poté, co zopakovali první povel, velí:

1. *Bataillon = ARMES.* (batalione, připravit)

2. *Croisez = (LA BAÏO)NETTE.* (bajonet zkříž)

Na první povel všechny tři řady připraví zbraně, na třetí se postaví do střežku s bajonetem, aniž by si vojáci ve svém postavení překáželi; třetí řad se pouze vysune z levé strany a přenesse trup hodně vpřed, aby měl více síly a dosáhl toho, že jeho zbraň přesáhne první řad.

V této pozici bude velící generál moci nechat provést palbu řadu, nechat vypálit všechny řady současně, vysunout svou formaci vpřed, nebo ji nechat dát na rameno zbraň.

Pokud chce velet palbu řadu, velí:

1. *Feux de rang par bataillon.*
(palby řadu po batalionech)

2. *Commencez le feu.* (palbu zahájit)

První povel je zopakovaný šéfy batalionu a slouží k upozornění všem třem řadům, které následně dají ukazovák na spoušť, aby byly připraveny vypálit, což se provede, jak bylo vysvětleno v prvním příkladě, s výjimkou toho, že

každý řad po výstřelu zůstane v pozici bajonet zkříž, aniž by nabil své zbraně.

Pokud chce velící generál nechat vypálit všechny řady současně, velí:

1. *Feu de bataillon.* (palba po batalionech)

2. *Commencez le feu.* (palbu zahájit)

První povel je zopakovaný šéfy batalionu a slouží k upozornění všem třem řadům, aby dali ukazovák na spoušť.

Šéfové batalionu následně velí:

Bataillon = FEU. (batalione, pal)

Na tento povel všechny tři řady vypálí současně, drží při tom pravou rukou zbraň silně zapřenu o bok; třetí a druhý řad budou věnovat nejvyšší pozornost udržení své zbraně ve směru mezery, aby nezranily vojáky prvního řadu; zejména třetí řad se musí silně nahnout dopředu, aby nastavil své bajonety.

Pokud chce velící generál vysunout svou formaci vpřed, velí:

1. *Régiment (nebo bataillon) en avant, pas de charge.*
(pluku/batalione vpřed, útočným krokem)

2. *MARCHE.* (marš)

Na tento povel linie, která má stále napřažené bajonety, rychle vykročí. Všechny tři řady se na sebe musí tlačit, aby se podporovaly, aniž by si ale překážely; krok musí být krátký a spěšný; šikovatelé se sevřou na třetí řad tak, aby vytvořili čtvrtý a podpořili sílu hloubkou.

Když chce velící generál linii zastavit, velí:

1. *Régiment (nebo bataillon) = HALTE.*
(pluku/batalione – stát)

2. *Chargez = (VOS) ARMES.* (zbraně nabít)

Na první povel formace zastaví; na druhý nabije zbraně; šéfové batalionu následně linii vyrovnají.

POZNÁMKY.

Jelikož je proti jezdecktu nanejvýš důležité nezbavit se možnosti palby, je vhodné v pozici bajonet zkříž užít

přednostně před palbou batalionu palbu řadu; a za tím účelem se vyslovují povely zmíněné v prvním příkladě.

Je rozumné zahájit útok se zachováním možnosti palby alespoň jednoho řadu.

ČÁST II.

CESTOVNÍ PALBA (1).
(FEU DE CHAUSSÉE)

Cestovní palba po pelotonech za postupu.
(Feu de chaussée par peloton en avançant.)

Jednotka je v koloně po pelotonech s celým rozchodem, vykročíme běžným krokem a šéf velí:

1. *Feu de peloton en avançant.*
(palba pelotonu za postupu)
2. *Commencez le feu.* (palbu zahájit)

Na první povel všichni šéfové pelotonu batalionu, který má tuto palbu provádět přejdou za střed svých pelotonů. Na druhý povel šéf čelního pelotonu okamžitě velí:

1. *Pas de route.* (cestovním krokem)
2. *MARCHE.* (marš)

(1) *Zásady feu de chaussée převzaté z Instruction générale Schauenbourga, zavedené ordonancemi z let 1754–1755 a 1766, zrušené v roce 1774, a opět popsané v provizorní instrukci z 20. května 1788, z níž čerpal gen. Schauenbourg. Generál Duhesme citovaný Jeanem Colinem (La Tactique et la Discipline dans les Armées de la Révolution) kni říká: „Ve staré ordonanci jsme cestovní palbu měli; v nové je zrušena. Viděl jsem jednoho šéfa batalionu, jehož jsem pověřil krytím ústupu jedním alpským průsmykem, kterak ji s padající nocí se značným úspěchem použil proti koloně, jež na něj dotírala tak, že byla stále v dostřelu. Protože mám s tímto manévrem tuto zkušenost, velitelům lehké pěchoty jej doporučuji. Již se jednou ukázal být užitečným; uchovávejte si tolik jiných, jichž jsme nikdy nijak neužili!“ Generál Meunier pak doporučuje užívat cestovní palby jen při ústupu, v útoku nasadit bajonety a nepřítele nechat ostřelovat tirajéry; pozn. překl.*

Nechá zrychlit krok, jak jen to bude možné; dovede svůj peloton o šestnáct kroků vpřed, přičemž povel *peloton* vysloví na dvanáctý krok, aby povel *HALTE* vyslovil na šestnáctý a jednotku jím nepřekvapil. Zbytek kolony pokračuje v pochodu běžným krokem.

Ihned po vyslovení povelu *HALTE* šéf čelního pelotonu velí:

1. *Premier peloton.* (první pelotone)
2. *ARMES.* (připravit)
3. *JOUE.* (zamířit)
4. *FEU.* (pal)
5. *Portez = ARMES.* (na rameno zbraň)

Na poslední povel se první řad svižně postaví a všechny tři řady dají na rameno zbraň, aniž by je nabíjely, aniž by zavíraly pánvičku, aniž by vraceli kohoutek do první pozice.

Šéf pelotonu následně velí:

1. *A droite et à gauche.* (vpravo a vlevo v bok)
2. *MARCHE.* (marš)

Lichá sekce postoupí o tři kroky mimo pravý bok a obrátí po zástupech doprava, zastupující poddůstojník ji povede podél pravého boku kolony; na úrovni poslední podjednotky se stočí čelem k této podjednotce a postoupí za její pravé křídlo. Sekce se zformuje po zástupech na pravé křídlo do bitevní sestavy, přičemž projde za zastupujícím poddůstojníkem.

Sudá sekce postoupí o tři kroky mimo levý bok a obrátí po zástupech doleva vedená levým krajníkem. Bude postupovat podél levého boku kolony; na úrovni poslední podjednotky se levý krajník stočí čelem ke konci kolony a postoupí za levé křídlo posledního pelotonu. Sekce se zformuje po zástupech na levé křídlo do bitevní sestavy, přičemž projde za levým krajníkem.

Poddůstojníci-krajníci sekví se sevrou, jak jen to bude možné, na předcházející peloton. Jakmile budou sekce v linii, necháme za pochodu nabít zbraně a zaujmeme správný rozchod.

Tyto pohyby budou postupně prováděny všemi pelotony čelního batalionu kolony.

Pokud by vražedný útok vyžadoval vystřídání čelního batalionu, dali bychom mu rozkaz zformovat se postupně za druhým batalionem.

Cestovní palba po pelotonech za ústupu.
(*Feu de chaussée par peloton en retraite.*)

Zastavíme kolonu s celým rozchodem nebo sevřenou; šéf batalionu velí:

1. *Feu de peloton en retraite.*
(*palba pelotonu za ústupu*)
2. *Commencez le feu.* (*palbu zahájit*)

Šéfové pelotonu se budou řídit tím, čím v případě palby za postupu.

Šéf prvního pelotonu vysloví stejné povely jako u předchozího pohybu, ale nepovede svůj peloton vpřed, zformuje ho za posledním pelotonem svého batalionu v rozchodu, který zaujímají předcházející pelotony, a zbraně nechá nabít na místě. Ostatní pelotony provedou svou palbu, jakmile budou odkryty.

Tuto palbu, stejně jako předchozí, je třeba provádět od čela batalionu k jeho konci. Zbytku kolony necháme provést čelem vzad, abychom s ní ustoupili, a to o hloubku jednoho batalionu; a tento pohyb zopakujeme tolikrát, kolikrát se čelní batalion při palbě otočí.

Chceme-li nechat čelní batalion, který kryje ústup, vystřídát, dáme mu k tomu rozkaz a uděláme mu místo mezi batalionem, který jej má vystřídát, a ostatními bataliony kolony, jež za tím účelem provedou čelem vzad. Sekce čelního batalionu budou postupovat podél boků druhého batalionu, aby se zformovaly za ním.

Poznámky.

Cestovní palby za postupu i za ústupu mohou být prováděny také po divizích. Nahradíme povel *division* povel *peloton*, a každý peloton provede pohyb, který byl právě předepsán pro sekci.

III. KARÉ.

ČÁST PRVNÍ.

FORMACE KARÉ PODLE *MANUEL D'INFANTERIE*.

95. Tato karé se od těch předepsaných výcvikovým předpisem (1) liší zejména tím, že jsou formována jen ve výšce tří mužů (*ve třech řadech*) (2), a mohou být provedena bataliony zformovanými po pelotonech či po divizích; mají obdélný nebo rovnoběžný tvar; necháváme je provést rovnoběžně (viz č. 96), nebo kolmo (č. 99), tzn. že jedna z obou delších stran rovnoběžníku se nalézají na bývalé linii jednotky, anebo je s ní rovnoběžná jedna kratších stran. Byla takto předepsána denním rozkazem první vojenské divize vydaným v roce 13.

Rovnoběžná karé.
(*Carrés parallèles.*)

96. Jsou prováděna na křídla, nebo na střed.

Velící důstojník chce nechat provést toto karé na pravé křídlo pluku či batalionu a velí: *Carré, même direction que la ligne (karé, stejný směr jako linie) = sur l'aile droite, formez le carré (na pravé křídlo, zformujte karé).*

Na tento povel, v případě potřeby zopakovaný, nechá každý šéf podjednotky provést rozklad doprava (3).

Na povel *marche* se všechny podjednotky sevrou na poloviční rozchod (4), s výjimkou první, jež se nehýbá, a druhé, která se sevře na poloviční rozchod plus šíři tří zástupů (5); poslední podjednotka se sevře úplně a provede čelem vzad. Podjednotky mezi první a poslední se rozloží po pelotonech či sekcích doprava a doleva, aby tak vytvořily

(1) Viz Evoluce linie, č. 564 a následující, pozn. překl.

(2) Evoluce linie, č. 608 a 609.

(3) Nanejvýš pravděpodobně na příslušný povel šéfa batalionu, který určí, bude-li karé zformováno po pelotonech, nebo po divizích, pozn. překl.

(4) Následující nepochybně předepsaný upozorňovací povel šéfa batalionu pro sevření kolony na požadovaný rozchod, pozn. překl.

(5) Toto vyjádření může být poněkud zavádějící; rozchod bude o šíři tří zástupů větší, aby se kompenzovala hloubka první podjednotky, jež zůstává na místě; pozn. překl.

dlouhé strany karé (1); vyšší důstojníci, bubeníci, hudebníci, sapéři a šikovatelé podjednotek, které provedly čelem vzad, vstoupí do karé, jež nemá nikde v dotyku podjednotek přerušení.

Linie se obnoví opětým zformováním podjednotek povel *en arrière à droite ou à gauche* = *ALIGNEMENT* (vzad doprava nebo doleva, vyrovnat) (2); poslední podjednotka postoupí vpřed a zastaví se v polovičním rozchodu. První se nehýbá, všechny ostatní provedou čelem vzad a kolona pochoduje třetím řadem (3), aby obnovila celé

(1) *Předpis v Dispozicích proti jezdecku, č. 573–575 Evoluci linie, hovoří nikoli o rozkladu, ale o zformování sekcí do bitevní sestavy doleva a doprava; mechanismus pohybu je stejný, ale vzhledem k následujícímu rozmístění kádrů podjednotky je přesnější držet se předpisu, který také určuje povely, jimiž bude pohyb zahájen; pozn. překl.*

(2) *Tomu musí předcházet ustavení základny pro vyrovnání každé podjednotky, jež vytyčí její místo v koloně; alternativou je předepsaný způsob zformování podjednotek, viz Evoluce linie, č. 593–600, pozn. překl.*

(3) *Povšimněme si, že tento případ je jediný, při němž kolona pochoduje jinak než svým prvním řadem (tento pohyb se objevuje i v instrukci o cestovní palbě za ústupu, viz č. 43 příloh; obecně je pro ústup kolony, má-li jít o delší vzdálenost, vhodnější provést protipochod podjednotek, pozn. překl.), zdá se nezbytným, aby kapitán zůstal za prvním řadem, který se stal třetím, a aby krajníci postoupili na křídla třetího řadu, který se stal prvním (tyto zásady přesně odpovídají principům předpisu, který sice o pochodu třetím řadem v koloně explicitně nehovoří, ale také jej nezakazuje; krajník, který bude řídit pochod podjednotky při sevření kolony, na křídlo třetího řadu postoupí na povel šéfa podjednotky, pozn. překl.); a aby tito krajníci začali za pochodu jednotky počítat kroky od chvíle, kdy šef pelotonu, který má zastavit před nimi, velí HALTE. Je pak třeba, aby se tito poddůstojníci osobně zastavili, po odpočítání počtu kroků odpovídajícího polovině šíře čela jejich podjednotky, a provedli čelem vzad. Krajníci kolony pochodující třetím řadem musejí být určeni na straně, kolem níž se bude provádět čtvrtina obratu pro zformování se do linie (jinými slovy: kolona pochodující třetím řadem je de facto kolona s opačným křídlem v čele, a postavení krajníků řídicích pochod musí být v souladu s principy předpisu veleno napravo pro kolonu s levým a nalevo pro kolonu s pravým křídlem v čele, přičemž „pravým“ krajníkem kolony s pravým křídlem v čele, jež pochoduje třetím řadem, je stále seržant-levý krajník; Manuel*

rozchody. Podjednotky na postupné povely *HALTE* zastaví, provedou čelem vzad, vyrovnají se na svého krajníka, a bitevní linie se může zformovat.

Druhý příklad.

97. *Carré même direction que la ligne (karé, stejný směr jako linie) = sur l'aile gauche, formez le carré (na levé křídlo, zformujte karé).*

Toto karé je provedeno převrácenými prostředky; může být zformováno, jako v prvním příkladu, po batalionech a po plucích.

Třetí příklad.

98. *Carré même direction que la ligne (karé, stejný směr jako linie) = sur le centre, formez le carré (na střed, zformujte karé).*

Na tento povel divize provedou rozklad doprava a doleva tak, aby si vzájemně pochodovaly vstříc, a sevrou se na poloviční rozchod na středu vyznačeném adjutant-majorou; následně se zformují do bitevní sestavy po pelotonech doleva a doprava, s výjimkou první a poslední, jež po sevření se provedou čelem vzad.

Linie se obnoví zformováním divizí a následným zaujetím celých rozchodů, jak bylo řečeno v č. 96. Toto karé, jež může být provedeno jen po plucích, předpokládá sudý počet batalionů, neboť může být zformováno jen díky rozestupu.

Kolmá karé.

(*Carrés perpendiculaires.*)

99. *Provádějí se svinutím bitevní linie do kolony s polovičním rozchodem. Velící důstojník, který chce nechat provést karé na pravé křídlo linie, velí: Carré perpendiculaire à la ligne (karé kolmé na linii) = sur la division de droite, formez le carré (na divizi pravého křídla, zformujte karé).*

Na tento povel, v případě potřeby zopakovaný, se linie svine podle běžných zásad, s výjimkou toho, že mezi bataliony nebude zachován rozstup; a že poslední divize

d'infanterie i zde plně respektuje zásady předpisu z 1. srpna 1791, pozn. překl.).

směřuje tak, aby se zcela sevřela k předposlední; následně provede čelem vzad a vnitřní divize se rozloží doleva a doprava.

Karé je rozloženo běžnými prostředky pro zformování linie rozvinutím.

Druhý příklad.

100. *Carré perpendiculaire à la ligne (karé kolmé na linii) = sur la subdivision de gauche, formez le carré (na podjednotku levého křídla, zformujte karé).*

Toto karé se provádí svinutím batalionu po pelotonech do kolony s polovičním rozchodem, s pravým křídlem v čele. Druhý peloton se postaví na poloviční rozchod plus šíře tří zástupů; poslední peloton se sevře bez rozchodů.

Karé rozložíme a linii obnovíme povely analogickými v výše uvedeném.

Třetí příklad.

101. *Carré perpendiculaire à la ligne (karé kolmé na linii) = sur la division du centre, formez le carré (na středovou divizi, zformujte karé).*

Linie se svine na střed do kolony po divizích s polovičním rozchodem, aniž by zachovala rozestupy mezi bataliony; první divize nastupuje do polovičního rozchodu plus šíře tří zástupů; poslední směřuje tak, aby se zcela sevřela na předposlední; všechny prostředky jsou obdobné výše uvedeným.

Linie se opět zformuje běžným rozvinutím, středová divize, na níž se kolona svinula, se nehýbá a slouží za základnu ustavení čela linie, všechny v důsledku toho postupně po jejím odkrytí provedou vpravo v bok (1); tato tři

(1) Jakmile je karé rozloženo a středová divize zformována, musíme před tuto divizi ustavit dva směrníky.

Povšimněme si, že tento případ rozvinutí na střed je jediným, v němž je aktuální linie středové divize určena za novou bitevní linii (viz *Výcvikový předpis, Škola batalionu*, č. 444, a *Evoluce linie*, č. 242). Povšimněme si, že na střed kolmé karé je jediné, jež bitevní linie protíná, namísto toho, aby mělo, tak jako všechna ostatní, jedno ze svých čtyř čel na této linii; způsob rozvinutí se zde liší od předepsaného proto, abychom linii opět ustavili v jejím původním místě.

karé mohou být provedena jak po batalionech, tak po plucích.

Ve všech těchto formacích mohou být granátníci (1) rozdělení a postaveni diagonálně deset kroků [6,5 m] před rohy.

Formování karé po batalionech či plucích ve dvou liniích je provedeno podle stejných zásad. Formování karé uspořádaných šachovnicovitě je provedeno s rozchodem padesáti kroků (2).

ČÁST II.

KARÉ PODLE MARŠÁLA NEYE (3).

(1) Tato dispozice se týkala batalionů složených z devíti pelotonů (poznámka z druhého vydání příručky z roku 1808, kdy je již podle dekretu z 18. února 1808 každý batalion tvořen šesti pelotony, pozn. překl.).

(2) Tento rozchod je průměrně poloviční toho, jenž běžně odděluje obě linie (viz *Réglement de campagne*, kap. 20, odst. 19; *Polní předpis z 5. dubna 1792, který bude znovu vydán v roce 1809*, pozn. překl.).

(3) *Výňatek z Etudes militaires obsažených v páté knize Paměti maršála Neye (dostupné na <http://books.google.com/>). Ney se studiu pěchotní taktiky intenzivně věnoval, neboť sám byl původně lehký jezdec, během příprav na vylovení v Anglii v letech 1803–1805, kdy velel Levému sboru Armée des Côtes de l'Océan, budoucímu 6. armádnímu sboru Velké armády. Největší přínos pro maršálovo studium měl jeho dobrovolný pobočník, jímž nebyl nikdo jiný než Antoine-Henri, baron de Jomini (1779–1869); autor proslulých teoretických děl o taktice a válce obecně.*

Roku 1801 si našel místo v pařížské Delpontově manufaktuře pro výrobu vojenské výstroje a o dva roky později (1803) začal psát své proslulé *Pojednání o velké taktice (Traité de Grande Tactique)* a marně se pokoušel získat místo u vojenského guvernéra Paříže, Murata. Ney nebyl tak přezíravý, a poté, co si *Pojednání* přečetl, vzal s sebou Jominiho jako dobrovolného pobočníka (*aide de camp volontaire*) do boulogneského tábora, čímž si ho neskonale zavázal. Roku 1804 Jomini vydal své dvousvazkové *Pojednání o velkých vojenských operacích (Traité des grandes opérations militaires)*, kriticky rozebírající nejvýznamnější tažení od Fridricha II. Velikého po Napoleona, které v teoretické části znovu přinášelo přepracované *Pojednání o velké taktice*. Tažení roku 1805 se účastnil po Neyově boku v 6.

O karé.
(Des carrés.)

Karé budou formována ve výšce tří řadů, a to v souladu s císařovými instrukcemi, někdy také zdvojením vnitřních sekcí podle zásad ordonance z roku 1791. Budeme také moci cvičit pluky ve vedení palby do čtyř stran z jediné kolony; jednotky běžně pochodují právě v takovém uspořádání, bude výhodné, aby tomu voják uvykl.

I.

Čtyři pluky procházejí planinou v koloně s rozestupy a po pelotonech či po divizích; byly-li by napadeny jezdeckem a neměly čas zformovat se do předepsaných karé, sevřely by se do masy, tři zástupy na straně krajníka (předpokládáme zde

armádním sboru, v ulmské operaci radil maršálovi tak dobře, že dokázal proti Muratovu názoru odříznout 14. října u Elchingen Mackovi poslední ústupovou cestu. V bitvě u Slavkova však nebojoval, protože sbor byl odvelen do Tyrolska.

Napoléon Bonaparte si dal v prosinci 1805 předčítat ve vídeňském Schönbrunnu jeho *Pojednání o velkých vojenských operacích* Hugues-Bernardem Maretem (1763-1839) a byl hluboce zaujat pronikavostí jeho postřehů. Zvolal prý tehdy: „Prý se říká, že tohle století nekráčí kupředu! Hle, mladý šéf batalionu, a k tomu Švýcar, nás poučuje o tom, čemu nás nikdy neučili naši profesori a čemu rozumí jen velmi málo generálů... Jaktože Fouché dovolil, aby se taková kniha vydala? To přece znamená naučit mé nepřátele celému mému systému války; je třeba tu knihu zabavit a nedovolit, aby se šířila!“ Maret namítl, že se již kniha nedá zabavit a vzbudilo by to příliš velkou pozornost a Napoleon se dal přesvědčit: „Ve skutečnosti přisuzuji tomuto dílu malý význam. Staří generálové, kteří proti mně velí, už nečtou a nevyužívají těchto lekcí, a mladí, kteří čtou, nevelí.“ (František J. Holeček: *225 let od narození Antoina Henriho, barona de Jomini*. <http://www.austerlitz.org/cz/clanek/579>).

Vojenské studie *maršála Neye se nemohou neshodovat s principy obsaženými v Jominiho pracích, místy by čtenář, který je obeznámen s maršálovou povahou, řekl, že jeho ruku Jomini vedl od písmene k písmenu. Jominiho vrcholné dílo, Précis de l'art de la guerre (Pojednání o válečném umění), vydané poprvé v roce 1838, je dostupné v digitální knihovně Francouzské národní knihovny (<http://gallica.bnf.fr/>; vydání z roku 1855); pozn. překl.*

kolony s pravým křídlem v čele) by provedly vlevo v bok, ty na straně opačné od krajníka provedou vpravo v bok a poslední divize čelem vzad (1).

II.

Ale pokud by tyto čtyři pluky pochodovaly ve dvou liniích v kolonách; tedy: 1. a 2. pluk první linie, *s pravým křídlem v čele vpřed do kolony na 8. peloton sudých batalionů*, je-li to po pelotonech (nebo *na 4. divize stejných batalionů*, je-li to po divizích); 1. a 2. pluk druhé linie rovněž *s pravým křídlem v čele*, ale *vzad do kolony na 1. pelotony lichých batalionů* (nebo *na 1. divize stejných batalionů*, je-li to po divizích); tato dispozice umožňuje velícímu generálovi zformovat karé, ať již provedením obratu lichých pelotonů doprava a sudých pelotonů doleva, v koloně po divizích s polovičním rozchodem; nebo po sevření se do masy nechat provést, jak bylo výše uvedeno, vlevo a vpravo v bok třem zástupům boků kolony. Pokud to okolnosti dovolí, budeme moci zformovat *quinconce* (2), aby mohla být vedena křížová palba, aniž by byly ohroženy vlastní jednotky.

III.

Tyto čtyři pluky mohou také být zformovány následujícím způsobem: 1. pluk 1. linie *vpřed do kolony s pravým křídlem v čele na 4. divizi sudého batalionu*; 2. pluk *vzad do kolony s pravým křídlem v čele na 1. divizi lichého batalionu*. 1. pluk 2. linie *vpřed do kolony s levým křídlem v čele na 1. divizi lichého batalionu*, a 2. pluk *vzad do kolony s levým křídlem v čele na 4. divizi sudého batalionu* (3).

IV.

(1) Tato formace je zavedena dispozicemi proti jezdecktu (*Evoluce linie*, č. 606–609; pozn. překl.).

(2) *Šachovnicovitá sestava*, „*pětka na vrhací kostce*“; *formaci quincunx znaly už legie Římské republiky*, pozn. překl.

(3) Nová ordonance právem nepřipouští karé zformovaná z více než tří batalionů (*toto bude pravděpodobně vydavatelova poznámka ze 30. let 19. století*; pozn. překl.).

Čtyři pluky ve dvou liniích mohou pohodlně zformovat velké karé a umístit dovnitř zavazadla a válečnou výstroj, jejíž ochranou či doprovodem by byly pověřeny. V tom případě nenechají obě linie mezi bataliony a pluky žádné rozestupy. 1. batalion 1. linie se zformuje *vzad do kolony po pelotonech s levým křídlem v čele s celým rozchodem na 8. peloton*; 4. batalion stejné linie *do kolony po pelotonech s pravým křídlem v čele za 1. peloton*; 1. batalion 2. linie *vpřed do kolony s pravým křídlem v čele na svůj 8. peloton (1)*, a 4. batalion *vpřed do kolony s levým křídlem v čele na svůj 1. peloton*. Obrat po pelotonech doprava na pravém boku tuto část karé uzavře, a obrat doleva na levém boku uzavře druhou; 2. a 3. bataliony 2. linie provedou *čelem vzad*. Granátnické pelotony budou být rozmístěny tak, aby pokryly vyčnívající vnější a vnitřní rohy karé.

ČÁST III.

KARÉ PODLE MARŠÁLA DAVOUTA.

Oběžník generálům Friantovi, Gudinovi, Dessaixovi a Compansovi, Magdeburk, 3. listopadu (1811).

Stav pluků je nyní zvýšen na pět batalionů, což s sebou nezbytně nese změny ve formování záloh a v manévru v karé.

Neboť je užitečné v armádním sboru užívat jednotných prostředků, zasílám vám instrukci, jež dle mého soudu tento účel splňuje; vyzývám vás, abyste využili zbytku sezóny a cvičili podle ní své jednotky, a zaslali kopii svým brigádním generálům a plukovníkům; dále podotýkám, že byť toto není v ordonancích, bude jen užitečné si ji osvojit, rozvíjí rozhled a bystrost důstojníků.

Instrukce o formování záloh a manévrech karé.

(Instruction sur la formation des réserves
et les manœuvres des carrés.)

Zkušenost prokázala nezbytnost umísťovat zálohy dovnitř karé, ale organizace batalionu o 6 rotách tvořící tři divize pro tento účel nenechává k dispozici žádný peloton, z čehož

(1) *Originál chybně uvádí „sur son 8e bataillon“; pozn. překl.*

plyne nejistota ohledně počtu a výběru jednotky, jež má tvořit zálohu karé a o způsobu, jak ji umístit uvnitř karé.

Jeho Excelence, pan maršál kníže z Eckmühlu (*Davout*) nahradil mlčení přepisů v tomto ohledu následujícími dispozicemi.

Záloha nesmí být větší než dvanáctina jednotky, jež tvoří karé.

Formování batalionu do karé.

(Formation d'un bataillon en carré.)

Batalion je v koloně po divizích s rozchodem pelotonu, šéf batalionu velí:

1. *Garde à vous = pour former le carré.*
(pozor, k vytvoření karé)
2. *Formez le carré, par pelotons de droite et de gauche = en bataille.*
(karé vytvořit, po pravých a levých pelotonech, do bitevní sestavy)
3. *MARCHE. (marš)*

Na první povel adjutantů opraví vyrovnaní pravých a levých krajníků každé divize.

Na povel *marche* se první divize nehýbá, je-li kolona zastavena, nebo zastaví, pokud kolona pochoduje. Druhá divize postoupí o 4 kroky vpřed, pravý peloton provede ¼ obratu doprava s výjimkou 4 prvních zástupů zleva, jež se zastaví ve chvíli, kdy peloton zahájí obrat.

Poručík prvního pelotonu a jeden seržant, seržant-major a furýr druhého pelotonu urychleně přejdou na tato místa:

Poručík do čela a poddůstojníci na místa šikovatelů těchto osmi zástupů, jež tak vytvoří záložní peloton karé batalionu.

Třetí divize se sevře do masy na druhou divizi a provede čelem vzad.

Formování karé dvou batalionů.

(Formation d'un carré de deux bataillons.)

Kolona sevřená na rozchod pelotonu je zastavena, budou vysloveny výše uvedené povely.

Na povel *marche* se první divize druhého batalionu sevře na třetí divizi prvního batalionu na vzdálenost sekce. Pravá sekce této divize provede ¼ obratu doprava, levá sekce ¼

obratu doleva; obě středové sekce této divize se nebudou hýbat a vytvoří zálohu, již bude velet poručík granátníků. Podporučík první roty zůstane na místě šikovatele, stejně tak poddůstojníci.

Druhá divize bude následovat pohyb první, aby obracela ve vzdálenosti pelotonu.

Třetí divize se sevře do masy a provede čelem vzad.

Formování karé tří nebo čtyř batalionů.

(Formation d'un carré de 3 ou de 4 bataillons.)

Kolona po divizích s rozchodem pelotonu, jsou vysloveny přípravné povely, a na povel *marche*:

Se první divize třetího batalionu sevře na třetí divizi druhého a za pochodu se rozloží po pelotonech.

Druhá divize stejného batalionu bude následovat pohyb první, dokud nebude v rozchodu pelotonu od třetí divize druhého batalionu; v této vzdálenosti provede 1. peloton $\frac{1}{4}$ obratu doprava a 2. peloton $\frac{1}{4}$ obratu doleva.

Poslední divize kolony se sevře do masy a provede čelem vzad.

V případě, kdyby jedna rota byla od kolony detašována v roli tirajérů, záloha karé by byla tvořena rotou její divize.

Poznámka.

Důstojník velící záloze karé musí s nejvyšší chladnokrevností a neustálou pozorností sledovat útoky nepřítele, nepořádek, který může v řadech způsobit dělostřelba, i ten, který by nastal za pochodu, aby podpořil a pokryl prudce napadená či oslabená místa.

Pokud by se stalo, že několik jezdců prorazí řady, nebo do nich vnesou nepořádek, část zálohy jim musí urychleně vyjít vstříc a napadnout je bajonety.

Voják, který bojuje s jezdcem, musí vést své body bajonetem do nosu koně, leda by byl v pozici, jež by mu umožňovala bodnout jezdce do boku, neboť kůň zraněný do hrudi či do boku jen výjimečně okamžitě padne a zachová si ještě několik minut svou sílu.

O palbách.

(Des feux.)

Jakmile je karé zformováno, velitel kolony dá číslo každé straně a vybere jim velitele.

Čelo kolony bude mít vždy číslo 1. Palbu vede výhradně napadená strana a ukončí ji, jakmile se nepřítel stáhne.

Chce-li velitel dát zastavit palbu jedné straně, přikáže tambor-majorovi, aby nechal vybubnovat:

Pro stranu č. 1 jeden úder paličky a virbl.

Pro stranu č. 2 dva údery paličky a virbl.

Pro stranu č. 3 tři údery paličky a virbl.

Pro stranu č. 4 čtyři údery paličky a virbl.

Pálí-li tři nebo čtyři strany současně, velitel poté, kdy si všimne nepřítelova ústupu, nechá ukončit palbu strany, jež již není napadána, a to pomocí výše určených prostředků, zatímco ostatní, pro něž nebyl vydán signál, pokračují v palbě.

Chce-li zastavit palbu všech čtyř stran současně, tambor-major nechá vybubnovat virbl, bez předchozích úderů paličky.

Proti jezdecku se nesmí vést jiná palba než po zástupech či po řadech. Palba po zástupech musí být zahájena ze vzdálenosti alespoň 150 kroků, a to z pravého křídla každé sekce, aby se palba udržovala tak, jak se bude jezdecku blížit.

Palba po řadech může být zahájena až na 100 kroků [65 m] i blíže, řady budou střílet postupně, a budeme mít vždy dva řady s nabitými puškami.

Tato palba je proti jezdecku velmi dobrá, je-li vedena chladnokrevně a zkušeně.

Palby batalionu, půlbatalionu a pelotonu nesmějí být proti jezdecku užity nikdy, leda by pěchota byla kryta nějakou překážkou, příkopem, palisádou, nebo jinou dostatečnou překážkou schopnou nájezd zastavit. V takovém případě musejí být tyto palby vedeny z největší blízkosti.

Pochod v karé.

(Marche en carrés.)

Je-li třeba nechat karé pochodovat, obě strany, jež tvoří boky karé, se rozloží po sekcích, nebo po podjednotkách vzad doprava a doleva, nikdy nesmějí pochodovat bokem.

Jednotka pochodující bokem zabírá o čtvrtinu více prostoru než v bitevní sestavě, protože hloubka zástupu činí 6 stop, zatímco tři muži v řadu zabírají jen 4 a ½ stopy, a je tedy zřejmé, že by karé nemohlo udělat deset kroků, aniž by se nedeformovalo a neotevřelo své zástupy.

Pokrytí rohů.
(Couvrir les angles.)

Rohy karé postrádají palebnou sílu a musejí být kryty kolesnami a povozy, jež následují kolonu, jak je předepsáno ordonancí (*odst. 604 Evoluci linie předpisu z 1. srpna 1791*).

Stupňovité rozmístění karé.
(Disponer les carrés par échelons.)

Karé musejí být vždy rozmístěny stupňovitě, aby si navzájem kryly boky.

Linie se svine po kolonách o jednom či dvou batalionech, podle pravidel ordonance, a kolony jsou od sebe na celou vzdálenost, tj. takovou, jakou by zaujaly při svém rozvinutí, velíme:

En avant par la droite (nebo par la gauche) à 120 pas
= formez les échelons.
(*vpřed zprava, nebo zleva, na 120 kroků, vytvořit*
stupňovitou linii)

Na tento povel se šéfové batalionu přizpůsobí tomu, co je předepsáno článkem 501 a následujícími ordonance.

501. (První batalion zprava) následující ešelon postupně vypochoďují a udrží přitom mezi sebou nařizenou vzdálenost; každý ešelon vypochoďuje na povel svého šéfa, který za tím účelem odpočítá, nebo nechá odpočítat, počet kroků, jež udělá ešelon přímo před ním.

502. Jeden šikovatel pravého pelotonu každého ešelonu se postaví na úroveň levého zástupu předcházejícího ešelonu a bude pochodovat přesně ve stopě tohoto zástupu, na úrovni svého batalionu; díky tomuto opatření si šéf pravého batalionu každého ešelonu bude moci povšimnout toho, že by se jeho batalion zkrížil s předcházejícím.

503. Pravý batalion každého ešelonu je pověřený udržováním vzdálenosti, jež jej má dělit od předchozího ešelonu; ostatní bataliony budou pochodovat na úrovni pravého batalionu a budou udržovat své rozestupy napravo.

Pokud pluk namísto toho, aby byl v linii, pochodoval v koloně ve chvíli, kdy by se měl zformovat do několika stupňovitě uspořádaných karé:

Plukovník upozorní šéfy batalionu na počet a složení ešelonů, jež má pluk vytvořit, a určí veliteli čelního batalionu kolony bod napravo či nalevo, k němuž má pochodovat.

Velitel druhého ešelonu zaujme za pochodu rozchod a zastaví, jakmile si všimne, že kolona, jež ho následuje zastavila a že jeho vlastní je ve vzdálenosti, jíž má udržovat mezi prvním a třetím ešelonem.

První ešelon se nezastaví, dokud nezastaví ten, který jej následuje, a dokud nebude v určené vzdálenosti.

Kolony ešelonů musejí vždy pochodovat po divizích s rozchodem pelotonu.

Povely.
(Commandements.)

1. *En échelons à 120 pas, formez les carrés, sur le 3e bataillon* (nebo jakýkoli jiný, který by byl vybrán, aby se nehýbal).
(*po ešelonech na 120 kroků, vytvořte karé, na 3. batalion*)
2. *MARCHE. (marš)*

Na první povel šéfové batalionu vysloví přípravné povely podle pořadí, jež zaujímají v koloně či v linii, a ve vztahu k batalionu, který má zůstat na místě.

Na druhý povel kolony vypochoďují a zastaví se až v určeném místě, aby zde vytvořily karé.

Umístění dělostřelectva, povozů a nebojových (linie či kolona zformována) v karé.
(Placer l'artillerie, les chariots, et les non combattants (la ligne ou la colonne étant formée) en carrés.)

Pokud se útvar o pěti batalionech zformoval do karé po batalionech či ešelonech s rozchodem 120 kroků, hudebníci vstoupí do karé 2. batalionu, bubeníci do svých vlastních batalionů, nebojovní do batalionů, jimž jsou přiřazeni.

První dvě děla budou umístěna v rozích 1. batalionu, třetí a čtvrté v rozích 5. batalionu.

Muniční povozy budou v rozestupu mezi 1. a 2. a mezi 4. a 5. batalionem, zásobovací furgony budou následovat své bataliony a budou umístěny v rozestupech. Furgony se zavazadly, ambulanční a štábní, stejně jako nákladní koně se postaví do rozestupu ve středu linie, mezi 2., 3. a 4. batalionem.

Tímto způsobem linie zformovaná do karé nenechá žádný rozestup nepřehrazený a žádný roh nekrytý překážkami nebo palbou.

Takto rozmístěné povozy budou bráněné palbou karé, a musejí být k sobě tak blízko, aby vytvořily pro jezdeckvo neproniknutelnou linii.

Voltižéři či tirajéři budou umístěni před a za těmito povozy, aby je udržovali ve svých řadech a kryli svou palbou.

Pokud byla linie či kolona zformována ve třech karé, z nichž středové ze dvou či tří batalionů, první dělo bude manévrovat s pravým karé, druhé a třetí zůstanou se středovým karé a čtvrté bude manévrovat s levým karé; muniční povozy budou následovat své dělo a krýt rohy; povozy a furgony se postaví do rozestupů napravo a nalevo na prodloužení úhlopříčky velkého karé a zachovají přitom výše předepsané pořadí (viz schéma I); voltižéři či tirajéři budou pověřeni jejich obranou a vozmistr jejich udržováním v pořádku.

Dispozice pro pochod před planinu obsazenou jezdeckvem, s velkým počtem povozů a zavazadel.

(Dispositions pour marcher à travers une plaine couverte de cavalerie, avec un grand nombre de chariots et de bagages.)

Kolona se zformuje po divizích s rozchodem pelotonu tak, jak bude opouštět zúžení, a rozevře se od středu šíře čela první divize, jež pokračuje v pochodu, a jakmile se čelo obou kolon dostane na její úroveň, povozy se umístí do dvou zástupů doprostřed, poslední divize uzavře rozestup týlu kolon.

Tirajéři budou vysláni na 100 kroků do čela, na boky a do týlu. Granátnické roty ve dvou malých kolonách vytvoří zálohu tam, kde jich bude třeba.

Kanóny manévrují a přejíždějí tam, kde je to třeba.

Je-li třeba opět vstoupit do zúženého prostoru, ponecháme jeden či dva bataliony a dělostřelectvo ke krytí týlu kolony, zbytek dělostřelectva bude postupovat v čele za batalionem předvoje, povozy budou následovat pěchotu, dostatečně chráněny zadním vojem.

Popsané rozmístění bude obnoveno při opuštění zúženého prostoru.

IV. TIRAJÉŘI.

ČÁST PRVNÍ.

INSTRUKCE MARŠÁLA DAVOUTA.

Generálu Morandovi. Hamburk, 16. října 1811.

Dostal jsem, *mon cher Général*, Váš dopis ze 16. a pět vyhotovení Vašeho projektu výcviku všech jednotek ve službě tirajérů. Zdál se mi dokonale splňující svůj účel a odesílám jej všem generálům velícím pěchotním divizím s výzvou, aby využili zbytku sezóny a cvičili v rámci projektu všechny své roty; děkuji Vám, *mon cher Général*, a prosím Vás, abyste zaslal jedno vyhotovení svého projektu, jehož jste si nepochybně ponechal originál, svým generálům a plukovníkům, a nařídil jim, aby se podle něj zařídili a cvičili podle něj své jednotky.

Voltižerské roty již tyto manévry mají znát, bude dobré cvičit středové roty nejprve s nimi; tedy jednu každou a smísit fyzilíry s voltižéry.

Budu Vám zavázán, dáte-li mi na vědomí opatření, jichž užijete, a pokrok jednotek ve cvičeních, jež nemohou, při jejich provádění v různém terénu, než rozvíjet bystrost vojáků i důstojníků.

Generálům Friantovi, Gudinovi, Dessaixovi, Compansovi a Barbanègrovi. Hamburk, 16. října 1811.

Obecně bylo uznáno jako nevhodné brát určitý počet mužů každé roty coby flankéry a tirajéry, a že je lépe dát přednost takovému užití celé roty.

Voltižerské roty, jež jsou elitními rotami, nemohou tuto službu vykonávat často bez značných nevýhod, zdálo se mi

tedy vhodným, aby roty, jež mohou být případně k této službě použity také, v ní byly i cvičeny.

Neboť je pro zavedení jednotnosti důležité, abychom přijali určité zásady, zasílám Vám, *mon cher Général*, resumé manévrů, a vyzývám Vás k tomu, abyste podle nich nechal cvičit pluky, jež jsou pod Vaším velením, ať již lehké či řadové pěchoty. Přeji si, aby bylo pro výcvik využito ještě této sezóny.

Nechte následně vyhotovit jeden exemplář této směrnice pro každého z plukovníků pluků pod Vaším velením a pro každého brigádního generála; jinak ale zajistěte, aby další kopie nebyly dělány.

Voltižerské roty již tyto manévry mají znát, bude dobré cvičit středové roty nejprve s nimi; tedy jednu každou a smísit přitom fyzilíry s voltížery.

Budu Vám zavázán, dáte-li mi na vědomí opatření, jichž užijete, a pokrok jednotek ve cvičeních, jež nemohou, při jejich provádění v různém terénu, než rozvíjet bystrost vojáků i důstojníků.

(*Generálu Dessaixovi*) Bude zbytečné, *mon cher Général*, abyste posílal kopii této směrnice 33. lehkému, vzhledem k tomu, že ji posílám již generálu Barbanègrovi, který pluku jedno vyhotovení předá.

*Manévry pro rotu Tirajérů či Flankérů.
(Manœuvres pour une compagnie
de tirailleurs ou de flanqueurs.)*

Rota určená k průzkumu před kolonou či ke krytí linie přejde ihned, jakmile k tomu její kapitán obdrží rozkaz, na 200 kroků [130 m] od linie či kolony; dojde na střed prostoru, který má krýt či prozkoumávat, kapitán ji zastaví a zformuje linii tirajérů následujícím způsobem.

Článek 1.

Krýt čelo kolony či linie.

(Couvrir la tête d'une colonne ou le front d'une ligne.)

Kapitán roty tirajérů nechal zastavit na bodu, kde má zůstat záložní sekce, rozdělí svou rotu na tři sekce a velí:

Sections de droite et de gauche, par le flanc droit et le flanc gauche, à 100 pas sur la droite et la gauche =

MARCHE.

(pravá a levá sekce, pravým a levým bokem, na 100 kroků na pravé a levé křídlo, marš.)

Na tento povel vypochoďují poručíci se svými sekcemi. Seržant-major, dva seržanti, dva kaprálové a dva bubeníci či korneti (jsou-li v rotě čtyři) zůstanou s kapitánem při středové sekci.

Poručíci dorazí po 100 krocích [65 m] na body vpravo a vlevo, kde mají zastavit, nechají své sekce zastavit a následně zavelí:

Poručík, šéf pravé sekce.

1. *Premier et second rangs par le flanc gauche = GAUCHE. (první a druhý řad vlevo, v bok)*
2. *A 15 pas par file, prenez vos distances = MARCHE. (na 15 kroků po zástupech, zaujměte rozestupy, marš)*

Podporučík, šéf levé sekce.

1. *Premier et second rangs par le flanc droit = DROITE. (první a druhý řad vpravo, v bok)*
2. *A 15 pas par file, prenez vos distances = MARCHE. (na 15 kroků po zástupech, zaujměte rozestupy, marš)*

Na tento povel zaujmou zástupy prvních dvou řadů pravé a levé sekce určené rozchody 15 kroků [9,75 m] a pochodují, dokud se nesetkají. Třetí řad, seržant, kaprálové a bubeník či kornet zůstanou s důstojníkem v záloze.

Poznámka.

Tyto zálohy mají nahrazovat ztráty linie, poskytovat posily silně napadeným bodům, a důstojníkům doprovod, který je nesmí nikdy opustit: tyto eskorty jsou určeny za body shromáždění a ústupu, musejí mít nejméně šest mužů.

Je-li detašován poddůstojník, aby předal tirajérům rozkaz, musí být vždy doprovázen fyzilírem ze zálohy.

Po zaujetí rozchodů nechají poručíci bubnovat běžný krok či troubit pochod. Na tento signál se zástupy tirajérů pohnou o 100 krok [65 m] vpřed.

Tirajéři musejí vždy pochodovat po dvou společně, aby se vzájemně podporovali. Pálit mohou jen jeden po druhém tak, že jeden z obou má vždy nabit.

Jak je to jen možné, linie tirajérů kryjící čelo kolony, musí opisovat část kružnice, jejímž je čelo kolony středem.

Článek 2.

*Krýt tyl kolony nebo ústup linie.
(Couvrir la queue d'une colonne
ou la retraite d'une ligne.)*

Stejně dispozice jako v prvním článku.

Poznámky.

Při ústupu linie se musí kordon tirajérů držet rovnoběžně s linií. Kapitán roty tirajérů nesmí kolonu či linii nikdy ztratit z očí: v případě, že by mu terén zabránil ji vidět, umístí poddůstojníci či vojáky tak, aby jej zpravovali o všech jejích pohybech.

Krok tirajérů se řídí krokem kolony či linie.

Článek 3.

*Krýt jeden z boků kolony.
(Couvrir un seul flanc de la colonne.)*

Stejně dispozice jako v prvním článku.

Poznámka.

Ustavený kordon tirajérů bude pochodovat bokem stejně jako zálohy a bude sledovat směr kolony.

Článek 4.

*Krýt jednou rotou oba boky kolony.
(Couvrir avec une seule compagnie les deux flancs
de la colonne.)*

Kapitán rozdělí rotu na dvě sekce a velí:

1. *Première section, en avant sur le flanc droit de la colonne = MARCHÉ.*
(první sekce vpřed na pravý bok kolony, marš)
2. *Deuxième section, en avant sur le flanc gauche de la colonne = MARCHÉ.*

(druhá sekce vpřed na levý bok kolony, marš)

Na tento povel přejde podporučík s první sekci na pravý bok kolony, asi 100 kroků [65 m] od ní.

Poručík s druhou sekci na stejnou vzdálenost od levého boku.

Kapitán bude následovat pohyb jedné z obou sekcí v doprovodu seržant-majora, seržanta, dvou kaprálů, deseti fyzilírů a jednoho či dvou bubeníků či kornetů.

Sekce dorazí na 100 kroků od kolony, jsou zastaveny a zformovány do linie tirajérů způsobem předepsaným v prvním článku.

Poznámka.

Oba boky kolony jsou takto pokryty, kapitán bude přecházet se svou eskortou na nejhroženější body, odkud bude svým poručíkům posílat rozkazy, buď přes seržanta své eskorty, nebo pomocí bubenických či trubačských signálů.

Článek 5.

*Změny směru.
(Changements de direction.)*

Jakmile důstojníci tirajérů zahlédnou změnu směru pochodu kolony či linie, upozorní na ně tirajéry pomocí korneta či bubeníka a vyšlou poddůstojníky, aby předali jejich rozkazy a ujistili se, že pohyb je prováděn; musí přejít na bod, na němž bude změna směru prováděna.

Článek 6.

*Změna směřování čela.
(Changements de front.)*

Jeden z poručíků přejde na bod, kolem něhož se má provést změna směřování čela, a nechá troubit či bubnovat, dokud neuvidí, že je pohyb tirajérů prováděn tak, jak je předepsáno.

Zatímco kapitán, jenž přejde se svou zálohou na svou novou pozici, se ujistí pomocí svých poddůstojníků o přesnosti a pravidelnosti pohybu, druhý poručík podpoří se svou eskortou křídlo, jež bude postupovat vpřed.

Článek 7.

*Pochod.
(Marche.)*

Tirajéři musejí být cvičeni nejen v běžném a zrychleném kroku, ale navíc také v běhu, neboť právě v běhu budou muset provádět změny směru, směřování čela a zteče k dobytí lesa, či vesnice a všech pozic, kde není třeba obávat se útoku jezdeckva.

V běhu se také budou muset stahovat na záložní pelotony, jakmile se ukáže kavalerie s úmyslem je napadnout, pokud by se nemohli schovat v dolíku, příkopu, za keři, odkud na ni budou moci bezpečně pálit.

V otevřeném terénu musejí tirajéři pochodovat v co největším pořádku a s klidem, chladnokrevně a v tichosti; vést palbu a být připraveni k provedení všech pohybů, jež jim budou nařízeny.

Jsou-li tirajéři umístěni na bocích v čele či v týlu kolony pochodující v nekryté planině, je tomu tak nejen proto, abychom byli zpraveni o pohybech nepřítele, ale také proto, abychom udržovali tirajéry pěchoty a jezdeckva (nepřítele) dostatečně vzdálené od kolony.

Je-li plán, přes níž kolony postupuje, zbrázděna úvozy a nabízí-li vyvýšeniny či lesíky, tirajéři musejí vlézt do úvozů a prohledat je, obsadit vrcholky pahorků, obsadit a prohledat okraje lesíků.

Narazíme-li na dům, zámek, chalupu, kapitán pošle k jejich prohledání dostatečnou hlídku, a je-li důvod myslet si, že s v nich skrývá nepřítel, nechá na to ihned upozornit velitele kolony, sevře svou linii a provede veškerá opatření, aby nebyl překvapený ani přemožený nenadálým útokem.

Mají-li tirajéři projít vesnicí, kapitán bude pochodovat mimo sestavu se svou zálohou a zaujme výhodné postavení, dokud tirajéři vesnici neprohledají. Nechá obsadit hlavní ulice poručíky a jejich eskortami, aby se k nim mohli v případě potřeby tirajéři stáhnout.

Pokud tirajéři postupují lesem či terénem protkaným příkopy, pokrytým křovinami, ruinami, atd., musí postupovat s nejvyšší opatrností, při setkání s nepřítelem zaujmout výhodné postavení a využít všech událostí, jež se nabídnou, aby na něm získali převahu a donutili jej terén vyklidit.

Stojí-li nepřítel ve výhodném postavení, je třeba jej obejít; několik statečných, kteří se vrhnou na vrchol

skaliska, ruinu, či opevnění, či překonají příkop, za nímž se nepřítel cítí bezpečně, takřka vždy uspěje a vypudí jej a způsobí mu povážlivé ztráty.

Při postupu musejí důstojníci tirajérů věnovat svou pozornost nejen pohybům nepřítele a vlastních jednotek, ale také se pečlivě přizpůsobovat terénu, jenž jim může poskytnout výhodu v případě pozičního boje či ústupu, a zaznamenat také zdroje, jež nabízí, ať již pro stavbu lávek, či pro urychlení opevnění se, bylo-li by toho třeba.

Článek 8.

*Manévr tirajérů při útoku na vesnici či opevnění.
(Manœuvres de tirailleurs pour l'attaque
d'un village ou d'un retranchement.)*

Předpokládáme linii tirajérů podpořenou zálohami a v uspořádání, jež bylo popsáno výše, postupující čelním útokem proti vesnici, opevnění, statku, lesu, pahorku, atd.

Je pravděpodobné, že nepřítel napadený na celé šíři svého čela, se rozvine, jak jen to bude možné, aby kladl na všech úsecích rovnoměrný odpor; ale připravil-li si velitel útočnicků dvě dobré zálohy a dá-li signál svým tirajérům, aby se v běhu vrhli proti oběma krajním křídům linie, aby prudce napadli boky a týl nepřítele, zatímco vrhne jednu zálohu proti čelu, jež nepřítel přirozeně odkryje, aby podpořil svá napadené křídla, je nade vší pochybnost, že dosáhne úplného úspěchu. Druhá záloha musí pochodovat jen krokem a bude nasazena, jen bude-li třeba podpořit první při zápase s nepřítelem.

Stejný útok může být proveden zálohami na boky nepřítele, zatímco tirajéři se po shromáždění provedeném v běhu, zaútočí svižně na čelo nepřítele.

Poznámka.

Výcviku tirajérů v přesunu během ze středu linie na její kraje a z krajů do středu nebude nikdy dost.

Tento manévr může přinést značné výhody v mnoha situacích; musí být důstojníky pečlivě nastudován.

Článek 9.

*Formace proti jezdeckvu.
(Formations contre la cavalerie.)*

Zálohy tirajérů musí vždy pochodovat co nejpečlivěji a být připraveny ke zformování kruhu.

Je-li záloha v linii a náhle se objeví jezdecko, důstojník velí:

1. *En arrière à droite et à gauche, formez la cercle = MARCHÉ.*

(vzad doprava a doleva, zformujte kruh, marš)

Na tento povel pravé a levé křídlo pochodují vzad, dokud se nesetkají.

Je-li záloha v koloně, důstojník velí:

2. *Serrez la colonne = MARCHÉ. (kolonu sevřít, marš)*

Na tento povel se sekce sevřou do masy (tj. na tři kroky mezi posledním a prvním řadem), pravé a levé zástupy se obrátí čelem proti nepříteli. Tirajéři z linie, kteří se vrátí, budou umístěni na rozích kolony.

Článek 10.

Průchod liniemi či nahrazování tirajérů.

(*Passage des lignes ou remplacement des tirailleurs.*)

Považuje-li kapitán za vhodné nahradit sekci, jež tvoří linie tirajérů, sekci, jež tvoří zálohu, postupně vyšle muže ze své zálohy, kteří zaujmou místa tirajérů, a připojí k ní ty, kteří mají být nahrazeni.

Poručíci dohlédnou na to, aby se tato nahrazování prováděla v pořádku, opatrně a rozumně.

Poznámka.

Důstojníci a poddůstojníci, kteří velí malým zálohám či eskortám, musejí pečlivě dohlédnout na to, aby linie tirajérů pochodovala v největším pořádku, a v přikázaném směru; musejí povzbuzovat elán při ztečích a zrychlených pochodech, podporovat krok a zpomalit jej, jakmile to při ústupu uznají za užitečné, zastavit linii, dostanou-li k tomu rozkaz, zabránit, aby vojáci opouštěli svá místa, aby odnášeli raněné; kapitán je jediný, kdo k tomu může dát rozkaz.

Článek 11.

Signály.

(*Signaux.*)

POHYB.	SIGNÁL KORNETA.	BUBENICKÝ SIGNÁL.
Rozvinutí.	<i>Déploiement.</i>	<i>La Breloque.</i>
Shromáždění.	<i>Ralliement.</i>	<i>Aux Drapeaux.</i>
Ústup.	<i>Retraite.</i>	<i>Retraite.</i>
Pochod doprava.	<i>Marche à droite.</i>	<i>La Grenadière.</i>
Pochod doleva.	<i>Marche à gauche.</i>	<i>Les trois coups de charge.</i>
Útok.	<i>La charge.</i>	<i>La charge.</i>
Pomalý pochod.	<i>Pas ordinaire.</i>	<i>Pas ordinaire.</i>
Rychlý pochod.	<i>Marche précipitée.</i>	<i>La Charge avec roulement.</i>
Zastavení.	<i>La Messe.</i>	<i>La Messe.</i>

Poznámka.

Pro tirajéry byly určeny ty bubenické signály, jež se nejméně užívají při pochodu v koloně, abychom předešli jakékoli záměně mezi pohybem kolony a pohybem tirajérů; je možné dát tambor-majorům rozkaz nenechat hrát *La Grenadière* ani tři údery *La Charge*, bude-li kolona flankována tirajéry.

Signály kornetů a bubeníků byly vybrány mezi předpisovými, aby byly všeobecně známé.

ČÁST II.

TIRAJÉŘI 10. LEHKÉHO PLUKU (1).

(1) *Instrukce, kterou v archivu Service Historique de la Défense (bývalá Service Historique de l'Armée de Terre, tedy S.H.A.T.) na zámku ve Vincennes našel a opsal Martin Lancaster, kapitán myslivců 9. pluku lehké pěchoty re-enactmentu. Ztratil signaturu, říká ale, že by mělo jít o instrukci 10. pluku lehké pěchoty vydanou v roce 1816 (v roce 1816 již byly pluky od Slavkova, Jeny, Friedlandu, Wagramu, Borodina, Lipska a Waterloo, zrozené z půlbrigád od Marenga a Hohenlinden, rozpuštěny a nahrazeny*

SLUŽBA TIRAJÉRŮ.
(*Service des tirailleurs.*)

Druhá část – Škola tirajéřského pelotonu.
(*Ecole de peloton de tirailleurs.*)

Článek první.

Obecná pravidla.

16. Před rozvinutím tirajéřské roty ji necháme v každém řadu zprava doleva rozpočítat po čtyřech.

17. Tirajéři mohou bez čekání na povel sejmout i nasadit bajonet, budou-li to považovat za vhodné; pravidlem bude bajonet sejmout při rozvinování a nasadit při opětném zformování se (1).

18. Zálohy ponechají nasazené bajonety neustále; budou se přizpůsobovat všem pohybům tirajérů.

19. Tirajéři v běhu (*au pas de course*) ponesou zbraně volně tak, jak jim bude nejpohodlnější.

20. Rozstupem (*intervalle*) nazýváme prostor, který odděluje dva tirajéry na jedné linii; a rozchodem (*distance*) prostor, který se nachází mezi první a druhou linií.

21. Tirajéři při rozmístění zaujmou zpravidla rozstup deseti kroků [6,5 m].

22. Rozchod od jedné linie ke druhé bude určen ve článku III.

Článek II.

O rozvinutí.
(*Des déploiements.*)

23. Jako tirajéři se budeme rozvíjet dvěma způsoby: na místě (jinak řečeno bokem, *par le flanc*), a za pochodu (jinak řečeno vpřed, *en avant*).

departementálními legiemi; nemusí tedy jít o první vydání instrukce). Nabízí pestřejší paletu pohybů než Davoutova instrukce z roku 1811, jež byla určena, jak víme, především pro středové rotu pěchoty, a zabývá se tedy jen tím nejpodstatnějším. Tato instrukce je pružnější a je vhodná pro elitní rotu a lehkou pěchotu; pozn. překl.

(1) Bezpečnostní opatření, jež přestává platit před nepřítelem.

Článek III.

Rozvinutí na místě.
(*Déploiement de pied ferme.*)

24. Kapitán, který bude chtít svou rotu rozvinout v místě, jež zaujímá, vysloví následující povely:

1. *En tirailleurs. (jako tirajéři)*
2. *Par le flanc droit et le flanc gauche; à droite, à gauche. (vpravo a vlevo; v bok) (1)*
3. *A tant de pas, prenez vos distances. (na tolik kroků, zaujměte rozchody)*
4. *Pas de course = MARCHÉ. (v běhu, marš)*

25. Na povel *à droite et à gauche* provede první sekce vpravo v bok a druhá sekce vlevo v bok, třetí řad čelem vzad.

26. Na povel *MARCHÉ* třetí řad, který provedl čelem vzad, vypochoduje přímo před sebe, a vedený seržant-majorem postaví se asi padesát kroků [32,5 m] vzadu, kde se zformuje do dvou řadů a bude sloužit jako záloha.

27. Na stejný povel vypochodují také muži na křídlech prvního a druhého řadu; ostatní budou jejich pohyb následovat, každý si přitom za přechozím mužem nechá odstup kapitánem určeného počtu kroků. Kapitán uvidí pohyb takřka dokončený, nechá vytroubit *halte* a *front*. Tirajéři druhého řadu zůstanou za těmi z prvního řadu s rozchodem jednoho kroku. Kapitán přejde k záloze, šéfové sekcí asi deset kroků [6,5 m] za a na úroveň středu své sekce.

28. Dva kaprálové umístění ve středu roty, jeden v první, druhý ve druhém řadu, budou sloužit každé linii tirajérů jako krajníci (2).

(1) *Tento povel by více odpovídal předpisovým v podobě: Par le flanc droit et le flanc gauche, (à) droite et (à) = GAUCHE; a v praxi by byl nepochybně zkrácen do podoby: A droite et à = GAUCHE; pozn. překl.*

(2) *Slovo krajník je v tomto případě asi nepřiliš vhodné, francouzský výraz guide (také vůdce, průvodce, vedoucí) neodkazuje přímo na „kraj“ sestavy; funkci ale plní oba kaprálové i v této pozici stejnou jako kterýkoli guide na křídle řadu, oba půlřady se řídí na střed; pozn. překl.*

29. Poddůstojníci (1) nebudou mít pevná místa; budou přecházet kamkoli, kde budou svou přítomnost považovat za nezbytnou a budou dohlížet zvláště na to, aby se linie neproplétaly.

Článek IV.

Rozvinutí za pochodu. (Déploiement en marchant.)

30. Rota pochoduje v bitevní sestavě, kapitán ji chce rozvinout jako tirajéry a přitom pokračovat v postupu vpřed, vysloví následující povely:

1. *En avant en tirailleurs.* (vpřed jako tirajéři)
2. *A tant de pas, prenez vos intervalles.*
(na tolik kroků, zaujměte rozestupy).
3. *Pas de course = MARCHE.* (v běhu, marš)

31. Na povel *MARCHE* se třetí řad zastaví, seržant-major jej následně zformuje do dvou řadů, jak bylo řečeno výše, a bude se držet asi padesát kroků [32,5 m] za linií tirajérů.

32. Na stejný povel budou oba první řady pokračovat v pochodu v bitevní sestavě; každý zástup, s výjimkou středového, který bude směřovat přímo vpřed, se postupně vytáhne napravo a nalevo od středového, a to tak, že postupně se od sebe vzdalující muži dojdou na linii ve stanoveném rozestupu. Kapitán uvidí, že je rozvinutí skončeno, nebo takřka skončeno, nechá vytroubit *halte*, potřebuje-li linii spojit, a pokud ne, nechá svůj peloton vějířovitě rozptýlený do tirajérů pochodovat vpřed.

33. Až dosud jsme předpokládali, že je rota zformována ve třech řadech a třetí řad slouží jako záloha; pokud by namísto tří řadů byla rota jen ve dvou, zásady obou druhů rozvinutí by byly stejné s tím rozdílem, že záloha, již v rotě o třech řadech tvořil třetí řadu, bude v rotě ve dvou řadech tvořena zástupy vzatými z pravého a levého křídla pelotonu tak, aby byla vždy formována počtem mužů rovným třetině stavu roty.

(1) *I kaprálové již byli poddůstojníky, zde jsou pod tímto označením myšleni furýr, seržanti a seržant-major, což není neobvyklé, neboť místo kaprálů bylo v řadech, byli to z tohoto hlediska tedy hommes du rang, „řadoví vojáci“; pozn. překl.*

34. Při rozvinování na místě (čili bokem) provedou tyto zástupy čelem vzad a spojí se asi padesát kroků za linií tirajérů.

35. Při rozvinování za pochodu (tedy vpřed) se tytéž zástupy na povel *MARCHE* zastaví, aby se na místě spojily a držely se rovněž asi padesát kroků od linie tirajérů.

Poznámky k různým rozvinováním.

Jakmile jsou si vojáci jistí v mechanismu rozvinování, odstraníme povely: *par le flanc droit et par le flanc gauche, à droite, à gauche, à tant de pas prenez vos distances* nebo *vos intervalles, pas de course, marcher*, jež budou nahrazeny trubačským signálem *en tirailleurs*, což bude signál pro rozvinutí. Kapitán tedy vysloví jen upozornění *à tant de pas* (na tolik kroků), jež tirajérům určí rozestup, který mají zaujmout. Toto upozornění, *à tant de pas*, nebude nutné, nebude-li se rozestup lišit od toho určeného v č. 21.

Článek V.

O shromáždění. (Du ralliement.)

36. Na trubačský signál *ralliement* se tirajéři v běhu připojí k záloze a zaujmou formaci, jakou kapitán uzná za vhodnou.

37. V případě, že by kapitánovým záměrem bylo zformovat svou rotu do bitevní sestavy ve třech řadech, tirajérům by to určil tím, že by zálohu umístil předem do jednoho řady, a každý přicházející muž by se zařadil podle své výšky.

38. Pokud by namísto toho chtěl zformovat kruh, určil by tirajérům tirajérům podobně tím, že by tak předem zformoval zálohu v jednom řadu. V této formaci nebudou vojáci hledat své místo podle své výšky, veškerou jejich snahou bude urychleně se shromáždit, aby odolali útoku jezdeckta.

39. Při přiblížení jezdeckta dá kapitán vhodně signál *commencez le feu*, tato palba bude zahájena druhým a třetím řadem, první zaklakne a napřáhne bajonety.

40. V případě, kdy by se záloha nacházela příliš daleko od tirajérů ve chvíli, kdy by se troubilo *ralliement*, vyšla by jim vstříc, přičemž by se ovšem zastavila včas, aby jim mohla určit formaci, v níž se budou spojovali.

41. Kruh zformovaný proti jezdecku se rozloží na povel *sur le centre, rompez le cercle, marche* (na střed, rozložte kruh, marš). Bude se také moci rozložit na tirajéry; toto rozvinutí bude provedeno vějířovitě (*en éventail*) (č. 32 instrukce).

Článek VI.

Shromáždění roty zformované ve dvou řadech.

(Ralliement d'une compagnie formée sur deux rangs.)

42. Bude-li kapitánovým záměrem zformovat svou rotu do bitevní sestavy, určí to tirajérům tím, že nechá zálohu provést vpravo a vlevo v bok a mezi oběma jejími částmi nechá rozstup dostačující pro zařazení zbytku roty.

43. Shromáždění roty do kruhu nesmí být provedeno nikdy jinak než ve třech řadech a bude provedeno tak, jako bylo určeno výše, č. 38.

Článek VII.

O palbách.

(Des feux.)

44. Budou dva druhy palby: palby na místě a palby za pochodu.

Článek VIII.

Neměnná pravidla pro všechny palby.

(Règles invariables pour tous les feux.)

45. Jako na neměnné pravidlo je třeba hledět na to, že tirajéri stejného zástupu nesmějí nikdy pálit současně, a že jeden z obou musí mít stále nabitou zbraň.

46. Muži byli před rozvinutím rozpočítaní po čtyřech, palba tirajérů začne vždy čísly jedna prvního řadu a bude pokračovat po čtveřicích, každý muž vypálí až poté, kdy vypálil jeho soused po pravé ruce.

47. Muži druhého řadu se pro palby řídí šéfem svého zástupu z prvního řadu tak, jak bude pro každou palbu určeno.

48. Palba přestane výhradně na signál *cessez le feu*, ať již bude provádět linie tirajérů jakýkoli pohyb.

Článek IX.

Palby na místě.

(Feux de pied ferme.)

49. Na signál *commencez le feu* oba řady připraví zbraně; druhý řad v této pozici zůstane, palbu zahájí první řad, a to výše uvedeným způsobem, č. 46.

50. Muž prvního řadu vypálil a přejde, přičemž nabíjí, zleva na místo svého kamaráda z druhého řadu, který jej nahradí v prvním; muž druhého řadu se po vypálení vrátí za prvního, a tak dále až do signálu *cessez le feu*.

51. Na tento signál se každý muž vrátí na své místo, muži prvního řadu do první linie, muži druhého do druhé.

Článek X.

Palby za pochodu.

(Feux en marchant.)

52. Budou tři způsoby palby za pochodu: palba za postupu, palba za ústupu a palba za bočního pochodu.

Článek XI.

Obecné pravidlo pro všechny tři způsoby palby za pochodu.

53. Tirajéri budou vždy před zahájením palby uvedeni do pochodu.

Článek XII.

Palba za postupu.

(Feu en avançant.)

54. Na signál *commencez le feu* muži první linie vyběhnou a přesunou se urychleně o třicet kroků [19,5 m] od svého původního místa; druhá linie bude mezitím pokračovat pochodem v kroku.

55. První linie se poté, kdy doběhne na třicet kroků, zastaví, vypálí (po čtveřicích) a na místě nabije.

56. Druhá linie uslyší palbu první, vysune se před ní o asi třicet kroků, vypálí a rovněž nabije na místě, a tak dále.

57. Na signál *cessez le feu* palba ustane; pba řady budou pokračovat v pochodu vpřed v pořadí, v němž se nacházejí, ale jeden na druhý se sevrou na rozchod jednoho kroku.

58. Pokud by se namísto signálu *cessez le feu* troubilo *halte*, oba řady by se rovněž sevřely na svůj rozchod a

pokračovaly v palbě, tedy v palbě na místě; palba by se podobně stala boční, kdyby se trouvalo vpravo nebo vlevo v bok, a palbou za ústupu, kdyby se troubil signál *demi-tour* (1).

Článek XIII.

Palba za ústupu.
(*Feu en retraite.*)

59. Kapitán chce nechat provést palby za ústupu, nechá své tirajéry provést čelem vzad a vypochoďovat, což bude provedeno pomocí čtvrtého a prvního signálu, *demi-tour* a *en avant*.

60. Obě linie ustupují, kapitán nechá vytroubit *cessez le feu*.

61. Na tento signál první řad zastaví a druhý pokračuje zrychleným krokem, aby se ustavil asi třicet kroků [19,5 m] vzadu. První řad se, jak bylo právě řečeno, zastavil a obrátí se čelem vpřed a zahájí palbu, jakmile uvidí druhý řad na jeho místě. První řad vypálil, provede čelem vzad, projde rozestupy druhé linie a postaví se sám asi třicet kroků od ní, a tak dále až do signálu *cessez le feu*, *halte*, *en avant*, atd. (viz ohledně těchto různých paleb to, co bylo řečeno v č. 58).

Signály přijaté pro školu tirajérů.

(*Sonneries adoptées pour l'école de tirailleurs.*)

1. *En avant.* (vpřed)
2. *Par le flanc droit.* (pravým bokem)
3. *Par le flanc gauche.* (levým bokem)
4. *Demi-tour à droite.* (čelem vzad)
5. *Pas de course.* (v běhu)
6. *Halte.* (stát)
7. *En tirailleurs.* (jako tirajéri)
8. *Ventre à terre.* (k zemi; dosl. „břicho na zem“)
9. *Se relever.* (vztyk)
10. *Commencez le feu.* (palbu zahájit)

(1) Zkušenost prokázala, že toto poslední vysvětlení je nezbytné, aby dala vojákovi pochopit, že palby, jednou zahájené, musejí pokračovat až do signálu *cessez le feu*, ať již provádí linie tirajérů jakýkoli pohyb.

11. *Cessez le feu.* (palbu ukončit)
12. *La charge.* (útok)
13. *Le ralliement.* (shromáždění)
14. *Feu de peloton.* (palba pelotonu)
15. *Feu de deux rangs.* (palba dvou řadů)
16. *Rompres par peloton.* (rozložit po pelotonech)
17. *Changement de front (à droite et à gauche).*
(změna směřování čela (doprava a doleva))
18. *à 45 degrés.* (o 45 stupňů)
à 22 ½ degrés. (o 22 a půl stupně)
à 75 degrés. (o 75 stupňů)
à 60 degrés. (o 60 stupňů)
19. *Roulement.* (virbl)
20. *Garde à vous bataillons.* (bataliony, pozor)
21. *Garde à vous tel ou tels bataillons.*
(ten či ty bataliony, pozor)
22. *Garde à vous telle ou telles compagnies.*
(ta či ty roty, pozor)
23. *Raccorder une ligne d'un seul bataillon.*
(spojit linii jediného batalionu)
24. *Raccorder une ligne de plusieurs bataillons.*
(spojit linii více batalionů)
25. *Formez les carrés.* (vytvořte karé)
26. *Rompez les carrés.* (zrušte karé)
27. *Découverte de l'ennemi (Infanterie).*
(objevení nepřítele (Pěchota))
28. *Découverte de l'ennemi (Cavalerie).*
(objevení nepřítele (Jezdectvo))

Poznámka: V signálu č. 18 určujícím stupně úhlů šikmé změny směřování čela nízké noty určují desítky a vysoké noty jednotky počtu stupňů.

V signálu *garde à vous tel ou tels bataillons*, *tell ou telles compagnies*, a také v *raccorder la ligne*, nízké noty určují čísla batalionů, vysoké noty čísla rot (1).

(1) Notové zápisy pro tyto zajímavé signály nebyly bohužel v archivu přepsány; dokud někdo instrukci, jejíž signatura „se ztratila“, opět neobjeví a noty neopíše, nezbyvá než odkázat na oficiálních šest signálů předepsaných v roce 1806 a na náhradní bubenické signály uvedené v 11. článku Davoutovy instrukce o manévrech pro rotu tirajérů či flankérů; pozn. překl.

V.

INSTRUKCE MARŠÁLA DAVOUTA.

Utvoření rámce batalionu pomocí provazů.

(Formation d'un cadre de bataillon par le moyen de cordes.)

Rámec provazového batalionu bude tvořen 6 pelotony po sekcích, 6 šéfy pelotonu, 6 šéfy sekcí, 6 zastupujícími poddůstojníky, 6 levými krajníky, 2 praporečníky, 5 furýry či kaprály tvořícími stráž praporu, 2 hlavními krajníky, jedním adjutant-majorem, jedním adjutant-poddůstojníkem, 24 vojáky a 12 provazy o tloušťce jednoho palce a stejné délce, jež bude odpovídat zamýšlené šíři čela každé sekce.

Provazy budou mít na koncích uzly, aby je bylo snadné pomocí klouzavé smyčky rychleji upevnit a stejně tak sundat z paže.

Dva muži budou pomocí jednoho z těchto provazů tvořit první sekci každého pelotonu.

Ten, který je na pravém křídle první sekce, protáhne svou levou paží jednou ze smyček a upevní provaz stažením uzlu nad svým loktem tak, aby měl volné předloktí.

Muž na levém křídle stejné sekce protáhne svou pravou paží druhou smyčkou a upevní provaz nad svým pravým loktem.

Druhá sekce bude vytvořena dvěma dalšími muži stejným způsobem.

V bitevní sestavě a v koloně po pelotonech se bude muž na pravém křídle druhé sekce vždy dotýkat lokte muže na levém křídle první sekce, a v bočním pochodu bude tento muž pečlivě udržovat krok a vzdálenost jedné stopy, která má být mezi jeho hrudí a zády muže před ním.

Všichni budou pozorně udržovat provazy napnuté.

Délka provazu druhé sekce třetího pelotonu, neboli praporečnického pelotonu, bude menší než ostatní o šíři tří zástupů, kterou zaujme stráž praporu, která je součástí tohoto pelotonu.

Stráž praporu bude ve dvou řadech, aby mohl při pochodu v bitevní sestavě být první řad, který musí postoupit o šest kroků vpřed, nahrazen druhým.

Šéf pelotonu bude stát na pravém křídle svého pelotonu.

Šéf sekce dva kroky za středem druhé sekce.

Zastupující poddůstojník jeden krok za šéfem pelotonu.

Levý krajník za levým křídlem 2. sekce na místě šikovatele. V 6. pelotonu bude levý krajník umístěn na levé křídlo tohoto pelotonu a uzavře levé křídlo batalionu.

Pravý hlavní krajník bude umístěn za pravým křídlem prvního pelotonu a levý hlavní krajník za levým křídlem 6. pelotonu, oba na místech šikovatelů.

Šéf batalionu, adjutant-major a adjutant-poddůstojník se postaví tak, jak je určeno v předpisu týkajícím se výcviku pěchoty a přizpůsobí se mu ve všech pohybech.

(...)

Část důstojníků bude pod vedením majora cvičena v evolucích, zatímco ostatní budou nasazeni k výcviku vojáků pod dohledem plukovníka.

Pro manévrování v roli brigády bude major vrchním velitelem všech čtyř batalionů.

Dva první budou podléhat šéfovi batalionu, stejně jako dva další.

Bataliony budou pod velením kapitánů, kteří se budou pro tento výcvik mezi sebou střídát.

Liché pelotony budou pod velením kapitánů, což bude vhodnější, nebo poručíků. Jeden nebo dva bubeníci budou přiřazeni ke každému batalionu.

(...)

Bude-li se manévrovat třetím řadem, vojáci připevní provazy na druhou ruku, což jim usnadní klouzavá smyčka.

SCHÉMATA

K PŘEDPISU TÝKAJÍCÍMU SE VÝCVIKU A MANÉVRŮ PĚCHOTY Z 1. SRPNA 1791.

*Planches
relatives au Règlement concernant
l'exercice et les manœuvres de l'infanterie
du 1er août 1791.*

Vysvětlení ke schématům k Předpisu týkajícímu se výcviku a manévrů pěchoty.

Obecné poznámky.

Na všech schématech a zobrazeních představuje široká čára první řad.

Co je tečkované, vyznačuje pozici jednotky, jíž zaujímala před pohybem.

Co je ohraničené a bílé, představuje jednotky po prvním pohybu.

Co je ohraničené a šrafované, představuje jednotky v poslední pozici po provedení pohybu, nebo při přípravě k jeho provádění.

Linie vyznačené kruhovými body vytyčují trasu, jíž musejí jednotky projít, aby se dostaly z jedné pozice do druhé.

Linie vyznačené dlouhými body, nebo malými čárkami určují směrovou linii, podle níž se musejí řídit Krajníci.

Malé čtverečky na pravém a levém křídle pelotonů představují Krajníky a tlusté čáry naznačují, kterým směrem jsou otočeni.

Šéf batalionu je všude vyznačen na koni.

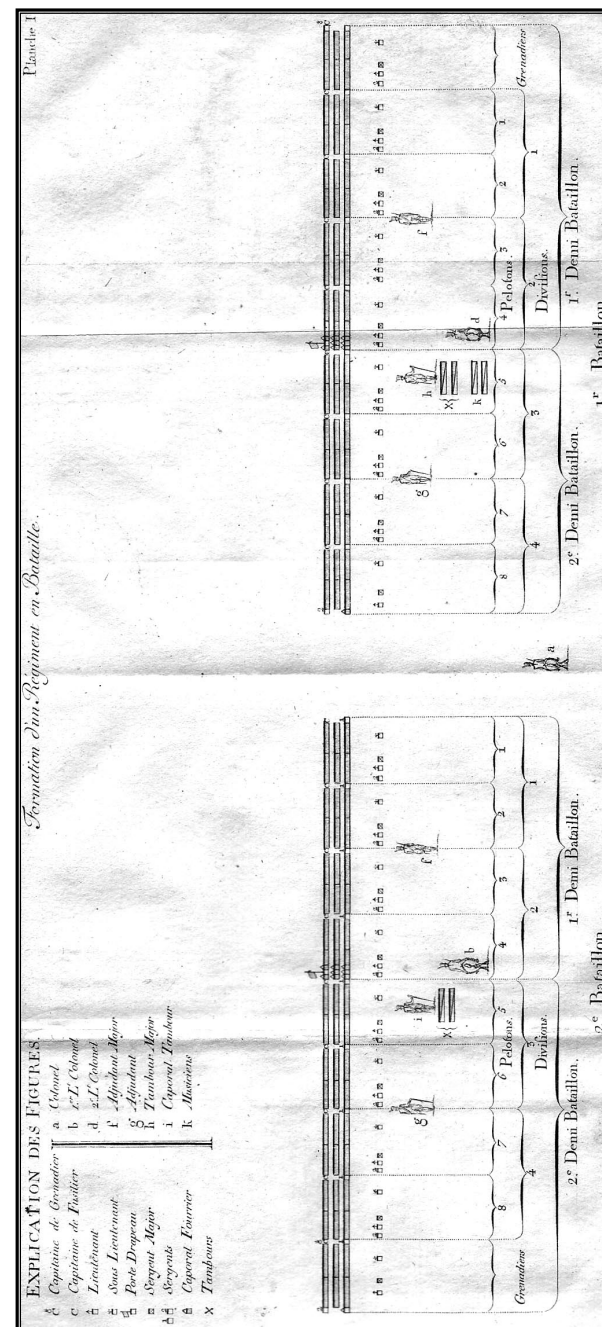
Adjutant-major je vyznačen pěšky s kordem, Adjutant pěšky s holí.

Šipka, kterou najdeme na řadě vyobrazeních, určuje směr, jímž se pochoduje.

Poznámka: Na několika schématech bylo z nedostatku místa vyznačeno jen šest batalionů namísto osmi.

Schéma I. (strana 4)

Představuje formaci pluku v bitevní sestavě.

Plukovník (*colonel*) v sedle, třicet kroků [19,5 m] za řadem šikovatelů (*rang des serre-files*), na úrovni středu rozestupu, jenž odděluje oba bataliony jeho pluku.

Každý podplukovník (*lieutenant-colonel*) v sedle, dvacet kroků [13 m] za šikovateli, na úrovni praporu.

Adjutant-major (*adjutant-major*) každého batalionu osm kroků [5,2 m] za šikovateli, na úrovni středu pravého půlbatalionu.

Adjutant (*adjutant*) každého batalionu osm kroků za šikovateli, na úrovni středu levého půlbatalionu.

Kapitán (*capitaine*) na pravém křídle svého pelotonu v prvním řadu, první seržant (*premier sergent*) za ním ve třetím řadu, podporučík (*sous-lieutenant*) za středem první sekce.

Seržant-major (*sergent-major*) za pravým křídlem druhé sekce, poručík (*lieutenant*) za středem stejné sekce, druhý seržant (*second sergent*) za levým křídlem; všichni šikovatelé dva kroky od posledního řadu.

V pelotonu levého křídla je druhý seržant umístěn na levém křídle prvního řadu batalionu, má za sebou ve třetím řadu jednoho kaprála.

Prapor (*drapeau*) a stráž praporu (*garde du drapeau*) každého batalionu na levém křídle čtvrtého pelotonu.

Bubeníci (*tambours*) každého batalionu patnáct kroků [9,8 m] za pátým pelotonem.

Tambor-major (*tambour-major*) v čele bubeníků prvního a kaprál-tambor (*caporal-tambour*) v čele bubeníků druhého batalionu.

Hudebníci (*musiciens*) dva kroky za bubeníky prvního batalionu.

ČÁST PRVNÍ: Škola vojáka.

Schéma II. (strana 19)

Princip šikmého kroku.

Toto schéma ukazuje mechanismus šikmého kroku doprava; vidíme, že nováček položil pravé chodidlo o sedmáct palců [46 cm] doprava a sedmáct palců před levou patu, což jej vede po diagonále ($a b$) v délce přibližně dvaceti čtyř palců [65 cm]. Následně je levá noha přenesena z (a) na (c), asi o sedmáct palců před pravou patu; linie ($a c$) měří asi třicet osm palců [103 cm].

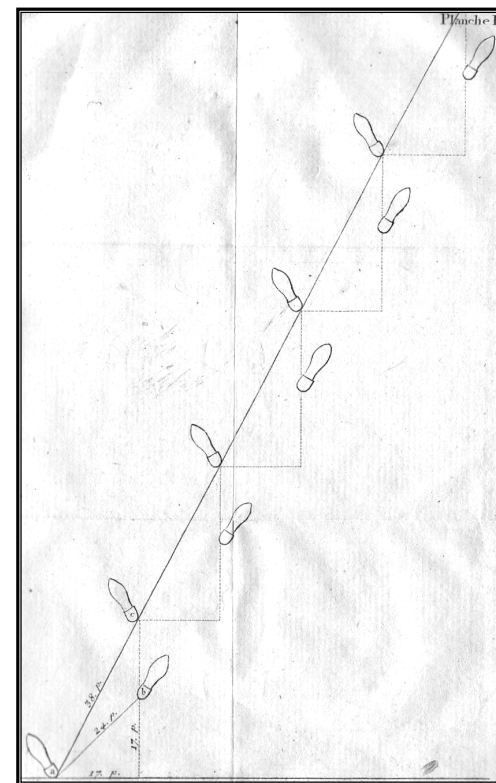

Schéma III.

Fig. 1.

Pozice vojáka ve zbrani, vyobrazen zepředu.
(viz Škola vojáka, str. 21, č. 48).

Poznámka. Chodidla tvoří úhel o něco méně otevřený než pravý, neboť v této pozici je hmotnost těla rozložena po celém spodním povrchu chodidla; pokud by chodidla byla vytočena více ven, plocha základy by se zmenšovala poměrně k tomu, jak by se blížila linii ($A B$) a voják by stál méně vyváženě; kolena jsou bez strnulosti natažená, tělo rozdělené na dvě stejné části kolmou linií ($C D$); zbraň je rovně; pozice je přesná, ale nenucená.

Fig. 2.

Pozice vojáka, vyobrazen z profilu.

Kolmá linie (C D) prochází za hlavou; horní polovina těla, jež dává impuls k pochodu, je dopředu.

Fig. 3.

Pozice vojáka za pochodu.
(viz Škola vojáka, str. 17, č. 22).

Poznámka. Muž je nakreslen podle skutečnosti ve chvíli, kdy po přenesení nohy pokládá chodidlo na zem.

Fig. 4.

Představuje vojáka po provedení první doby zrychleného nabíjení.
(viz Škola vojáka, str. 36, č. 147).

Fig. 5.

Představuje vojáka po provedení druhé doby zrychleného nabíjení.
(viz Škola vojáka, str. 36, č. 148).

Fig. 6.

Představuje vojáka po provedení třetí doby zrychleného nabíjení.
(viz Škola vojáka, str. 36, č. 149).

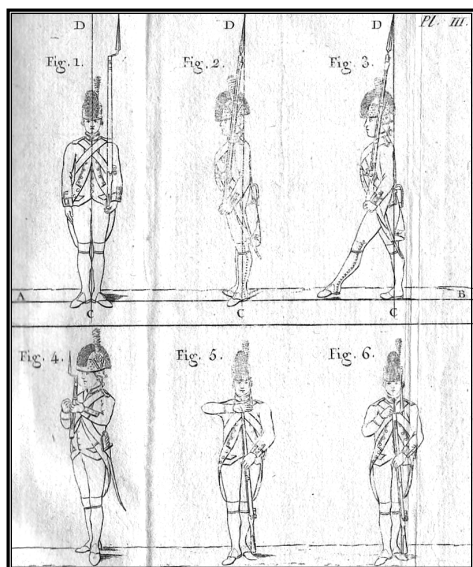

Schéma IV.

Fig. 1.

Představuje vojáka prvního řadu v pozici apprêtez vos armes.
(viz Škola vojáka, str. 26, č. 73).

Fig. 2.

Představuje vojáka druhého řadu v pozici apprêtez vos armes.
(viz Škola vojáka, str. 27, č. 78).

Fig. 3.

Představuje vojáka třetího řadu v pozici apprêtez vos armes.
(viz Škola vojáka, str. 27, č. 80).

Fig. 4.

Představuje vojáka prvního řadu v pozici en joue.
(viz Škola vojáka, str. 27, č. 81).

Fig. 5.

Představuje vojáka druhého řadu v pozici en joue.
(viz Škola vojáka, str. 27, č. 82).

Fig. 6.

Představuje vojáka třetího řadu v pozici en joue.
(viz Škola vojáka, str. 27, č. 82).

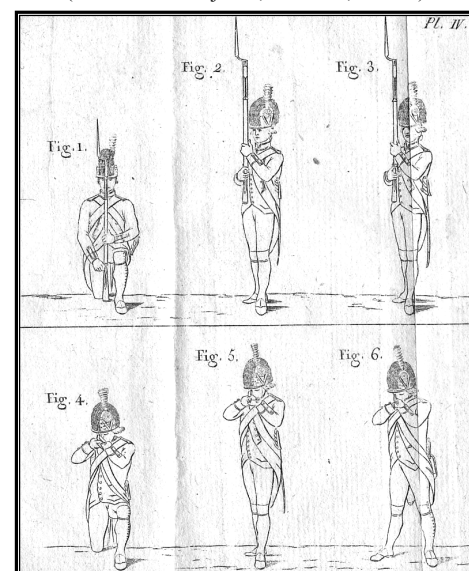

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 1.

Fig. 5.

Fig. 6.

Fig. 4.

Schéma V.

Fig. 1.

Představuje muže v pozici k noze zbraň.
(viz Škola vojáka, str. 28, č. 90).

Fig. 2.

Představuje muže v pozici k počtě zbraň.
(viz Škola vojáka, str. 29, č. 96).

Fig. 3.

Představuje muže v pozici na rámě zbraň.
(viz Škola vojáka, str. 32, č. 119).

Fig. 4.

Představuje tři řady s napřaženými bajonety.
(viz Škola vojáka, str. 35, č. 136).

Fig. 5.

Představuje muže pochodujícího se zbraní v pravé ruce.
(viz Škola vojáka, str. 35, č. 140).

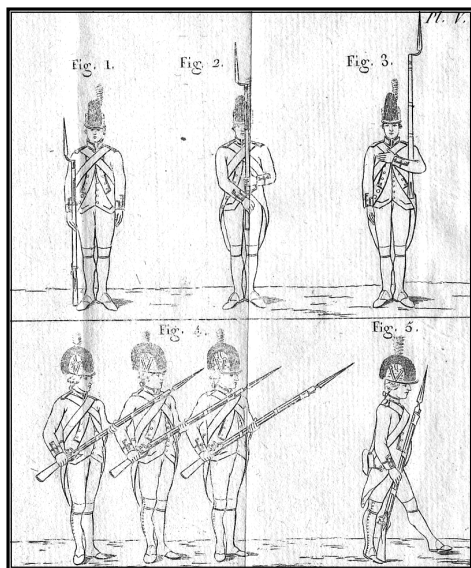

Schéma VI.

Fig. 1.

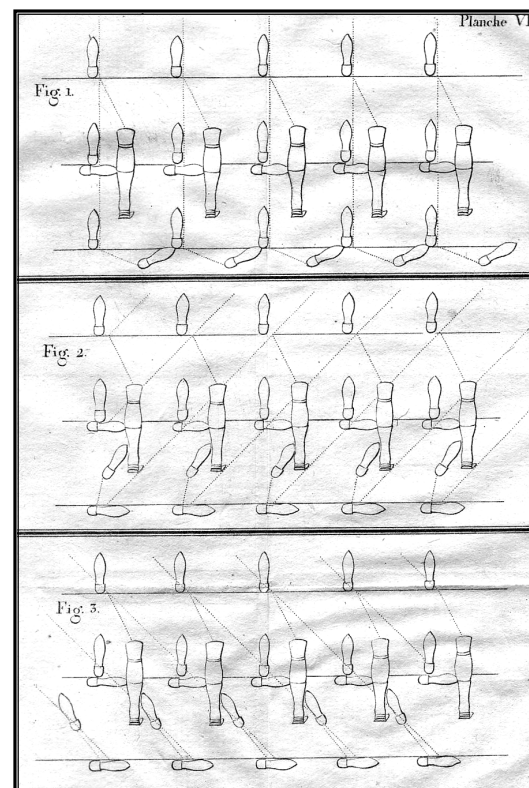
Představuje pozici chodidel tří řadů při přímé palbě.
(viz Škola vojáka, str. 38, č. 158).

Fig. 2.

Představuje pozici chodidel tří řadů při šikmé palbě doprava.
(viz Škola vojáka, str. 38, č. 160 a další).

Fig. 3.

Představuje pozici chodidel tří řadů při šikmé palbě doleva.
(viz Škola vojáka, str. 39, č. 166 a další).

ČÁST II: Škola pelotonu.

Schéma VII.

Fig. 1.

Představuje peloton pochodující pravým bokem, obracející po zástupech doleva a následně po zástupech doprava.

(viz Škola pelotonu, str. 74, č. 119 a následující).

Poznámka. V prvním případě vidíme, že muži prvního řadu zatáčí jen krátkým krokem a že ti druhého a třetího řadu než dojdou do úhlu, který svírá oba směry, prodlouží krok, což je přirozený důsledek pohybu.

Ve druhém případě vidíme, že muži druhého a třetího řadu opisují malý oblouk kruhu; zatímto muž prvního řadu opisuje při zatočení doprava větší.

Šéf pelotonu (b) je umístěn vedle zastupujícího poddůstojníka (a), aby vedl první zástup; šikovatelé se přiblíží třetímu řadu a přizpůsobují se všem pohybům.

Instruktor (c) je umístěn v úhlu obrátů, aby dohlížel na provedení pohybu.

Fig. 2.

Představuje peloton pochodující pravým bokem, formující se po zástupech na pravé křídlo do bitevní sestavy.

(viz Škola pelotonu, str. 75, č. 131 a následující).

Poznámka. V prvním řadu vidíme sedm mužů zformovaných na linii, zatímco ve druhém řadu jich je jen pět a ve třetím jen tři zformovaní, což je důsledkem předepsané metody provedení tohoto pohybu.

Instruktor (d) je umístěn vně boku prvního řadu, aby řídil vyrovnání postupně na bitevní linii docházejících mužů (1).

Fig. 3.

Představuje peloton pochodující pravým bokem, formující se do linie za pochodu.

(viz Škola pelotonu, str. 76, č. 136 a následující).

(1) Zobrazit tento pohyb na schématu je poměrně obtížné a původní schéma nevystihuje přesně mechanismus pohybu, neboť každý muž musí zatočit k bitevní linii vždy na úrovni svého místa a vždy o 90°, jinak by první řad přehradil cestu druhému a druhý třetímu; odpovídající schéma je uvedeno jako fig.2b; pozn. překl.

Poznámka. Vidíme zastupujícího poddůstojníka (a), který pokračuje v pochodu přímo vpřed; vojáci vysunou pravé rameno, přejdou do zrychleného kroku a dojdou nejkratší cestou na linii, přičemž na ni nastoupí jeden po druhém a přejdou do běžného kroku, jakmile se na ni dostanou. Šéf pelotonu se otočí vzad, aby zavelel *Guide à gauche (krajník vlevo)*, jakmile je poslední zástup na linii.

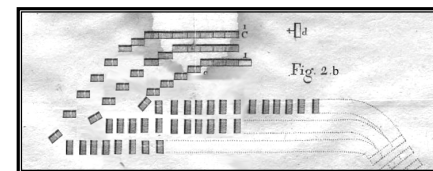
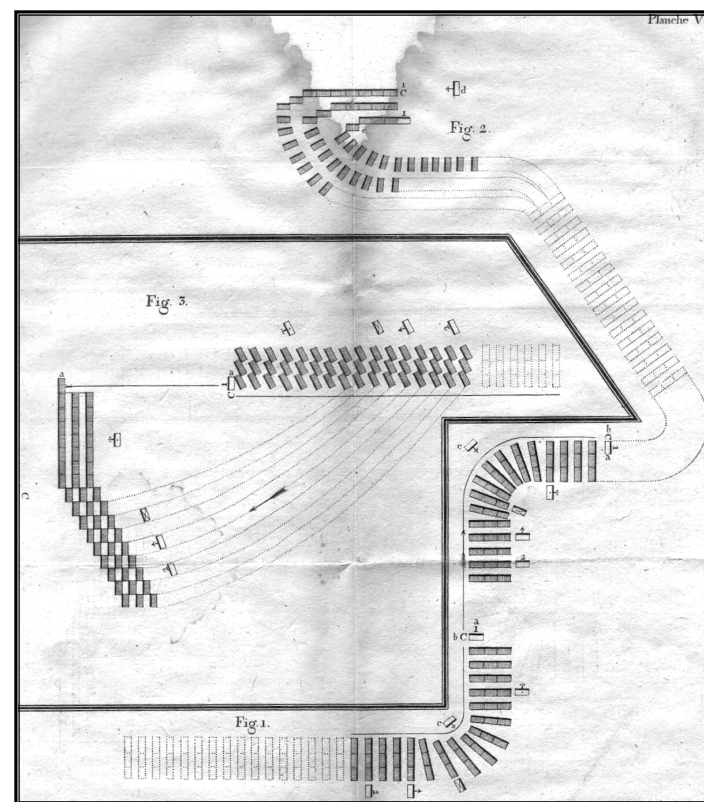

Schéma VIII.

Fig. 1.

Představuje peloton, který se rozkládá do kolony po sekcích.
(viz Škola pelotonu, str. 78, č. 150 a následující).

Poznámka. Vidíme, že na povel *MARCHE* muž pravého křídla (c) prvního řádu každé sekce provedl vpravo v bok, šéf každé sekce (d) přešel mimo bod, o nějž se má opřít obracející křídlo a otočil se čelem vzad.

Jakmile muž, který vede pochodující křídlo, dojde na dva kroky od kolmice, šéf každé sekce velí *HALTE*.

Na tento povel zastupující poddůstojník a levý šikovatel přejdou na směrnici určenou šéfem sekce, který ihned velí *à gauche – ALIGNEMENT a FIXE* a přejde před střed své sekce, jak je vyznačeno (f).

Fig. 2.

Představuje peloton pochodující v koloně po sekcích, který mění směr na stranu krajníka.
(viz Škola pelotonu, str. 82, č. 182 a následující).

Poznámka. Vidíme, že krajník (g) ve chvíli, kdy dojde ke směrnickovi (h) umístěnému na bodu obratu, zatočí osobně doleva a pokračuje stejným krokem; každý muž trochu vysune pravé rameno a zrychleným krokem dojde postupně na linii, jak jsou vyobrazeny pravé zástupy (i); levé zástupy (k) jsou vyobrazeny již po dokončení pohybu.

Instruktor (l) je umístěn na bodu obratu, aby dohlížel na dodržování zásad.

Fig. 3.

Představuje peloton pochodující v koloně po sekcích, který mění směr na stranu opačnou od krajníka.
(viz Škola pelotonu, str. 82, č. 186 a následující).

Poznámka. Na povel *MARCHE* vyslovený ve chvíli, kdy krajník (d) dojde na úroveň předem umístěného směrnicka (m), provede sekce pohyb obratu doprava, zachová přitom dotek loktů na straně krajníka; ten pokračuje v pochodu krokem o dvou stopách, pivot dělá kroky v délce šesti palců, aby uvolnil bod obratu (f), což podjednotku mírně prohne, jak je vyznačeno.

Krajník (e) druhé sekce sleduje přesně stopu krajníka, který jde před ním; každý krajník se snaží při opisování kruhu, aby se ani nepřiblížoval, ani nevzdaloval od bodu obratu, okolo něhož provádí obrat pivot.

Šéfové sekce se otáčejí během obratu čelem ke svým sekcím, aby dohlíželi na jeho provádění.

Fig. 4.

Představuje peloton pochodující v koloně po sekcích, který se formuje doleva do bitevní sestavy.
(viz Škola pelotonu, str. 86, č. 204 a následující).

Poznámka. Instruktor (a) přešel před první sekci na směrnici krajníků, k nimž se otočil čelem a zaujal předepsaný rozchod.

Na povel *MARCHE* muž levého křídla (b) prvního řádu každé sekce provede vlevo v bok; krajníci (e) se nehýbají; jakmile pravé křídlo každé sekce dojde na dva kroky od linie krajníků, šéf sekce velí *section – HALTE*.

Na povel *ALIGNEMENT* vyslovený šéfem pelotonu obě sekce postoupí na linii.

Šéf druhé sekce přejde na místo šikovatele ve chvíli, kdy vysloví povel *HALTE*.

Šéf pelotonu řídí vyrovnání první i druhé sekce.

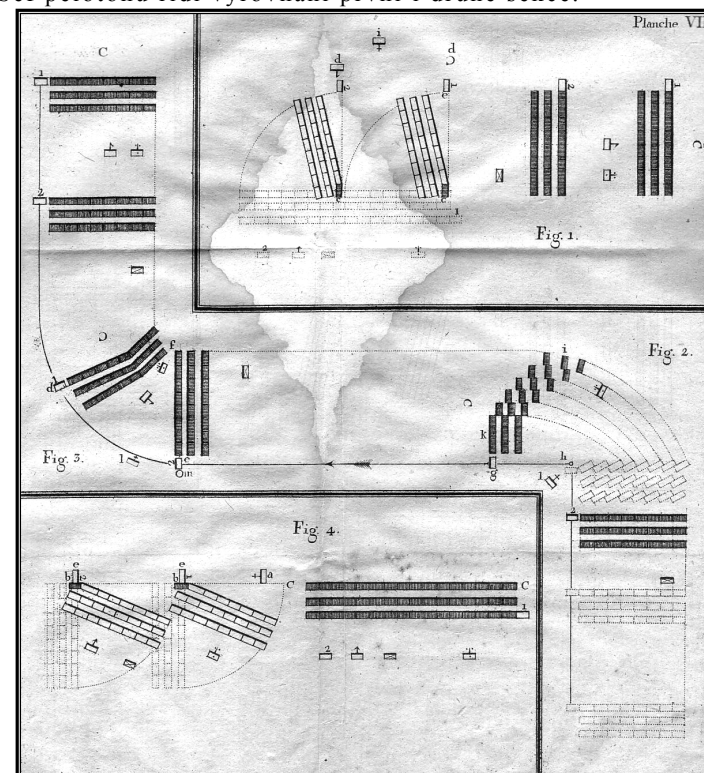

Schéma IX.

Fig. 1.

Představuje peloton pochodující v koloně s pravým křídlem v čele, rozkládající se po sekcích.

(viz Škola pelotonu, str. 93, č. 252 a následující).

Poznámka. Vidíme šéfy sekcí (a a b), kteří přešli před střed své sekce na první povel; na povel *MARCHE* druhá sekce pochoduje na místě; první pokračuje v přímém pochodu vpřed; jakmile je druhá odkryta, pochoduje šikmo doprava, aby se dostala za první.

Fig. 2.

Představuje peloton pochodující v koloně s pravým křídlem v čele, formující peloton.

(viz Škola pelotonu, str. 94, č. 260 a následující).

Poznámka. Vidíme samotnou první sekci pochodovat šikmo doprava, a jakmile odkryje druhou, pochoduje na místě, aby na druhou sekci, jež stále pochodovala vpřed, počkala.

Fig. 3.

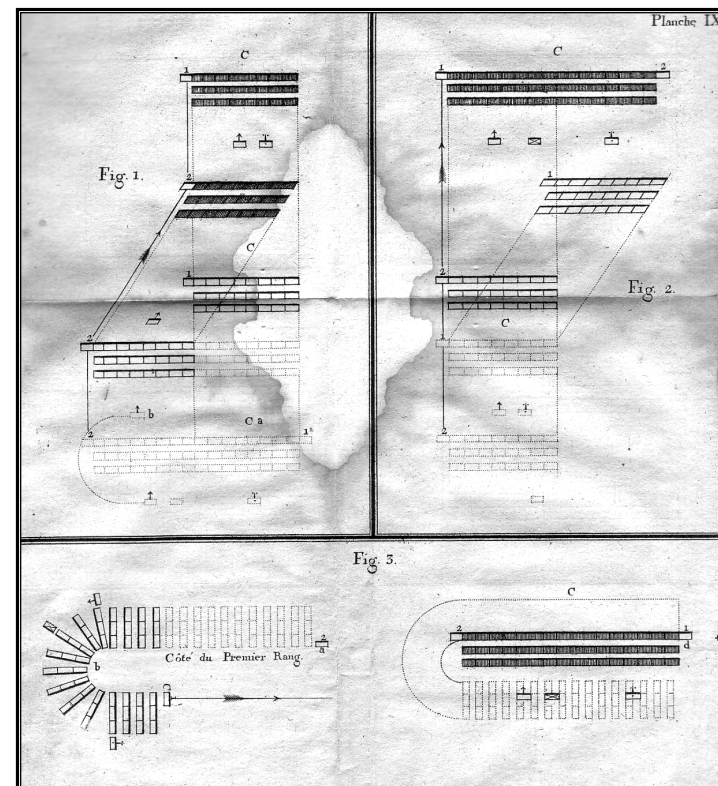
Představuje peloton pokládáný za součást kolony s pravým křídlem v čele, provádějící protipochod.

(viz Škola pelotonu, str. 96, č. 276 a následující).

Poznámka. Vidíme levého krajníka (a), který provedl čelem vzad; peloton pochoduje pravým bokem a provádí polovinu obratu (b) po zástupech doleva; jakmile je první zástup na úrovni krajníka (a), peloton zastavuje, obrací se čelem vpřed a vyrovnává se na levého krajníka (a).

Na povel *FIXE* zastupující poddůstojník (d) přebírá místo levého krajníka, který přechází na levé křídlo prvního řadu, přičemž projde před pelotonom.

Instruktor (f) se drží na boku, aby dohlížel na provedení pohybu.

ČÁST III: Škola batalionu.

Schéma X.

Fig. 1.

Představuje batalion v bitevní sestavě rozkládající se po pelotonech doprava.

(viz Škola batalionu, str. 116, č. 47 a následující).

Poznámka. Vidíme adjutant-majora (f), který po rozkladu batalionu přešel na upozornění šéfa batalionu na třicet či čtyřicet kroků [19,5–26 m] před prvního krajníka, aby mu určil směr, který bude sledovat, není-li v krajině k dispozici výrazný bod.

Adjutant (g) se drží na konci kolony, aby byl schopen dodržet to, co je mu předepsáno pro pochod kolony; šéf batalionu (a) se

drží na úrovni středu batalionu, na straně krajníků, aby zde velel a snáze dohlížel na udržování pořádku a jednotnosti v koloně.

Fig. 2.

Představuje batalion v bitevní sestavě rozkládající se doprava pro pochod doleva.

(viz Škola batalionu, str. 117, č. 56).

Poznámka. Co je ohraničené a bílé, označuje batalion rozložený do kolony, jehož první peloton postoupil o dvojnásobek šíře svého čela vpřed. Co je ohraničené a šrafované představuje pochodující kolonu, která zatačí kolem směřníka (b), jenž je ustaven předem. Adjutant-major (f) pochoduje na úrovni prvního pelotonu, aby kolonu řídil a udával jí krok. Šéf batalionu (a) se drží v úhlu obrátů, aby dohlížel na jejich provádění.

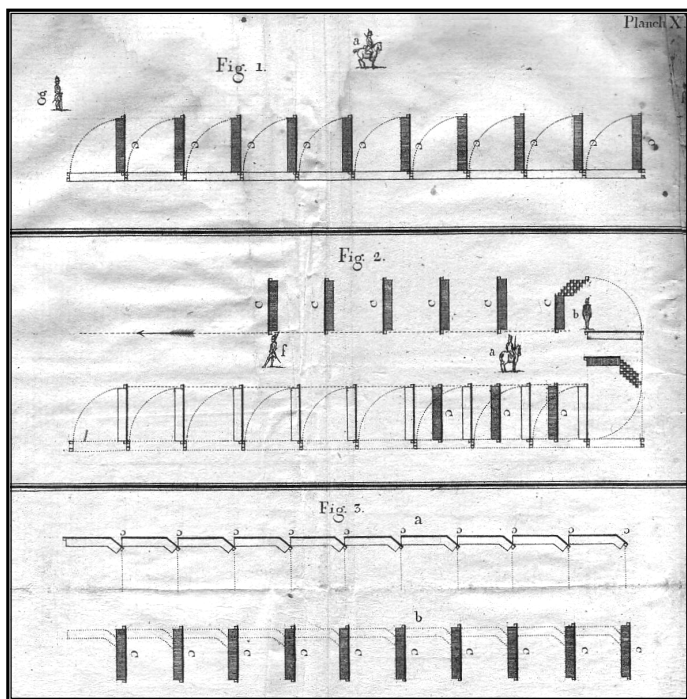

Fig. 3.

Představuje batalion v bitevní sestavě rozkládající se vzad doprava.

(viz Škola batalionu, str. 118, č. 57).

Poznámka. Figura (a) zobrazuje batalion, který provádí vpravo v bok; pelotony vybočily vzad a každý šéf pelotonu se postavil vedle levého muže pelotonu, který je ihned napravo od jeho. Figura (b) představuje batalion zformovaný do kolony, po pravém bočním pochodu každého pelotonu kolmo vzad, a po jejich zastavení ve chvíli, kdy poslední zástup došel k šéfovi pelotonu.

Schéma XI. (1)

Fig. 1.

Představuje batalion svinující se po divizích do sevřené kolony za pravé křídlo.

(viz Škola batalionu, str. 123, č. 98 a následující).

Poznámka. Vidíme, že první divize se dostává při obratu po zástupech na tři kroky za granátníky, ze něž rovnoběžně s nimi směřuje. Šéf každé z ostatních divizí řídí pochod (a) tak, aby vešel do kolony tři kroky za divizi, která je před ním, a rovnoběžně s ní.

Adjutant-major (d) umístěný před levým krajníkem granátníků zajišťuje směr ostatních krajníků (b) postupně tak, jak do přicházejí do kolony.

Adjutant (f) plní stejné funkce za řídicí divizí.

Fig. 2.

Představuje batalion svinující se na jednu z vnitřních divizí do sevřené kolony s pravým křídlem v čele.

(1) Na tomto schématu stojí za povšimnutí změněná pozice stráže praporu, jež je znázorněna na levém křídle 3. fyzilírského pelotonu (pravá divize batalionu je tvořena oběma granátníckými rotami pluku). Tím se prapor dostává do středu sestavy a na levé křídlo pravého půlbatalionu, ale není na levém křídle druhé sekce čtvrtého pelotonu, což mu předpis ve formaci pluku v bitevní sestavě určuje (viz str. 7); v koloně se tím prapor dostává do středu třetí divize, ač je jeho stabilní místo v jiné než útočné koloně na levém křídle podjednotek. Na následujících schématech je prapor ve čtvrtém pelotonu, s výjimkou schématu XX, kde se opět objevuje ve třetím fyzilírském pelotonu (pátém, počítáme-li oba granátnícké); vysvětlit si to lze jak omylem autora schémat, tak tím, že byl-li batalion pro manévry stabilně tvořen určitým počtem pelotonů, jenž neodpovídal základnímu stavu, mohl být dodržen princip stavět jej na levé křídlo pravého půlbatalionu, tedy do středu batalionu; pozn. překl.

(viz Škola batalionu, str. 120, č. 71 a následující).

Poznámka. Vidíme, že první divize a granátníci provedli vlevo v bok a vybočili vpřed; třetí a čtvrtá divize provedly vpravo v bok a vybočily vzad. První a třetí divize se dostaly při obratu po zástupech o tři kroky před řídicí divizi a směřují rovnoběžně s ní. Leví krajníci (b) divizí, jež se řadí před řídicí divizi, se otáčejí čelem vzad.

Adjutant-major (d) zajišťuje směr krajníků postupně tak, jak docházejí do kolony před řídicí divizi; adjutant (f) plní stejnou funkci za řídicí divizi.

Fig. 3.

Představuje batalion svinující se do sevřené kolony před levé křídlo.

(viz Škola batalionu, str. 124, č. 103 a následující).

Poznámka. Vidíme, že všechny divize, s výjimkou čtvrté, provedly vlevo v bok a vybočily vpřed; že postoupily následně levým bokem před řídicí divizi. Leví krajníci (b) se otáčejí čelem vzad a jejich pozice je postupně zajištěna adjutant-majorem (d) a adjutantem (f).

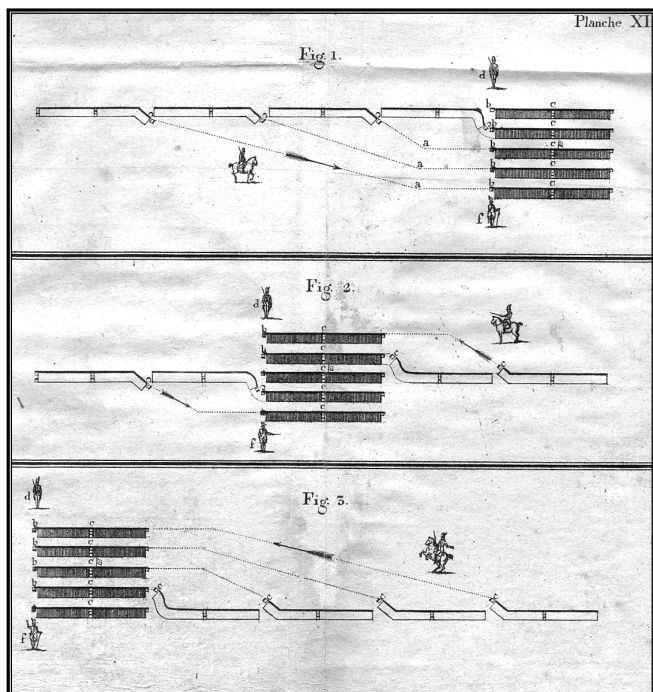

Schéma XII.

Fig. 1.

Představuje batalion v koloně s pravým křídlem v čele přicházející zpredu k bitevní linii, na níž jej chceme zformovat do bitevní sestavy, a postupující po této linii s pomocí hlavních krajníků.
(viz Škola batalionu, str. 126, č. 123 a následující).

Poznámka. Směrník (d), který byl ustaven předem, určuje bod, kde má kolona zatočit doleva, aby postupovala podél linie.

Vidíme, že šéf prvního pelotonu nenechá zatočit, dokud směrník (d) nemine o asi čtyři kroky. Vidíme také vyznačeného pravého hlavního krajníka a praporečníka (f), kteří postupují na této bitevní linii, první na úrovni čelního pelotonu, druhý na úrovni praporečnického pelotonu; tři poslední pelotony ještě nejsou v novém směru.

Šéf batalionu (a) je umístěn na boku vně hlavních krajníků, a dohlíží na to, aby se kolona držela asi čtyři kroky pod krajníky.

Adjutant-major (b) pochoduje na úrovni prvního pelotonu a musí dohlížet na to, aby oba čelní hlavní krajníci pochodovali přesně ve směru orientačního bodu a před spojovacím bodem.

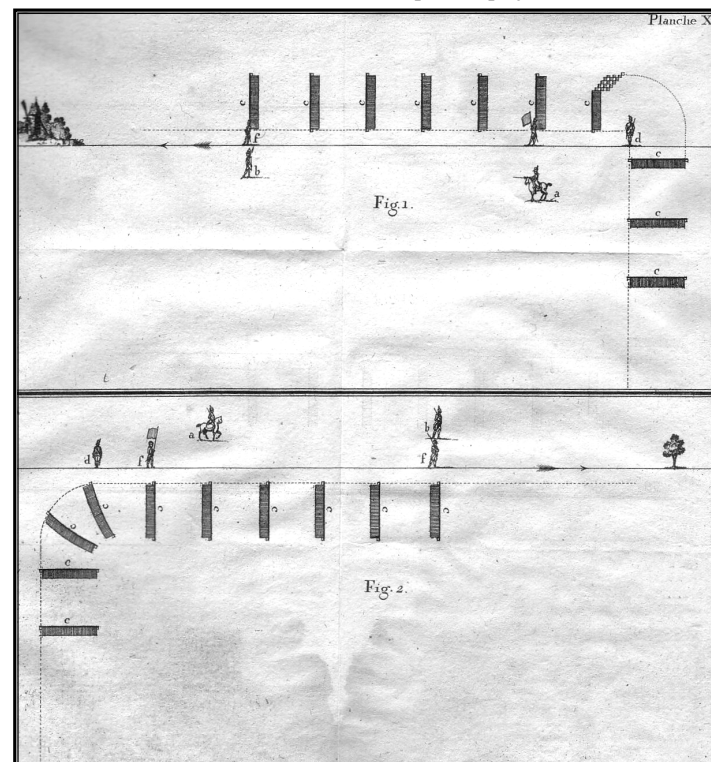

Fig. 2.

Představuje batalion v koloně s pravým křídlem v čele přicházející zpoza bitevní linie, na níž jej chceme zformovat do bitevní sestavy, a postupující po této linii s pomocí hlavních krajníků.

(viz Škola batalionu, str. 127, č. 131 a následující).

Poznámka. Vidíme, že čelní peloton obrátil doprava čtyři kroky před spojovacím bodem (d) umístěným předem na bitevní linii, a že krajník tohoto pelotonu, namísto toho aby pochodoval na tento bod (d), směřoval více vlevo a to o celou šíři pelotonu.

Zbytek jako ve fig. 1.

Schéma XIII.

Fig. 1.

Představuje peloton čela kolony na cestě, který se rozkládá po sekcích.

(viz Škola batalionu, str. 130, č. 148 a následující).

Poznámka. Šéfové sekcí a šikovatelé (a) jsou vyznačeni na boku svých sekcí na straně krajníka, a to podle zásady předepsané ve Škole batalionu, č. 152.

Fig. 2.

Představuje čelní sekci, která kvůli zúžení průchodu převedla jeden pravý zástup (d) a jeden levý zástup (b) vzad; oba zástupy tvoří čtvrtý řad (e).

(viz Škola batalionu, str. 131, č. 153 a následující).

Fig. 3.

Představuje průchod zužující se tak, že nutí sekci zúžit se na čtyři zástupy, nepočítaje v to zástup důstojníka.

(viz Škola batalionu, str. 131, č. 154 a 155).

Poznámka. Sekce přechází do pořadového kroku, svírá řady a pravý zástup (f) se vrací do linie. Současně tři nové zástupy zleva (g) přecházejí současně vzad; první levý zástup (h), který již vzadu byl, pochoduje šikmo doprava, a čtyři pravé zástupy (i), které zůstaly v linii, pochoduje silně šikmo doleva, aby se dostaly do středu průchodu. Zástup důstojníka (k) pochoduje šikmo doprava a tiskne se na kolonu.

Fig. 4.

Představuje most, přes nějž mohou přejít jen čtyři muži vedle sebe.

(viz Škola batalionu, str. 132, č. 154 a 156).

Poznámka. Zástup důstojníka (l) se zastaví a postaví za levý zástup, u něhož pochodoval. Čtyři zástupy (m) za sekci pochoduji šikmo o jeden zástup doprava, aby zástupu důstojníka udělaly prostor.

Fig. 5.

Představuje zúžení, jež se rozšiřuje tak, že dává místo pro šest zástupů, nepočítaje v to zástup důstojníka.

(viz Škola batalionu, str. 132, č. 157 a 158).

Poznámka. Zástup důstojníka (n) se nejprve vrátí do linie a čtyři zástupy (o), jež jsou vzadu, pochoduji o jeden zástup šikmo doleva; následně nechá šéf sekce vrátit do linie oba první zástupy (p) a sám se se svým zástupem (n) přitiskne na levý; sekce (q) se posune doprava a dva poslední zástupy (r), které ještě jsou vzadu, pochoduji šikmo doleva tak, aby se dostaly za tři levé zástupy.

Sekce se má ustavit do čtyři řadů se stejným počtem zástupů vzadu z obou stran, než přejde do cestovního kroku, šéf sekce nechá oddělit pravý zástup (s) a současně do linie vrátit předposlední zástup zleva (t), sekce (u) se posune doprava, aby zabrala místo zástupu (s) a postupovala podél okraje zúženého průchodu, a dala tak zástupu (t) nezbytný prostor pro návrat do linie. Zástup šéfa sekce pokračuje v přímém pochodu, stejně tak zástup (w), který je vzadu, k němuž se připojil pravý zástup (s), aby vytvořili čtvrtý řad.

Fig. 6.

Představuje sekci ve čtyřech řadech přecházející z pořadového do cestovního kroku.

(viz Škola batalionu, str. 132, č. 158).

Fig. 7.

Představuje sekci formující se do osmi zástupů návratem pravého (x) a levého (y) zástupu do linie.

(viz Škola batalionu, str. 133, č. 160).

Poznámka. Zástup důstojníka (z) se posune doleva, aby udělal místo zástupu (y), který se vrací do linie.

Fig. 8.

Představuje peloton v cestovním kroku a převádějí jeden zástup zleva (a) vzad.

(viz Škola pelotonu, str. 88, č. 225).

Fig. 9.

Představuje peloton, jenž cesta nutí převést vzad druhý zástup (b).

(viz Škola pelotonu, str. 88, č. 226).

Poznámka. Zástup, který již je vzadu (a) postoupí šikmo o jeden zástup doprava a zkrátí krok, aby před sebou udělal místo zástupu (b).

Fig. 10.

Představuje peloton, jemuž tvar cesty umožňuje vrátit do linie jeden zástup (d).

(viz Škola pelotonu, str. 89, č. 230 a následující).

Poznámka. Poslední zástup (e), který stále zůstává vzadu, postoupí současně šikmo doleva, aby se dostal za zástup (d); cesta se rozšíří, poslední zástup (e) se vrátí do linie jako předchozí.

Fig. 11.

Představuje peloton, který narazí na překážku před svým pravým křídlem, který jej nutí převést tři pravé zástupy (f) současně vzad; pravý krajník (g) postupuje doleva, aby se přidal k zástupům, jež zůstávají v linii.

(viz Škola pelotonu, str. 89, č. 233).

Fig. 12.

Představuje peloton, který minul překážku.

(viz Škola pelotonu, str. 89, č. 234 a následující).

Poznámka. Tři pravé zástupy (h), jež jsou vzadu, se vracejí současně do linie; pravý krajník (i) se posouvá doprava, aby udělal místo pro vracející se zástupy.

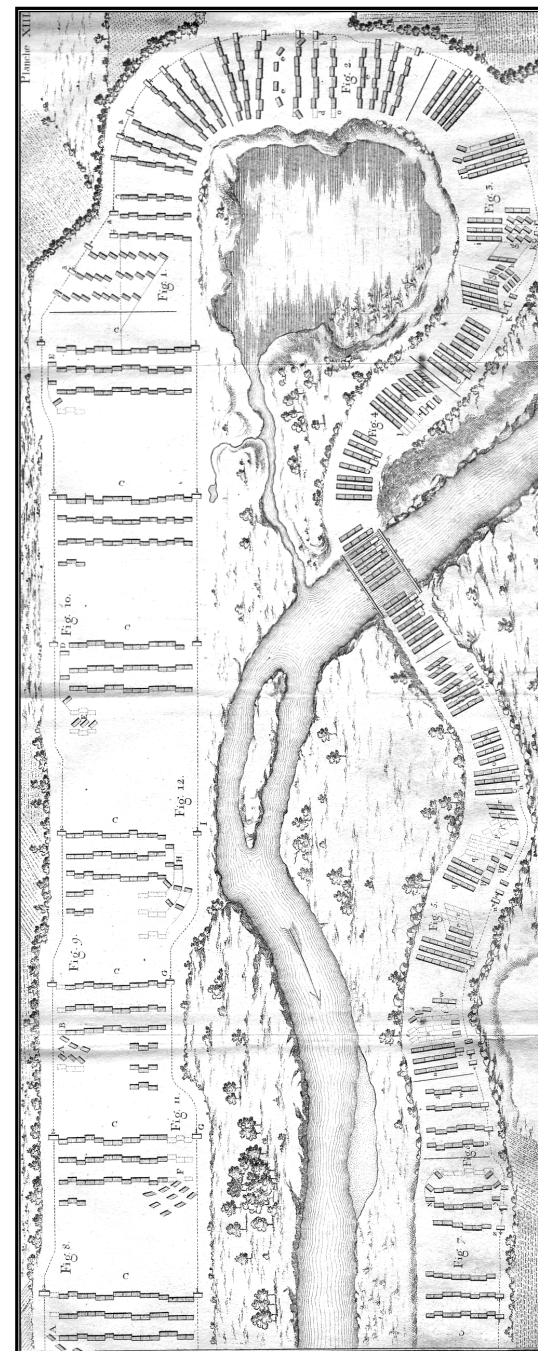

Schéma XIV.

Fig. 1 a 2.

Představují batalion pochodující v koloně s celým rozchodem a pravým křídlem v čele, který mění směr doprava a následně doleva.

(viz Škola batalionu, str. 138, č. 191 a následující).

Fig. 3.

Představuje batalion pochodující v koloně s celým rozchodem a pravým křídlem v čele, který mění směr rychlým manévrem.

(viz Škola batalionu, str. 139, č. 199 a následující).

Poznámka. Vidíme první pelotony na nové linii prostou změnou směru doleva; ostatní pelotony provedly vpravo v bok a obrat po zástupech doleva a zrychleným krokem bokem nastoupily d o nového směru. Čtvrtý peloton naznačuje způsob, jakým mají pelotony nastoupit do kolony, tj. rovnoběžně s předchozím.

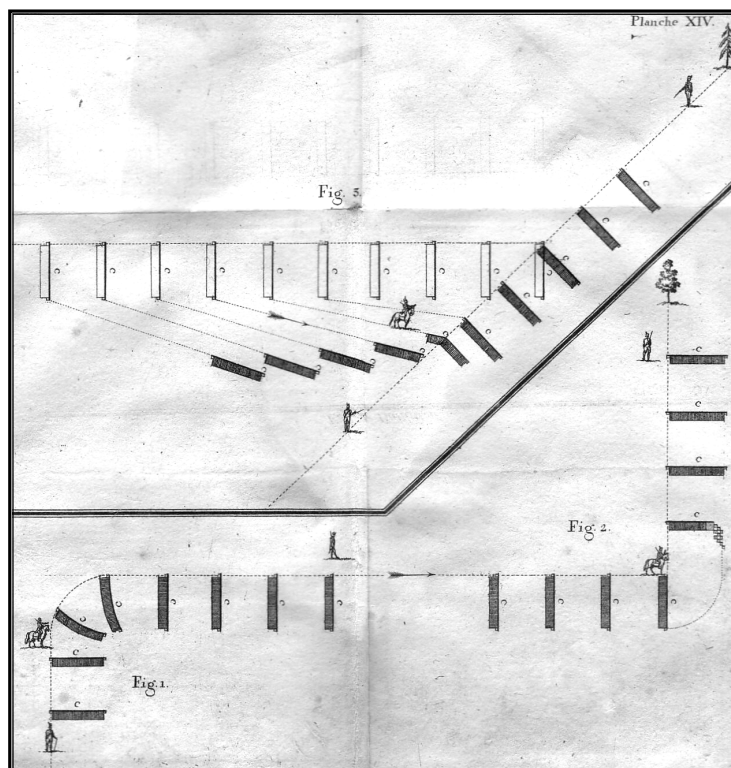

Schéma XV.

Fig. 1.

Představuje batalion pochodující v koloně s rozchodem sekce a pravým křídlem v čele, který mění směr na stranu opačnou od krajníka.

(viz Škola batalionu, str. 146, č. 243 a následující).

Poznámka. Při provádění tohoto pohybu musí pivot každého pelotonu dělat krok o jedné stopě namísto šesti palců, bez čehož by nebyl bod obratu opuštěn dostatečně včas; z toho plyne, že pochodující křídlo musí opsat oblouk většího kruhu.

Fig. 2.

Představuje batalion (a) v sevřené koloně s pravým křídlem v čele stojící na místě, který mění směr doleva.

(viz Škola batalionu, str. 146, č. 244 a následující).

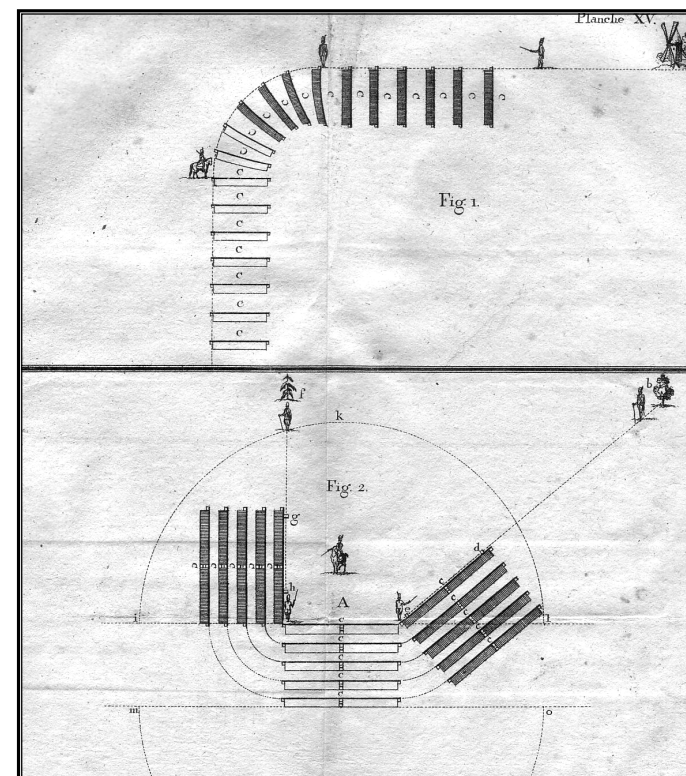

Schéma XVI.

Fig. 1.

Představuje batalion v sevřené koloně s pravým křídlem v čele provádějící protipochod.

(viz Škola batalionu, str. 148, č. 262 a následující).

Poznámka. Na prvním vyobrazení vidíme granátníky a sudé divize po vystoupení kolony provádět protipochod mimo kolonu, a liché divize, jež jej provádějí tam, kde byly.

Adjutant-major (f) je umístěn vpřed a čelem ke krajníkům, kteří provedli čelem vzad, aby opravil, je-li to třeba, jejich směr.

Druhé vyobrazení ukazuje dokončený pohyb a trasu, kterou prošla každá divize.

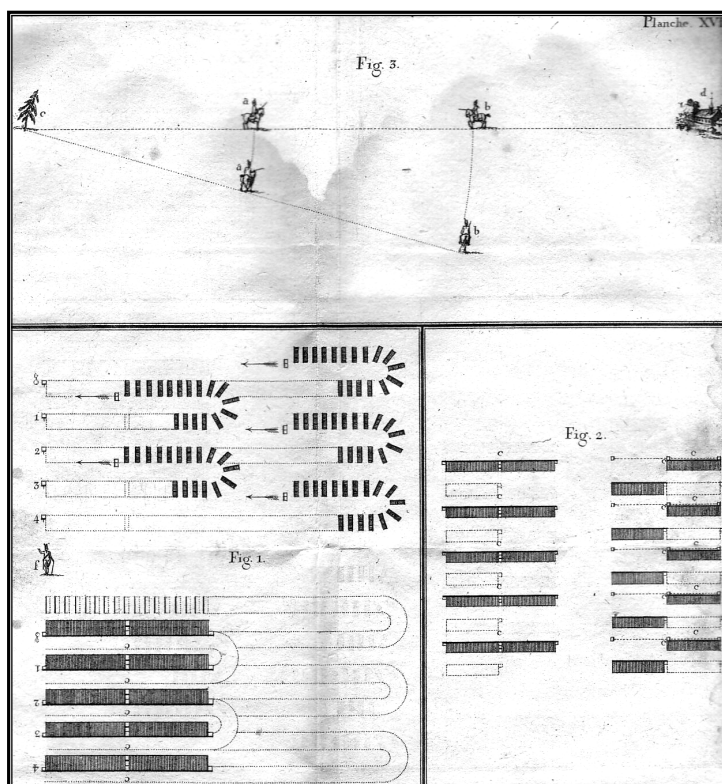

Fig. 2.

Představuje batalion v sevřené koloně po pelotonech s pravým křídlem formující na místě divize.

(viz Škola batalionu, str. 151, č. 277 a následující).

Poznámka. Na prvním vyobrazení vidíme, že sudé pelotony vystoupily z kolony, praví a leví krajníci lichých pelotonů jsou umístěni jako směrnicki před pravý a levým zástupem svých pelotonů a leví krajníci sudých pelotonů umístěni na směrnicki obou předešlých, na úrovni levého zástupu svého pelotonu.

Druhé vyobrazení ukazuje zformované divize.

Fig. 3.

Představuje způsob určení bitevní linie mezi dvěma danými body.

(viz Škola batalionu, str. 154, č. 305 a následující).

Schéma XVII.

Fig. 1.

Představuje batalion v koloně s celým rozchodem a pravým křídlem v čele formující se na pravé křídlo do bitevní sestavy.

(viz Škola batalionu, str. 158, č. 329 a následující).

Poznámka. Vidíme, že kolona pochodovala po linii (d e) a změnila směr v bodě (l) a dále pochoduje ve směru (l f) rovnoběžným s bitevní linií určenou zvoníci (a) a stromem (b). Adjutant (m) umístil na tuto linii předem dva směrnicki; první (k) – na opěrný bod, druhý (i) ve vzdálenosti o něco menší než šíři pelotonu (k).

Šéf batalionu (g) sleduje formování na úrovni pelotonu, který bude zatáčet, aby nastoupil na bitevní linii.

Adjutant-major (h) zajišťuje postupně pozici krajníků tak, jak dostupují na bitevní linii, aby vytyčili její směr.

Fig. 1.

Představuje batalion v koloně s celým rozchodem a pravým křídlem v čele formující se vpřed do bitevní sestavy.

(viz Škola batalionu, str. 161, č. 353 a následující).

Poznámka. Vidíme kolonu zastavenou ve vzdálenosti pelotonu od bitevní linie; první peloton postoupit vpřed k oběma směrnickům (a , b) umístěných předem na této linii adjutantem (m); všechny ostatní pelotony nejprve provedou obrát doleva a následně vypochoďují vpřed; pravý krajník (f) každého sleduje

zástup (d) pelotonu před sebou až do chvíle, kdy tento dojde do (c), zatočí doprava, jak je vyobrazeno na (o), aby nastoupil na bitevní linii přímo.

Šéf batalionu (g) sleduje formování a postupuje přitom podél čela batalionu.

Adjutant-major (h) zajišťuje pozici krajníků postupně tak, jak nastupují na bitevní linii.

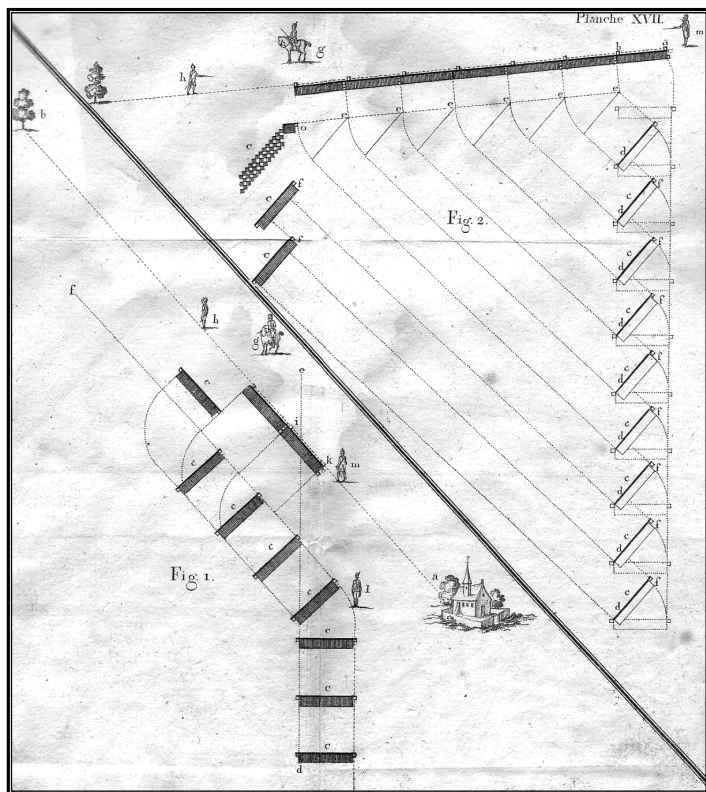

Schéma XVIII.

Fig. 1.

Představuje batalion v koloně s celým rozchodem a pravým křídlem v čele formující se vzad do bitevní sestavy.

(viz Škola batalionu, str. 164, č. 371 a následující).

Poznámka. Vidíme kolonu zastavenou ve vzdálenosti pelotonu od bitevní linie; první peloton postoupil protipochodem za a k oběma směrnicům (c , d) umístěným předem na této linii. Leví krajníci (e) se oddělili tak, aby svůj peloton přicházející na linii předešli asi o dvanáct kroků [7,8 m], aby mu určili bod, jímž má projít, jak to vidíme u třetího pelotonu.

Šéf batalionu a adjutant-major plní stejné funkce jako při formování vpřed do bitevní sestavy.

Fig. 2.

Představuje batalion v sevřené koloně rozvíjející se na vnitřní divizi.

(viz Škola batalionu, str. 169, č. 406, 407 a následující).

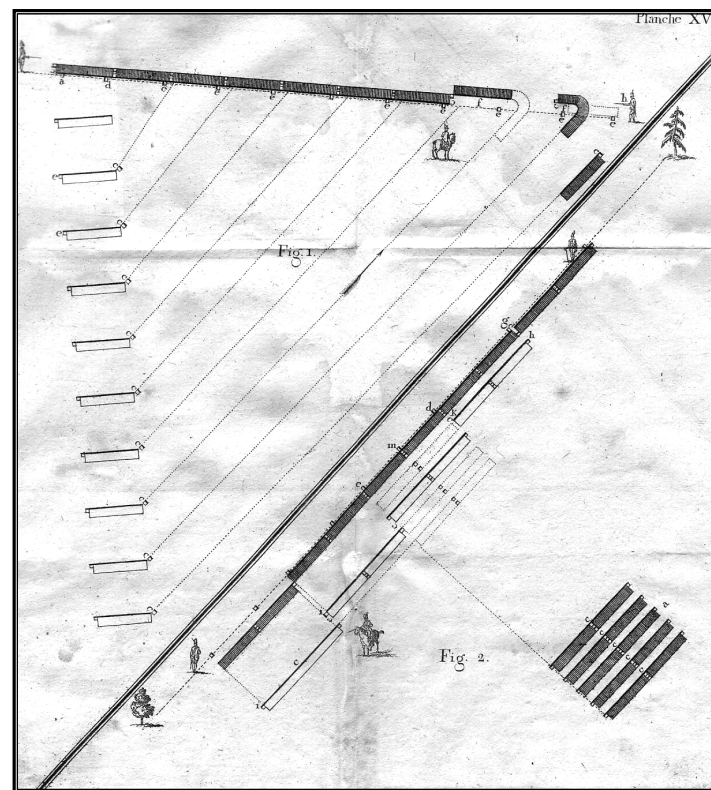

Schéma XIX.

Fig. 1.

Představuje řídicí batalion, který má pochodovat v bitevní sestavě vpřed.

(viz Škola batalionu, str. 175, č. 446 a následující).

Fig. 2.

Představuje batalion, který pochodoval v bitevní sestavě, byl zastaven a musí se vyrovnat.

(viz Škola batalionu, str. 187, č. 531 a následující).

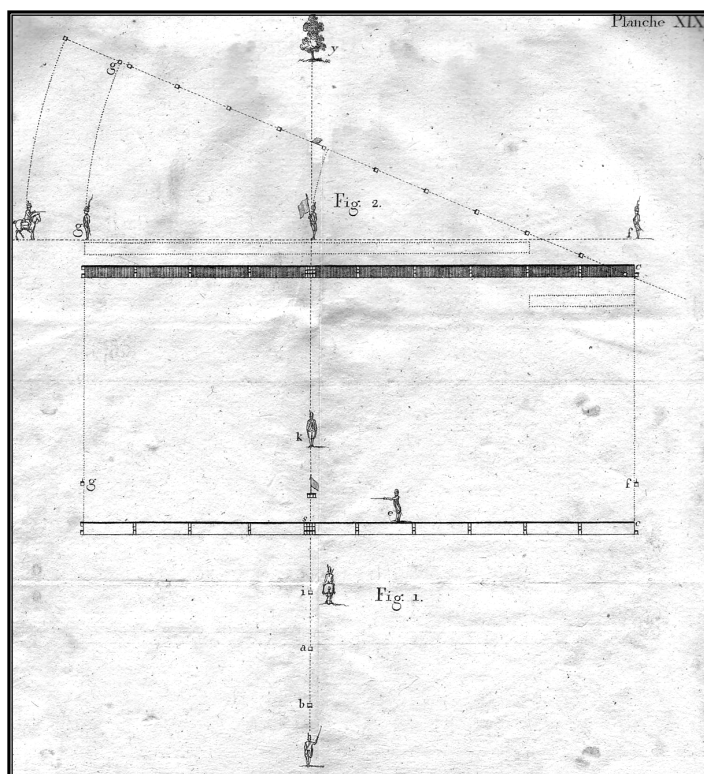

Schéma XX.

Fig. 1.

Představuje podřízený batalion pochodující v bitevní sestavě, dopustí se chyby a pochoduje špatným směrem, vidíme, jaké důsledky tento špatný směr má.

(viz Škola batalionu, str. 179, č. 476 a následující).

Fig. 2.

Ukazuje prostředky, jichž je třeba užít k opravení batalionu a jeho uvedení do kolmého směru na bitevní linii, z níž vypochoval.

(viz Škola batalionu, str. 180, č. 483 a následující).

Fig. 3.

Představuje stejný batalion, který šikmým krokem nastupuje z linie (s z) na linii (x x), aby obnovil rozestup.

(viz Škola batalionu, str. 187, č. 523 a následující).

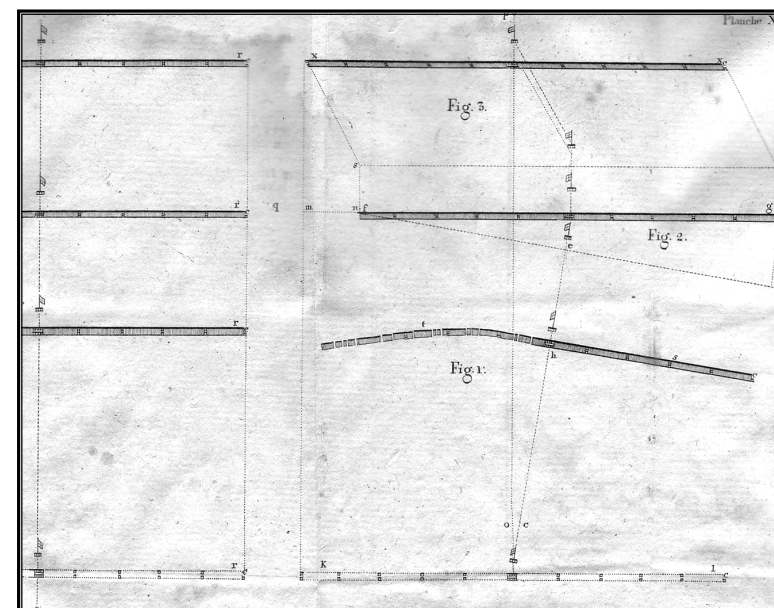

Schéma XXI.

Fig. 1.

Představuje batalion pochodující v bitevní sestavě prvním řadem; druhý a třetí peloton narazí na překážku: vidíme je jí projít a vrátit se následně do linie.

(viz Škola batalionu, str. 181, č. 486 a následující).

Fig. 2.

Představuje stejný batalion pochodující v bitevní sestavě první řadem, narazil na překážku, která kryje čtyři levé pelotony.

(viz Škola batalionu, str. 183, č. 496 a následující).

Poznámka. Vidíme tyto pelotony vybočit a pravým bokem nastoupit do kolony za čtvrtý peloton; po překonání překážky se vrátí do linie pohybem předepsaným pro formování se vpřed do bitevní sestavy.

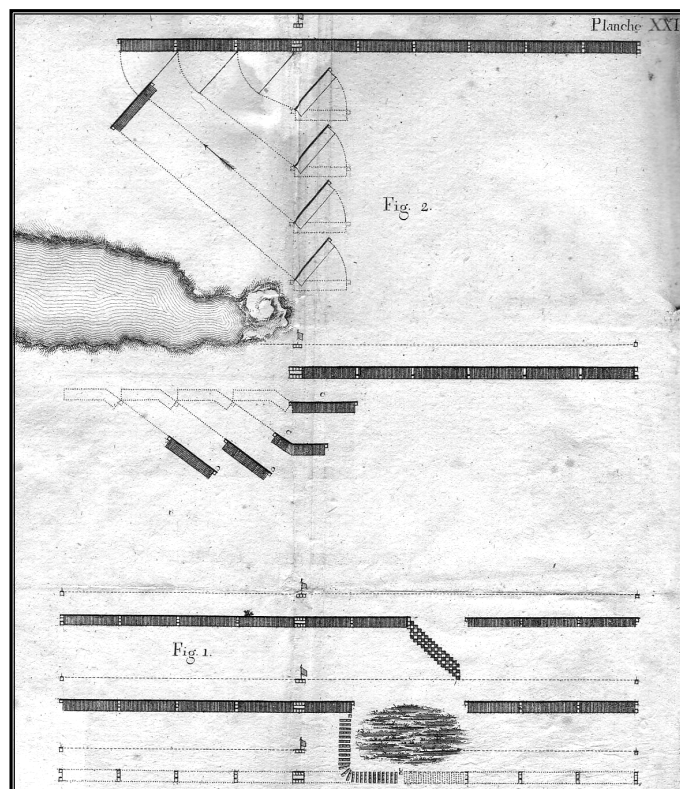

Schéma XXII.

Fig. 1.

Představuje batalion pochodující běžným krokem a provádějící změnu směru doprava.

(viz Škola batalionu, str. 185, č. 505 a následující).

Fig. 2.

Představuje stejný batalion, který po dokončení změny směru vypochoval vpřed.

(viz Škola batalionu, str. 186, č. 516 a 517).

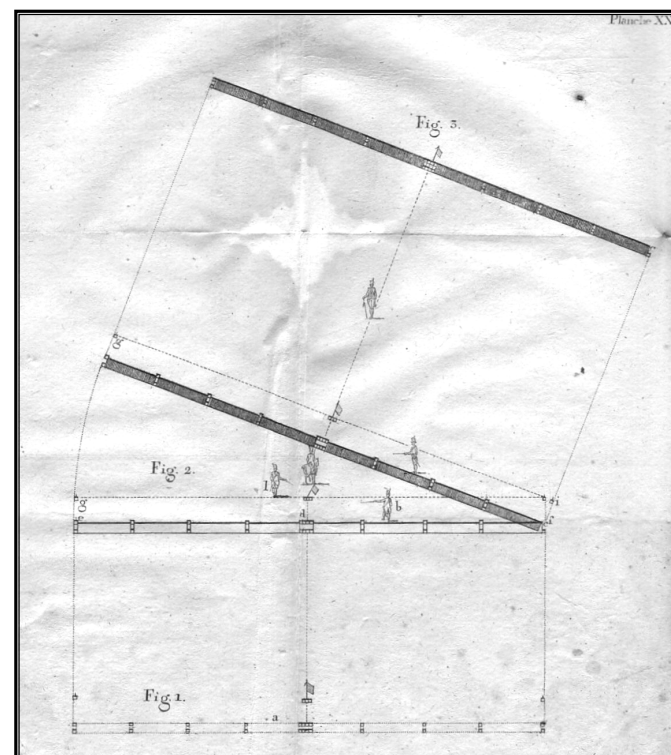

Schéma XXIII.

Fig. 1.

Představuje batalion (a) první linie, který provádí ústupový průchod liniemi.

(viz Škola batalionu, str. 194, č. 583 a následující).

Fig. 2.

Představuje stejný batalion, který po průchodu druhou linií pochodu ještě sto kroků, zastavuje a je zformován doleva do bitevní sestavy.

(viz Škola batalionu, str. 195, č. 586 a následující).

Fig. 3.

Představuje batalion (b) druhé linie zdvojující sekce na místě, aby vytvořil průchody pro první linii.

(viz Škola batalionu, str. 195, č. 590 a následující).

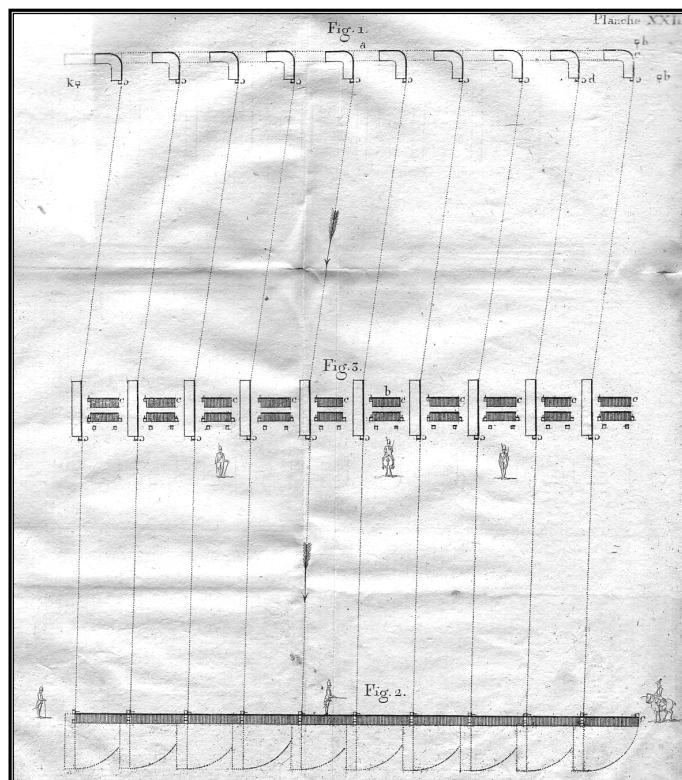

Schéma XXIV.

Fig. 1.

Představuje batalion v bitevní sestavě provádějící změnu směrování čela vpřed na pravý peloton, který byl ustaven na nové linii po umístění dvou směrnic (a) a (b).

(viz Škola batalionu, str. 199, č. 619 a následující).

Fig. 2.

Představuje batalion v bitevní sestavě provádějící směnu směrování čela vzad na pravý peloton, který byl předem ustaven, stejně jako dva směrnicí (a , b) na nové bitevní linii.

(viz Škola batalionu, str. 199, č. 619 a následující).

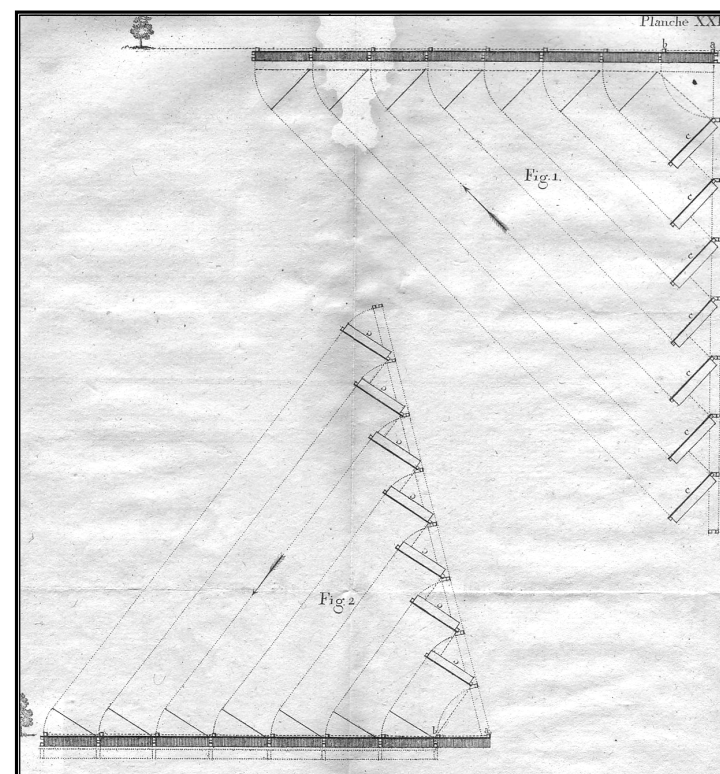

Schéma XXV.

Fig. 1.

Představuje batalion v bitevní sestavě provádějící změnu směrování čela na střed, levým křídlem vpřed na pátý peloton, který byl předem ustaven k oběma směrnicím (a , b) umístěným na nové bitevní linii.

(viz Škola batalionu, str. 202, č. 643 a následující).

Fig. 2.

Představuje batalion v bitevní sestavě provádějící průchod zúžením při ústupu, pravým křídlem.

(viz Škola batalionu, str. 203, č. 651 a následující).

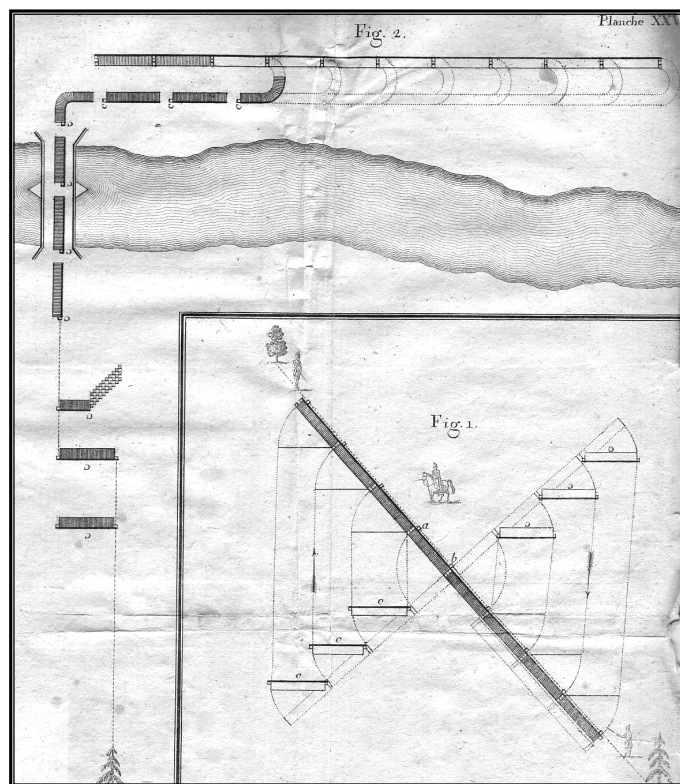

Schéma XXVI.

Fig. 1.

Představuje batalion v bitevní sestavě formující útočnou kolonu.

(viz Škola batalionu, str. 205, č. 663 a následující).

Poznámka. Vidíme pravé a levé pelotony vybočit vzad, postoupit na vzdálenost sekce za oba středové pelotony.

Fig. 2.

Představuje rozvinutí útočné kolony.

(viz Škola batalionu, str. 207, č. 674 a následující).

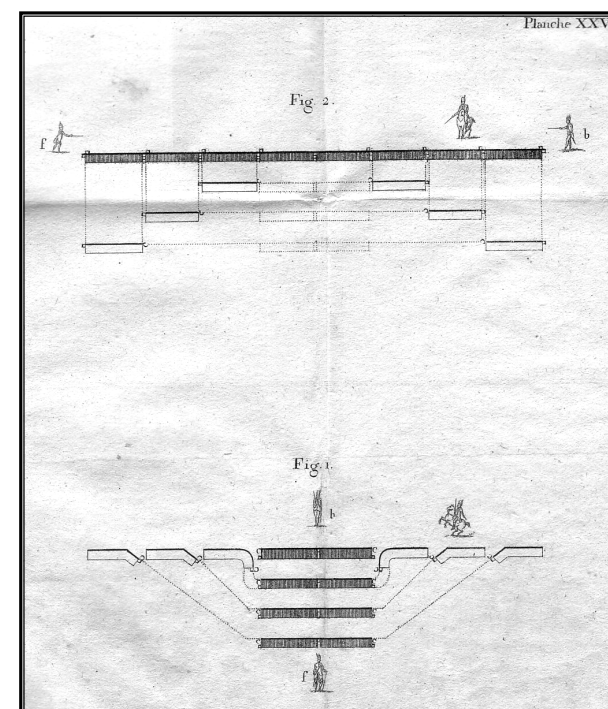

Schéma XL.

Fig. 1.

Představuje kolonu čtyř batalionů s pravým křídlem v čele zformovanou po divizích s rozchodem sekce procházející otevřenou krajinou s tirajéry na bocích.
(viz Evoluce linie, str. 216, č. 565 a následující).

Fig. 2.

Představuje stejnou kolonu, jež se po zastavení a návratu tirajérů formuje do karé, aby se postavila čelem do čtyř stran.
(viz Evoluce linie, str. 217, č. 570 a následující).

Poznámka. Vidíme obě první divize kolony, jež zůstaly čelem vpřed, druhá se sevřela na první.

Obě koncové divize se sevřely na tu, jež je předchází, a provedly čelem vzad. Obě pravé sekce každé z ostatních divizí kolony se zformovaly doprava do bitevní sestavy, obě levé sekce každé divize se zformovaly doleva do bitevní sestavy.

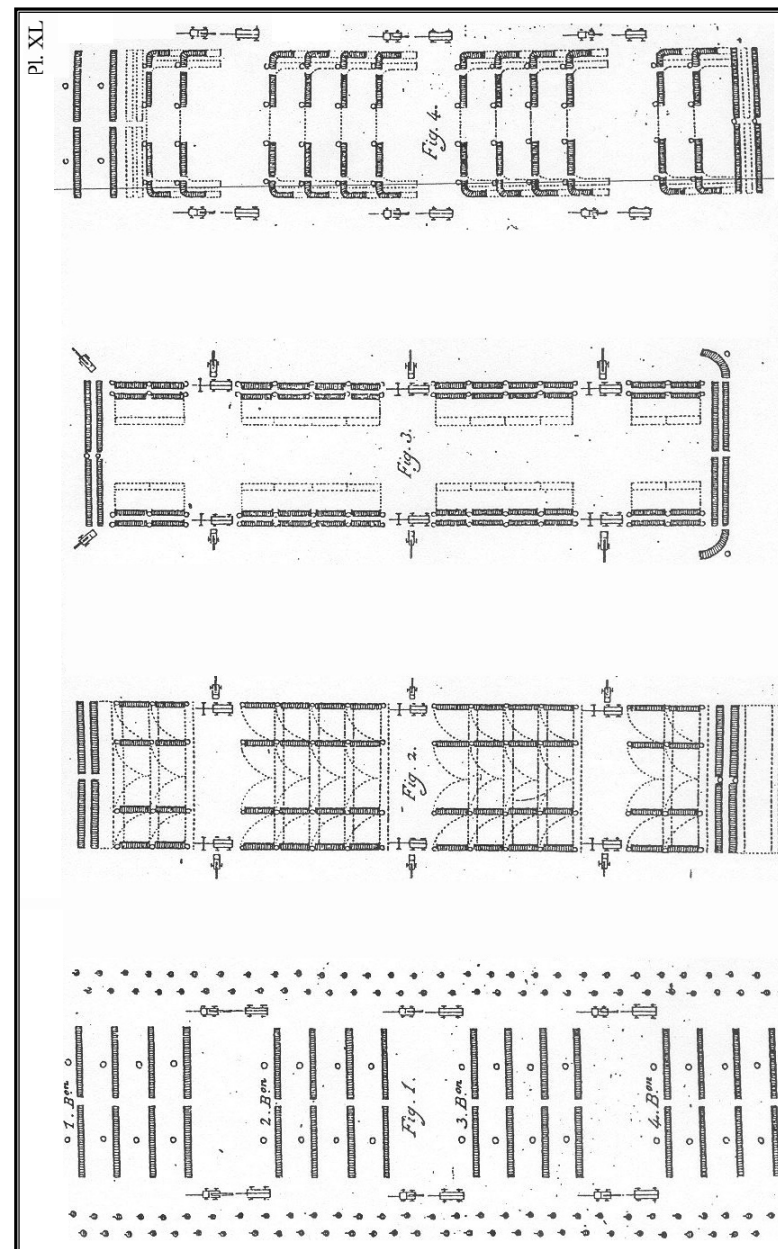
Fig. 3.

Představuje totéž karé, jehož sekce a vnitřní divize se sevřely na vnější.
(viz Evoluce linie, str. 218, č. 589 a následující).

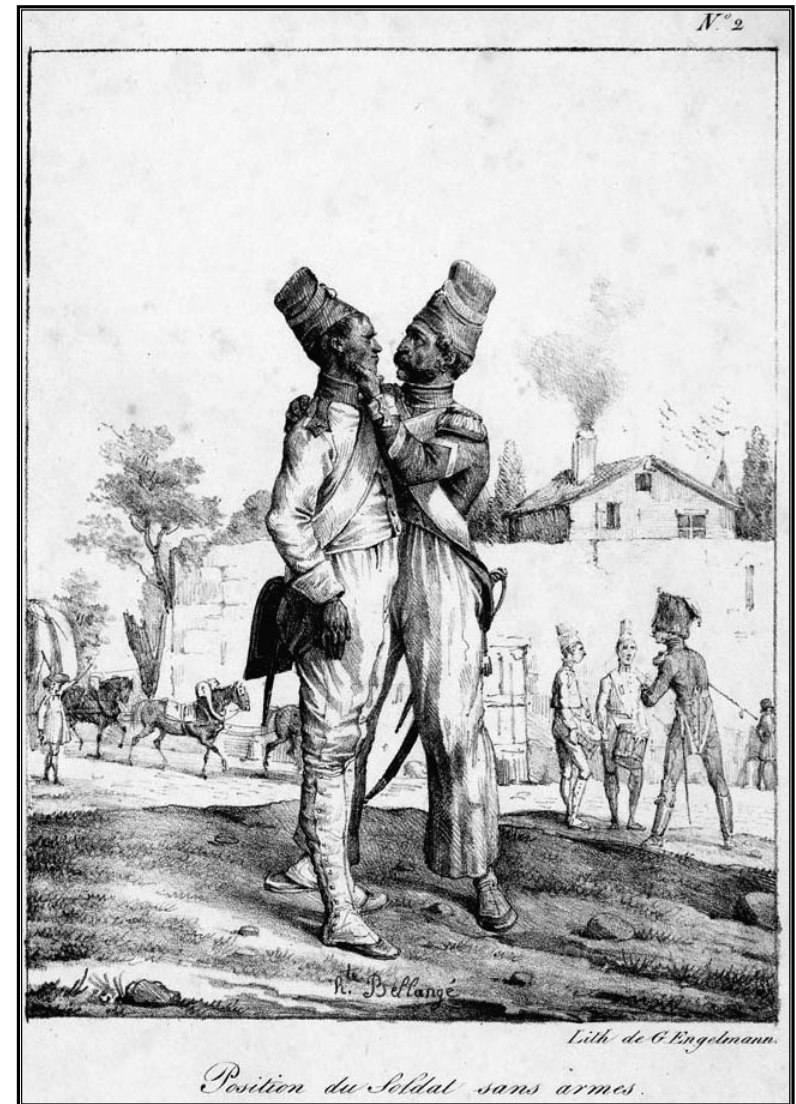
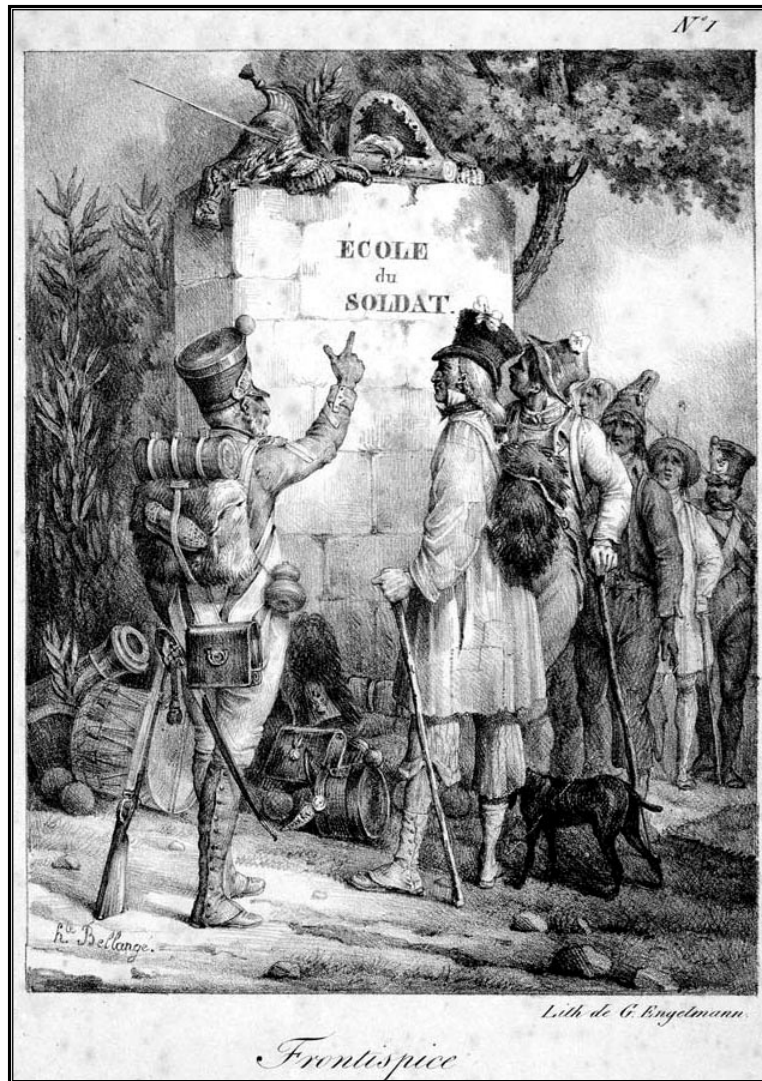
Fig. 4.

Představuje totéž karé, jež se formuje do kolony, aby obnovilo pochodovou sestavu, jako na fig. 1.
(viz Evoluce linie, str. 218, č. 593 a následující).

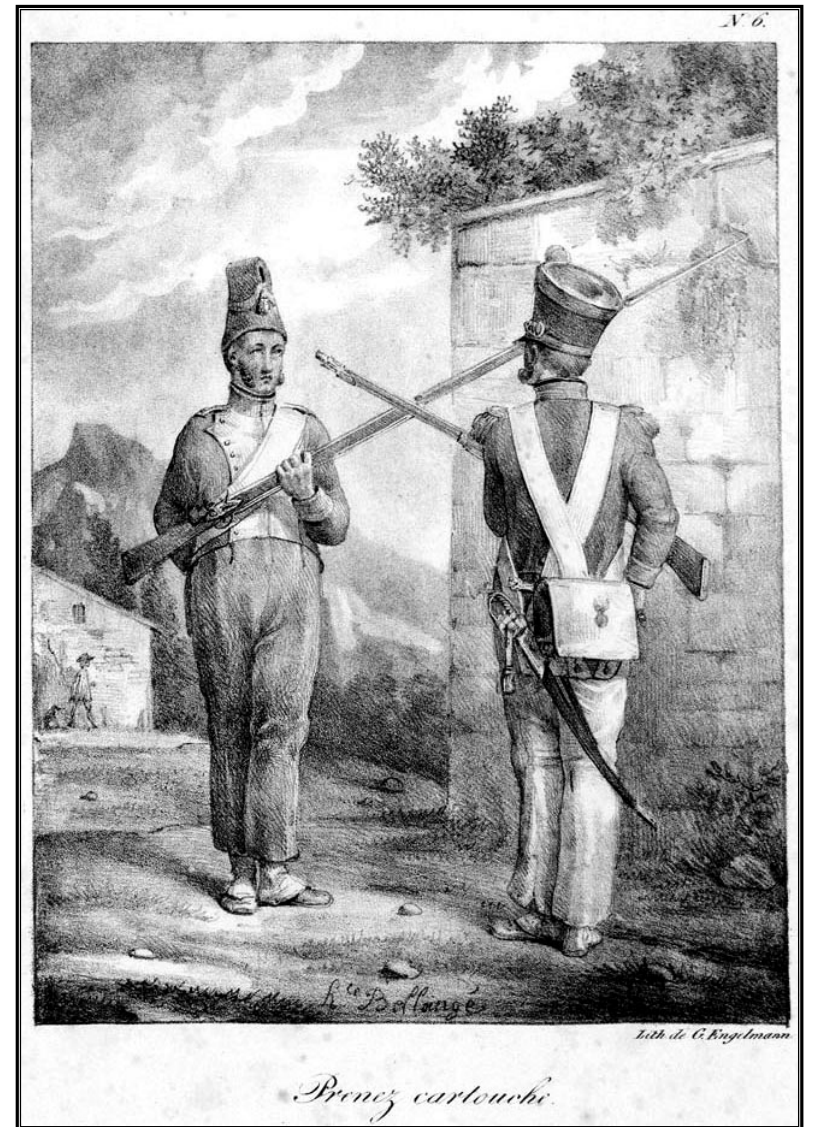
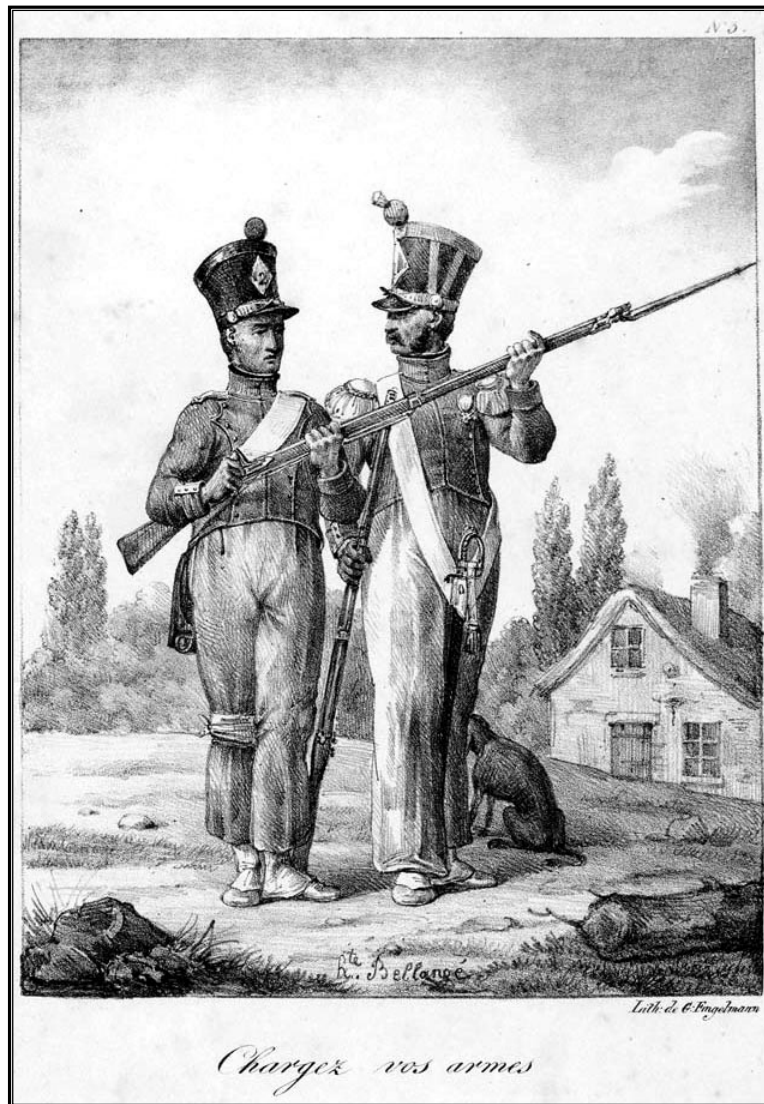
Poznámka. Vidíme obě čelní divize, jež zaujaly rozchod sekce o té, jež je následuje; sekce pravého boku provedly vlevo v bok, sekce levého boku vpravo v bok; jedny i druhé se zatočením po zástupech doleva a doprava spojují za středem obou čelních divizí; obě koncové divize provádějí čelem vzad.

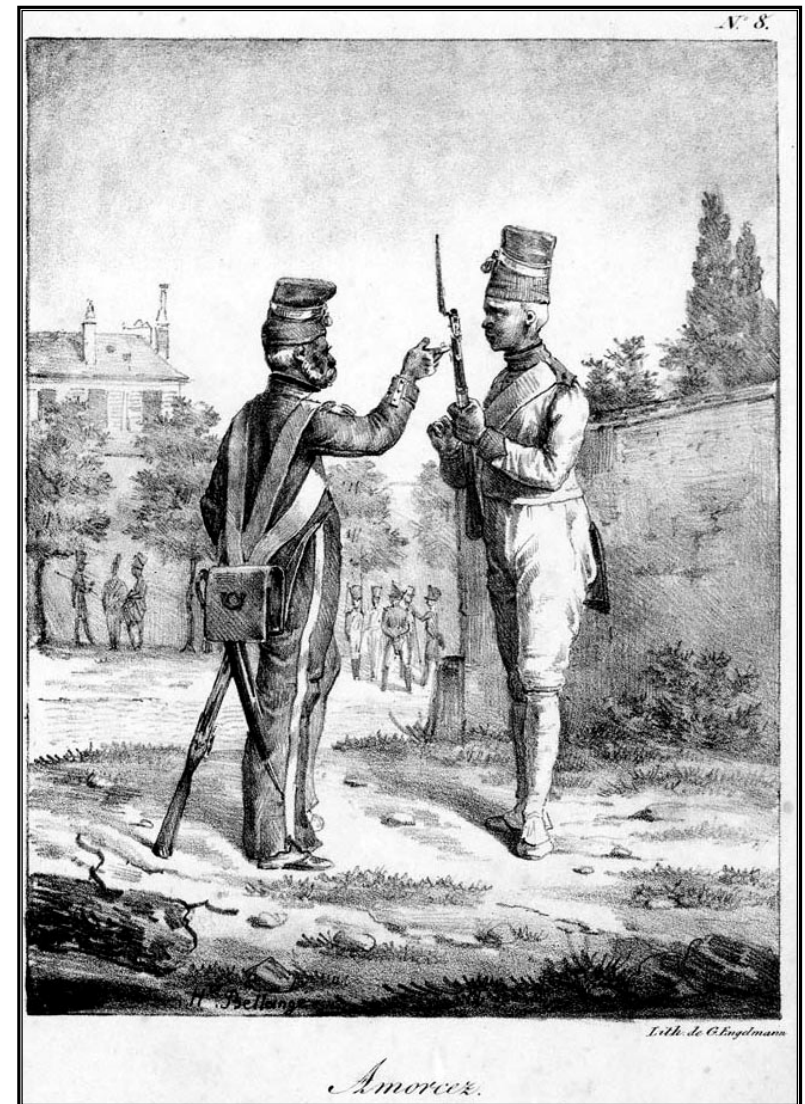

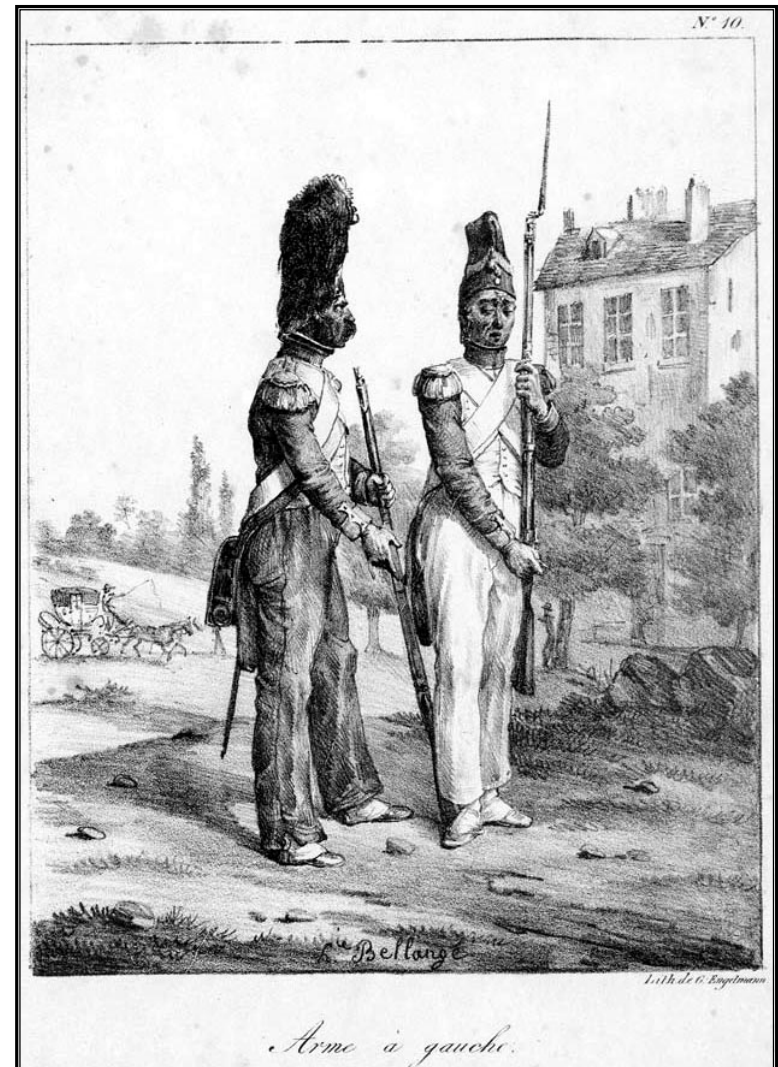
ŠKOLA VOJÁKA, BELLANGÉ.

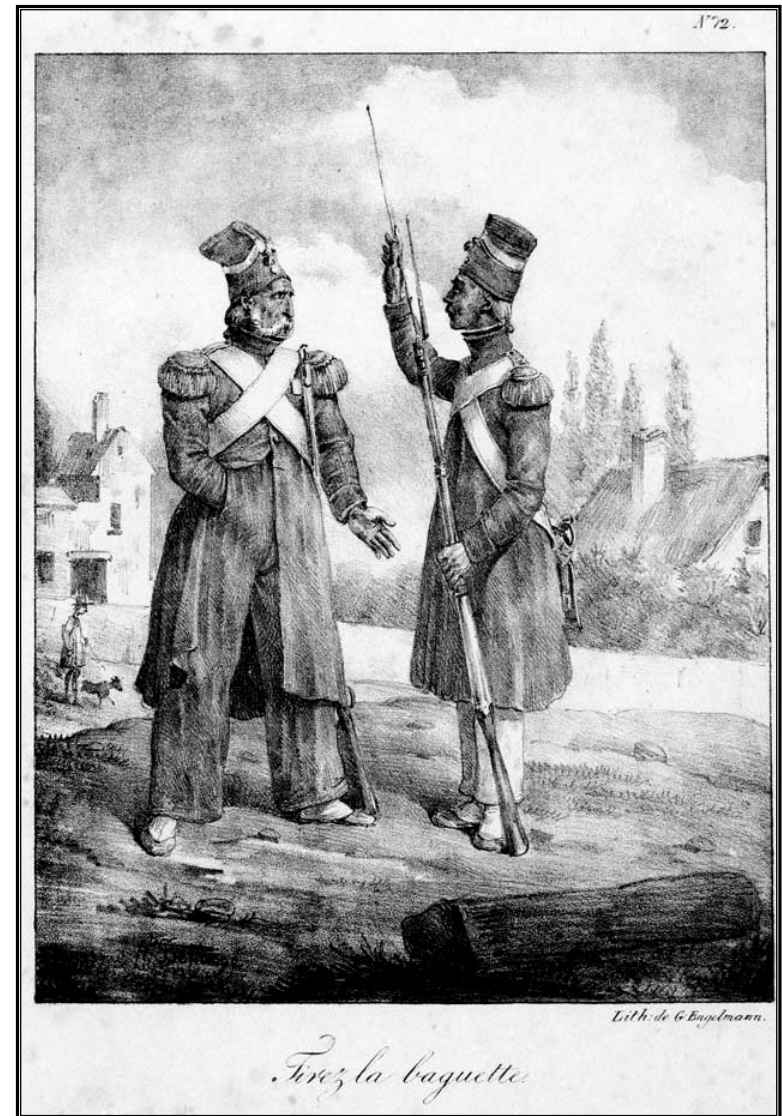

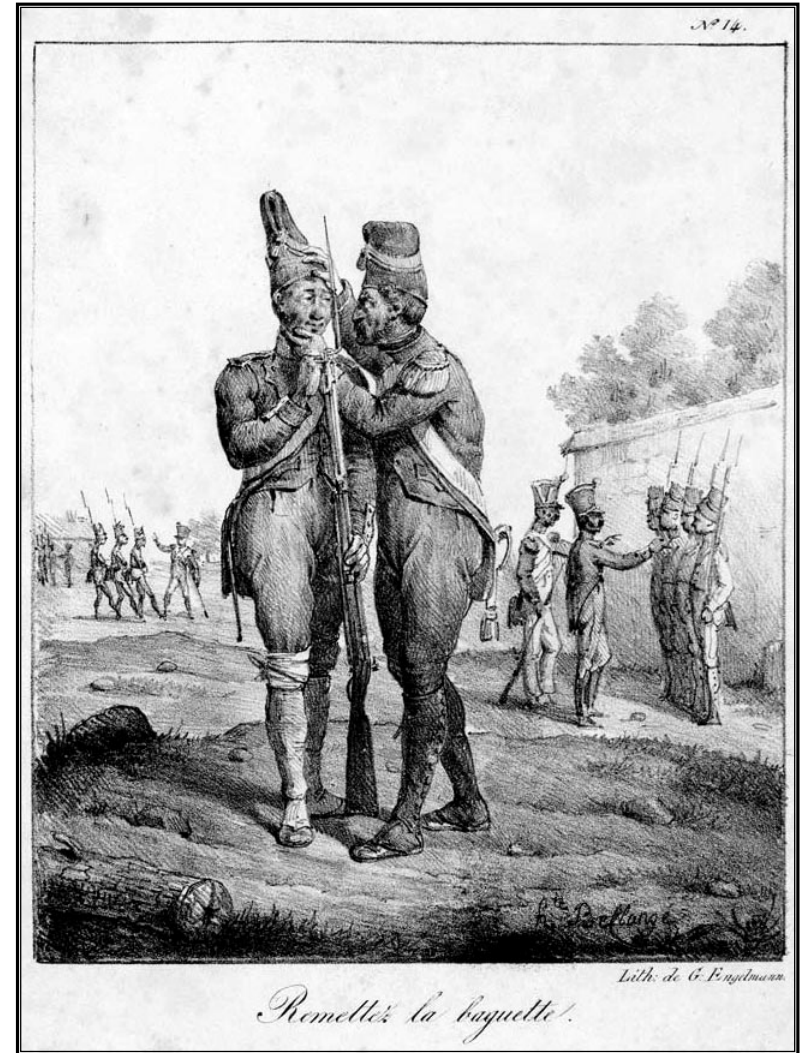

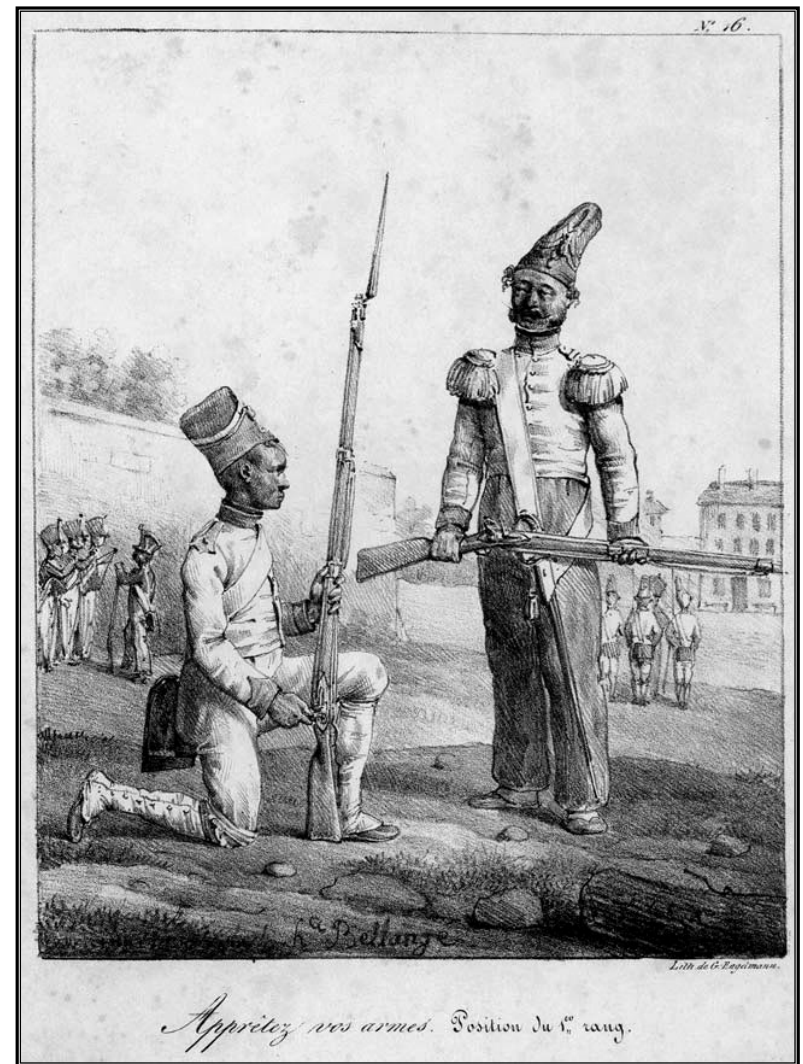
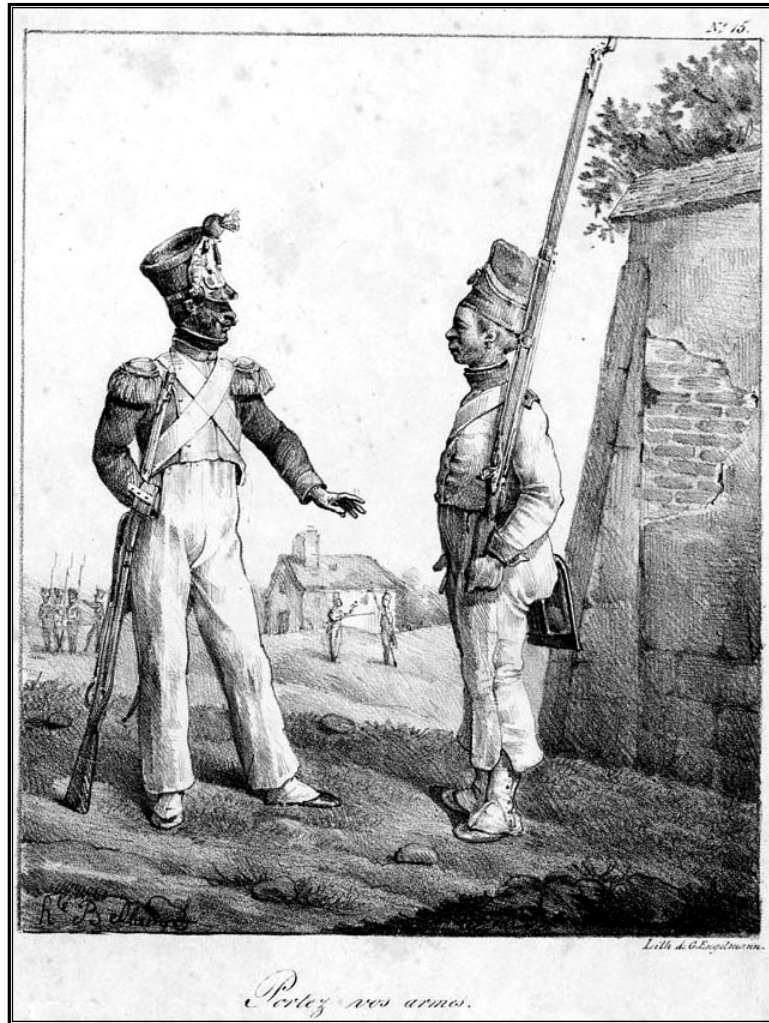

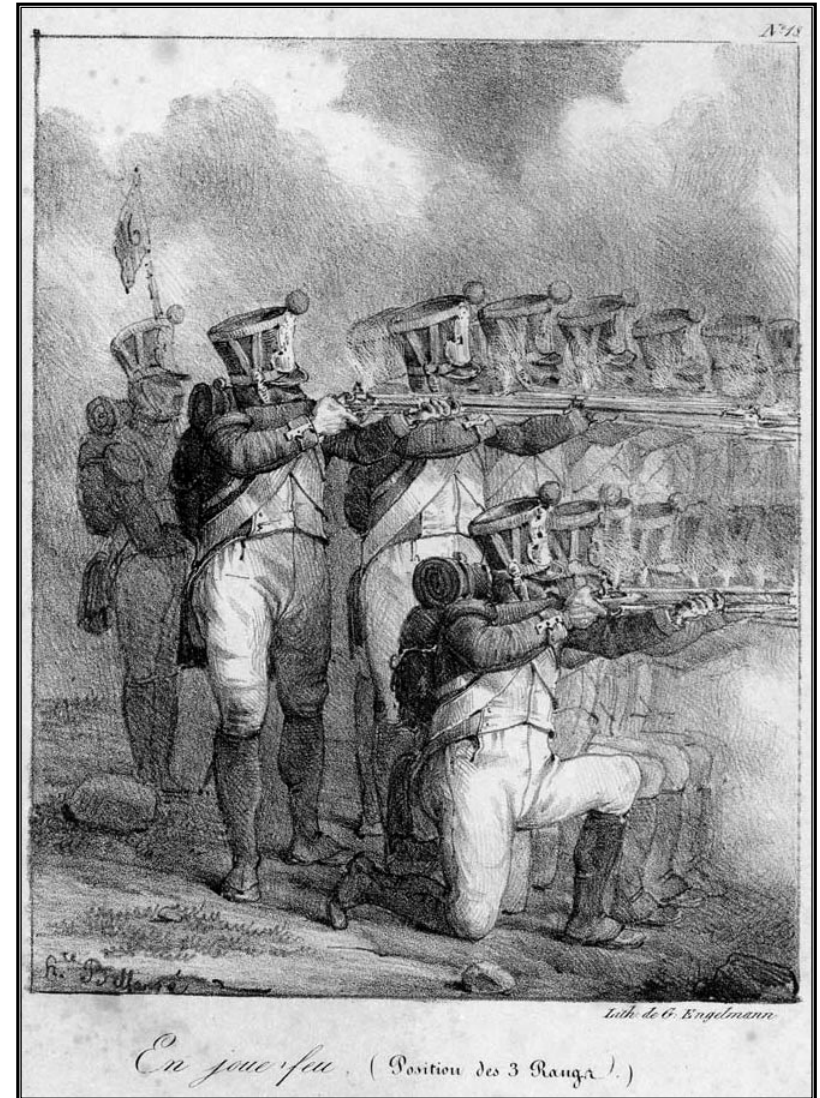

PRAMENY A LITERATURA

*k hlubšímu studiu zejména francouzského
pěchotního výcviku, manévrů a taktiky konce
18. a počátku 19. století.*

Ordonance a předpisy.

- 1776. *Ordonnance du Roi, pour régler l'exercice de ses troupes d'infanterie, du 1er juin 1776.* (<http://books.google.com>)
- 1788. *Instruction provisoire concernant l'exercice et les manœuvres de l'infanterie, du 20 mai 1788.* (<http://books.google.com>)
- 1791. *Règlement concernant l'exercice et les manœuvres de l'infanterie, du 1er août 1791.* (<http://gallica.bnf.fr>)

Dílčí instrukce, příručky, učební texty.

- 1790. *Catéchisme militaire, ou Instruction simple et facile pour apprendre l'exercice en peu de temps.* (Flamant; <http://gallica.bnf.fr>)
- 1793. *Manuel Militaire ou Nouvelle Tactique Française.* (<http://gallica.bnf.fr>)
- 1794–1795. *Instruction sur les troupes de la République, relativement au service de campagne* (François-Etienne-Christophe Kellermann; <http://gallica.bnf.fr>).
- 1795. *Instruction concernant les Manœuvres de l'Infanterie, donnée Par l'Inspecteur général de l'Infanterie de l'armée du Rhin* (Alexis-Balthasar-Henri-Antoine, comte de Schauenbourg).
- 1801. *Instruction concernant le service de l'infanterie légère en campagne* (Francis Jarry).
- 1804. *Instruction pour le service et les manœuvres de l'infanterie légère en campagne* (Jean-Rémi Guyard).
- 1807. *Manuel d'Infanterie, ou Résumé de tous les Règlements, Décrets, Usages, Renseignements, propres à cette Arme. Ouvrage renfermant tout ce que doivent savoir les sous-officiers* (Etienne-Alexandre Bardin).
- po 1810. *Tableaux Synoptiques des Manœuvres d'Infanterie, Par un Major d'infanterie* (Etienne-Alexandre Bardin?).
- 1811. *Instruction sur la formation des réserves et les manœuvres des carrés; Manœuvres pour une compagnie de tirailleurs ou de flanqueurs; Formation d'un cadre de bataillon par le moyen de cordes* (Louis-Nicolas Davout).

- 1814. *Cours d'instruction à l'Usage des Elèves Sous-officiers d'infanterie appelés à l'Ecole de Fontainebleau, Définitivement arrêté par la Commission formée dans la Garde impériale pour cette rédaction* (Etienne-Alexandre Bardin).

Dobová vojenská teorie.

- *L'art du militaire, ou Traité complet de l'exercice de l'infanterie, cavalerie, du canon, de la bombe et de piques.* Paris, 1792–1793. (<http://gallica.bnf.fr>)
- LE COUTURIER. *Sur les manœuvres des voltigeurs.* In: *Le Spectateur Militaire, Tome 4.* Paris, 1828. ([http://members.home.nl/uythoven/Manoeuvres des voltigeurs.htm](http://members.home.nl/uythoven/Manoeuvres_des_voltigeurs.htm))
- GUIBERT, Jacques-Antoine-Hippolyte, comte de. *Essai général de Tactique.* Paris, 1773. (<http://books.google.com>)
- JOLY DE MAIZEROT, Paul-Gédéon. *Théorie de la guerre, où l'on expose la constitution et formation de l'infanterie et de la cavalerie.* Lausanne, 1777. (<http://gallica.bnf.fr>)
- JOMINI, Antoine Henri de. *Précis de l'art de la guerre.* Paris, 1838. (<http://gallica.bnf.fr>)
- MESNIL-DURAND, François-Jean de. *Fragments de tactique ou Six mémoires... sur les chasseurs et sur la charge... sur la manœuvre de l'infanterie... sur la colonne... sur les marches... sur les ordres de bataille... sur l'«Essai général de tactique»...* Paris, 1774. (<http://gallica.bnf.fr>)
- NEY, Michel. *Etudes militaires (Mémoires du Maréchal Ney, duc d'Elchingen, prince de la Moskowa).* Paris, 1833. (<http://books.google.com>)
- GOUVION-SAINT-CYR, Laurent de. *Maximes de guerre – remarques, conseils, observations sur l'art militaire.* Paris, 1875. (<http://gallica.bnf.fr>)

Moderní práce.

- ALOMBERT-GOGET, Paul-C., COLIN, Jean-L. *La Campagne de 1805 en Allemagne* (především kapitola *Introduction* 1. dílu). Paris, 2002 (první vydání 1902–1908).
- CHARRIÉ, Pierre. *Drapeaux et Etendards de la Révolution et de l'Empire.* Paris, 1982.
- Týž. *Drapeaux et Etendards du Roi.* Paris, 1989.
- COLIN, Jean-Lambert-Alphonse. *L'Infanterie au XVIIIe siècle, La Tactique.* Paříž, 1907. (<http://pfef.free.fr>)
- Týž. *La Tactique et la Discipline dans les Armées de la Révolution, Correspondance du général Schauenbourg du 4 avril au 2 août 1793.* Paříž, 1902.
- Týž. *L'éducation militaire de Napoléon.* Paříž, 2001 (první vydání 1900).

- ESCALLE, Charles-P. *Des marches dans les armées de Napoléon*. Paris, 2003 (první vydání 1912).

Anglicky.

- BOWDEN, Scott. *Napoleon's Grande Armée of 1813*. Chicago, 1990.
- GRIFFITH, Paddy. *The Art of War of Revolutionary France 1789-1802*. London, 1998.
- NAFZIGER, George. *Imperial bayonets*. London, 1996. (v detailech místy velice nepřesný)

Tento seznam jistě není ani zdaleka kompletní, nejlepší branou do tématu rozhodně jsou práce Jeana Colina, jež odkazují na desítky dalších pramenů.

OBSAH.

KAPITOLA PRVNÍ.

FORMACE pluku v bitevní sestavě.....	1
Pozice důstojníků a poddůstojníků v bitevní sestavě....	4
Pozice vyšších důstojníků, adjutant-majorů a adjutantů	6
Pozice bubeníků a hudebníků.....	6
Stáž praporu.....	7
Výcvik pluků.....	8
Výcvik důstojníků.....	9
Výcvik poddůstojníků.....	9

KAPITOLA II.

ŠKOLA VOJÁKA.....	11
Rozdělení školy vojáka.....	12
PRVNÍ ČÁST.....	13
První lekce. Postoj vojáka beze zbraně.....	13
Druhá lekce. Vpravo, vlevo v bok, čelem vzad.....	15
Třetí lekce. Zásady běžného přímého kroku.....	16
Čtvrtá lekce. Zásady šikmého kroku.....	17
DRUHÁ ČÁST.....	21
První lekce. Zásady nesení zbraní.....	21
Druhá lekce. Ovládání zbraní.....	22
Třetí lekce. Zrychlené nabíjení.....	36
Volné nabíjení.....	37

Čtvrtá lekce. Přímé palby.....	37
Šikmé palby.....	38
Palby dvou řadů.....	40
TŘETÍ ČÁST.....	42
První lekce. Čelní pochod.....	43
Druhá lekce. Boční pochod.....	46
Třetí lekce. Vyrovnávání.....	48
Čtvrtá lekce. Obraty.....	50

KAPITOLA III.

ŠKOLA PELOTONU.....	55
PRVNÍ LEKCE.	
Čl. 1. Otevřít řady.....	57
Čl. 2. Vyrovnávání v otevřených řadech.....	58
Čl. 3. Ovládání zbraní.....	59
Čl. 4. Sevřít řady.....	60
Čl. 5. Vyrovnávání v sevřených řadech.....	61

DRUHÁ LEKCE.

Čl. 1. Zrychlené nabíjení.....	62
Čl. 2. Volné nabíjení.....	62
Čl. 3. Palba pelotonu.....	63
Čl. 4. Palba dvou řadů.....	63
Čl. 5. Palba vzad.....	64

TŘETÍ LEKCE.

Čl. 1. Pochod v bitevní sestavě.....	66
Čl. 2. Zastavit peloton pochodující v bitevní sestavě a vyrovnat jej.....	68
Čl. 3. Šikmý pochod v bitevní sestavě.....	69
Čl. 4. Pochodovat na místě, pochodovat zrychleným krokem a krok vzad.....	70
Čl. 5. Pochodovat v bitevní sestavě třetím řadem.....	72

ČTVRTÁ LEKCE.

Čl. 1. Boční pochod.....	73
Čl. 2. Změna směru po zástupech.....	74
Čl. 3. Zastavit peloton pochodující bokem a postavit je opět čelem vpřed.....	74
Čl. 4. Peloton pochoduje bokem, zformovat jej po zástupech na pravé, nebo na levé křídlo do bitevní sestavy.....	75
Čl. 5. Peloton pochoduje bokem, zformovat za pochodu peloton, nebo sekce.....	76

<i>OBSAH.</i>	327
PÁTÁ LEKCE.	
Čl. 1. Rozložit na kolonu po sekcích.....	78
Čl. 2. Pochodovat v koloně.....	80
Čl. 3. Změnit směr.....	82
Čl. 4. Zastavit kolonu.....	85
Čl. 5. Z kolony po sekcích se zformovat na pravé, nebo na levé křídlo do bitevní sestavy.....	85
ŠESTÁ LEKCE.	
Čl. 1. Převést zástupy vzad a nechat je znovu vrátit do linie.	88
Čl. 2. Pochodovat v koloně cestovním krokem a provádět různé pohyby zástupů předepsané v předchozím článku.....	91
Čl. 3. Rozložit a zformovat peloton.....	93
Čl. 4. Protipochod.....	96
Čl. 5. Kolona po sekcích, zformovat se do bitevní sestavy na pravé, nebo na levé křídlo.....	97
Výcvik střelby na terč.....	102
Ovládání zbraně poddůstojníků.....	103
Ovládání kordu důstojníků.....	106
Pozdrav praporu.....	107
Instrukce pro tambor-majora.....	108
KAPITOLA IV.	
ŠKOLA BATALIONU.....	110
PRVNÍ ČÁST.	
Čl. 1. Otevřít řady.....	110
Čl. 2. Ovládání zbraní.....	111
Čl. 3. Volné nabíjení a palby.....	112
DRUHÁ ČÁST.	
Čl. 1. Rozložit doprava nebo doleva.....	116
Čl. 2. Rozložit vzad doprava nebo doleva.....	118
Čl. 3. Svinout batalion do sevřené kolony.....	120
TŘETÍ ČÁST.	
Čl. 1. Pochod v koloně s celým rochodem.....	125
Čl. 2. Kolona na cestě.....	130
Čl. 3. Změna směru v koloně s celým rozchodem.....	138
Čl. 4. Změna směru v koloně s celým rozchodem rychlým manévrem.....	139
Čl. 5. Zastavit kolonu.....	142
Čl. 6. Sevření kolony na rozchod sekce, nebo do masy.....	144

328	<i>OBSAH.</i>
Čl. 7. Pochod v koloně s rozchodem sekce, nebo v masy.....	145
Čl. 8. Změna směru v koloně s rozchodem sekce.....	146
Čl. 9. Změna směru v masy (v sevřené koloně).....	146
Čl. 10. Protipochod.....	149
Čl. 11. V sevřené koloně po pelotonech na místě, s pravým či levým křídlem v čele, zformovat divize.....	150
ČTVRTÁ ČÁST.	
Čl. 1. Způsob určení bitevní linie.....	154
Čl. 2. Různé způsoby formování kolony s celým rozchodem, s pravým i levým křídlem v čele, na bitevní linii.....	155
1°.	
Kolona s celým rozchodem a pravým křídlem v čele, doleva do bitevní sestavy.....	155
Inverze.....	157
2°.	
Kolona s celým rozchodem a pravým křídlem v čele, na pravé křídlo do bitevní sestavy.....	158
3°.	
Kolona s celým rozchodem a pravým křídlem v čele, vpřed do bitevní sestavy.....	161
4°.	
Kolona s celým rozchodem a pravým křídlem v čele, čelem vzad do bitevní sestavy.....	164
Čl. 3. Formování do bitevní sestavy složené ze dvou pohybů.	166
Čl. 4. Různé prostředky pro formování kolony s polovičním rozchodem na bitevní linii, s pravým či levým křídlem v čele.....	167
1°.	
Kolona s polovičním rozchodem a pravým křídlem v čele, doleva do bitevní sestavy po zaujetí rozchodů čelem kolony.....	167
2°.	
Kolona s polovičním rozchodem s pravým či levým křídlem v čele, na pravé či na levé křídlo do bitevní sestavy.....	168
3°.	
Kolona s polovičním rozchodem, vpřed do bitevní sestavy.....	168
4°.	
Kolona s polovičním rozchodem, čelem vzad do bitevní sestavy.....	169
Čl. 5. Rozvinutí sevřených kolon.....	169
PÁTÁ ČÁST.	
POCHOD V BITEVNÍ SESTAVĚ.	

Čl. 1. Pochod v bitevní sestavě vpřed.....	175
Čl. 2. Průchod překážkou za pochodu vpřed či při ústupu.....	181
Čl. 3. Změna směru pochodu v bitevní sestavě.....	184
Čl. 4. Šikmý pochod batalionu.....	186
Čl. 5. Zastavit batalion pochodující v bitevní sestavě a vyrovnat jej.....	187
Čl. 6. Ústupový pochod.....	189
Čl. 7. Zastavit ustupující batalion a obrátit jej čelem vpřed..	191
Čl. 8. Boční pochod batalionu.....	191
Čl. 9. Zformovat batalion na pravé nebo na levé křídlo po zástupech do bitevní sestavy.....	193
Čl. 10. Průchod liniemi.....	194
Čl. 11. Změna směřování čela.....	199
Čl. 12. Projít zúžením při ústupu pravým nebo levým křídlem.....	203
Čl. 13. Útočná kolona.....	205
Čl. 14. Shromáždění.....	208
Škola batalionu rozdělená do lekcí tak, jak bude opakována při výcviku po batalionech.....	208

KAPITOLA V.

EVOLUCE LINIE.....	212
Místa vrchního velitele, šéfů brigády a pluku, v linii i v koloně.....	212
Obecná pravidla pro povely.....	213
Formování pluků v bitevní sestavě před svou ubikací... Složení a pochod odřadu, který půjde vyzvednout prapory.....	215
Pocty, jež budou vzdány praporům.....	215

PÁTÁ ČÁST.

Čl. 14. Dispozice proti jezdecku.....	216
Uctění monstrance.....	221
Sestava, v níž budou pluky defilovat.....	221

PŘÍLOHY.

PŘÍLOHY.....	224
I. Zformovat batalion ze tří do dvou řadů.....	225
II.1. Palby řadu.....	227
II.2. Cestovní palba.....	231
III.1. Formace karé podle <i>Manuel d'infanterie</i>	234
III.2. Karé podle maršála Neye.....	238

III.3. Karé podle maršála Davouta.....	241
IV.1. Tirajéři a flankéři podle maršála Davouta.....	248
IV.2. Tirajéři podle 10. lehkého pluku.....	256
V. Utvoření rámce batalionu pomocí provazů.....	265

SCHÉMATA K PŘEDPISU Z 1. SRPNA 1791.

Obecné poznámky.....	267
Sch.I.....	267
Škola vojáka.	
Sch.II.....	269
Sch.III.....	270
Sch.IV.....	272
Sch.V.....	273
Sch.VI.....	274
Škola pelotonu.	
Sch.VII.....	275
Sch.VIII.....	277
Sch.IX.....	279

Škola batalionu.

Sch.X.....	279
Sch.XI.....	282
Sch.XII.....	284
Sch.XIII.....	285
Sch.XIV.....	289
Sch.XV.....	290
Sch.XVI.....	291
Sch.XVII.....	292
Sch.XVIII.....	293
Sch.XIX.....	295
Sch.XX.....	296
Sch.XXI.....	297
Sch.XXII.....	298
Sch.XXIII.....	299
Sch.XXIV.....	300
Sch.XXV.....	301
Sch.XXVI.....	302

Sch.XL. (Evoluce linie).....	303
------------------------------	-----

Ilustrace ke Škole vojáka, Bellangé.....	305
Prameny a literatura.....	323